

Pradžią>Kreipimasis į teismą>Kur ir kaip>Kurios šalies įstatymai taikomi?

Kurios šalies įstatymai taikomi?

Jei dalyvaujate teismo procese dėl teisinio ginčo, kurio ne visos faktinės aplinkybės susijusios su ta pačia valstybe, reikia išsiaiškinti, kokią teisę teismas taikys sprenddamas bylą iš esmės.

Plečiantis tarptautinei prekybai ir daugėjant kelionių, didesnė tikimybė, kad įmonė arba fizinis asmuo taps tarptautinio ginčo šalimi. Tarptautinį ginčo pobūdį gali nulemti faktas, kad šalis turi skirtingą pilietybę arba gyvena skirtingose valstybėse, arba sudarė sutartį, kuri vykdoma užsienyje.

Kilus ginčui neužtenka vien žinoti, koks teismas turi tarptautinę **jurisdikciją** nagrinėti jūsų bylą ir priimti joje sprendimą, taip pat turite žinoti, kokia teisė bus taikoma nagrinėjant bylą iš esmės.

Spustelėjus kurios nors šalies vėliavą, bus pateikta išsami tos šalies informacija.

Paskutinis naujinimas: 17/11/2021

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Taikytina teisė - Belgija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Privalomi Belgijos vidaus teisės šaltiniai yra teisės aktai, bendrieji teisės principai ir paprotinė teisė. Teisės aktus visada priima valstybės valdžios institucija; bendrieji teisės principai yra teisiškai privalomi, nes visuomenė neabejoja jų teisine verte; paprotinę teisę sudaro nerašyta nusistovėjusi praktika ir visuotinai pripažinta praktika.

Belgijoje teismai neprivalo vadovautis precedentais: teismų praktika, kaip ir mokslininkų išvados, yra autoritetingas, tačiau neprivalomas teisės šaltinis.

Teismų sprendimai galioja tik bylos šalims, o kiti teisėjai, kurie nagrinėja panašias bylas, neprivalo jais vadovautis. Nė vienas teismas, išskyrus Konstitucinį Teismą (pranc. *Cour constitutionnelle / nyd. Grondwettelijk Hof*), negali reikalauti, kad kiti teismai vadovautųsi jo nustatytu precedentu. Net Kasacinio teismo (pranc. *Cour de cassation / nyd. Hof van Cassatie*) sprendime, kuriuo gali būti panaikinamas žemesnės instancijos teismo sprendimas ir nustatoma pareiga jį peržiūrėti, negali būti pateikiama nurodymų, kurie būtų privalomi iš naujo bylą nagrinėjančiam teismui. Jeigu Kasacinis teismas antrą kartą priima sprendimą toje pačioje byloje, tik tokiu atveju tokio teismo sprendimas tampa privalomas teismui, kuris priima galutinį sprendimą.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Atkreipkite dėmesį, kad Federalinė užsienio reikalų valstybinė tarnyba tvarko duomenų bazę, kurioje pateikiama nuo 1987 m. pasirašytų dvišalių ir daugiašalių konvencijų apžvalga:

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

<https://diplomatie.belgium.be/fr/traites>

Įvairių Belgijoje galiojančių konvencijų tekstai elektroniniu formatu nuo 1997 m. skelbiami *Belgijos oficialiajame leidinyje* (pranc. *Moniteur belge / nyd. Belgisch Staatsblad*) adresu

<https://justice.belgium.be>

Be to, daugelio konvencijų, net ir sudarytų iki 1987 m., tekstą galima rasti toje pačioje interneto svetainėje, rubrikoje *Législation consolidée / Geconsolideerde Wetgeving* (2004 m. rugpjūčio 1 d. duomenimis, joje buvo 2 800 dokumentų).

Belgija iš esmės yra suvereni valstybė, turinti aukščiausią valdžią į jos teismų jurisdikciją patenkančių subjektų atžvilgiu. Tačiau, atsižvelgiant į didėjančią visuomenės internacionalizaciją, Belgija vis dažniau yra įpareigota laikytis viršnacionalinių bei tarptautinių organizacijų ir institucijų priimtų taisyklių. Visų pirma, savo indėlį į Belgijos teisę įnešė Europos Sąjunga (ES), Jungtinės Tautos (JT), Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO) ir Europos Taryba, sudarydamos sutartis ir priimdamos nuostatas (kurios nebūtinai yra tiesiogiai taikomos), direktyvas ir teisinio suderinimo procedūras, kad šių organizacijų valstybės narės priverstinai suderintų savo vidaus teisės sistemas.

Belgijoje tiesiogiai taikomos dvi žmogaus teisių konvencijos – Europos žmogaus teisių konvencija ir Europos socialinė chartija, kurias abi priėmė Europos Taryba. Jungtinių Tautų lygmeniu atitinkamai yra priimtas Piliietinių ir politinių teisių paktas ir Ekonomikos, socialinių ir kultūrinių teisių paktas.

Europos Sąjunga (ES), kaip viršnacionalinė organizacija, daro didelę įtaką savo valstybėms narėms, įskaitant Belgiją. Pagrindinės ES teisinės priemonės yra reglamentai, kurie yra tiesiogiai taikomi, ir direktyvos, kurias į nacionalinę teisę turi perkelti pačios valstybės narės.

Įvairias teisės šakas, pvz., tarptautinę privatinę teisę, tarptautinę baudžiamąją teisę ir tarptautinę prekybos bei ekonomikos teisę, plėtoja nesuskaičiuojama daugybė institucijų ir organizacijų. Galima paminėti keletą iš jų: Jungtinės Tautos, UNCITRAL, Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija, UNIDROIT, Europos Taryba, Europos Sąjunga ir Europos bendrija, Tarptautinė civilinės būklės komisija, Tarptautinė jūrų organizacija (TJO), IATA (Tarptautinė oro transporto asociacija), Benilukso sąjunga ir pan.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Dvišalės konvencijos su kitomis pasaulio šalimis ar regionais gali sudaryti tiek federalinės institucijos, tiek Belgijos regionų institucijos; tai priklauso nuo to, ar konvencijos dalykas patenka į institucijų kompetencijos sritį. Dauguma šių konvencijų sudaroma su kaimyninėmis šalimis arba šalimis, su kuriomis Belgija palaiko glaudžius ar svarbius prekybinius ryšius.

2 Kolininių normų taikymas

2004 m. liepos 27 d. Oficialiajame leidinyje (<https://justice.belgium.be>) buvo paskelbtas 2004 m. liepos 16 d. Įstatymas, kuriuo nustatomas Tarptautinės privatinės teisės kodeksas (pranc. *Code de droit international privé*, toliau – Kodeksas). Su juo galima susipažinti per interneto nuorodą: [Législation consolidée](#).

Šioje informacijos suvestinėje paaiškinama Kodekse reglamentuojama situacija. Kodekso nuostatos, susijusios su tarptautine jurisdikcija ir užsienio teismo sprendimų bei autentiškų dokumentų sukeliomomis pasekmėmis, yra taikomos po įstatymo įsigaliojimo išskeltoms byloms, taip pat teismo sprendimams ir autentiškiems dokumentams, kurie buvo priimti ir sudaryti įsigaliojus įstatymui. Ankstesnės bylos, kurios nepatenka į Kodekse nustatytą pereinamojo laikotarpio nuostatų taikymo sritį, nagrinėjamos remiantis įvairiais teisės aktais, gausia teismų praktika ir moksline literatūra. Toliau nurodytose svetainėse galima rasti naudingos informacijos:

– <https://www.law.kuleuven.be/ipr/en>

– <https://www.ipr.be/fr>

– <https://www.dipr.be/fr>

Kodeksas taikomas tik tada, kai byla neregamentuojama pagal tarptautines konvencijas, Europos Sąjungos teisę arba konkrečius teisės aktus.

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Belgijos teisėjai taiko ne tik Belgijos teisę. Dažnai jie sprendimą turi priimti remdamiesi užsienio teise.

Belgijos tarptautinėje privatinėje teisėje nustatyta, kad užsienio teisė turi būti taikoma remiantis užsienio šalyje priimtiniu aiškinimu; jeigu teismas pats negali nustatyti užsienio teisės turinio, jis gali prašyti, kad šalis su juo bendradarbiautų. Jeigu aiškiai matyti, kad teismas neturi galimybių per pagrįstą laiką nustatyti užsienio teisės turinio, jis privalo taikyti Belgijos teisę (Kodekso 15 straipsnis).

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Nuo to laiko, kai buvo priimtas Kodeksas, *renvoi* principas nebėra visuotiniai taikomas (Kodekso 16 straipsnis). Tačiau Kodekse nustatyta išimtis dėl juridiniams asmenims taikytinos teisės (Kodekso 110 straipsnis) ir dėl galimo *renvoi* taikymo remiantis Belgijos teise dėl fizinių asmenų veiksnio (žr. toliau).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Siejamasis veiksnys gali kisti priklausomai nuo laiko (pvz., pilietybė) arba erdvės (pvz., įprastinė gyvenamoji vieta).

Tarptautinės privatinės teisės kodekse stengiamasi pateikti konkrečią taisyklę, taikomą dažniausiai pasitaikančiose situacijose, kai pasikeičia siejamojo veiksnys.

Pavyzdžiui, kalbant apie santuokos pasekmes, pažymėtina, kad pirmas siejamojo veiksnys pagal Kodeksą yra sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai pasekmėmis remiamasi (Kodekso 48 straipsnis).

Kodekse nurodyta, kad vaiko kilmės nustatymo atveju taikytina teisė yra pilietybės, kurią vaiko gimimo metu turi asmuo, kurio tėvystė ginčijama, valstybės teisė (Kodekso 62 straipsnis).

Daiktinės teisės į turtą nustatomos pagal valstybės, kurioje yra turtas tuo metu, kai atitinkama teise remiamasi, teisę. Tačiau Kodekse nurodyta, kad tokių teisių įgijimas ir praradimas reglamentuojami pagal valstybės, kurioje turtas buvo tuo metu, kai buvo atlikti veiksmai arba įvyko faktai, dėl kurių teisė buvo įgyta arba prarasta, teisę (Kodekso 87 straipsnis).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtis

Kodekse nustatyti keli atvejai, kai įprastos kolizinės normos nėra taikomos.

1. Išimtiniai atvejai Kodekse nurodyta teisė netaikoma, kai akivaizdu, kad, atsižvelgiant į visas aplinkybes, situacijos ryšys su Belgija yra labai menkas, o su kita valstybe ji yra labai glaudžiai susijusi. Tokiu atveju taikoma tos valstybės teisė (Kodekso 19 straipsnis).

2. Nepaisant kolizijos normose nurodytos teisės, vis tiek taikomos Belgijos viršesnės arba viešosios teisės taisyklės, kuriomis reglamentuojama tarptautinė situacija (Kodekso 20 straipsnis).

3. Galioja su tarptautine viešąja tvarka susijusi išimtis, kuria remiantis galima nepaisyti tam tikrų užsienio teisės aspektų, jeigu jų taikymas Belgijos teisės sistemoje būtų nepriimtinas (Kodekso 21 straipsnis).

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Belgijos teismas gali reikalauti, kad šalis nustatytų užsienio teisės turinį ir taikymo sritį. Teismas taip pat gali taikyti 1968 m. birželio 7 d. Londone pasirašytą Europos konvenciją dėl informacijos apie užsienio teisę. Jeigu reikalaujama autentiškų įrodymų, šalies bus prašoma pateikti pareiškimą, kuris vadinamas *certificat de coutume*; šiame pareiškime atitinkama užsienio institucija pateikia autentiškus jos šalyje taikomų arba taikytų taisyklių įrodymus.

3 Kolizinės normos

Tais atvejais, kai Belgijos teismas turi jurisdikciją pagal jau aptartas taisykles, jis vis tiek turi įvertinti, kuri teisė turėtų būti taikoma ginčui. Šį klausimą jis išsprendžia pagal Belgijos tarptautinę privatinę teisę. Galioja įvairūs nuo ginčo dalyko priklausantys veiksniai, kurie gali lemti bylos ryšį su konkrečia teisės sistema. Tarptautinės privatinės teisės kodekso struktūra suskirstyta pagal dalykus ir jame atitinkamas siejamojo veiksnys nurodomas atsižvelgiant į konkretaus dalyko sritį. Kai kurios šių sričių aptariamoms toliau.

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Ši teminė sritis reglamentuojama 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės, žinomu kaip reglamentas „Roma I“. Tarptautinės privatinės teisės kodeksu senosios 1980 m. Romos konvencijos taikymo sritis praplečiama įtraukiant ir tuos sutartinius santykius, kurie nepateko į jos taikymo sritį. Kodeksas netrukus turėtų būti pritaikytas prie situacijos, kuri susidarė senąją Romos konvenciją pakeitus reglamentu „Roma I“.

Tačiau tam tikriems klausimams, kurie nepatenka į reglamento taikymo sritį, taikomos kurios nors iš toliau nurodytų konkrečių taisyklių:

– tarptautinės konvencijos (visų pirma 1930 m. birželio 7 d. Ženevos konvencija dėl įstatymų kolizijų naudojant įsakomuosius ir paprastuosius vekselius sprendimo ir 1931 m. kovo 19 d. Ženevos konvencija dėl įstatymų kolizijų naudojant čekius sprendimo) arba

– konkrečios Kodekso nuostatos (visų pirma 124 straipsnis dėl patikos ir 111 straipsnis dėl partnerystės susitarimų).

Galiausiai reikėtų pažymėti, kad pagal reglamento 25 straipsnį toliau taikomos tam tikros tarptautinės konvencijos, būtent:

– 2001 m. birželio 21 d. Budapešto konvencija dėl krovininių vežimo vidaus vandenų keliais sutarties,

– 1989 m. balandžio 28 d. Londono tarptautinė konvencija dėl pagalbos,

– tarptautinės konvencijos dėl tam tikrų taisyklių, reglamentuojančių susidūrimus ir pagalbą bei gelbėjimą jūroje, suvienodinimo, pasirašytos 1910 m. rugsėjo 23 d. Briuselyje, ir prie jų pridėtas pasirašymo protokolas.

3.2 Nesutartinės prievolės

Ši teminė sritis reglamentuojama 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės, žinomu kaip reglamentas „Roma II“. Pagal Tarptautinės privatinės teisės kodeksą šio reglamento taikymo sritis išplečiama ir jis taip pat taikomas byloms, kurios apskritai į jo taikymo sritį nepatektų.

Tačiau tam tikri klausimai, kuriems netaikomas reglamentas, reglamentuojami konkrečiomis taisyklėmis. Todėl prievolė, atsirandanti dėl šmeižto arba privatumo ar asmeninių teisių pažeidimo, pareiškėjo pasirinkimu reglamentuojama pagal valstybės, kurioje buvo atliktas veiksmas arba yra ar galėjo būti padaryta žala, teisę, nebent atsakingas asmuo įrodo, kad jis negalėjo numatyti, kad žala bus padaryta toje valstybėje (žr. Kodekso 99 straipsnį).

Reikėtų pažymėti, kad pagal reglamento 28 straipsnį toliau taikomos tam tikros tarptautinės konvencijos, būtent:

– 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės;

– Tarptautinė konvencija dėl tam tikrų taisyklių, reglamentuojančių civilinę jurisdikciją bylose dėl susidūrimo, suvienodinimo, Tarptautinė konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su baudžiamąja jurisdikcija bylose dėl susidūrimų ar kitų nelaimingų atsitikimų atviroje jūroje, suvienodinimo ir Tarptautinė konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su areštu atviroje jūroje plaukiojančiuose laivuose, suvienodinimo; visos šios konvencijos pasirašytos 1952 m. gegužės 10 d. Briuselyje;

– 1989 m. gegužės 28 d. Londone pasirašyta Tarptautinė konvencija dėl pagalbos;

- 1973 m. spalio 5 d. Miunchene pasirašyta Konvencija dėl Europos patentų suteikimo;
- 1933 m. gegužės 29 d. Tarptautinė konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su prevenciniu orlaivių areštu, suvienodinimo;
- tarptautinės konvencijos dėl tam tikrų taisyklių, reglamentuojančių susidūrimus ir pagalbą bei gelbėjimą jūroje, suvienodinimo, pasirašytos 1910 m. rugsėjo 23 d. Briuselyje, ir prie jų pridėtas pasirašymo protokolas.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Išskyrus atvejus, kai Kodekse nustatyta kitaip, su asmens statusu ir veiksnumu susijusiuose ginčiuose taikoma valstybės, kurios pilietybę turi asmuo, teisė. Ta pati taisyklė taikoma lyties pakeitimams (Kodekso 35 *ter* straipsnis).

Kalbant apie fizinių asmenų veiksnumą, pažymėtina, kad Kodekse nustatytas dalinis *renvoi* principo taikymas: klausimas bus sprendžiamas pagal Belgijos teisę, jeigu užsienio teisėje nurodyta, kad turi būti taikoma Belgijos teisė (Kodekso 34 straipsnis).

Remiantis bendroju principu, pavardės ir vardai nustatomi pagal valstybės, kurios pilietybę turi asmuo, teisę (Kodekso 37 straipsnio 1 dalis) arba, jeigu jis turi kelias pilietybes – vienos iš valstybių, kurių pilietis asmuo yra, teisę (Kodekso 37 straipsnio 2 dalis).

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Kodekso 62 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta bendra taikytinos teisės nustatymo taisyklė, kurioje nurodyta, kad vaiko kilmė nustatoma ir ginčijama pagal valstybės, kurios pilietybę vienas iš tėvų turi vaiko gimimo metu, teisę arba, jeigu vaiko kilmė nustatoma savanoriškai, – pagal valstybės, kurios pilietybę vienas iš tėvų turi šio fakto savanoriško nustatymo metu, teisę.

Kai nustatytoje teisėje nereikalaujama, kad savanoriško vaiko kilmės nustatymo atveju vaikas duotų sutikimą, tokio sutikimo reikalavimas ir sąlygos ir jo išreiškimo formos nustatomos pagal valstybės, kurioje sutikimo davimo metu buvo įprastinė vaiko gyvenamoji vieta, teisę (Kodekso 62 straipsnio 1 dalies antra pastraipa).

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimo sąlygos reglamentuojamos pagal įvaikinančio asmens nacionalinę teisę arba įvaikinančių asmenų bendrą nacionalinę teisę. Jeigu įvaikinančių asmenų pilietybė yra skirtinga, sąlygos reglamentuojamos pagal jų įprastinės gyvenamosios vietos teisę, o jeigu tokios vietos nėra, pagal Belgijos teisę (Kodekso 67 straipsnis).

Įvairių rūšių būtinoms sutikimams yra taikytina įvaikinamo asmens įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Tačiau jeigu šioje teisėje nereikalaujama įvaikinamo asmens, įvaikinimo iniciatorių arba teisiųjų atstovų sutikimo arba joje nenumatytas įvaikinimas, tokie sutikimai reglamentuojami pagal Belgijos teisę (Kodekso 67 ir 68 straipsniai).

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Kalbant apie santuokai taikytiną teisę, pažymėtina, kad Kodekse daromas skirtumas tarp:

1. sužadėtuvių – taikoma būsimų sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba, jeigu tokios teisės nėra, valstybės, kurios pilietybę turi abu būsimi sutuoktiniai, teisė, arba, jeigu nėra ir tokios teisės, taikoma Belgijos teisė (Kodekso 45 straipsnis);
2. santuokos sudarymo – taikoma kiekvieno iš sutuoktinių nacionalinė teisė, įskaitant galimą išimtį, susijusią su tos pačios lyties asmenų santuoka, – užsienio teisės nuostata, draudžianti tokią santuoką, nebus taikoma, jeigu kuris nors iš sutuoktinių yra valstybės, pagal kurios teisę tokia santuoka leidžiama, pilietis arba toje valstybėje turi įprastinę gyvenamąją vietą (Kodekso 46 straipsnis);
3. oficialių reikalavimų – taikoma santuokos sudarymo valstybės teisė (Kodekso 47 straipsnis);
4. santuokos pasekmių – taikoma sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba, jeigu tokios teisės nėra, valstybės, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai, teisė, arba, jeigu nėra ir tokios teisės, taikoma Belgijos teisė (Kodekso 48 straipsnis).

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Kalbant apie partnerystę arba bet kurią kitą bendro gyvenimo formą, kurią reikia įregistruoti, pažymėtina, kad Belgijos teisėje daromas skirtumas tarp sugyventinių ryšių, kuriais sukuriama santuokai prilygstantys ryšiai, ir santykių, kurie neprilygsta santuokiniams ryšiams.

Pirmos rūšies santykiams taikoma teisė, kuria reglamentuojama santuoka (žr. pirmiau), o sugyventinių santykiams, kurie neprilygsta santuokiniams ryšiams, taikoma valstybės, kurioje pirmą kartą buvo įregistruoti sugyventinių santykiai, teisė.

Nėra jokių konkrečių nuostatų, kuriomis būtų reglamentuojami neregistruoto bendro gyvenimo santykiai.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Kalbant apie santuokos nutraukimą ir faktinį gyvenimą skyrium, visuotinai taikomos 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, žinomo kaip reglamentas „Roma III“, taisyklės. Sutuoktiniams taikytinos teisės pasirinkimas turi būti nurodytas ne vėliau kaip jiems pirmą kartą atvykus į teismą, kuriame teikiamas prašymas nutraukti santuoką arba patvirtinti gyvenimą skyrium.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje 15 straipsnyje pateikiama nuoroda į 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės. Paprastai taikytina teisė yra valstybės, kurioje yra įprastinė gavėjo gyvenamoji vieta, teisė. Tačiau galioja specialios taisyklės, kuriomis reglamentuojami vaikų ir tėvų santykiai, jaunesnių nei 21 metų vaikų santykiai su kitais asmenimis, išskyrus jų tėvus, sutuoktinių bei buvusių sutuoktinių santykiai ir asmenų, kurių santuoka buvo pripažinta negaliojančia, santykiai. Protokole taip pat yra nuostata, kuria leidžiama šalims pasirinkti taikytiną teisę. Be to, santykiams tarp Belgijos ir valstybės, kuri yra 1956 m. Hagos konvencijos šalis, tačiau dar nėra ratifikavusi minėtojo 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolo, bus taikoma 1956 m. spalio 24 d. Hagos konvencija dėl vaikų išlaikymo prievolių taikytinos teisės.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Partneriai gali patys pasirinkti teisę, kuri bus taikoma jų sutuoktinių turto režimui. Pasirinkimo galimybė yra ribota: taikoma valstybės, kurioje buvo pirmoji partnerių įprastinė gyvenamoji vieta sudarius santuoką, teisė arba vieno iš sutuoktinių nacionalinė teisė (Kodekso 49 straipsnis).

Jeigu taikytina teisė nepasirenkama, sutuoktinių turto režimas reglamentuojamas pagal pirmosios partnerių įprastinės gyvenamosios vietos sudarius santuoką teisę. Jeigu sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos buvo skirtingose valstybėse, taikoma valstybės, kurios pilietybę turėjo abu partneriai santuokos sudarymo metu, teisė. Visais kitais atvejais taikoma santuokos sudarymo valstybės teisė (Kodekso 51 straipsnis).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Ši sritis reglamentuojama 2012 m. liepos 4 d. Reglamentu (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Nustatant taikytiną teisę, taip pat atsižvelgiama į turto buvimo vietą (Kodekso 87 straipsnis).

3.9 Bankrotas

Nemokumo klausimai reglamentuojami 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentu (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. Pagal reglamente nustatytą pagrindinį principą daroma prielaida, kad yra viena pagrindinė visuotinė nemokumo procedūra, kurią taikant gali būti taikomos papildomos teritorinės procedūros.

Paskutinis naujinimas: 17/12/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Bulgarija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Svarbiausios Bulgarijos tarptautinės privatinės teisės nuostatos yra išdėstytos Tarptautinės privatinės teisės kodekse (*Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo*, toliau – KMCP). Pagrindinis principas, pagal kurį nustatoma, kokia teisė yra taikytina pagal privatinę teisę reglamentuojamiems santykiams, kuriems būdingi tarptautiniai aspektai, yra tas, kad šie santykiai reglamentuojami pagal tos valstybės, su kuria jie yra glaudžiausiai susiję, teisės normas.

Remiantis konstitucijos nuostatomis, ratifikuotos tarptautinės sutartys sudaro šalies vidaus teisės dalį ir yra viršesnės už nacionalinės teisės normas.

Nuostatos dėl civiliniame procese taikomų teisės normų kolizijos taip pat yra išdėstytos Civilinio proceso kodekse (*Grazhdanski protsesualen kodeks, GPK*).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Žr. pirmiau.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Žr. pirmiau.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Remiantis KMCP 28 straipsnio nuostatomis, tarptautinę jurisdikciją savo iniciatyva tvirtina teismas, tad bylos šalims to prašyti nereikia. Sprendimą dėl tokios jurisdikcijos galiojimo ar negaliojimo galima skųsti apeliacine ir kasacine tvarka. Teismas privalo išmanyti teisės kolizijos normas ir jas taikyti.

Jeigu tai, kuri teisė taikoma, priklauso nuo svarbiausių elementų ar teisinių santykių klasifikavimo, šie elementai arba santykiai yra klasifikuojami pagal Bulgarijos teisę. Vertindamas klasifikaciją teismas privalo atsižvelgti į nagrinėjamiems santykiams būdingą tarptautinį elementą.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Bulgarijos tarptautinėje privatinėje teisėje nukreipimo į kitos valstybės teisę (*renvoi*) doktrina pripažįstama ir taikoma. Atsisakyti Bulgarijos teisės ir taikyti trečiosios šalies teisę neleidžiama šiais atvejais:

1. juridinių asmenų ir juridinio asmens statuso neturinčių subjektų teisiniam statusui;
2. nustatant formalius teisinių sandorių reikalavimus;
3. taikytinos teisės pasirinkimui;
4. išlaikymui;
5. sutartiniams santykiams;
6. nesutartiniams santykiams.

Pagal KMCP 40 straipsnio 3 dalį taikoma Bulgarijos materialinė teisė arba, jeigu leidžiama taikyti *renvoi* principą, atitinkamos trečiosios šalies materialinė teisė.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Remiantis KMCP 27 straipsniu, jeigu bylos iškėlimo momentu tarptautinės jurisdikcijos galiojimo pagrindas egzistavo, ši jurisdikcija išlieka, net jeigu proceso eigoje šis pagrindas išnyksta. Jeigu bylos iškėlimo momentu tarptautinė jurisdikcija negaliojo, tačiau proceso eigoje atsirado jos galiojimo pagrindas, tokia jurisdikcija galioja.

Joks aplinkybių pasikeitimas, kuris daro poveikį taikytinos teisės nustatymui, atgaline data nėra taikomas. KMCP 42 straipsnis.

Jeigu, nustačius arba panaikinus *in rem* teisę, turto buvimo vieta pasikeičia, atitinkamai keičiasi ir taikytina teisė. Remiantis KMCP 66 straipsniu, jeigu turto buvimo vieta pasikeičia, teisėmis, kurios buvo įgytos pagal ankstesnės turto buvimo vietos valstybės teisę, naudotis nebegalima, jeigu taip būtų pažeistos naujosios turto buvimo valstybės teisės normos.

Remiantis KMCP 93 straipsnio 4 dalimi, sutarties šalys gali bet kuriuo metu susitarti, kad visa sutartis arba jos dalis bus reglamentuojama pagal kitą teisę negu iki tol.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Užsienio valstybės teisės nuostatos netaikomos vieninteliu atveju, t. y. kai jos taikymo padariniai yra akivaizdžiai nesuderinami su Bulgarijos valstybės politika.

Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos dėl teisės normų kolizijos taikomos nepažeidžiant privalomų Bulgarijos teisės normų taikymo tvarkos ir, atsižvelgiant į aplinkybes ir tikslą, privalomos Bulgarijos teisės normos yra taikomos, nepriklausomai nuo pasirinkimo taikyti užsienio teisę.

Teismas gali atsižvelgti į kitos valstybės, su kuria santykiai yra glaudžiai susiję, privalomas teisės normas, jeigu pagal jas nustačiusios valstybės teisę šias normas yra privaloma taikyti, nepriklausomai nuo to, kokia teisė nurodyta kaip taikytina pagal Kodekso nuostatas dėl teisės normų kolizijos. Spręsdamas, ar atsižvelgti į tokias specialiąsias privalomas teisės normas, teismas privalo atsižvelgti į šių teisės normų pobūdį, dalyką ir jų taikymo arba netaikymo padarinius.

Prieš kelis atsakovus pareikšti ieškiniai priklauso Bulgarijos teismų jurisdikcijai, jeigu vieno iš atsakovų atžvilgiu egzistuoja pagrindas taikyti šią jurisdikciją.

Jeigu vienas iš ieškovo pareikštų ieškinių patenka į Bulgarijos teismų jurisdikciją, Bulgarijos teismai yra kompetentingi nagrinėti ir likusius ieškinius.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teisę taikantis teismas arba kita institucija savo iniciatyva nustato užsienio teisės turinį. Teismas gali naudotis tarptautinėse sutartyse nustatytais metodais, prašyti informacijos iš Teisingumo ministerijos arba kitos institucijos, klausti ekspertų ir specializuotų institucijų nuomonės.

Nepaisant to, kas išdėstyta pirmiau, šalis turi teisę pateikti dokumentus, kuriuose būtų nustatytas užsienio teisės, kuria jie grindžia savo prašymus arba prieštaravimus, turinys, arba kitaip padėti teisę taikančiam teismui arba kitai institucijai. Teisę taikantis teismas arba kita institucija gali nurodyti šalims padėti nustatyti užsienio teisės turinį.

Užsienio teisė aiškinama ir taikoma taip, kaip ji aiškinama ir taikoma ją sukūrusioje valstybėje.

Tai, kam tenka įrodinėjimo pareiga, nustatoma pagal materialinės teisės normas, kuriomis reglamentuojami įrodymų reikalavimo padariniai.

Jeigu Bulgarijos teismų jurisdikcija gali būti nurodyta ginčo šalių tarpusavio susitarime, ši jurisdikcija gali būti nustatyta ginčui iš esmės spręsti ir be jokio susitarimo, jeigu atsakovas su tuo sutinka tiesiogiai arba konkludentiniais veiksmais.

Bulgarijos vykdymo užtikrinimo institucijoms priklauso išimtinė jurisdikcija imtis priverstinio vykdymo priemonių, jeigu prievolė, dėl kurios ketinama imtis tokių veiksmų, privalo įvykdyti Bulgarijoje nuolat gyvenantis asmuo arba jeigu veiksmo objektas yra Bulgarijoje.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Ši sritis reglamentuojama 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) nuostatomis. Bulgarija taip pat yra pasirašiusi 1980 m. Romos konvenciją – [1980 m. birželio 19 d. Romoje pasirašytą Konvenciją 80/934/EEB dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės](#).

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl sutartinių santykių, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta, buveinė arba pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis arba Bulgarijoje įregistruotas juridinis asmuo ir jeigu prievolės turi būti vykdomos Bulgarijoje arba atsakovo pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje.

Sutartys reglamentuojamos pagal šalių pasirinktą teisę.

Jeigu nesusitarta kitaip, daroma prielaida, kad šalys pripažino naudojimo paskirtį, apie kurią žino arba turėjo žinoti ir kuri yra plačiai žinoma tarptautinėje prekyboje arba komercijoje, ir kad šalys tinkamai laikėsi atitinkamos prekybos arba komercijos rūšies sutarčių.

Šalys gali pasirinkti visai sutarčiai ar tik jos daliai taikytiną teisę.

Jeigu sutartis sudaroma dėl *in rem* teisės į nekilnojamąjį turtą, daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su to nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybe.

Sutarties sudarymas ir sutarties arba bet kurios iš jos nuostatų materialinis galiojimas yra reglamentuojamas pagal valstybės teisės normas, kurios taikomos sutarties galiojimui. Sutartis galioja, jeigu atitinka sutartims taikomoje teisėje nustatytus formalius reikalavimus, kaip nurodyta Tarptautinės privatinės teisės kodekse arba valstybės, kurioje sutartis sudaryta, teisėje. Teisė, pagal kurią reglamentuojama sutartis, taikoma ir sutarties sudarymo faktui įrodyti, jeigu šioje teisėje yra įtvirtintos taisyklės, kuriose yra nustatytos teisinės prezumpcijos arba kitos nuostatos dėl įrodinėjimo pareigos.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti vartotojų pareikštus ieškinius, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta, buveinė arba pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis arba Bulgarijoje įregistruotas juridinis asmuo ir čia yra įprastinė jų gyvenamoji vieta.

Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos netaikomos jokioms prievolėms, kylančioms iš įsakomojo vekselio, paprastojo vekselio ir čekio.

3.2 Nesutartinės prievolės

Ši sritis reglamentuojama pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“).

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Prievolės, kurios kyla iš deliktų teisės, reglamentuojamos pagal valstybės, kurios teritorijoje padaryta arba gali būti padaryta tiesioginė žala, teisę (*lex loci delicti commissi*). Jeigu ir delikto subjekto, ir žalą patyrusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta arba verslo vieta žalos padarymo momentu yra toje pačioje valstybėje, taikoma tos valstybės teisė.

Nepaisant to, kas išdėstyta pirmiau, pažymėtina, kad jeigu iš visų aplinkybių paaiškėja, kad deliktas yra akivaizdžiai labiau susijęs su kita valstybe, taikoma tos kitos valstybės teisė. Akivaizdžiai artimesnis ryšys gali būti grindžiamas iki tol egzistavusiais šalių ryšiais, pavyzdžiui, sutartimi, kuri yra glaudžiai susijusi su atitinkamu deliktu.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl žalos, kuri buvo patirta dėl delikto, tais atvejais, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta arba buveinė yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas atitinka tas pačias sąlygas ir jeigu žalą sukėlęs veiksmas buvo padarytas Bulgarijoje arba žala atsirado Bulgarijoje. Jeigu žala buvo padaryta arba žalos rizika iškilo dėl defekto turinčio produkto, prievolė atlyginti žalą yra reglamentuojama pagal valstybės, kurioje yra žalą patyrusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, teisę.

Prievolės, kurios atsiranda dėl nesąžiningos konkurencijos arba dėl konkurencijos apribojimo, yra reglamentuojamos valstybės, kurios teritorijoje tai turi arba gali turėti tiesioginį ir reikšmingą poveikį konkurentų interesams jų tarpusavio santykiuose arba kolektyviniams vartotojų interesams, įstatymais.

Prievolės, kurios atsiranda dėl asmens teisių pažeidimo, padaryto dėl informacijos sklaidos žiniasklaidos priemonėse, taip pat dėl teisių pažeidimų, susijusių su asmens duomenų apsauga, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra asmens įprastinė gyvenamoji vieta, valstybės, kurioje padaryta žala, arba atsakovo verslo vietos valstybės teisę, priklausomai nuo žalą patyrusio asmens pasirinkimo.

Prievolės, kurios atsiranda dėl aplinkos apsaugos pažeidimo, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurios teritorijoje atsirado žala, teisę.

Prievolės, kurios atsiranda dėl autorių teisių, gretutinių teisių ir pramoninės nuosavybės teisių pažeidimų, reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje

prašoma teisės apsaugos, įstatymus (*lex loci protectionis*).

Prievolės, kurios atsiranda dėl neteisėto praturtėjimo, reglamentuojamos pagal tos valstybės, kurioje įvyko praturtėjimas, teisę, nebent neteisėtai praturtėjama pagal kitus šalių tarpusavio santykius (pvz., pagal sutartį, kuri yra glaudžiai susijusi su neteisėtu praturtėjimu).

Prievolės, kurios atsiranda dėl tarpininkavimo be įgaliojimo, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje tarpininkavimo metu yra suinteresuotosios šalies įprastinė gyvenamoji vieta arba verslo vieta, teisę. Jeigu dėl tarpininkavimo be įgaliojimo atsiradusi prievolė yra susijusi su fizinio asmens arba konkretaus turto apsauga, taikoma valstybės, kurioje tarpininkavimo be įgaliojimo metu buvo asmuo arba turtas, teisė. Jeigu iš visų aplinkybių paaiškėja, kad tarpininkavimas be įgaliojimo yra akivaizdžiai labiau susijęs su kita valstybe, taikoma tos kitos valstybės teisė.

Kai prievolės atsiranda iš nesutartinių santykių, šalys gali pasirinkti, kokia teisė joms bus taikoma.

Prievolėms, kurios atsiranda iš nesutartinių santykių, taikoma teise reglamentuojamos atsakomybės sąlygos ir mastas, tai, kuriems asmenims tenka atsakomybė, atleidimo nuo atsakomybės pagrindai, visi atsakomybės apribojimo ir padalijimo atvejai, priemonės, kurių imamasi vykdymui užtikrinti, sužalojimų arba žalos rūšys, tai, kurie asmenys turi teisę asmeniškai gauti kompensaciją už sužalojimus arba žalą, atsakomybė už kitam asmeniui padarytus sužalojimus, tai, kaip prievolė gali būti panaikinta, ir prievolių įrodymai.

Pagal taikomą teisę nėra reglamentuojama valstybės ir viešojo sektoriaus įstaigų, įskaitant institucijas ir jų atstovus, atsakomybė už jų naudojantis savo įgaliojimais atliktus veiksmus.

Nepriklausomai nuo to, kuri teisė taikoma, nustatant atsakomybę reikia atsižvelgti į saugos ir elgesio taisykles, galiojusias toje vietoje ir tuo metu, kai padaryta žalą sukėlusį veika.

Sužalojimų arba žalą patyrusių asmenų teisė imtis tiesioginių veiksmų prieš asmens, kuris nurodomas kaip atsakingas už padarytą žalą, draudiką yra reglamentuojama pagal teisę, kuri yra taikoma iš atitinkamų nesutartinių santykių atsiradusioms prievolėms.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmens pajėgumas priimti teises ir pareigas ir užmegzti teisinius santykius yra reglamentuojamas pagal asmens valstybės teisę (*lex patriae*) (valstybės, kurios pilietis asmuo yra, teisę). Jeigu pagal specialiams santykiams taikomą teisę yra nustatomos specialios sąlygos dėl pajėgumo priimti teises ir pareigas, taikoma ta teisė. Remiantis KMCP 50 straipsnio 2 dalimi, kai sutartį sudaro tos pačios valstybės teritorijoje esantys asmenys, asmuo, pajėgus priimti teises ir pareigas pagal tos valstybės teisę, negali remtis neveiksnumu pagal kitos valstybės teisę, nebent kita šalis, sudarydama sutartį, apie

neveiksnumą žinojo arba apie jį nežinojo dėl aplaidumo. 2 dalies nuostatos netaikomos jokiems sandoriams tarp šeimos narių ir paveldėjimo santykiams, taip pat jokiems sandoriams dėl *in rem* teisių į nekilnojamąjį turtą, esantį kitoje, ne sandorio sudarymo valstybėje.

Asmens pajėgumas vykdyti komercinio pobūdžio veiklą neįsteigus juridinio asmens yra nustatoma pagal valstybės, kurioje asmuo yra įsiregistravęs kaip komercinę veiklą vykdančią subjektą, įstatymus. Jeigu registracija nėra privaloma, taikoma valstybės, kurioje yra asmens pagrindinė verslo vieta, teisė. Remiantis KMCP 53 straipsniu, asmens vardas ir pavardė ir jų keitimas reglamentuojamas pagal asmens valstybės teisę. Pilietybės pasikeitimo poveikis vardui ir pavardei nustatomas pagal valstybės, kurios pilietybę asmuo įgijo, teisę. Jeigu asmuo pilietybės neturi, įprastinės gyvenamosios vietos pakeitimo poveikis vardui ir pavardei nustatomas pagal valstybės, kurioje asmuo įkuria savo naują įprastinę gyvenamąją vietą, teisę.

Vardas ir pavardė bei jų keitimas gali būti reglamentuojami pagal Bulgarijos teisę, jeigu asmuo, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, to prašo. Be to, Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl vardo ir pavardės keitimo arba apsaugos, jeigu asmuo yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, taip pat turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl Bulgarijos piliečių pajėgumo užmegzti teisinius santykius apribojimo arba draudimo užmegzti teisinius santykius panaikinimo, bylas dėl globos arba rūpybos nustatymo arba nutraukimo, bylas dėl asmens paskelbimo dingusiu be žinios arba mirusiu, jeigu asmuo, kuriam skiriama globa arba rūpyba, yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Bulgarijos teismai ir kitos institucijos turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl tėvų ir vaikų tarpusavio santykių nustatymo ir ginčijimo tais atvejais, kai atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, kai ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis ir kai vaikas arba vienas iš tėvų, kuris yra bylos šalis, yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Ši jurisdikcija taip pat taikoma byloms, susijusioms su *in personam* ir *in rem* santykiais tarp tėvų ir vaikų, įvaikinimu, įvaikinimo anuliavimu arba nutraukimu, kai įvaikintojas, įvaikinamas asmuo arba kuris nors iš įvaikinamo asmens tėvų yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

Tėvų ir vaikų santykių nustatymui taikoma valstybės, kurios pilietybę vaikas įgijo gimdamas, teisė. Vaiko gimimo metu ta pati teisė taikoma tėvų *in personam* santykiams. Nukreipimas (*renvoi*) į trečiosios šalies teisę yra priimtinas, jeigu pagal tą teisę yra galima nustatyti tėvų ir vaikų santykius.

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimo sąlygos nustatomos pagal valstybės, kurios piliečiai prašymo dėl įvaikinimo pateikimo metu yra įvaikintojas (arba įvaikintojai) ir įvaikinamas asmuo. Jeigu šių asmenų pilietybės skirtingos, taikoma kiekvieno iš tų asmenų valstybės teisė. Jeigu įvaikinamas asmuo yra Bulgarijos pilietis, turi būti gautas Teisingumo ministerijos sutikimas. Sąlygos ir tvarka, kaip duodamas sutikimas užsienio piliečiui įsivaikinti Bulgarijos pilietį, nustatytos Teisingumo ministro reglamente. Jeigu įvaikinamas asmuo yra Bulgarijos pilietis, įvaikintojas (nepriklausomai nuo to, ar jis yra Bulgarijos ar kitos šalies pilietis), kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje, privalo laikytis ir tos valstybės nustatytų įvaikinimo sąlygų. Įvaikinimo pasekmės yra reglamentuojamos įvaikintojo ir įvaikinamo asmens bendrosiomis nacionalinėmis teisėmis normomis. Jeigu įvaikintojo ir įvaikinamo asmens pilietybės yra skirtingos, taikoma valstybės, kurioje yra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl išlaikymo tais atvejais, kai atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos piliečiai ir išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

Išlaikymo prievolės yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, išskyrus tuos atvejus, kai kreditoriaus nacionalinė teisė išlaikymo prievolėms yra palankesnė. Tokiais atvejais taikoma išlaikymo kreditoriaus nacionalinė teisė. Jeigu pagal taikytiną teisę išlaikymo skyrimas neregamentuojamas, taikoma Bulgarijos teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Bulgarijoje santuoką įformina civilinės metrikacijos tarnybos specialistas, jeigu vienas iš būsimų sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba vieno iš sutuoktinių įprasta gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Užsienio piliečių santuoką įforminti gali suinteresuotųjų užsienio piliečių valstybės konsulinės arba diplomatinės įstaigos atstovas, jeigu pagal tos valstybės teisę tai leidžiama. Užsienyje gyvenantys Bulgarijos piliečiai gali sudaryti santuoką kompetentingoje užsienio valstybės institucijoje, jeigu tai yra leidžiama pagal tos valstybės įstatymus. Bulgarijos piliečių santuoką užsienyje gali įforminti Bulgarijos konsulinės arba diplomatinės įstaigos atstovas, jeigu tai yra leidžiama pagal priimančiosios valstybės teisę. Bulgarijos ir užsienio piliečių santuoką užsienyje gali įforminti Bulgarijos konsulinės arba diplomatinės įstaigos atstovas, jeigu tai yra leidžiama pagal priimančiosios valstybės teisę ir pagal užsienio piliečio nacionalinę teisę. Bylos dėl santuokos gali būti nagrinėjamos Bulgarijos teismuose, jeigu vienas iš sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Oficialūs santuokai taikomi reikalavimai reglamentuojami pagal valstybės, kurioje vyksta ceremonija, teisę.

Materialiniai reikalavimai dėl santuokos sudarymo kiekvienam iš būsimų sutuoktinių yra nustatyti valstybės, kurios pilietis asmuo buvo santuokos įforminimo metu, teisėje.

Šeimos kodekso (*Semeen kodeks*) 6 straipsnio 2 dalyje nurodytą leidimą Bulgarijos piliečiui, kuris sudaro santuoką užsienyje, gali suteikti Bulgarijos diplomatinės arba konsulinės įstaigos atstovas.

Jeigu vienas iš būsimų sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, santuoką įformina Bulgarijos civilinės metrikacijos tarnybos specialistas, o jei taikomoje užsienio valstybės vidaus teisėje yra nustatyta kokių nors kliūčių santuokai sudaryti, tačiau tos kliūtys pagal Bulgarijos teisę yra nesuderinamos su laisve sudaryti santuoką, į kliūtis nėra atsižvelgiama.

Užsienio pilietis arba asmuo be pilietybės privalo patvirtinti Bulgarijos civilinės metrikacijos tarnybos specialistui, kad pagal jo valstybės nacionalinę teisę užsienio kompetentingos institucijos įforminta santuoka yra pripažįstama ir kad santuokos sudarymui pagal jo valstybės nacionalinę teisę kliūčių nėra.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Specialių taisyklių dėl teisės kolizijos nėra.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Ši sritis reglamentuojama 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, nuostatomis.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Tą pačią užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurios pilietybę jie turi prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu, teisę.

Skirtingą užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurioje yra bendra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisę. Jeigu sutuoktiniai neturi jokios bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikoma Bulgarijos teisė.

Jeigu pagal taikomą užsienio teisę ištuoka neleidžiama, tačiau prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu vienas iš sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, taikoma Bulgarijos teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Ši sritis reglamentuojama pagal 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Išlaikymo prievolės yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, išskyrus tuos atvejus, kai kreditoriaus nacionalinė teisė išlaikymo prievolėms yra palankesnė. Tokiais atvejais taikoma išlaikymo kreditoriaus nacionalinė teisė. Jeigu išlaikymo kreditorius ir išlaikymo skolininkai yra tos pačios valstybės piliečiai ir išlaikymo skolinčio įprastinė gyvenamoji vieta yra toje valstybėje, taikomos abiejų asmenų bendrosios nacionalinės teisės nuostatos. Jeigu pirmiau nurodytais atvejais pagal taikytiną teisę išlaikymas nereglamentuojamas, taikoma Bulgarijos teisė.

Jeigu išlaikymo pareigos atsiranda tarp buvusių sutuoktinių, panaikinus arba nutraukus santuoką, taikoma valstybės, kurios teisė taikyta po santuokos nutraukimo arba panaikinimo, teisė.

Teisės, kuria reglamentuojamas išlaikymas, normose nustatoma:

1. ar išlaikymo galima reikalauti, kokios sumos galima reikalauti ir kas to gali reikalauti;
2. kas gali reikalauti išlaikymo ir per kiek laiko tai turi padaryti;
3. ar ir kokiomis sąlygomis išlaikymą galima keisti;
4. teisės į išlaikymą panaikinimo pagrindai;
5. išlaikymo skolininko pareiga gražinti lėšas institucijai, kuri sumokėjo išlaikymą vietoj skolininko.

Nustačius išlaikymo sumą, reikia atsižvelgti į išlaikymo skolininko pajėgumą ir išlaikymo kreditoriaus faktinius poreikius, net jeigu pagal taikomas užsienio teisės normas yra nustatyta kitaip.

Santuoka panaikinama pagal tos valstybės, kurios materialiniai reikalavimai taikyti santuoką sudarant, teisę.

Dėl informacijos apie santuokos panaikinimą ir nutraukimą žr. atitinkamą temą.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Teisimas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylas dėl santuokos panaikinimo ir nutraukimo, turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl sutuoktinių *in personam* ir *in rem* santykių.

Sutuoktinių *in personam* santykiai reglamentuojami pagal jų nacionalinę bendrąją teisę. Skirtingas pilietybes turinčių sutuoktinių *in personam* santykiai yra reglamentuojami pagal valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, o jei sutuoktiniai bendros įprastinės gyvenamosios vietos neturi, pagal valstybės, su kuria abu sutuoktiniai yra glaudžiausiai susiję, teisę. Sutuoktinių *in rem* santykiai yra reglamentuojami pagal teisę, kuri taikoma jų *in personam* santykiams.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Ši sritis reglamentuojama 2012 m. liepos 4 d. Reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo nuostatomis.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bulgarijos teismai ir kitos institucijos turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius, susijusius su paveldėjimu, jeigu mirusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta jo mirties metu buvo Bulgarijoje, jis buvo Bulgarijos pilietis ir dalis jo nekilnojamojo turto yra Bulgarijoje.

Kilnojamojo turto paveldėjimo klausimai sprendžiami vadovaujantis valstybės, kurioje mirties metu buvo įprastinė mirusio asmens gyvenamoji vieta, teise. Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma turto buvimo vietos teisė. Miręs asmuo viso nekilnojamojo turto paveldėjimui pasirenka taikyti valstybės, kurios pilietis buvo pasirinkimo metu, teisę. Taikytinos teisės pasirinkimas neturi daryti įtakos pagal pirmiau nurodytą taikytiną teisę nustatomi privalomajai palikimo daliai.

Asmens pajėgumas perleisti savo nekilnojamąjį turtą testamentu (sudaryti ir panaikinti testamentą) yra reglamentuojama paveldėjimo teisės nuostatomis. Testamentas galioja, jeigu atitinka valstybės, kurioje buvo sudarytas, teisę arba valstybės, kurios pilietybę testatorius turėjo testamentu sudarymo arba mirties metu, valstybės, kurioje buvo įprastinė jo gyvenamoji vieta, arba valstybės, kurioje yra testamentu nurodytas nekilnojamasis turtas, teisę. Teisės aktuose, kuriais reglamentuojamas paveldėjimas, nustatomas palikimo atsiradimo laikas ir vieta, paveldėtojų eilė ir pirmumas, paveldėtojams tenkanti palikimo dalis, teisė gauti palikimą, mirusio asmens prievolių perėmimo ir paskirstymo tarp paveldėtojų tvarka, palikimo priėmimas ir atsisakymas, palikimui priimti nustatyti terminai, disponuojamoji nekilnojamojo turto dalis, testamentu materialinio galiojimo sąlygos. Jeigu pagal taikytiną paveldėjimo teisę paveldėtojų nėra, Bulgarijos teritorijoje esantis nekilnojamasis turtas pereina Bulgarijos valstybei arba savivaldybei.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Ši sritis reglamentuojama pagal 2008 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 593/2008 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“).

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bylos, susijusios su Bulgarijoje esančiu nekilnojamuoju turtu, su priverstinio vykdymo nukreipimu į tokį turtą arba jo panaudojimu kaip užtikrinimo priemonės, taip pat bylos, susijusios su teisių *in rem* į tokį turtą perleidimu arba nustatymu, yra išskirtinai nagrinėjamos Bulgarijos teismuose ir kitose institucijose.

Disponavimas teisėmis *in rem* į kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, šių teisių turėjimas ir kitos teisės *in rem* yra reglamentuojamos pagal turto buvimo vietos teisę (*lex loci rei sitae*). Tai, ar turtas yra kilnojamasis, ar nekilnojamasis, taip pat *in rem* teisės nustatomos pagal tą pačią teisę.

Teisių *in rem* ir turto valdymo teisių įgijimas ir nutraukimas reglamentuojamas pagal valstybės, kurioje turtas buvo tuo metu, kai buvo atliktas veiksmas, arba kurioje susiklostė aplinkybė, pagrindžianti teisės įgijimą arba nutraukimą, teisę.

Teisių *in rem* į transporto priemones įgijimas, perleidimas ir nutraukimas reglamentuojamas pagal laivo vėliavos valstybės, orlaivio registracijos valstybės arba valstybės, kurioje yra riedmenų ir sausumos transporto priemonių operatoriaus verslo vieta, teisę.

3.9 Bankrotas

Ši sritis reglamentuojama Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 nuostatomis, o nuo 2017 m. birželio 26 d. – 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo procedūrų nuostatomis.

Žr. informaciją apie nemokumą.

Naudingos informacijos galima rasti šiose interneto svetainėse:

<https://www.justice.government.bg>

<http://www.vss.justice.bg>

<http://www.vks.bg/>

<http://www.vss.justice.bg/page/view/1397>

Paskutinis naujinimas: 06/04/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingas valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Čekija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Svarbiausia nacionalinė priemonė, susijusi su kolizinėmis normomis, yra Įstatymas Nr. 91/2012 dėl tarptautinės privatinės teisės.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1.2.1 Reikšmingos daugiašalės tarptautinės konvencijos dėl taikytinos teisės:

1.2.1.1 Tiesiogiai taikomos

1929 m. Varšuvos konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su tarptautiniais vežimais oru, unifikavimo

1956 m. Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR)

1961 m. Gvadalacharos konvencija dėl tam tikrų taisyklių, susijusių su tarptautiniais vežimais oru, atliekamais asmens, nesančio susitariančiu vežėju, unifikavimo

1963 m. Vienos konvencija dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą

1971 m. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės

1973 m. Konvencija dėl tarptautinio keleivių ir bagažo vežimo keliais sutarties (CVR)

1974 m. Konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių senaties termino

1978 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl prekių vežimo jūra

1980 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių, Viena

1980 m. Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutartis (COTIF)

1999 m. Konvencija dėl tam tikrų tarptautinio vežimo oru taisyklių suvienodinimo, Monrealis

1.2.2 Teisės kolizija

1996 m. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, Haga

2000 m. Hagos konvencija dėl tarptautinės suaugusiųjų apsaugos

2007 m. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės (šalis yra visa ES).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

1.3.1 Reikšmingos dvišalės tarptautinės konvencijos dėl taikytinos teisės

1959 m. Čekoslovakijos Respublikos ir Albanijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

1964 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Jugoslavijos Federacinės Socialistinės Respublikos susitarimas dėl teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (taikoma visoms buvusiosios Jugoslavijos valstybėms)

1976 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Bulgarijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių reguliavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

1976 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Mongolijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos teikimo ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

1980 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Kubos Respublikos susitarimas dėl tarpusavio teisinės pagalbos civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

1982 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (taikomas Rusijos Federacijai ir daugeliui kitų buvusiosios SSRS valstybių)

1982 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Vietnamo Socialistinės Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose

1987 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių reguliavimo civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose

1989 m. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Vengrijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

1994 m. Čekijos Respublikos ir Rumunijos susitarimas dėl teisinės pagalbos civilinėse bylose

2001 m. Čekijos Respublikos ir Ukrainos susitarimas dėl teisinės pagalbos civilinėse bylose

2002 m. Čekijos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse ir baudžiamosiose bylose

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Šis klausimas reglamentuotas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 23 straipsniu.

Teismas užsienio teisę taiko savo iniciatyva. Teisė taikoma taip pat, kaip ir šalyje, kurioje ji galioja. Taikomos teisės nuostatos – tai tokios nuostatos, kurios būtų taikomos sprendimui byloje toje šalyje, kurioje ši teisė galioja, neatsižvelgiant į hierarchiją teisės sistemoje ar viešosios teisės statusą, jei tik ši teisė neprieštarauja Čekijos teisės, kuri turi būti taikoma, nuostatoms.

Teismas savo iniciatyva nustato taikytinos užsienio teisės dalį. Teismas ar valstybės valdžios institucija, kuri priima sprendimą byloje, kurioms taikoma atitinkama teisė, imasi visų priemonių, kad nustatytų atitinkamą teisę.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Šiam klausimui apskritai taikomos Įstatymo dėl tarptautinės privatinės teisės 21 straipsnio nuostatos.

Nukreipimas į kitos valstybės teisę (*renvoi*) leidžiamas, išskyrus santykius, grindžiamus sutarčių ir darbo teise. Jei taikytiną teisę pasirinko šalis, į nuostatas, kuriomis nustatomos kolizinės normos, galima atsižvelgti tik jei tai įmanoma padaryti pagal šalių susitarimą.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Paprastai konkretus kriterijus vertinamas tik jei vertinama teisiškai reikšminga teisinė aplinkybė. Žinoma, taikant atitinkamas konkrečias kolizines normas galima sureguliuoti kai kuriuos aspektus, pvz., žr. taisyklės dėl daiktinių teisių 3.8 punkte.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Šiam klausimui apskritai taikomos Įstatymo dėl tarptautinės privatinės teisės 24 straipsnio nuostatos (vadinama „išvengimo sąlyga“).

Teisės, kuri turėtų būti taikoma, pagal Įstatymą dėl tarptautinės privatinės teisės nebūtina taikyti, jei yra visiškai išimtinės aplinkybės, kai, tinkamai ir pagrįstai atsižvelgus į visas bylos aplinkybes ir visų pirma į pagrįstus šalių lūkesčius dėl kitos teisės taikymo, tai būtų neproporcinga ir prieštarautų protingam ir

sąžiningam šalių tarpusavio santykių suregulavimui. Šiomis sąlygomis ir jei tai neturi įtakos kitų asmenų teisėms, taikytina tokiam suregulavimui tinkamiausia teisė.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Šis klausimas reglamentuotas Įstatymo dėl tarptautinės privatinės teisės 23 straipsniu.

Teismas savo iniciatyva nustato taikytinos užsienio teisės dalį. Teismas ar valstybės valdžios institucija, kuri priima sprendimą atitinkamos teisės reglamentuojamais atvejais, imasi visų būtinų veiksmų atitinkamai teisei nustatyti.

Jei teismas ar valstybės valdžios institucija, priėmusi sprendimą atitinkamos teisės reglamentuojamais atvejais, nėra susipažinusi su užsienio teisės turiniu, ji gali prašyti Teisingumo ministerijos pateikti nuomonę šiai teisei nustatyti.

Jei taikytinos teisės neįmanoma nustatyti per pagrįstą laikotarpį arba jei jos apskritai neįmanoma nustatyti, taikoma Čekijos teisė.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinėms prievolėms taikomi Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 87 ir 89 straipsniai. Jie taikomi tik toms sutartinėms prievolėms ar jų aspektams, kurie nepatenka į ES teisės aktų ar tarptautinių susitarimų taikymo sritį, nebent pagal šiuos teisės aktus ar susitarimus leidžiama jiems taikyti tą Įstatymą. Taigi ši nuostata yra papildoma.

Sutartims taikoma valstybės, su kuria sutartis yra glaudžiausiai susijusi, teisė, nebent šalis pasirinko taikytiną teisę. Teisė turi būti pasirinkta aiškiai arba apie ją turi būti galima aiškiai spręsti iš sutarties nuostatų arba bylos aplinkybių.

Draudimo sutartims taikoma draudimo liudijimo turėtojo įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Šalis gali pasirinkti draudimo sutarčiai taikytiną teisę. Jei draudimo sutartims taikomas Reglamentas „Roma I“, Įstatyme numatyta valstybėms narėms pagal šio reglamento 7 straipsnio 3 dalį suteikta galimybė pasirinkti bet kurią taikytiną teisę, kiek tai yra leidžiama pagal reglamentą.

Teisiniams santykiams, atsiradusiems iš vienašalių teisinių sandorių, pagal Įstatymo 90 straipsnį taikoma vienašalį sandorį sudarančios šalies įprastinės gyvenamosios vietos arba buveinės valstybės sandorio sudarymo metu teisė, nebent buvo pasirinkta taikyti kitą teisę.

3.2 Nesutartinės prievolės

Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 101 straipsnyje, daugiausia susijusiame su Reglamentas „Roma II“ taikymo sritimi, nustatyta Įstatymų kolizijos priemonė, taikoma tik nesutartinėms prievolėms, kylančioms dėl privačių ir asmeninių teisių pažeidimo, įskaitant garbės ir orumo įžeidimą. Šioms prievolėms taikoma pažeidimo padarymo vietos valstybės teisė. Tačiau nukentėjusioji šalis gali nuspręsti taikyti: a) nukentėjusiojo asmens įprastinės gyvenamosios vietos arba buveinės valstybės teisę, b) pažeidimą padariusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos arba buveinės valstybės teisę arba c) pažeidimo padarinių atsiradimo vietos valstybės teisę, su sąlyga, kad pažeidėjas to negalėjo numatyti.

Nesutartinė atsakomybė taip pat yra teisiškai vienoda keliuose pirmiau nurodytuose tarptautiniuose transporto susitarimuose (žr. 1.2.1 dalį).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Šis klausimas reglamentuotas Įstatymo dėl tarptautinės privatinės teisės 29 straipsniu.

Jei Įstatyme nenurodyta kitaip, teisiniam subjektiškumui ir veiksmumui taikoma asmens įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei Įstatyme nenurodyta kitaip, pakanka, kad teisinį veiksmą atliekantis fizinis asmuo turėtų veiksmumą pagal teisę, taikytiną toje vietoje, kurioje fizinis asmuo atlieka veiksmą.

Priemonei dėl fizinių asmenų pavardžių taikoma asmens pilietybės valstybės teisė. Tačiau šie asmenys gali nuspręsti taikyti savo įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Kai asmuo turi kelias pilietybes, laikomasi Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 28 straipsnyje nustatytos procedūros.

Fizinių asmenų asmeninis statusas taip pat reglamentuojamas keliuose dvišaliuose susitarimuose dėl teisinės pagalbos, kurie privalomi Čekijai. Kolininės normos tuose susitarimuose paprastai grindžiamos pilietybės kriterijumi ir yra viršesnės už Tarptautinės privatinės teisės Įstatyme nustatytas taisykles.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Tėvų ir vaikų santykių nustatymui ir ginčijimui taikomas Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 54 straipsnis. Taikoma valstybės, kurios pilietybę vaikas įgijo gimdamas, teisė; jei vaikas gimdamas įgyja daugiau negu vieną pilietybę, taikoma Čekijos teisė. Valstybės, kurioje vaiko gimimo metu buvo motinos įprastinė gyvenamoji vieta, teisė taikoma, jei tai atitinka vaiko interesus. Jei vaiko įprastinė gyvenamoji vieta yra Čekijoje ir jeigu tai atitinka vaiko interesus, vaikų ir tėvų santykių nustatymui ir ginčijimui taikoma Čekijos teisė. Vaikų ir tėvų santykiai gali būti nustatomi pagal valstybės, kurioje deklaruojami tėvų ir vaikų santykiai, teisę. Jei tėvų ir vaikų santykiai ginčijami kitoje valstybėje teismine arba neteismine tvarka pagal tos valstybės teisę ir tėvų ir vaikų santykiai nustatomi kito asmens atžvilgiu, to pakaks tėvų ir vaikų santykiams nustatyti to asmens atžvilgiu.

Teisė, taikytina tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams išlaikymo srityje, nustatoma pagal Reglamentas dėl prievolių 15 straipsnį, susijusį su Hagos protokolu dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės (2007 m.). Kitais atvejais, susijusiais su tėvų teisėmis ir pareigomis ir asmens ar turto apsaugos priemonėmis, taikytina teisė nustatoma pagal Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (1996 m.).

3.4.2 Įvaikinimas

Šiam klausimui taikomi Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 61 ir 62 straipsniai.

Norint įsivaikinti, būtina įvykdyti įvaikio pilietybės valstybės ir įtėvių pilietybės valstybės teisėje nustatytas sąlygas. Jei įtėvių pilietybė skiriasi, turi būti įvykdytos abiejų tėvų pilietybės valstybės teisinėje sistemoje nustatytos sąlygos, taip pat įvaikio pilietybės valstybės teisėje nustatytos sąlygos. Jei pagal šias taisykles reikėtų taikyti kitos valstybės teisę, pagal kurią įvaikinimas neleidžiamas arba jis leidžiamas tik labai ribotomis aplinkybėmis, taikoma Čekijos teisė, su sąlyga, kad įtėviai ar bent vienas iš įtėvių arba įvaikis įprastai gyvena Čekijoje.

Įvaikinimo padariniams taikoma valstybės, kurios piliečiai įvaikinimo metu yra visos šalys, teisė, jeigu šalys yra skirtingų valstybių piliečiai – valstybės, kurioje įvaikinimo metu įprastai gyvena visos šalys, teisė, o jeigu šalys įprastai gyvena skirtingose valstybėse – įvaikio pilietybės valstybės teisė.

Įtėvių ir įvaikių santykiams arba įtėvių tarpusavio santykiams, susijusiems su tėvų teisėmis ir pareigomis, vaikų priežiūra ir išlaikymu, taikoma pagal 3.4.1 punkte išvardytus tarptautinius susitarimus nustatyta tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams taikytina teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Šiam klausimui taikomi Tarptautinės privatinės teisės Įstatymo 48 ir 49 straipsniai.

Asmens galimybėms sudaryti santuoką, taip pat santuokos galiojimo sąlygoms taikoma šio asmens pilietybės valstybės teisė.

Santuokos formai taikoma santuokos sudarymo vietoje galiojanti teisė.

Čekijos ambasadoje kitoje šalyje sudarytai santuokai taikoma Čekijos teisė. Čekijos pilietis negali sudaryti santuokos Čekijos užsienio valstybės diplomatinėje atstovybėje.

Asmeniniams sutuoktinių tarpusavio santykiams taikoma jų abiejų pilietybės valstybės teisė. Jei jie yra skirtingų valstybių piliečiai, jų santykiams taikoma abiejų sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, o jeigu jie įprastai gyvena skirtingose valstybėse – Čekijos teisė.

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 67 straipsnyje yra nustatyta teisė, taikytina partnerystei ir panašioms santykiams bei jų padariniams, galimybei užmegzti šiuos santykius, jų sudarymo ar nutraukimo, panaikinimo ir pripažinimo negaliojančiais procedūroms, taip pat asmeninių ir turtinių partnerių tarpusavio santykių suregulavimo procedūroms.

Visiems šiems klausimams taikoma valstybės, kurioje sudaroma arba sudaryta partnerystė arba panašūs santykiai, teisė.

Čekijos teisėje nenumatytos jokios kolizinės normos, susijusios su kohabitacija.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 50 straipsnyje yra reglamentuojama teisė, taikytina santuokos nutraukimui ar panaikinimui arba santuokos pripažinimui negaliojančia. Čekija nedalyvauja įgyvendinant tvirtesnį bendradarbiavimą santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium bylose taikytinos teisės nustatymo srityje, todėl Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010 jai nėra privalomas.

Santuokos nutraukimui taikoma tos valstybės, kurios teisė buvo taikoma sutuoktinių asmeniniams tarpusavio santykiams pradedant procedūrą, teisė.

(Sutuoktinių asmeniniams santykiams taikoma abiejų asmenų pilietybės valstybės teisė. Jei jų pilietybė skiriasi, šiems santykiams taikoma abiejų sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, o jei jie įprastai gyvena skirtingose valstybėse – Čekijos teisė.) Jei pagal šias kolizines normas reikėtų taikyti užsienio šalies teisę, pagal kurią santuokos nutraukimas neleidžiamas arba leidžiamas tik visiškai išimtinėmis aplinkybėmis, taikoma Čekijos teisė, su sąlyga, kad bent vienas iš sutuoktinių yra Čekijos pilietis arba bent vienas iš sutuoktinių įprastai gyvena Čekijoje.

Panaikinant santuoką arba pripažįstant santuokos negaliojimą galimybė sudaryti santuoką ir jos sudarymo forma vertinama pagal santuokos sudarymo metu jiems taikytiną teisę.

Čekijos teisėje nėra kolizinės normos, kuri būtų taikoma gyvenimui skyrium.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Sutuoktinių ir buvusių sutuoktinių išlaikymo prievolės reglamentuojamos Reglamento dėl prievolių 15 straipsniu, susijusiu su Hagos protokolu dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės (2007 m.).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Nuo 2019 m. sausio 29 d. į Tarptautinės privatinės teisės įstatymą įtrauktos kolizinės normos, susijusios su sutuoktinių turto teisiniu režimu, pakeistos 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentu (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje. Reglamentas taikomas po 2019 m. sausio 29 d. pradėtiems teismo procesams ir sudarytiems susitarimams.

Šis klausimas reglamentuotas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 49 straipsniu.

Sutuoktinių turto režimui taikoma abiejų sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė; jei abu sutuoktiniai neturi bendros įprastinės gyvenamosios vietos – abiejų sutuoktinių pilietybės valstybės teisė, o jei sutuoktiniai yra skirtingų valstybių piliečiai – Čekijos teisė.

Santuokos metu įgytų turtinių teisių sutartiniam reglamentavimui taikoma sutuoktinių turto režimui susitarimo sudarymo metu taikytina teisė. Priešingu atveju sutuoktiniai taip pat gali susitarti sutuoktinių turtines teises nustatyti sutartimi, kad jų turto režimui bus taikoma vieno iš sutuoktinių pilietybės valstybės arba įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba nagrinėjamo nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybės teisė, arba Čekijos teisė. Jei susitarimas sudaromas kitoje šalyje, turi būti įformintas susitarimo notarinis įrašas arba sudarytas panašus dokumentas.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Teisė, taikytina asmenų, mirusių 2015 m. rugpjūčio 17 d. ar vėliau, palikimui nustatyta **Reglamente (ES) Nr. 650/2012**.

Šiam klausimui taikomi Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 76 ir 77 straipsniai. Ši priemonė taikoma asmenų, mirusių 2015 m. rugpjūčio 16 d. ar anksčiau, palikimui (nebent taikytina teisė kitaip reglamentuota dvišaliu tarptautiniu susitarimu).

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymą paveldėjimo teisei tvarkai taikoma valstybės, kurioje mirties metu įprastai gyveno testatorius, teisė. Jei testatorius buvo Čekijos pilietis ir bent vienas iš įpėdinių įprastai gyvena Čekijoje, taikoma Čekijos teisė.

Galimybei sudaryti ar panaikinti testamentą, taip pat testamentu trūkumų padariniams ir jų apraiškoms taikoma valstybės, kurios pilietis testatorius buvo arba kurioje jis įprastai gyveno sudarydamas testamentą, teisė. Taikytina teisė panašiai nustatoma kalbant apie galimybę išreiškiant paskutinę valią sudaryti testamentines išskirtines ar jas panaikinti ir nustatant, kokios dar testamentinės išskirtinės yra galimos išreiškiant paskutinę valią.

Testamentas galioja, jei jo forma atitinka teisę valstybės, a) kurios pilietis testatorius buvo sudarydamas testamentą arba mirties metu, b) kurios teritorijoje buvo sudarytas testamentas, c) kurioje testatorius įprastai gyveno sudarydamas testamentą arba mirties metu, d) kuri taikoma teisiniam paveldėjimo režimui arba kuri turėjo būti taikoma šiam režimui testamentu sudarymo metu arba e) kurioje yra atitinkamas nekilnojamojo turto. Šios taisyklės taip pat taikomos testamentu panaikinimo formai. Šios taisyklės taip pat taikomos *mutatis mutandis* susitarimų dėl paveldėjimo ir kitų testamentinių išskirtinių formai, jei testatorius yra susitarimo dėl paveldėjimo šalis. Tai taip pat taikoma susitarimo dėl paveldėjimo ar kitų testamentinių išskirtinių panaikinimo formai.

Testatorius gali testamente vietoj priešingu atveju taikytinos teisės nurodyti, kad teisiniu paveldėjimo režimui bus taikoma valstybės, kurioje testatorius įprastai gyvena testamentu sudarymo metu, teisė, įskaitant testamentinę išskirtinę dėl nekilnojamojo turto, arba jis gali nurodyti, kad paveldėjimo teisiniu režimui, įskaitant testamentinę išskirtinę dėl nekilnojamojo turto, bus taikoma valstybės, kurios pilietis jis buvo sudarydamas testamentą, teisė. Paveldėjimo susitarimo šalys gali pasirinkti paveldėjimui taikomą teisinį režimą iš šių teisinių sistemų, jei testatorius yra viena iš paveldėjimo susitarimo šalių. Tai taip pat *mutatis mutandis* taikoma kitoms testamentinėms išskirtinėms, kuriose išreiškiama paskutinė valia.

Pagal Paveldėjimo reglamentą, jei pagal paveldėjimui taikytiną teisę, nustatytą pagal reglamentą, nėra nurodytų turto įpėdinių arba testamentinės išskirtinės gavėjų ir nėra fizinių asmenų, kurie yra įpėdiniai, taip nustatytos teisės taikymas nesudaro kliūčių valstybės narės arba tos valstybės narės tuo tikslu paskirto subjekto teisei pagal savo teisę perimti jos teritorijoje esantį palikimo turtą, jei kreditoriai turi teisę į negražintų skolų sumokėjimą iš likusio turto. Čekijos teisėje šis klausimas reglamentuotas Civilinio kodekso 1634 straipsnyje. Pagal šį straipsnį, jei įpėdinio neatsiranda net pagal taisyklės, taikomas, jei turtas paliekamas be testamento, palikimas pereina valstybei ir valstybė laikoma teisėtu įpėdiniu. Valstybė turi tokį patį statusą kitų asmenų atžvilgiu kaip įpėdinis, priimančias palikimą pagal apyrašą. Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 78 straipsnį Čekijoje esantis testatoriaus daiktai ir teisės, jei nėra įpėdinio, pereina Čekijai; sprendimus šiais klausimais kompetentingi priimti Čekijos teismai. Valstybė, kitas teritorinis vienetas arba esama institucija šiais tikslais nelaikomi įpėdiniu, nebent jie nustatomi kaip įpėdinis testamente.

3.8 Nekilnojamoji turtas

Šis klausimas reglamentuotas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 69–79 straipsniuose.

Pagal bendrą taisyklę materialinėms teisėms į nekilnojamojį turtą arba materialųjį kilnojamojį turtą taikoma turto buvimo vietos teisė. Be to, pagal šią teisę nustatoma, ar turtas yra kilnojamoji, ar nekilnojamoji. Vis dėlto tam tikram turtui ir kai kuriems daiktinių teisių aspektams įstatyme nustatytos specialiosios kolizinės normos, išdėstytos toliau.

Daiktinių teisių į laivus ir orlaivius, registruojamus viešajame registre, atsiradimui ir pasibaigimui taikoma registro buvimo vietos teisė.

Daiktinių teisių į materialųjį kilnojamojį turtą atsiradimui ir pasibaigimui taikoma turto buvimo vietos tuo metu, kai įvyko įvykis, dėl kurio ši teisė atsirado ar išnyko, teisė.

Materialaus kilnojamojo turto, kuris perduodamas pagal sutartį, nuosavybės teisės atsiradimui ir pasibaigimui taikoma sutarčiai, kuria remiantis atsirado ar pasibaigė nuosavybės teisė, taikytina teisė.

Jei teisinė procedūra, kuria remiantis atsiranda ir pasibaigia daiktinės teisės į materialų kilnojamąjį turtą, taikoma po to, kai turtas išsiunčiamas, ir taikoma visą siuntimo laikotarpį, tokiam atsiradimui ir pasibaigimui taikoma vietos, iš kurios turtas buvo išsiųstas, teisė. Tačiau jei atitinkamo turto daiktinės teisės atsiranda ir pasibaigia parengiant pažymą, kurią reikia pateikti siekiant atiduoti ir valdyti turtą, taikoma pažymos buvimo vietos turto valdymo metu teisė. Nuostatos dėl įrašų į viešuosius registrus ir panašius sąrašus, galiojančios nekilojamojo arba kilnojamojo turto buvimo vietoje, taip pat taikomos, jei registruotos teisės atsiradimas, pasibaigimas, apribojimas ar perdavimas vertinamas pagal kitą teisinę sistemą.

Nebyliam sutikimui taikoma turto buvimo vietos nebylaus sutikimo laikotarpio pradžioje galiojanti teisė. Tačiau valdytojas gali remtis valstybės, kurioje duodamas nebylaus sutikimas, teise, jei nuo turto įvežimo į atitinkamą valstybę yra įvykdytos visos nebylaus sutikimo pagal tos valstybės teisę sąlygos.

3.9 Bankrotas

Šis klausimas reglamentuotas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 111 straipsniu. Nemokumo reglamento nuostatos dėl kolizinių normų taikomos *mutatis mutandis*, išskyrus atvejus, kuriems taikomas šis reglamentas.

Paskutinis naujinimas: 31/03/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Vokietija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

2007–2016 m. ES reglamentuose (visų pirma Reglamente (EB) Nr. 593/2008 (Reglamentas „Roma I“), Reglamente (EB) Nr. 864/2007 (Reglamentas „Roma II“) ir Reglamente (ES) Nr. 650/2012 (ES reglamentas dėl paveldėjimo)) buvo kodifikuotos svarbių privatinės teisės sričių kolizinės normos. Apžvalgą žr. vadove „Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos Sąjungoje“ (https://e-justice.europa.eu/content_ejn_s_publications-287-lt.do). Todėl

Vokietijos nacionalinių kolizinių normų taikymo sritis tapo dar siauresnė. Pagrindinis Vokietijos vidaus kolizinių normų (arba tarptautinės privatinės teisės) šaltinis yra įvadinis Civilinio kodekso įstatymas (vok. *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, EGBGB), visų pirma jo 3–48 straipsniai. Pagal EGBGB 3 straipsnį ES teisės aktuose ir tarptautinėse konvencijose nustatytos kolizinės normos jų taikymo srityse yra viršesnės už šio įstatymo nuostatas.

Vokietijos teisėje pavienės kolizinės normos taip pat nustatytos ir kituose teisės aktuose, ne tik EGBGB, pavyzdžiui, Nemokumo kodekse (vok. *Insolvenzordnung*, *InsO*).

Teisės aktais neregamentuotose srityse, pavyzdžiui, tarptautinėje įmonių teisėje, taikytiną teisę nustato teismai.

2 punkte nurodyta informacija iš esmės yra susijusi tik su Vokietijos nacionalinėmis kolizinėmis normomis.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Vokietijos pasirašytų ir ratifikuotų daugiašalių konvencijų sąrašas pateikiamas Federalinio oficialiojo leidinio (vok. *Bundesgesetzblatt*) B kataloge (galima užsisakyti internetu <https://www.bgbl.de/>). Tarp išvardytų daugiašalių tarptautinių konvencijų yra konvencijos, kuriose nustatytos suvienodintos kolizinės normos.

Tokio pobūdžio daugiašalės konvencijas paprastai inicijuoja tarptautinės organizacijos. Ypač reikėtų paminėti Hagos tarptautinės privatinės teisės konferenciją (www.hcch.net <https://www.hcch.net/de/home/>); Vokietija jau seniai yra šios konferencijos narė.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Pavienės kolizinės normos taip pat gali būti nustatytos dvišalėse konvencijose. Šių Vokietijos ir kitų valstybių pasirašytų konvencijų sąrašas pateikiamas Federalinio oficialiojo leidinio B kataloge (žr. 1.2 punktą).

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Įstatymų kolizijos klausimai kyla ne tik nagrinėjant ginčus teisme. Įvairių valstybių verslo partneriai, nepaisant galimo būsimo teisinio ginčo, turi žinoti, kokia teisė taikoma jų sudarytai sutarčiai. Šia teise nustatomos jų teisės ir pareigos. Automobilių vairuotojai, vykstantys atostogų į kitas valstybes, privalo žinoti, pagal kokią teisę jie būtų atsakingi, jei ten sukeltų eismo įvykį. Remiantis šia teise nustatomas bet kokios kompensacijos pobūdis ir dydis.

Jei ginčo faktinės aplinkybės turi kokį nors ryšį su kitos valstybės teise, bylą nagrinėjantis Vokietijos teismas, remdamasis Vokietijos kolizinėmis normomis, nuspręs, kokią teisę reikia taikyti. Vokietijos teisėjai turi būti susipažinę su Vokietijos kolizinės teisės normomis. Jie privalo taikyti šias normas neatsižvelgdami į tai, ar bylos šalis to prašo, ar ne.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvo)

Jei pagal Vokietijos kolizines normas taikytina kitos valstybės teisė, tačiau tos valstybės teisėje nukreipiama į dar kitos valstybės teisę, paprastai Vokietijos teisėje tolesnė nuoroda pripažįstama pagal EGBGB 4 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, laikantis specialių ES teisės aktų ar tarptautinių konvencijų nuostatų. Jei užsienio teisėje daroma nuoroda atgal į Vokietijos teisę, taikomos Vokietijos materialinės teisės normos (EGBGB 4 straipsnio 1 dalies antras sakiny). Jei pagal Vokietijos kolizines normas šalims leidžiama pasirinkti taikytiną teisinę sistemą, EGBGB 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad šis pasirinkimas susijęs tik su materialinės teisės normomis.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Pagal Vokietijos teisę tuo atveju, kai bylos faktinės aplinkybės dar gali pasikeisti, taikytina teisė gali būti pakeista. Pavyzdžiui, daiktinės teisės iš esmės nustatomos pagal turto buvimo vietos teisę, o tai reiškia, kad, jei daikto buvimo vieta pasikeičia, jam gali būti taikoma kita teisinė sistema.

Siejamojo veiksnio pasikeitimas pripažįstamas ir kitose teisės srityse, pavyzdžiui, pasikeitus pilietybei.

Tačiau taikytina teisė negali pasikeisti, jei kolizinėse normose nustatytas konkretus siejamojo veiksnio laikas. Pavyzdžiui, siekiant nustatyti paveldėjimui taikytiną teisę, asmenų, mirusių 2015 m. rugpjūčio 17 d. arba vėliau, atveju siejamasis veiksnys bus testatoriaus įprastinė gyvenamoji vieta mirties metu (žr. toliau 3.7 skirsnį).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

EGBGB 6 straipsnyje nustatyta išlyga, susijusi su viešąja tvarka, kai užsienio teisės nuostata netaikoma, jei jos taikymas būtų akivaizdžiai nesuderinamas su pagrindiniais Vokietijos teisės principais. Šiuo atveju „pagrindiniai principai“ reiškia pagrindinius teisingumo principus. Paprastai tai reiškia Vokietijos Konstitucijoje užtikrinamų pagrindinių teisių sunkius pažeidimus. Tam, kad būtų taikoma viešosios tvarkos išlyga, taip pat svarbu, kad bylos faktinės aplinkybės būtų susijusios su Vokietija, nes kitaip Vokietijos teisinės sistemos taikyti negalima. Ir šiuo atveju pirmenybę reikia teikti specialiosioms taisyklėms, ypač toms, kurios nustatytos viršenybę turinčiuose ES teisės aktuose (žr., pvz., Reglamento „Roma I“ 21 straipsnį, Reglamento „Roma II“ 26 straipsnį ir ES reglamento dėl paveldėjimo 35 straipsnį). Kita kolizinių normų taikymo išimtis yra atvejai, kai taikomos imperatyvios normos. Pagal imperatyvią

normą nacionalinės teisės normos taikomos privaloma tvarka, nes valstybėje šios normos laikomos itin svarbiomis siekiant apsaugoti jos viešuosius interesus, visų pirma jos politinę, socialinę ar ekonominę santvarką. Imperatyvios normos ypatingai svarbios sutartinių ir nesutartinių prievolių klausimais. Specialiosios taisyklės šiuo klausimu nustatytos ES teisės aktuose, kurie yra viršesni (visų pirma žr. Reglamento „Roma I“ 9 straipsnį, kuriame pateikta teisinė apibrėžtis, ir Reglamento „Roma II“ 16 straipsnį), ir tarptautinėse konvencijose.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Vokietijos teismai turi ne tik taikyti kolizines normas savo iniciatyva, bet pagal Civilinio proceso kodekso (vok. *Zivilprozessordnung*, toliau – ZPO) 293 straipsnį jie taip pat privalo, tinkamai apsvaistę, nustatyti taikytinos užsienio teisės turinį. Tam reikia ne tik perskaityti užsienio teisės aktus: teismas privalo atsižvelgti į tai, kaip jie vertinami teisinėje literatūroje ir teismų praktikoje. Teismas turi elgtis taip, kad galėtų taikyti užsienio teisę taip pat, kaip ir atitinkamos užsienio šalies teismas.

Siekdami nustatyti užsienio teisės turinį, teismai gali naudotis visais jiems prieinamais šaltiniais.

Vienas iš susitariančiųjų valstybių informacijos šaltinių – 1968 m. birželio 7 d. Londone pasirašyta Europos konvencija dėl informacijos apie užsienio teisę.

Užklausą reikia siųsti kompetentingai atitinkamos užsienio valstybės įstaigai per kompetentingą priimančiąją ir (arba) perduodančiąją įstaigą.

Užuoat pateikęs užklausą dėl teisinės informacijos pagal Londono Europos konvenciją, teismas taip pat gali gauti eksperto teisinę išvadą, jei ekspertas turi žinių, susijusių su praktiniu užsienio teisės taikymu.

Nesudėtingais klausimais, tam tikromis aplinkybėmis nustatant užsienio teisės turinį taip pat gali pakakti iš Europos teismo tinklo civilinėse ir komercinėse bylose informacijos centro gautos informacijos, arba informacijos, kurią teismas gavo pats analizuodamas užsienio teisę.

Teismai taip pat gali paraginti šalis bendradarbiauti renkant užsienio teisės įrodymus, tačiau šalių pateikti pareiškimai ir dokumentai jam nėra privalomi. Taigi jie gali savo iniciatyva išnaudoti visus šaltinius ir nėra saistomi šalių pateiktų įrodymų.

Išimtiniais atvejais, jeigu, net ir imantis visų priemonių, taikytinos užsienio teisės turinio neįmanoma nustatyti, vietoj jos taikoma Vokietijos teisė.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Tarptautinėms pirkimo-pardavimo sutartims pirmiausia taikoma JT konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių, kuri automatiškai taikoma bet kurių didelio skaičiaus susitariančiųjų valstybių įmonių tarpusavio santykiams, jei šalys pakankamai aiškiai nenusprendė netaikyti šios konvencijos, pavyzdžiui, nurodydamos, kad „JN pirkimo-pardavimo konvencija netaikoma“.

Dėl visų kitų nuo 2009 m. gruodžio 17 d. sudarytų preliminarinių sutarčių taikytinos teisės klausimas iš esmės sprendžiamas pagal Reglamentą „Roma I“, išskyrus atvejus, kai sutartis (pavyzdžiui, sutartis dėl nuosavybės teisės) nepatenka į šio reglamento taikymo sritį. Be to, taip pat taikytini EGBGB 46b–46d straipsniai.

Iki 2009 m. gruodžio 17 d. buvo taikomi ankstesnės redakcijos EGBGB 27 straipsnis ir paskesni straipsniai. Jie buvo grindžiami 1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės. Ši nuostata nuo 2009 m. gruodžio 17 d. panaikinta, tačiau vis dar taikoma iki šios datos sudarytoms sutartims. Tam tikroms iki 2009 m. gruodžio 17 d. sudarytoms draudimo sutartims taikomos specialiosios kolizinės normos, nustatytos iki 2009 m. gruodžio 16 d. galiojusios redakcijos Draudimo įstatymo įvadinio įstatymo (vok. *Einführungsgesetz zum Versicherungsvertragsgesetz*, toliau – EGVVG) 7–14 straipsniuose.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nuo 2009 m. sausio 11 d. teisinė sistema, taikytina nesutartinėms prievolėms, bendrai nustatyta Reglamentu „Roma II“, kurį papildė EGBGB 46a straipsnis. Reglamente nenumatytais atvejais, pavyzdžiui, teisė į asmenybės apsaugą (vok. *Persönlichkeitsrecht*) pažeidimų atveju, Vokietijos teisėje numatytos konkrečios kolizinės normos, kuriomis remiantis nustatoma, kurios šalies teisė bus taikoma; šios normos nustatytos EGBGB 38 bis–42 straipsniuose. EGBGB 38 straipsnyje nustatytos taisyklės dėl teisės, taikytinos įvairiems reikalavimams, grindžiamiems nepagrįstu praturtėjimu.

Pagal EGBGB 39 straipsnį teisiniams reikalavimams, kylantiems iš veiksmų, susijusių su kito asmens reikalais, atliktų neturint tam tinkamų įgaliojimų, taikoma veiksmo padarymo vietos valstybės teisė. Speciali taisyklė taikoma kito asmens turimos skolos apmokėjimui.

Pagal EGBGB 40 straipsnį reikalavimams dėl žalos atlyginimo, kylantiems dėl neteisėtų veiksmų, iš esmės taikoma vietos, kurioje už žalą atsakinga šalis atliko veiksmus, teisė (vok. *Recht des Handlungsorts*); žalą patyrusi šalis gali nurodyti, kad vietoje šios teisės būtų taikoma šalies, kurioje buvo padaryta žala, teisė (vok. *Recht des Schadenseintritts*).

EGBGB 42 straipsnyje numatyta, kad šalys bet kuriuo atveju gali pasirinkti nesutartinėms santykiams taikytiną teisę po įvykio, dėl kurio šie santykiai atsirado. Be to, pagal EGBGB 41 straipsnį taikytina teisės sistema gali būti pakeista kita teisės sistema, kuri dėl konkrečių aplinkybių yra iš esmės glaudžiau susijusi su bylos faktinėmis aplinkybėmis.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Pagal Vokietijos kolizines normas teisiniams klausimams, susijusiems su fizinio asmens teisiniu statusu, taikoma atitinkamo asmens pilietybės valstybės teisinė sistema (vok. *Heimatrecht*). Tai iš esmės taikoma vardams ir pavardėms (išsamiau žr. EGBGB 10 straipsnį) ir klausimui, ar fizinis asmuo yra veiksnus ir gali sudaryti sutartis (EGBGB 7 straipsnis).

Jei asmuo turi daugiau nei vieną pilietybę (vok. *Mehrstaater*), EGBGB 5 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nurodyta, kad reikia remtis „faktine pilietybe“, t. y. valstybės, su kuria kelias pilietybes turintis asmuo yra glaudžiausiai susijęs, pilietybe. Tačiau jei kelias pilietybes turintis asmuo taip pat turi Vokietijos pilietybę, EGBGB 5 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje nustatyta, kad taikoma tik Vokietijos pilietybė.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Pagal EGBGB 19 straipsnį nustatant vaiko kilmę visų pirma taikoma vaiko įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Kiekvieno iš tėvų atžvilgiu vaiko kilmė taip pat gali būti nustatoma pagal to vieno iš tėvų pilietybės valstybės teisę. Galiausiai, jei motina yra ištekėjusi, nustatant vaiko kilmę taip pat gali būti svarbi vaiko gimimo metu taikoma teisė, kuria reglamentuojami santuokos padariniai (vok. *Ehewirkungstatut*) (EGBGB 14 straipsnis). Kitokios taisyklės taikomos vaikams, gimusiems iki 1998 m. liepos 1 d.

Pagal EGBGB 20 straipsnį ginčams dėl vaiko kilmės paprastai taikoma ta teisinė sistema, pagal kurią nustatoma vaiko kilmė, o jei kilmę ginčija vaikas, taikytina vaiko įprastinės gyvenamosios vietos teisė.

3.4.2 Įvaikinimas

Nuo 2020 m. kovo 31 d. įvaikinimui Vokietijoje taikoma Vokietijos teisė. Kitais atvejais įvaikinimui taikoma valstybės, kurioje įvaikinimo metu yra įvaikinto vaiko įprastinė gyvenamoji vieta, teisė (EGBGB 22 straipsnio 1 dalies nauja redakcija). Įvaikinimo procedūroms, kurios buvo baigtos iki 2020 m. kovo 31 d., taikoma tarptautinė privatinė teisė, kuri buvo taikoma anksčiau, t. y. įvaikinimas reglamentuojamas valstybės, kurios pilietis įvaikinimo metu buvo įvaikinantis asmuo, teise (EGBGB 22 straipsnio 1 dalies pirmo sakinio sena redakcija). Vienam arba abiem sutuoktiniams įvaikinant vaiką taikoma bendriesiems santuokos padariniams taikytina teisė (EGBGB 22 straipsnio 1 dalies antro sakinio sena redakcija).

Įvaikinimo užsienyje pripažinimas ir galiojimo nustatymas reglamentuojami įstatymu dėl įvaikinimo pagal užsienio teisę padarinių (vok. *Gesetz über Wirkungen der Annahme als Kind nach ausländischem Recht*) (Įvaikinimo galiojimo įstatymas (vok. *Adoptionswirkungsgesetz*), toliau – *AdWirkG*).

3.5 Santuoka, nesantuokos poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Toliau pateikta informacija taikoma tik skirtingų lyčių asmenų santuokoms. Dėl tos pačios lyties asmenų santuokos žr. 3.5.2 skirsnį.

Pagal EGBGB 13 straipsnį santuokos sudarymo sąlygos paprastai reglamentuotos valstybės, kurios pilietis yra besiruošiantis tuoktis asmuo, teisėje. Išimties tvarka, esant ypatingoms aplinkybėms, vietoje šios teisės gali būti taikoma Vokietijos teisė.

Vokietijoje santuoka gali būti sudaryta tik civilinės metrikacijos įstaigos pareigūno arba išimtinėmis aplinkybėmis – užsienio valstybės šiuo tikslu specialiai įgalioto asmens akivaizdoje (EGBGB 13 straipsnio 4 dalies antras sakiny).

Jei bendrieji santuokos padariniai nepatenka į Tarybos reglamento (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje (ES reglamentas dėl sutuoktinių turto), taikymo sritį, jiems taikoma sutuoktinių pasirinkta teisė (EGBGB 14 straipsnio 1 dalis).

3.5.2 Nesutuokimos poros (sugventiniai) ir partnerystė

Tos pačios lyties asmenų santuokoms ir registruotai partnerystei (vok. *eingetragene Lebenspartnerschaften*) taikomas EGBGB 17b straipsnis. Pagal šį straipsnį registruotos partnerystės sudarymui ir nutraukimui, taip pat bet kokiems bendriesiems padariniams, kurie nepatenka į Tarybos reglamento (ES) 2016/1104, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų registruotų partnerystėjų turtinių pasekmių klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje (ES reglamentas dėl registruotų partnerių turto), taikymo sritį, taikoma valstybės, kurioje registruota partnerystė, teisė (EGBGB 17b straipsnio 1 dalies pirmas sakiny). Tas pats pagal analogiją taikoma, jei sutuoktiniai yra tos pačios lyties arba jei bent vienas iš sutuoktinių nėra nei moteriškos, nei vyriškos lyties (EGBGB 17b straipsnio 4 dalies pirmas sakiny). Nuo 2017 m. spalio 1 d. Vokietijoje daugiau negalima sudaryti registruotos partnerystės (Įstatymo, kuriame numatyta tos pačios lyties asmenų teisė susituokti (vok. *Eheöffnungsgesetz*) 3 straipsnio 3 dalis), todėl EGBGB 17b straipsnio 1 dalies pirmas sakiny dėl partnerystės sudarymo yra itin reta Vokietijos kolizinė norma, taikoma teisiniams santykiams, kurie gali būti sudaryti tik užsienyje.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Nuo 2012 m. birželio 21 d. santuokos nutraukimui taikytina teisė nustatoma pagal Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (toliau – Reglamentas „Roma III“). Reglamentas taikomas net ir tais atvejais, jei pagal jo nuostatas taikytina valstybės, nedalyvaujančios tvirtesnio bendradarbiavimo sistemoje, teisė (Reglamento 4 straipsnis). Priešingos lyties asmenų santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taip pat taikomas Reglamentas „Roma III“ (EGBGB 17b straipsnio 4 dalies pirmas sakiny). Be to, taikomi EGBGB 17 ir 17a straipsniai.

Vokietijoje santuoką gali nutraukti tik teismas (EGBGB 17 straipsnio 3 dalis).

Pagal EGBGB 17 straipsnio 4 dalį teisės į pensiją pasidalijimui taikoma santuokos nutraukimui taikytina teisė (santuokos nutraukimo teisė). Tam tikromis aplinkybėmis, jei teisės į pensiją pasidalijimas užsienio teisėje nepripažįstamas, alternatyviai jis įgyvendinamas pagal Vokietijos teisę, jei to prašo šalis. Vokietijoje esančio santuokinio būsto ir namų apyvokos daiktų užufrukto teisei taikoma Vokietijos materialinė teisė (EGBGB 17a straipsnis).

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Nuo 2011 m. birželio 18 d. taisyklė, kuri teisė taikytina giminaičių ar sutuoktinių tarpusavio išlaikymo reikalavimams, nustatyta 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokole dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės. Pagal protokolo 2 straipsnį šis protokolas taikomas visuotinai, t. y. net jei pagal jo nuostatas taikytina ne susitariančiosios valstybės teisė. Todėl šiuo klausimu iki tol taikytos Vokietijos EGBGB nuostatos panaikintos.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Santuokos turtinės pasekmės reglamentuotos ES reglamente dėl sutuoktinių turto. Tas pats taikoma tos pačios lyties asmenų santuokos atveju (EGBGB 17 straipsnio 4 dalies antras sakiny). ES reglamente dėl sutuoktinių turto teikiama pirmenybė šalių autonomijai – būsiami sutuoktiniai gali pasirinkti jų sutuoktinių turto režimui taikytiną teisę (ES reglamento dėl sutuoktinių nuosavybės 22 straipsnio 1 dalis). Jei šalis susitarimo nepasiekė, siejamasis veiksny yra sutuoktinių gyvenamoji vieta, arba, jei tokios nėra – jų pilietybė arba valstybė, su kuria abu sutuoktinius sieja glaudžiausi ryšiai (ES reglamento dėl sutuoktinių nuosavybės 26 straipsnis).

Atsižvelgiant į ES reglamento dėl registruotos partnerystės taikymo pradžios datą (2019 m. sausio 30 d.), jis netaikomas Vokietijoje sudarytai partnerystei, nes nuo 2017 m. spalio 1 d. pagal Vokietijos teisę sudaryti partnerystę nėra galimybės (žr. 3.5.2 skirsnį). Pagal ES reglamentą dėl registruotų partnerių turto šalių pasirinkimas taip pat yra pagrindinis siejamasis veiksny (ES reglamento dėl registruotų partnerių turto 22 straipsnio 1 dalis). Nesant susitarimo dėl taikytinos teisės, registruotos partnerystės turtinėms pasekmėms taikoma valstybės, pagal kurios teisę buvo sudaryta registruota partnerystė, teisė (ES reglamento dėl registruotų partnerių turto 26 straipsnio 1 dalis).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Jei testatorius mirė 2015 m. rugpjūčio 17 d. ar vėliau, pirmiausia taikomos ES paveldėjimo reglamente nustatytos taisyklės. Pagal šį reglamentą paskutinė testatoriaus įprastinė gyvenamoji vieta yra pagrindinis siejamasis veiksny siekiant nustatyti paveldėjimui taikytiną teisę. Paveldėjimui iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. taikoma valstybės, kurios pilietis testatorius buvo mirties metu, teisė, kaip buvo nustatyta EGBGB 25 straipsnio senoje redakcijoje (EGBGB 25 straipsnio naujoje redakcijoje nustatyta, kad pagal analogiją taikomas ES paveldėjimo reglamentas). Vokietijoje esančiam nekilnojamajam turtui buvo galima pasirinkti taikyti Vokietijos teisę.

Paveldėjimo po 2015 m. rugpjūčio 17 d. atveju paskutinės valios dėl turto palikimo formalūs reikalavimai yra reglamentuoti EGBGB 26 straipsnio naujoje redakcijoje, pagal kurią testamentinei valiai iš esmės tiesiogiai taikoma 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija (Vokietijai, kaip susitariančiajai valstybei, ji taikoma nuo 1965 m. (1 dalis)), o dėl kitų paskutinės valios dėl turto palikimo rūšių formos nurodytas ES paveldėjimo reglamento 27 straipsnis (2 dalis). Paveldėjimui iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. taikoma EGBGB 26 straipsnio sena redakcija, į kurią įtrauktos pagrindinės 1961 m. Hagos konvencijos dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos kolizinės normos. Valia galioja formos prasme, jei jos forma atitinka reikalavimus, nustatytus teisinėje sistemoje, su kuria ji yra susijusi, pavyzdžiui, atsižvelgiant į testatoriaus pilietybę, įprastinę gyvenamąją vietą arba testamentą sudarymo vietą.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Pagal EGBGB 43 straipsnį daiktinėms teisėms taikoma turto buvimas vietoje valstybės teisė. Ši vietoje teisė taikoma, pavyzdžiui, nuosavybės teisių apimčiai ir nuosavybės perdavimo ar suvaržymo įkeitimu būdu.

EGBGB 45 straipsnyje numatytas specialus transporto priemonių siejamasis veiksny.

EGBGB 43 straipsnio 2 dalyje nustatyta specialioji taisyklė dėl turto perdavimo iš vienos valstybės į kitą.

Galiausiai išmetamų teršalų kiekis dėl žemės naudojimo atskirai reglamentuotas EGBGB 44 straipsnyje.

Formaliai daiktinėms teisėms neleidžiama pasirinkti taikytinos teisės. Tačiau pagal EGBGB 46 straipsnį nuo teisės, nustatytos pagal minėtus siejamuosius veiksnys, galima nukrypti, jei iš aplinkybių matyti kur kas glaudesnis ryšys su kitos valstybės teise.

3.9 Bankrotas

Be kolizinių normų, nustatytų 2015 m. gegužės 20 d. Reglamente (ES) 2015/848 dėl bankroto bylų, kuriame nustatytos valstybių narių tarpusavio santykiams taikomos taisyklės, Nemokumo kodekso 335 straipsnyje dėl trečiųjų valstybių numatyta, kad iš esmės nemokumo byloms ir jų padariniams taikoma bylos iškėlimo vietoje valstybės teisė. Nemokumo kodekso 336 straipsnyje ir paskesniuose straipsniuose nustatyti specialūs siejamieji veiksniai, taikomi

konkreiems tarptautinės nemokumo teisės aspektams, kuriais galima nukrypti nuo šio principo (pvz., darbo santykiai, įskaitymas ir sandorių negaliojimas nemokumo bylose).

Paskutinis naujinimas: 14/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Estija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Taikytinos teisės klausimai daugiausia reglamentuoti [Tarptautinės privatinės teisės įstatymu](#) (toliau – TPTJ).

Prieš įsigaliojant TPTJ (2002 m. liepos 1 d.) taikytina teisė buvo reglamentuojama Civilinio kodekso įstatymo Bendrojoje dalyje; dabar beveik visais atvejais pagal Prievolių teisės įstatymo 24 straipsnį, Civilinio kodekso įstatymo Bendrąją dalį ir TPTJ įgyvendinimo įstatymą vietoj to taikomas TPTJ.

Be to, būtina atsižvelgti į iš taikytinos ES teisės kylančių taisyklių viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu, ir į Estijos Respublikos Konstitucijos 123 straipsnio kylančią principą, pagal kurį, jei Estijos įstatymai ar kiti teisės aktai prieštarauja Estijos parlamento ratifikuotai tarptautinei sutarčiai, taikomos tarptautinės sutarties nuostatos. Estija taip pat yra pasirašiusi keturis susitarimus dėl teisinės pagalbos su Rusija, Ukraina, Lenkija, Latvija ir Lietuva, kuriais taip pat reglamentuoti taikytinos teisės klausimai.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. spalio 4 d. Hagoje pasirašyta Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos; daugiau informacijos <https://www.riigiteataja.ee/akt/78853>.

1980 m. birželio 19 d. Romoje pasirašyta konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės; daugiau informacijos <https://www.riigiteataja.ee/akt/1026913>.

1996 m. spalio 19 d. Hagoje pasirašyta konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje; daugiau informacijos <https://www.riigiteataja.ee/akt/214112011002>.

2007 m. lapkričio 23 d. Hagoje pasirašytas Protokolas dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės. Daugiau informacijos https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f30b46bd-fcdd-4b33-8b08-5b06e4a09b88.0022.02/DOC_2&format=PDF.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

1992 m. lapkričio 11 d. Taline pasirašytas Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių. Daugiau informacijos pateikiama [Riigi Teataja](#).

1993 m. sausio 26 d. Maskvoje pasirašytas Estijos Respublikos ir Rusijos Federacijos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose; daugiau informacijos pateikiama [Riigi Teataja](#).

1995 m. vasario 15 d. Kijeve pasirašytas Estijos Respublikos ir Ukrainos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse ir baudžiamosiose bylose; daugiau informacijos pateikiama [Riigi Teataja](#).

1998 m. lapkričio 27 d. Taline pasirašytas Estijos Respublikos ir Lenkijos Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, darbo ir baudžiamosiose bylose; daugiau informacijos pateikiama [Riigi Teataja](#).

Europos Sąjungos reglamentai

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės (reglamentas „Roma II“) (OL L 199, 2007 7 31, p. 40–49);

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (reglamentas „Roma I“) (OL L 177, 2008 7 4, p. 6–16);

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009 1 10, p. 1–79);

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012 7 27, p. 107–134);

Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (OL L 343, 2010 12 29, p. 10–16);

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015 6 5, p. 19–72).

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Jeigu pagal įstatymą, tarptautinį susitarimą ar sandorį reikalaujama taikyti užsienio teisę, teismai ją taikys, neatsižvelgdami į tai, ar ją taikyti prašoma. T. y. teismų pareiga taikyti užsienio teisę nepriklauso nuo to, ar šalis to prašė (TPTJ 2 straipsnio 1 dalis).

Kai kuriose civilinėse bylose, jeigu šalys turėjo teisę susitarti dėl taikytinos teisės pasirinkimo, Estijos teismai taikė Estijos teisę vietoj užsienio teisės, nes šalys numanomai atsisakė savo teisės pasirinkti užsienio teisę.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Jei pagal TPTJ reikalaujama taikyti užsienio teisę (transmisija), taikomos atitinkamos valstybės tarptautinės privatinės teisės normos. Jei pagal šias normas reikalaujama taikyti Estijos teisę (remisija), taikomos Estijos materialinės teisės normos (TPTJ 6 straipsnio 1 dalis).

Todėl, jei užsienio teisėje daroma nuoroda atgal į Estijos teisę, taikomos Estijos materialinės teisės normos.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Daiktinių teisių atsiradimas ar išnykimas nustatomas pagal valstybę, kurioje turtas buvo tuo metu, kai daiktinė teisė atsirado ar išnyko, teisę (TPTJ 18 straipsnio 1 dalis). Todėl, jei po daiktinės teisės atsiradimo ar išnykimo turto buvimo vieta pasikeičia, taip pat pasikeičia taikytina teisė. Fizinio asmens pasyviajam ir aktyviajam teisiniui subjektiškumui taikoma jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (TPTJ 12 straipsnio 1 dalis). Todėl, jei pasikeičia asmens nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė, taip pat pasikeičia jo aktyviajam ir pasyviajam teisiniui subjektiškumui taikytina teisė. Tačiau įstatyme taip pat numatyta, kad nuolatinės gyvenamosios vietos pasikeitimas neriboja jau įgyto aktyviojo teisinio subjektiškumo (TPTJ 12 straipsnio 3 dalis).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Užsienio teisė netaikoma, jei tai akivaizdžiai prieštarautų esminiems Estijos teisės principams (viešajai tvarkai). Tokiais atvejais taikoma Estijos teisė (TPTJ 7 straipsnis).

Tai, ar užsienio teisėje numatyta, ar nenumatyta Estijos teisėje neegzistuojanti teisės norma, tokiais atvejais nėra lemiamas; pagal viešosios tvarkos išlygą Estijos teisė taikoma vietoj užsienio teisės, jei užsienio teisės taikymas aiškiai prieštarautų esminiams Estijos teisės principams. Sutartinėms prievolėms taikytinuose teisės aktuose taip pat numatyta, kad atitinkamos TPTĮ skyriaus nuostatos nedaro poveikio tų Estijos teisės nuostatų, kurios taikytinos neatsižvelgiant į sutartims taikytiną teisę, taikymui (TPTĮ 31 straipsnis). TPTĮ 32 straipsnio 3 dalyje dar pažymėta, jog tai, kad šalis pasirinko sutarčiai taikyti užsienio teisę, neatsižvelgiant į tai, ar jos taip pat pasirinko užsienio jurisdikciją, jei visos sutarčiai reikšmingos aplinkybės, buvusios pasirinkimo metu, yra susijusios tik su viena valstybe, neturi poveikio tokių šios valstybės teisės normų taikymui ir kad sutartimi nuo jų nukrypti negalima (privalomosios normos).

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Nors pagal bendrąjį principą teismai privalo taikyti užsienio teisę tais atvejais, kai to reikalaujama pagal įstatymą, tarptautinį susitarimą ar sandorį, nepaisant to, ar šio taikymo prašoma (TPTĮ 2 straipsnio 1 dalis), institucijos ir teismai gali prašyti šalių ar valdžios institucijų pagalbos nustatant taikytiną užsienio teisę. Nors šalis gali pateikti teismui dokumentus užsienio teisės turiniui nustatyti, teismai šiais dokumentais vadovautis neprivalo (TPTĮ 4 straipsnio 2 dalis). Teismai taip pat turi teisę prašyti Estijos Respublikos Teisingumo ministerijos arba Užsienio reikalų ministerijos pagalbos ir pasitelkti ekspertus (TPTĮ 4 straipsnio 3 dalis).

Civilinio proceso šalis tik privalo įrodyti už Estijos Respublikos ribų galiojančią teisę, tarptautinę teisę ar paprotinę teisę, jei teismas nėra susipažinęs su šia teise pagal Civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 234 straipsnį. Teismas taip pat gali naudoti kitus informacijos šaltinius ir atlikti kitus veiksmus, siekdamas nustatyti teisės turinį, kaip aprašyta pirmesniame punkte kalbant apie TPTĮ 4 straipsnį.

Teismo teisė prašyti informacijos siekiant nustatyti taikytinos teisės turinį grindžiama civiliniame procese taikomu rungimosi principu. Šis principas iš esmės išreikštas Civilinio proceso kodekso 5 straipsnio 1 ir 2 dalyse, kuriose numatyta, kad bylos nagrinėjamos pagal faktines aplinkybes ir šalių pateiktus prašymus, pagal ieškinį, ir kad šalis turi lygias teises ir galimybes pagrįsti savo reikalavimus ir paneigti arba ginčyti priešingos šalies argumentus. Šitaip šalis gali pasirinkti faktines aplinkybes, kurias ji nurodys, kad pagrįstų savo reikalavimą, ir įrodymus šioms faktinėms aplinkybėms pagrįsti.

Pagal įstatymą taip pat yra leidžiamos išimtys, kai taikytina Estijos teisė, jeigu per pagrįstą laikotarpį, nepaisant visų dedamų pastangų, nepavyksta nustatyti užsienio teisės (TPTĮ 4 straipsnio 4 dalis).

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Panašiai kaip ir kalbant apie kitus tarptautinės privatinės teisės klausimus, sutartims taikytina teisė Estijoje reglamentuojama TPTĮ, nebent tarptautinės teisės aktuose nustatyta kitaip. Sutarčiai taikytina teisė taip pat gali būti nustatyta remiantis šalių sudarytu susitarimu, o jeigu pagal TPTĮ šalims nesuteikiama teisė pasirinkti taikytinos teisės, taikytina teisė gali būti nustatyta remiantis taikytina teise, kuri nustatoma pagal nurodytus kriterijus. Kadangi pagal Bankroto įstatymo 3 straipsnio 2 dalį bankroto procedūroms taikomos Civilinio proceso kodekso nuostatos, nebent Bankroto įstatyme numatyta kitaip, ir pagal Civilinio proceso kodekso 8 straipsnio 1 dalį bylos teisme nagrinėjamos pagal Estijos civilinio proceso įstatymą, Estijoje atliekamoms bankroto procedūroms taikoma teisė yra Estijos teisė arba šalių susitarimu taikytina teisė, o jeigu tokio susitarimo nėra – tada pagal TPTĮ numatytus kriterijus nustatyta taikytina teisė. TPTĮ nustatyta, kad sutartys turi būti reglamentuojamos pagal valstybės, dėl kurios bylos šalis yra susitarusios, teisę. Šalis gali pasirinkti visai sutarčiai ar jos daliai taikytiną teisę, jei sutartį galima padalyti į dalis (TPTĮ 32 straipsnio 1 ir 2 dalyse). Tačiau galimybė susitarimu pasirinkti taikytiną teisę nėra absoliuti. TPTĮ 32 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog tai, kad šalis pasirinko sutarčiai taikytiną užsienio teisę, neatsižvelgiant į tai, ar jos taip pat pasirinko užsienio jurisdikciją, jeigu visos teisės pasirinkimo metu sutarčiai svarbios aplinkybės yra susijusios tik su viena valstybe, neturi poveikio tokių valstybės teisės normų, nuo kurių negalima nukrypti sutartimi (privalomosios normos), taikymui.

Jeigu šalis nepasirinko sutarčiai taikytinos teisės, sutarčiai taikoma valstybės, su kuria sutartis yra glaudžiausiai susijusi, teisė. Jeigu sutartį galima padalyti į dalis ir tam tikra sutarties dalis savarankiškai yra glaudžiau susijusi su kita valstybe, šiai daliai gali būti taikoma tos kitos valstybės teisė (TPTĮ 33 straipsnio 1 dalis).

Daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje bylos šalis, kuri turi įvykdyti sutarčiai būdingą prievolę, sutarties sudarymo metu turi nuolatinę gyvenamąją vietą, o jeigu tai yra šios bylos šalies valdymo organas – valstybe, kurioje yra jos buveinė. Jeigu sutartis sudaroma dėl šalies, kuri turi įvykdyti sutarčiai būdingą prievolę, verslo ar profesijos, daroma prielaida, kad sutartis glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje yra pagrindinė šios šalies verslo vieta. Jeigu pagal sutartį reikalaujama, kad sutarčiai būdinga prievolė būtų įvykdyta kitoje verslo vietoje nei pagrindinė verslo vieta, daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje yra ta kita verslo vieta (TPTĮ 33 straipsnio 2 dalis).

Kalbant apie nekilnojamąjį turtą ir vežimo sutartis, yra numatytos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo bendrosios taisyklės dėl sutarties įvykdymo vietos.

Jeigu sutarties dalykas yra teisė į nekilnojamąjį turtą arba teisė naudotis nekilnojamoju turtu, daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje yra nekilnojamas turtas (TPTĮ 33 straipsnio 4 dalis). Vežimo sutarčių atveju daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje sutarties sudarymo metu yra pagrindinė vežėjo verslo vieta, kai išvykimo ar paskirties vieta, o jeigu tai yra prekių vežimo sutartis, pagrindinė siuntėjo verslo vieta arba prekių pakrovimo ar iškrovimo vieta taip pat yra toje pačioje valstybėje (TPTĮ 33 straipsnio 5 dalis).

Specialiosios taisyklės taikomos vartojimo sutartims (TPTĮ 34 straipsnis), darbo sutartims (TPTĮ 35 straipsnis) ir draudimo sutartims (TPTĮ 40–47 straipsniai).

Šių specialiųjų taisyklių paskirtis – užtikrinti vartotojo, darbuotojo ir draudėjo, kaip silpnesniosios sutarties šalies, apsaugą.

Vartojimo sutarčių atveju sutarčiai taikytiną teisę taip pat galima nustatyti susitarimu, tačiau tokiu susitarimu iš vartotojo negalima atimti apsaugos, kuri jam suteikiama pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės privalomąsias normas, jeigu: 1) vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje prieš sudarant sutartį vartotojui buvo pateiktas konkretus pasiūlymas arba reklama, o vartotojas toje šalyje atliko visus veiksmus, reikalingus sutarčiai sudaryti; 2) vartojimo sutarties šalis arba jos atstovas gavo vartotojo užsakymą vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje; 3) sutartis yra dėl prekių pardavimo ir vartotojas iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės nuvyko į kitą valstybę ir ten pateikė savo užsakymą, o vartotojo kelione pasirūpino pardavėjas, turėdamas tikslą paskatinti vartotoją sudaryti sutartį. Nesant susitarimo dėl taikytinos teisės, vartojimo sutartys reglamentuojamos pagal vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

Darbo sutarties atveju pasirenkama teisė iš darbuotojo negali būti atimama apsauga, suteikiama pagal valstybės, kurios teisė būtų taikoma, jeigu teisė nebūtų pasirinkta, privalomąsias normas. Jeigu teisė nėra pasirinkta, darbo sutarčiai taikoma valstybės, kurioje 1) darbuotojas, vykdydamas sutartį, įprastai atlieka savo darbą, net jeigu jis laikinai dirba kitoje valstybėje, 2) yra verslo subjekto, per kurį darbuotojas buvo įdarbintas, verslo vieta, jeigu darbuotojas įprastai neatlieka darbo nė vienoje šalyje, teisė.

Draudimo sutartims taikomos šiek tiek konkretnės normos. 42–44 straipsniuose nustatytos sąlygos, kuriomis gali būti grindžiami susitarimai dėl taikytinos teisės. Jeigu draudimo sutarties šalis nesusitarė dėl minėtai sutarčiai taikytinos teisės ir draudėjo nuolatinės gyvenamoji vieta arba valdymo organas bei draudimo rizika yra tos pačios valstybės teritorijoje, taikoma tos valstybės teisė (TPTĮ 45 straipsnio 1 dalis). Jeigu šie reikalavimai nėra įvykdyti, taikoma su sutartimi glaudžiausiai susijusios valstybės teisė. Daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su valstybe, kurioje yra draudimo rizika (TPTĮ 45 straipsnio 2 dalis).

3.2 Nesutartinės prievolės

Estijos teisėje, atsižvelgiant į atitinkamos nesutartinės prievolės pobūdį, numatyti įvairūs teisės pasirinkimo pagrindai.

Reikalavimams dėl nepagrįsto praturtėjimo, kylantiems dėl prievolės įvykdymo, taikoma tos valstybės teisė, kuri taikoma esamam ar preziūmuojamam teisiniam santykiui, kuriuo remiantis buvo įvykdyta prievolė; reikalavimams dėl nepagrįsto praturtėjimo, kylantiems dėl kito asmens teisės pažeidimo, taikoma pažeidimo padarymo vietos teisė. Kitais atvejais reikalavimams, kylantiems dėl nepagrįsto praturtėjimo, taikoma valstybės, kurioje nepagrįstai praturtėta, teisė (TPTĮ 481 straipsnio 1–3 dalys).

Reikalavimams, kylantiems iš *negotiorum gestio*, taikoma valstybės, kurioje *negotiorum gestio* atliko veiksmą, teisė, o reikalavimams, kylantiems iš kito asmens prievolių įvykdymo, taikoma šioms prievolėms taikytina teisė (TPTĮ 49 straipsnio 1–2 dalys).

Paprastai reikalavimams, kylantiems iš neteisėto žalos sukėlimo, taikoma valstybės, kurioje atliktas veiksmas ar įvyko įvykis, kuriuo buvo padaryta žala, teisė. Jeigu padariniai kyla ne toje valstybėje, kurioje buvo atliktas veiksmas ar įvyko įvykis, kuriuo grindžiamas reikalavimas, nukentėjusios šalies prašymu taikoma valstybės, kurioje kilo veiksmo ar įvykio padariniai, teisė (TPTĮ 50 straipsnio 1–2 dalys). Tačiau apribojimas taikomas kompensacijai, mokėtina už neteisėtą žalą sukėlimą. Jeigu reikalavimui, kylančiam iš neteisėto žalos sukėlimo, taikoma užsienio teisė, šios Estijoje priteistos kompensacijos suma neturi gerokai viršyti Estijos teisėje už panašią žalą numatytos kompensacijos (TPTĮ 52 straipsnis).

Pagal TPTĮ šalims taip pat leidžiama susitarti taikyti Estijos teisę įvykus įvykiui ar atlikus veiksmą, iš kurio kyla nesutartinė prievolė. Teisės pasirinkimas neturi įtakos trečiųjų asmenų teisėms (TPTĮ 54 straipsnis).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Pagal Estijos teisę asmenvardžiams netaikomos jokios atskiros taisyklės dėl taikytinos teisės.

Estijos teisė taikoma fizinio asmens nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymui (TPTĮ 10 straipsnis). Fizinio asmens pilietybė nustatoma pagal valstybės, dėl kurios pilietybės sprendžiama, teisę; jei fizinis asmuo turi kelias pilietybes, taikoma valstybės, su kuria asmuo yra glaudžiausiai susijęs, pilietybė, o jei asmuo yra be pilietybės, asmens pilietybės neįmanoma nustatyti arba tai yra pabėgėlis, vadovaujama ne asmens pilietybės, o nuolatinės gyvenamosios vietos principu (TPTĮ 11 straipsnio 1–3 dalys).

Fizinio asmens nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė taikoma jų pasyviams ir aktyviams teisiniams subjektiškumui, tačiau nuolatinės gyvenamosios vietos pasikeitimas neriboja jau įgyto aktyviojo teisinio subjektiškumo (TPTĮ 12 straipsnio 1–2 dalys).

Specialiojoje taisyklėje nurodyta, kada asmuo gali remtis neveiksnumu; tačiau ši taisyklė netaikoma sandoriams, kylantiems iš šeimos teisės arba paveldėjimo teisės, taip pat sandoriams dėl kitoje valstybėje esančio nekilnojamojo turto (TPTĮ 12 straipsnio 4 dalis). Tačiau pagal bendrąją taisyklę, jei asmuo sudaro sandorį, neturėdamas teisinio subjektiškumo arba jei šio asmens aktyvusis teisinis subjektiškumas yra apribotas pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos teisę, jam neleidžiama remtis neveiksnumu, jei šis asmuo turi aktyvųjį teisinį subjektiškumą pagal sandorio sudarymo vietos valstybės teisę. Bendra taisyklė netaikoma, jei kita šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad asmuo neturi aktyviojo teisinio subjektiškumo (TPTĮ 12 straipsnio 3 dalis).

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Šeimos teisės santykiams tarp tėvų ir vaikų taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teisė (TPTĮ 65 straipsnis). Tėvų ir vaikų tarpusavio teises ir pareigas lemia vaiko kilmė, kuri nustatoma įstatymo nustatyta tvarka; vaiko kilmė netaikomos atskiros taisyklės dėl taikytinos teisės.

Vaiko kilmė nustatoma arba ginčijama pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos jo gimimo metu teisę; tačiau ypatingais atvejais vaiko kilmė taip pat gali būti nustatoma arba ginčijama pagal valstybės, kurioje ginčijimo metu nuolat gyveno vienas iš tėvų arba vaikas, teisę (TPTĮ 62 straipsnis).

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimui taikoma įtėvio arba įmotės nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Sutuoktinių įvaikinimui taikoma teisė, taikytina bendriesiems teisiniams santuokos padariniams įvaikinimo metu (TPTĮ 63 straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad sutuoktinių įvaikinimui iš esmės taikoma sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė (TPTĮ 57 straipsnio 1 dalis), tačiau TPTĮ taip pat nurodyti alternatyvūs teisės pasirinkimo pagrindai tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos (TPTĮ 57 straipsnio 2–4 dalys).

Jeigu vaiko įvaikinimui pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teisę reikalingas vaiko ar kito asmens, turinčio šeiminių ryšių su vaiku, sutikimas, sutikimui taikoma tos valstybės teisė (TPTĮ 63 straipsnio 2 dalis).

Jeigu įvaikinimui taikoma užsienio teisė arba jeigu vaikas įvaikinamas pagal užsienio teismo sprendimą, TPTĮ atskirai nurodyta, kad toks įvaikinimas Estijoje sukelia tokius pat padarinius kaip ir pagal vaiko įvaikinimo teisę (TPTĮ 64 straipsnis). Taip pat reikėtų pabrėžti, kad įvaikinant vaiką, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra Estijoje, taip pat turi būti įvykdytos visos kitos Estijos teisėje nustatytos įvaikinimo sąlygos, kaip to reikalaujama pagal vaiko ar sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisę (TPTĮ 63 straipsnio 3 dalis).

3.5 Santuoka, nesutuokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Bendriesiems teisiniams santuokos padariniams paprastai taikoma sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (TPTĮ 57 straipsnio 1 dalis), tačiau įstatyme taip pat išvardyti alternatyvūs taikytinos teisės pasirinkimo pagrindai tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: ta pati pilietybė, paskutinės bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė, jei vienas iš sutuoktinių vis dar gyvena toje pačioje šalyje, o kitais atvejais – valstybės, su kuria sutuoktiniai kitais atžvilgiais yra glaudžiausiai susiję, teisė (TPTĮ 57 straipsnio 2–4 dalys).

Estijoje atliekamai santuokos procedūrai taikoma Estijos teisė. Užsienio valstybėje sudaryta santuoka laikoma galiojanti Estijoje, jei ji sudaryta laikantis santuokos sudarymo vietos valstybės teisėje nustatytos atitinkamos tvarkos ir atitinka esmines santuokos sudarymo sąlygas, nustatytas abiejų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybių teisėje (TPTĮ 55 straipsnio 1–2 dalys).

Paprastai santuokos sudarymo sąlygoms ir kliūtims, taip pat jos padariniams taikoma būsimų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (TPTĮ 56 straipsnio 1 dalis). Ankstesnė būsimo sutuoktinio santuoka nekliaudo sudaryti naują santuoką, jei ankstesnė santuoka nutraukta Estijoje priimtu ar pripažintu sprendimu, net jei šis sprendimas neatitinka būsimo sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisės (TPTĮ 56 straipsnio 3 dalis).

Speciali taisyklė taikoma Estijos piliečiams dėl teisės, taikytinos santuokos sudarymo sąlygoms; joje nurodyta, kad jei Estijos pilietis neatitinka santuokos sudarymo sąlygos pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos teisę, taikoma Estijos teisė, jei asmuo atitinka santuokos sudarymo sąlygas pagal Estijos teisę (TPTĮ 56 straipsnio 2 dalis).

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Estijos teisėje nenumatytos teisės normos, taikytinos kohabitacijai ar partnerystei. Nustatant taikytiną teisę, turėtų būti taikomos TPTĮ taisyklės, nustatytos panašiausiems teisiniams santykiams. Atsižvelgiant į kohabitacijos ar partnerystės pobūdį, gali būti tinkamos sutartinės prievolės arba šeimos teisės santykiams taikytinos taisyklės.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Santuokos nutraukimui taikoma teisė, taikytina bendriesiems santuokos sudarymo teisiniams padariniams bylos dėl santuokos nutraukimo iškėlimo metu (TPTĮ 60 straipsnio 1 dalis ir 57 straipsnis). Tai reiškia, kad santuokos nutraukimui pirmiausia taikoma sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (TPTĮ 57 straipsnio 1 dalis), tačiau TPTĮ taip pat išvardyti alternatyvūs taikytinos teisės pasirinkimo pagrindai tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: ta pati pilietybė, paskutinės bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė, jei vienas iš sutuoktinių vis dar gyvena toje pačioje šalyje, o kitais atvejais – valstybės, su kuria sutuoktiniai kitais atžvilgiais yra glaudžiausiai susiję, teisė (TPTĮ 57 straipsnio 2–4 dalys).

Išimties tvarka Estijos teisė gali būti taikoma vietoj užsienio teisės, jei santuokos neleidžiama nutraukti pagal teisę, taikytiną bendriesiems santuokos teisiniams padariniams (TPTĮ 57 straipsnis) arba jei ją leidžiama nutraukti tik labai griežtomis sąlygomis. Ši išimtis taikoma, jei vienas iš sutuoktinių gyvena Estijoje arba turi Estijos pilietybę, arba jei santuokos sudarymo metu gyveno Estijoje arba turėjo Estijos pilietybę (TPTĮ 60 straipsnio 1–2 dalys).

3.5.4 Išaiškymo prievolės

Nėra jokių nacionalinių tarptautinės privatinės teisės normų, taikytinų išaiškymo prievolėms, kylančioms iš šeimos santykių, ir tokiais atvejais pateikiamos nuorodos į atitinkamus tarptautinės teisės aktus.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktiniams leidžiama pasirinkti jų turtinėms teisėms, susijusioms su santuokiniu turtu, taikytiną teisę. Todėl, jei sutuoktiniai pasirinko taikytiną teisę, bus taikoma jų pasirinkta teisė. Tačiau sutuoktiniams neleidžiama pasirinkti bet kurios jų norimos valstybės teisės. Jie gali pasirinkti vieno iš sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba vieno iš sutuoktinių pilietybės valstybės teisę. Jei sutuoktinis turi kelias pilietybes, galima pasirinkti bet kurios pilietybės valstybės teisę (TPTĮ 58 straipsnio 1 dalis).

Estijoje taikytinos teisės pasirinkimui taikomi privalomieji oficialūs reikalavimai. Sutuoktinių turtinėms teisėms taikytinos teisės pasirinkimas turi būti patvirtintas notaro. Jei taikytina teisė pasirenkama ne Estijoje, teisės pasirinkimas oficialiai galioja, jei yra laikomasi pasirinktoje teisėje nustatytų oficialių santuokinio turto sutartims taikomų reikalavimų (TPTĮ 58 straipsnio 2 dalis).

Jeigu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės, sutuoktinių turtinėms teisėms taikoma santuokos sudarymo metu bendriesiems santuokos sudarymo teisiniams padariniams taikytina teisė (TPTĮ 58 straipsnio 3 dalis ir 57 straipsnis). Bendriesiems santuokos sudarymo teisiniams padariniams pirmiausia taikoma sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė (TPTĮ 57 straipsnio 1 dalis), nes kitaip taikoma sutuoktinių bendros pilietybės valstybės teisė, jų paskutinės bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, jei vienas iš sutuoktinių vis dar gyvena toje valstybėje, o nesant nė vieno iš šių trijų atvejų – valstybės, su kuria sutuoktiniai kitais atžvilgiais yra glaudžiausiai susiję, teisė (TPTĮ 57 straipsnio 2–4 dalys).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimui taikoma testatoriaus paskutinės nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Asmuo testamente arba paveldėjimo sutartyje gali nurodyti, kad jo palikimui taikoma jo pilietybės valstybės teisė. Toks nurodymas negalioja, jeigu asmuo savo mirties metu nebėra atitinkamos šalies pilietis.

Paveldėjimui taikytina teisė visų pirma nustato: 1) testamentinės valios rūšis ir padarinius; 2) galėjimą paveldėti ir nušalinimą nuo paveldėjimo; 3) palikimo dydį; 4) paveldėtojus ir jų tarpusavio santykius ir 5) atsakomybę už testatoriaus skolas.

Testamentų ir paveldėjimo sutarčių formai taikoma 1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

Asmuo savo testamentą gali sudaryti, pakeisti arba atšaukti, jeigu jis pagal savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę testamento sudarymo, pakeitimo arba atšaukimo metu turi atitinkamą veiksnumą. Jeigu pagal tos šalies teisę asmuo neturi veiksnumo sudaryti testamentą, jis testamentą gali sudaryti, pakeisti arba atšaukti, jeigu jam tokia teisė yra suteikta pagal valstybės, kurios pilietis asmuo buvo testamento sudarymo, pakeitimo arba atšaukimo metu, teisę. Pasikeitus nuolatinėi gyvenamajai vietai ar pilietybei, jau įgytas veiksnumas sudaryti testamentą neapribojimas. Ši nuostata atitinkamai taikoma asmens galėjimui sudaryti, pakeisti arba nutraukti paveldėjimo sutartį.

Paveldėjimo sutartys reglamentuojamos pagal testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę sutarties sudarymo metu arba pagal pilietybės valstybės teisę, jeigu asmuo yra taip nustatęs. Taikytina teisė lemia paveldėjimo sutarties leistinumą, galiojimą, turinį ir privalomumą, taip pat sutarties padarinius pagal paveldėjimo teisę.

Tuo metu, kai sudaromas abipusis testamentas, jis turi atitikti abiejų testatorių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybių teisę arba vieno iš sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, kurią bendrai pasirenka testatoriai.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Daiktinės teisės atsiradimas ir išnykimas nustatomas pagal valstybės, kurioje turtas buvo šios teisės atsiradimo ar išnykimo metu, teisę. Yra nustatytas apribojimas – daiktinė teisė neturi būti įgyvendinama nesilaikant esminių turto buvimo vietos teisės principų (TPTĮ 12 straipsnio 2 dalis).

3.9 Bankrotas

Kadangi pagal Bankroto įstatymo 3 straipsnio 2 dalį bankroto procedūroms taikomos Civilinio proceso kodekso nuostatos, nebent Bankroto įstatyme numatyta kitaip, ir, remiantis Civilinio proceso kodekso 8 straipsnio 1 dalimi, bylos teisme nagrinėjamos pagal Estijos civilinio proceso įstatymą, Estijoje atliekamoms bankroto procedūroms taikoma Estijos teisė.

Paskutinis naujinimas: 26/10/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Airija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Kolizinių normų šaltinis Airijoje pirmiausia yra bendroji teisė, todėl šios taisyklės keičiasi. Tačiau, kadangi teismų praktikos šioje srityje nėra daug, sunku padaryti galutinę išvadą dėl tam tikrose srityse vyraujančios teisės būklės. Visų pirma tai pasakytina apie šeimos teisę. Kalbant apie jurisdikcijai taikytiną teisę, tradiciniai įstatymai, kuriais reglamentuojamas teisės pasirinkimas, laipsniškai keičiami tarptautinėmis konvencijomis ir ES teisės aktais.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos

1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Nežinome jokių dvišalių konvencijų, kuriose būtų nustatytos kolizinės normos ir kurių šalis būtų Airija.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Bendrai laikomasi pozicijos, kad kolizinės normos taikomos tik jeigu bent viena iš šalių reikalauja jas taikyti.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Airijos teismuose retai keliamos bylos, kuriose reikėtų atsižvelgti į doktriną.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šioje jurisdikcijoje nėra vieno patvirtinto požiūrio.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtis

Kadangi šiuo klausimu trūksta teismų praktikos, mažai tikėtina, kad Airija taikytų užsienio teisę, kuri prieštarautų Airijos viešajai tvarkai.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Airijos teismai reikalauja, kad užsienio teisės turinys būtų įrodytas kaip faktinė aplinkybė. Užsienio teise siekianti remtis šalis privalo nurodyti ir įrodyti užsienio teisės turinį kaip faktinę aplinkybę taip, kad įtikintų teisėją. Jei šalys pateikia priešingus įrodymus, teisėjas gali įvertinti ekspertų patikimumą ir tada apsvarstyti pirminius įrodymus (pvz., užsienio įstatymai ir bylos), ypač, jei juose taikomos Airijos teismui žinomos sąvokos. Jei Airijos kolizinėse normose nurodyta, kad taikytina užsienio teisė, tačiau nė viena šalis nepateikia šios teisės įrodymų, teismas paprastai daro prielaidą, kad ji yra tokia pati kaip ir Airijos teisė, nebent įrodoma priešingai.

Paprastai užsienio teisės turiniui įrodyti pateikiami ekspertų įrodymai, ir šalis nepakanka teismui pateikti vien užsienio institucijos, įstatymo ar bylos tekstą. Parodymus dėl užsienio teisės gali duoti bet kuris asmuo, kuris yra užsienio teisinės sistemos klausimais kvalifikuotas teisininkas arba turi pakankamai praktinės patirties šios sistemos srityje. Paprastai teismas pats nesiaiškina užsienio teisės turinio.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Airija yra pasirašiusi 1980 m. Romos konvenciją dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės. Airija įgyvendino šią konvenciją teisės aktu – 1991 m. Sutartinių prievolių (taikytina teisė) įstatymu. Konvencijos taisyklės taikomos sutartinėms prievolėms visais atvejais, susijusiais su skirtingų šalių teisės pasirinkimu. Tačiau kai kurioms sutartims, pavyzdžiui, sutartinėms prievolėms, kylančioms iš šeimos santykių, konvencija netaikoma. Reikėtų pažymėti, kad Airijoje tiesiogiai taikomas Reglamentas Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“). Tačiau Airija nesutiko įgyvendinti Reglamento Nr. 1259/2010 („Roma III“), kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje.

3.2 Nesutartinės prievolės

Šeimos teisės ar santuokos nutraukimo bylose Airijos teismai laiko *lex fori* tinkamu principu, nes juo užtikrinamas tikrumas. Airijoje nėra teisės aktų dėl įstatymų kolizijų bylose dėl deliktų, o teismų praktikos šioje srityje labai nedaug. Airijos teismai atsižvelgia į *lex fori* principą, pagal kurį turi būti taikoma byla nagrinėjančio teismo vietos valstybės teisė, ir į *lex loci delicti* principą, pagal kurį turėtų būti taikoma pažeidimo padarymo vietos teisė. Teismai taip pat gali atsižvelgti į tinkamą deliktų teisę, kurioje patariama laikytis lankstaus požiūrio, leidžiant teismui apsvarstyti visus skirtingus siejamuosius veiksnus ir atitinkamai priimti sprendimą dėl jurisdikcijos.

Reikėtų pažymėti, kad Airijoje tiesiogiai taikomas Reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal jo tėvo gyvenamąją vietą, jei jo tėvai vaiko gimimo metu buvo susituokę. Jei vaiko gimimo metu jo tėvai nebuvo susituokę arba jei tėvas vaiko gimimo metu yra miręs, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal jo motinos nuolatinę gyvenamąją vietą. Ši taisyklė taikoma, kol vaikui sukanka 18 metų, nes tada vaikas tampa pilnametis ir yra veiksnus pasirinkti nuolatinę gyvenamąją vietą. Asmuo gali pasirinkti gyvenamąją vietą, faktiškai gyvendamas atitinkamoje jurisdikcijoje ir ketindamas ten gyventi neribotą laiką arba nuolat. Jei kuri nors iš šių aplinkybių išnyksta, asmens nuolatinė gyvenamoji vieta tampa jo kilmės vieta. Susituokusi moteris įgyja savo nuolatinę gyvenamąją vietą, neatsižvelgiant į jos sutuoktinio nuolatinę gyvenamąją vietą.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

1987 m. Vaikų statuso įstatymu nesantuokinio vaiko sąvoka panaikinta. Pagal šį įstatymą kiekvieno asmens santykiai su jo tėvu ir motina nustatomi neatsižvelgiant į tai, ar tėvas ir motina yra ar buvo susituokę.

Nepaisant to, jei vaiko tėvai nėra susituokę vaiko gimimo dieną arba vaiko pradėjimo metu, vaikas nelaikomas santuokiniu. Tačiau vaikas gali būti „įteisintas“ vėliau jo tėvams susituokus. Santuokoje gimusio ir vėliau tėvams susituokus „įteisinto“ vaiko konstitucinė padėtis nesiskiria. Be to, nesiskiria tėvų išlaikomo ar iš jų paveldinčio vaiko teisės, nepaisant to, ar tėvai yra susituokę.

Kai Airijos teismas įgyvendina jurisdikciją byloje pagal Reglamentą 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (Reglamentas „Briuselis IIa“), paprastai jis taiko Airijos teisę.

Jei Airijos teismai turi jurisdikciją įvaikinimo byloje, taip pat bus taikoma Airijos teisė.

Reikėtų pažymėti, kad aukštesnės instancijos teismai turi jurisdikciją priimti nutartis, pagal kurias užtikrinamos Airijos piliečio konstitucinės teisės, neatsižvelgiant į vaiko įprastinę gyvenamąją vietą. Bet koks teismo sprendimas įgyvendinti savo jurisdikciją turi būti grindžiamas tuo, ar atitinkamomis aplinkybėmis teismui tinka ir reikia tai daryti, atsižvelgiant į tarptautinės privatinės teisės normą, susijusią su teismų tarpusavio pagarba.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Kalbant apie santuoką, pagal Airijos teisę, 2015 m. gegužės 22 d. priimtame 34-ajame Konstitucijos pakeitime nustatyta, kad du asmenys, neatsižvelgiant į jų lytį, pagal įstatymą gali sudaryti santuoką. Todėl nuo 2015 m. Santuokos įstatymo priėmimo ir taikymo tuoktis gali veiksnūs, santuoką laisvai galintys sudaryti asmenys, neatsižvelgiant į jų biologinę lytį. Airijoje santuoka nebus laikoma galiojančia, jei viena iš šalių yra transseksualas ir susituokia būdamas naujos lyties. Pagal Tarptautinės privatinės teisės normas užsienyje sudaryta santuoka bus pripažįstama tik jeigu yra įvykdomos tam tikros sąlygos. Šalys turi būti įvykdžiusios formalumus, taikomus santuokos sudarymo vietos jurisdikcijoje (*lex loci celebrationis*). Šalys turi būti veiksnios sudaryti santuoką pagal jų nuolatinės gyvenamosios vietos jurisdikcijos taisykles. Užsienyje sudaryta santuoka turi būti analogiška santuokai, kaip ji paprastai suprantama Airijoje. Pavyzdžiui, jei santuoka gali būti poligamiška, ji nebus pripažinta.

Nutarimais, priimtais pagal 2010 m. Civilinės partnerystės ir tam tikrų sugyventinių teisių ir pareigų 5 straipsnį, numatyta pripažinti tam tikras užsienyje registruotų santykių kategorijas, Airijos teisėje suteikiant teisę ir pareigą prilyginti šiuos santykius Airijoje registruotai civilinei partnerystei, jei atitinkama pora būtų turėjusi teisinį subjektiškumą registruoti civilinę partnerystę Airijoje.

Kalbant apie jurisdikciją santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium arba santuokos panaikinimo bylose, Airijoje tiesiogiai taikomas Reglamentas Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo („Briuselis IIa“). Jei jokia kita valstybė narė neturi jurisdikcijos pagal Reglamentą „Briuselis IIa“, jurisdikciją gali turėti Airijos teismai, jei bent vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta bylos iškėlimo metu yra šioje valstybėje.

Jei Airijos teismas turi jurisdikciją santuokos nutraukimo byloje, šeimos teise grindžiamam procesui ir visiems papildomiems ar susijusiems klausimams jis taikys savo valstybės teisę.

Jei Reglamentas „Briuselis IIa“ netaikomas, santuokos nutraukimas užsienyje bus pripažįstamas, jei santuoka nutraukta šalyje, kurioje kuris nors iš sutuoktinių nuolat gyveno bylos dėl santuokos nutraukimo iškėlimo dieną.

3.5.1 Išlaikymo prievolės

Šiuo metu reikalavimams dėl išlaikymo taikomas Tarybos reglamentas Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje.

Iš esmės Išlaikymo reglamento tikslas – nustatyti bendras taisykles, susijusias su jurisdikcija, taikytina teise, pripažinimu, vykdymu, bendradarbiavimu ir standartiniais dokumentais, kad Europos Sąjungoje būtų lengviau veiksmingai išieškoti išlaikymo išmokas. Kadangi vienas iš pagrindinių reglamento tikslų yra užtikrinti, kad išlaikymo kreditorius galėtų nesunkiai prašyti valstybėje narėje priimti sprendimą, kuris, nesant reikalo imtis papildomų formalumų, būtų savaime vykdytinas kitoje valstybėje narėje, išlaikymo reglamente numatytos priemonės, susijusios su jurisdikcija, įstatymų kolizija, pripažinimu ir

vykdytinumu, vykdymu ir teisine pagalba, ir juo siekiama paskatinti centrinių įstaigų bendradarbiavimą. Pagal reglamentą pareiga vykdyti pradinės nutarties sąlygas be jokių pakeitimų yra labai aiški ir priimto sprendimo esmė jokiais aplinkybėmis negali būti peržiūrėta valstybėje narėje, kurioje vėliau prašoma pripažinimo ir vykdymo. Taigi pagal reglamentą valstybės narės teismui, kuriame nėra iškelta byla, draudžiama suteikti galimybę priimti naujas ar susijusias nutartis.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Jei nėra priešingo ketinimo, šalių sudaryta vedybinė sutartis bus aiškinama pagal sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Jei tokia sutartis nesudaryta, taikytina teisė taip pat nustatoma pagal sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Jei sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra bendra, ji laikoma sutuoktinių nuolatinė gyvenamąja vieta. Jei sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, tikėtina, kad sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta bus nustatoma pagal taikytiną teisę, su kuria šalys ir santuoka yra glaudžiausiai susiję.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Pagal bendrą taisyklę nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma turto buvimo vietos teisė, o valstybės, kurioje miręs asmuo nuolat gyveno mirties metu, teisė taikoma jo kilnojamojo turto paskirstymui ir paveldėjimui.

Testatoriaus veiksnumas nustatomas pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos teisę, nors yra nuomonių, kad, kalbant apie nekilnojamąjį turtą, turėtų būti taikoma *lex situs*.

Jei per laikotarpį nuo testamento sudarymo dienos iki testatoriaus mirties pasikeičia jo nuolatinė gyvenamoji vieta, nėra vieningos nuomonės dėl to, ar veiksnumą reikėtų nustatinėti pagal teisę tos valstybės, kurioje testatorius nuolat gyveno testamento sudarymo metu ar kurioje jis nuolat gyveno mirties metu. Testamentas oficialiai galioja pagal 1965 m. Paveldėjimo įstatymą, jei jo forma atitinka kurią nors iš toliau nurodytų teisių: vietos, kurioje testatorius pareiškė testamentinę valią, teisę; valstybės, kurios piliečiu, nuolatiniu ar įprastiniu gyventoju testatorius buvo pareiškdamas testamentinę valią arba mirties metu, teisę; jeigu kalbama apie nekilnojamąjį turtą – jo buvimo vietos teisę.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Airijos teisėje daromas skirtumas tarp kilnojamojo ir nekilnojamojo turto ir nustatant, ar atitinkamas interesas susijęs su kilnojamuoju, ar su nekilnojamuoju turtu, taikoma turto buvimo valstybės teisė.

Pagal bendrą taisyklę nekilnojamojo turto atveju taikoma šio turto buvimo vietos teisė.

3.9 Bankrotas

Reglamente Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (toliau – Bankroto reglamentas) numatytos bankroto byloms ES taikomos jurisdikcijos taisyklės[1]. Bankroto reglamente 3 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės, kurioje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų buvimo vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą. Todėl Airijoje iškelta bankroto byla bus nagrinėjama Airijos teismuose pagal Airijos teisę, taikomą reikalavimų pateikimui, patikrinimui ir pripažinimui bankroto byloje. Pagrindiniai aktualūs teisės aktai yra 2014 m. Įmonių įstatymas, 2012–2015 m. Asmens nemokumo įstatymas ir 1988 m. Bankroto įstatymas.

Susijusios nuorodos

<http://www.irishstatutebook.ie/1995/en/act/pub/0026/sec0027.html>

[1] Nuo 2017 m. birželio 26 d. pakeistas nauja redakcija išdėstyti ES reglamentu 2015/848 dėl nemokumo bylų.

Paskutinis naujinimas: 08/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontakcinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepisiiama atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Graikija

Kai fizinių asmenų tarpusavio teisiniai santykiai turi elementų, kurie tuos santykius sieja su daugiau nei viena valstybe (tarptautinis elementas), ir kyla ginčas, Graikijos teismai nebūtinai taikys Graikijos teisę; remdamiesi tarptautine privatinė teise, teismai išsiaiškina, kuri teisė turi būti taikoma (taikytina teisė). Tarptautinė privatinė teisė yra pagal siejamojo veiksnio taisyklės veikiantis mechanizmas, kuris naudojamas nustatant taikytiną teisę (t. y. vienos šalies teisės nuostatas), kuri gali būti byla nagrinėjančio teismo vietos arba kitos šalies teisė. Pagal siejamojo veiksnio taisyklės nustatant taikytiną teisę remiamasi vienu arba keliais siejamaisiais veiksniais. Siejamasis veiksnys yra ginčo veiksnys, turintis tarptautinį elementą, dėl kurio, siekiant nustatyti nagrinėjamoje byloje taikytiną teisę, t. y. Graikijos teisę arba užsienio valstybės teisę, yra taikoma konkreti tarptautinės privatinės teisės taisyklė (įstatymų kolizija).

1 Teisės šaltiniai

Graikijos įstatymai yra pagrindinis šaltinis, kuriuo remiantis nustatoma taikytina teisė. Įstatymo sąvoka taip pat apima Graikijos ratifikuotas dvišales ir daugiašales tarptautines konvencijas, kurios jas ratifikavus yra taikomos tokia pat tvarka, kaip ir Graikijos nacionalinė teisė. Įstatymo sąvoka taip pat apima Europos Sąjungos leidžiamus teisės aktus, visų pirma reglamentus. Atsižvelgiant į tai, kad tarptautiniu lygmeniu sudaroma vis daugiau ir įvairių rūšių privačių sandorių, Graikijos teismų praktika ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, nors ir nėra oficialus šaltinis, atlieka esminį vaidmenį užpildant tarptautinės privatinės teisės, kuri naudojama nustatant taikytiną teisę, spragas.

1.1 Nacionalinė teisė

Pagrindinės nuostatos įtvirtintos Civilinio kodekso 4–33 straipsniuose, taip pat kituose teisės aktuose, pvz., Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo Nr. 5325/1932 90–96 straipsniuose ir Čekių įstatymo Nr. 5960/1933 70–76 straipsniuose.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Toliau išvardijamos kai kurios daugiašalės tarptautinės konvencijos:

1956 m. gegužės 19 d. Ženevos konvencija dėl tarptautinio krovinio vežimo keliais sutarties, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 559/1977.

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 1325/1983.

1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse byloje įteikimo užsienyje, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 1334/1983.

1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 4020/2011.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Toliau išvardijamos kai kurios dvišalės tarptautinės konvencijos:

1993 m. gegužės 17 d. Graikijos Respublikos ir Albanijos Respublikos konvencija dėl teisminės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose byloje, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 2311/1995.

1951 m. rugpjūčio 3 d. Graikijos ir JAV konvencija – sutartis dėl draugystės, prekybos ir laivybos, Graikijos ratifikuota įstatymu Nr. 2893/1954.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Kai pagal Graikijos tarptautinėje privatinėje teisėje nustatytas siejamojo veiksnio taisyklės taikytina yra kitos šalies teisė, Graikijos teisėjas į tai atsižvelgia savo iniciatyva, t. y. bylos šalims nereikia ja remtis, ir turi pareigą išsiaiškinti, kurios užsienio teisės nuostatos yra taikomos (Civilinio proceso kodekso 337 straipsnis).

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Tais atvejais, kai Graikijos tarptautinės privatinės teisės taisyklėse nustatyta, kad taikoma kitos šalies teisė, taikomos tos šalies materialinės teisės nuostatos, t. y. pateikiama nuoroda tik į tas nuostatas, o ne į tos šalies tarptautinės privatinės teisės nuostatas (Civilinio kodekso 32 straipsnis), kuriose savo ruožtu gali būti nustatyta, kad taikoma Graikijos teisė arba tam tikros trečiosios valstybės teisė.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Teisinių santykių siejamasis veiksnys vystantis santykiams dažnai pasikeičia, pvz., įmonės nuolatinė buveinė perkeliama iš vienos šalies į kitą, tokiu atveju pasikeičia ir taikytina teisė. Galioja taisyklės, kuriose aiškiai nustatyta, kuri teisė galiausiai turi būti taikoma; priešingu atveju teismas taiko teisę, kuri buvo taikoma iš pradžių prieš pasikeičiant siejamajam veiksmui arba vėliau, arba taiko ir vieną, ir kitą teisę, atsižvelgdamas į faktines bylos aplinkybes.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Jeigu Graikijos tarptautinėje privatinėje teisėje (siejamojo veiksnio taisyklėse) nustatyta, kad taikoma užsienio teisė, tačiau tokios teisės taikymas prieštarauja pagrindiniams moralės ar teisiniams principams, kurie sudaro Graikijos viešosios tvarkos pagrindą (Civilinio kodekso 33 straipsnis), Graikijos teismas, nagrinėdamas bylą, taiko ne atitinkamą užsienio teisės nuostatą, bet kitas užsienio nuostatas (negatyvioji funkcija). Tačiau jeigu tokia nuostata nebuvo taikyta, užsienio teisėje atsiranda teisinis vakuumas, kuris tokiu atveju bus panaikintas taikant Graikijos teisę (pozityvioji funkcija).

Vienas iš Graikijos teisės sistemos interesų apsaugos būdų – priimti tiesiogiai taikomas taisyklės. Šios taisyklės visų pirma reglamentuoja svarbius valstybės vidaus teisinių santykių klausimus, ir Graikijos teismai jas taip pat tiesiogiai taiko nagrinėdami tarptautinį elementą turinčias bylas, kurių negalima išnagrinėti taikant Graikijos tarptautinę privatinę teisę.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Graikijos teisėjai gali naudoti visas priemones, kurios, jų manymu, yra tinkamos siekiant nustatyti, kuri užsienio teisė turi būti taikoma. Tokios žinios gali būti pagrįstos teisėjų asmeninėmis žiniomis apie teisę arba jie tokios informacijos gali ieškoti (daugiašalėse ir dvišalėse) tarptautinėse konvencijose, – pagal kurias valstybės narės prisiėmė abipusį įsipareigojimą pateikti informaciją, – arba gauti iš šalies ar užsienio mokslinių organizacijų. Tais atvejais, kai taikytina užsienio teisė sudėtinga nustatyti arba paaiškėjus, kad tai neįmanoma, Graikijos teisėjas netgi gali prašyti bylos šalių pagalbos, tačiau jis nėra saistomas šalių pateiktų įrodymų (Civilinio proceso kodekso 337 straipsnis).

Išimtiniais atvejais Graikijos teisėjas vietoj taikytinos užsienio teisės taiko Graikijos teisę, jeigu, nepaisant visų įmanomų pastangų rasti užsienio teisės nuostatas, paaiškėja, kad tai yra neįmanoma.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Daugumai 2009 m. gruodžio 17 d. arba vėliau sudarytų sutarčių ir įvykdytų teisinių veiksmų taikytiną teisę Graikijos teisėjas nustato remdamasis Reglamentu (EB) Nr. 593/2008 (dar vadinamas reglamentu „Roma I“). Paprastai taikoma šalių pasirinkta teisė.

Nuo 1991 m. balandžio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 16 d. sudarytoms sutartims ir įvykdytiems teisiniams veiksams taikytina teisė nustatoma pagal 1980 m. birželio 19 d. Bendrijos Romos konvenciją, kurioje nustatyta tokia pati bendroji taisyklė, kuri nurodyta pirmiau.

Visų kategorijų sutartinių prievolių ir teisinių veiksmų, kurie aiškiai nepatenka į minėto reglamento ir konvencijos taikymo sritį, taip pat iki 1991 m. balandžio 1 d. atsiradusių prievolių ar įvykdytų veiksmų atžvilgiu taikytina teisė nustatoma remiantis Civilinio kodekso 25 straipsniu, kuriame nustatyta tokia pati bendroji taisyklė, kuri numatyta ir reglamente.

3.2 Nesutartinės prievolės

Iš civilinės teisės pažeidimo ir nepagrįsto praturtėjimo, kito asmens reikalų tvarkymo (*negotiorum gestio*) ir ikisutartinės atsakomybės (*culpa in contrahendo*) kylančioms prievolėms, atsiradusioms 2009 m. sausio 11 d. arba vėliau, taikomą teisę Graikijos teisėjas nustato remdamasis Reglamentu (EB) Nr. 864/2007 (dar vadinamas reglamentu „Roma II“). Pagal bendrą taisyklę taikoma valstybės, kurioje buvo padarytas pažeidimas, teisė.

Civilinės teisės pažeidimo, kuris nepatenka į minėto reglamento taikymo sritį, ir iki 2009 m. sausio 11 d. padaryto pažeidimo atžvilgiu taikytina teisė nustatoma remiantis Civilinio kodekso 26 straipsniu, kuriame nustatyta tokia pati bendroji taisyklė, kuri numatyta ir reglamente.

Pagal Graikijos teismų praktiką iš nepagrįsto praturtėjimo kylančiai kaltei, kuri atsirado iki 2009 m. sausio 11 d., taikoma valstybės, su kuria yra labiausiai susijusios visos konkrečios bylos aplinkybės, teisė.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

– Fiziniai asmenys

Vardas, pavardė, nuolatinė gyvenamoji vieta

Kadangi vardas, pavardė ir nuolatinė gyvenamoji vieta yra naudojami atskiro fizinio asmens tapatybei nustatyti, šiems asmenims taikytina teisė kaskart nustatoma atsižvelgiant į konkretaus teisinio santykio, kurį reikia reguliuoti, aplinkybes. Todėl sutuoktinių vardai, pavardės ir nuolatinė gyvenamoji vieta reguliuojamos pagal jų asmeniniams santykiams taikomą teisę, kaip nustatyta Civilinio kodekso 14 straipsnyje; su nepilnamečiais vaikais susiję santykiai reguliuojami pagal tėvų ir vaikų santykiams taikomą teisę, kaip nustatyta Civilinio kodekso 18–21 straipsniuose.

Veiksnumas

Klausimams, susijusiems su kurio nors asmens, nesvarbu, ar tai būtų graikas, ar užsienietis, veiksmumu, kuris sudaro sąlygas įgyti teises ir pareigas, atlikti teisinius veiksmus ir tapti bylos šalimi ir asmeniškai dalyvauti nagrinėjamoje byloje, taikoma valstybės, kurios pilietybę turi asmuo, teisė (Civilinio kodekso 5 ir 7 straipsniai; Civilinio proceso kodekso 62 straipsnio a punktas ir 63 straipsnio 1 dalis). Jeigu užsienietis neturi veiksmumo atlikti teisinių veiksmų arba asmeniškai dalyvauti nagrinėjamoje byloje pagal valstybės, kurios pilietybę jis turi, teisę, tačiau Graikijos teisėje nustatyta, kad jis turi minėtą veiksmumą (išskyrus veiksmumą atlikti teisinius veiksmus, kuriems taikoma šeimos teisė, paveldėjimo teisė ir nuosavybės teisė už Graikijos ribų esančio turto atžvilgiu), taikoma Graikijos teisė (Civilinio kodekso 9 straipsnis ir Civilinio proceso kodekso 66 straipsnis).

– Juridiniai asmenys

Klausimams, susijusiems su juridinių asmenų veiksmumu, taikoma juridinio asmens nuolatinės buveinės valstybės teisė, kaip nustatyta Civilinio kodekso 10 straipsnyje. Pagal Graikijos teismų praktiką sąvoka „nuolatinė buveinė“ reiškia faktinę, o ne įstatuose nurodytą nuolatinę buveinę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Tėvų ir vaikų santykių klausimai yra susiję su tėvų ir vaikų šeimos ryšiais ir iš šių ryšių kylančiomis susijusiomis teisėmis ir pareigomis.

Sprendžiant klausimą, ar vaikas gimė santuokoje, ar ne (Civilinio kodekso 17 straipsnis), taikytina yra:

valstybės, kuri reglamentavo asmeninius vaiko motinos ir jos sutuoktinio santykius vaiko gimimo metu, teisė, kaip apibrėžta Civilinio kodekso 14 straipsnyje; valstybės, kuri reglamentavo asmeninius vaiko motinos ir jos sutuoktinio santykius santuokos nutraukimo metu, teisė, kai santuoka buvo nutraukta prieš vaikui gimstant, kaip apibrėžta Civilinio kodekso 14 straipsnyje.

Tėvų ir vaikų, gimusių santuokoje, santykiams taikytina teisė, net jeigu santuoka nutraukiama:

tėvų pareigoms ir vaiko apsaugos priemonėms taikytiną teisę Graikijos teisėjas nustato pagal 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, kurią Graikija ratifikavo įstatymu Nr. 4020/2011, jeigu tai yra šios konvencijos valstybės teisė.

Jeigu valstybė narė nėra minėtos konvencijos susitariančioji šalis arba jeigu byloms netaikoma minėta konvencija, pagal Civilinio kodekso 18 straipsnį taikytina teisė yra:

kai jie yra tos pačios valstybės piliečiai: tos valstybės teisė;

kai jie gimus vaikui įgijo naują bendrą pilietybę: paskutinės jų bendros pilietybės valstybės teisė;

kai jie prieš gimstant vaikui yra skirtingų valstybių piliečiai ir jų pilietybė gimus vaikui nepasikeičia arba kai jie prieš gimstant vaikui yra tos pačios valstybės piliečiai, tačiau tėvų arba vaiko pilietybė vaikui gimus pasikeičia: valstybės, kurioje vaiko gimimo metu buvo paskutinė jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė;

kai jie neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: valstybės, kurios pilietybę turi vaikas, teisė.

Motinos, tėvo ir nesantuokinio vaiko santykiams taikytina teisė (Civilinio kodekso 19 ir 20 straipsniai):

kai jie yra tos pačios valstybės piliečiai: tos valstybės teisė;

kai jie gimus vaikui įgijo naują bendrą pilietybę: paskutinės jų bendros pilietybės valstybės teisė;

kai jie prieš gimstant vaikui yra skirtingų valstybių piliečiai ir jų pilietybė gimus vaikui nepasikeičia arba kai jie prieš gimstant vaikui yra tos pačios valstybės piliečiai, tačiau tėvų arba vaiko pilietybė vaikui gimus pasikeičia: valstybės, kurioje vaiko gimimo metu buvo paskutinė jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė;

kai jie neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: valstybės, kurios pilietybę turi tėvas arba motina, teisė.

Tėvams tenkančiai vaiko išlaikymo prievolei taikytina teisė:

Graikijos teisėjas 2011 m. birželio 18 d. arba vėliau taikytiną teisę nustato remdamasis Reglamentu (EB) Nr. 4/2009, kaip nustatyta 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokole. Pagal bendrą taisyklę taikoma valstybės, kurioje yra prievolė turinčios šalies įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

3.4.2 Įvaikinimas

Tarptautinį elementą turinčio įvaikinimo ir įvaikinimo nutraukimo sąlygoms taikoma valstybės, kurios pilietybę turi kiekvienas iš įvaikinamųjų asmenų, teisė (Civilinio kodekso 23 straipsnis). Įvaikinimo formai taikytina teisė yra Civilinio kodekso 11 straipsnyje nustatyta teisė, t. y. įvaikinimo turinį reglamentuojanti teisė, kurioje parengti įvaikinimo dokumentai, teisė arba valstybės, kurios pilietybę turi visos šalys, teisė. Kai įvaikinimo procese dalyvaujantys asmenys turi skirtingų valstybių pilietybes, turi būti tenkinamos susijusių valstybių visos teisės sistemų sąlygos, ir norint, kad įvaikinimas būtų teisėtas, šių teisės sistemų nuostatos negali būti pažeistos.

Įvaikinamųjų tėvų ir įvaikinamų vaikų santykiams taikytina teisė:

kai po įvaikinimo jie yra tos pačios valstybės piliečiai: tos valstybės teisė;

kai įvaikinimo metu jie įgyja naują bendrą pilietybę: paskutinės jų bendros pilietybės valstybės teisė;

kai jie prieš įvaikinimą yra skirtingų valstybių piliečiai ir po įvaikinimo jų pilietybė nepasikeičia arba kai jie prieš įvaikinimą yra tos pačios valstybės piliečiai, tačiau vieno iš asmens, dalyvaujantį įvaikinimo procese, pilietybė įvaikinus pasikeičia: paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos įvaikinimo metu valstybės teisė;

kai jie neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: valstybės, kurios pilietybę turi vienas iš įvaikinamųjų tėvų, teisė arba, jeigu įvaikina sutuoktiniai, jų asmeninius santykius reglamentuojanti teisė.

3.5 Santuoka, nesutuokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Esminės sąlygos

Sąlygoms, kurios turi būti tenkinamos, ir kliūtimis, išskylančioms susituokti norintiems asmenims, yra taikytina valstybės, kurios pilietybę turi šie asmenys, teisė, jeigu jie yra tos pačios valstybės piliečiai, arba, jeigu jie yra skirtingų valstybių piliečiai, – vienos iš šių valstybių teisė (Civilinio kodekso 13 straipsnio 1 dalies a punktas).

Procesinės sąlygos

Kad santuoka oficialiai galiotų, yra taikytina valstybės, kurios pilietybę turi besituokiantieji asmenys, teisė, kai jie yra tos pačios valstybės piliečiai, arba, jeigu jie turi skirtingų valstybių pilietybę, vienos iš jų pilietybės valstybės teisė, arba valstybės, kurioje sudaroma santuoka, teisė (Civilinio kodekso 13 straipsnio 1 dalies b punktas). Graikijos teisės sistemoje reikalaujama, kad sudarant santuoką būtų laikomasi tam tikrų formalumų; poros, kurios gyvena kartu, tačiau nėra oficialiai susituokusios, Graikijoje yra pripažįstamos teisėtomis, jeigu jos teisėtomis pripažįstamos pagal užsienio teisę ir kartu gyvenantys asmenys nėra graikai.

Asmeniniai sutuoktinių santykiai

Asmeniniai sutuoktinių santykiai yra santuoka pagrįsti santykiai, kurie neturi nieko bendro su turto, pvz., bendras gyvenimas ir teisės ir pareigos, įskaitant išlaikymo pareigą.

Asmeniniams sutuoktinių santykiams, išskyrus išlaikymą, taikytina teisė (Civilinio kodekso 14 straipsnis):

kai sudarius santuoką sutuoktiniai yra tos pačios valstybės piliečiai: tos valstybės teisė;

kai sutuoktiniai santuokos sudarymo metu įgyja naują bendrą pilietybę: paskutinės jų bendros pilietybės valstybės teisė;

kai sutuoktiniai santuokos sudarymo metu turėjo tos pačios valstybės pilietybę, tačiau vėliau vienas iš sutuoktinių įgijo kitos valstybės pilietybę: paskutinės jų bendros pilietybės valstybės teisė, jeigu kitas sutuoktinis vis dar turi tos valstybės pilietybę;

kai prieš sudarydami santuoką sutuoktiniai turi skirtingų valstybių pilietybę ir jų pilietybė sudarius santuoką nepasikeičia arba jeigu prieš sudarydami santuoką jie turėjo tos pačios valstybės pilietybę, tačiau sudarius santuoką vieno iš jų pilietybė pasikeičia: paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė;

kai susituokę jie neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos: valstybės, su kuria sutuoktiniai yra labiausiai susiję, teisė.

Išlaikymo prievolės

Taikytina teisė nustatoma pagal 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencijos, kurią Graikija ratifikavo įstatymu Nr. 3137/2003, 4 straipsnį, t. y. valstybės, kurioje yra įprastinė išlaikymo prievolių gavėjo gyvenamoji vieta, teisė.

Sutuoktinių turto režimai

Sutuoktinių turto režimas taikomas po santuokos sudarymo atsiradusioms turtinėms teisėms ir susijusioms pareigoms.

Taikytina yra sutuoktinių asmeninius santykius iš karto po santuokos sudarymo reglamentuojanti teisė (Civilinio kodekso 15 straipsnis).

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Graikijos teisės sistemoje taip pat pripažįstama gyvenimo kartu, išskyrus santuoką, forma, kaip nustatyta įstatyme Nr. 3719/2008. Pagal minėtame įstatyme nustatytą aiškia nuostatą šis įstatymas taikomas visoms Graikijoje arba Graikijos konsulinėse įstaigose sudarytoms civilinėms partnerystėms, nepaisant to, ar šias partnerystes sudarė graikai ar užsieniečiai, jų formai ir apskritai šalių santykiams. Jeigu civilinė partnerystė sudaroma užsienyje, šios partnerystės formai taikytina teisė yra Civilinio kodekso 11 straipsnyje nurodyta teisė, t. y. partnerystės turinį reglamentuojanti teisė, valstybės, kurioje ji sudaroma, teisė, arba valstybės, kurios pilietybę turi visos šalys, teisė; šalių santykiams taikytina teisė yra valstybės, kurioje buvo sudaryta partnerystė, teisė.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Su santuokos nutraukimu arba bet kuria kita gyvenimo skyrium forma susijusiems klausimams taikytina teisė nustatoma remiantis Reglamentu (EB) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, kuris dar vadinamas reglamentu „Roma III“. Galioja pagrindinė taisyklė, pagal kurią sutuoktiniai gali susitarti dėl santuokos nutraukimui ir teisėtam gyvenimui skyrium taikytinos teisės, jeigu tai yra viena iš toliau nurodytų teisės rūšių: a) valstybės, kurioje yra įprastinė sutuoktinių gyvenamoji vieta, teisė susitarimo sudarymo metu, b) valstybės, kurioje buvo paskutinė sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu sutarties sudarymo metu joje vis dar gyvena vienas iš sutuoktinių, c) valstybės, kurios pilietybę turi kuris nors iš sutuoktinių sutarties sudarymo metu, teisė arba d) bylą nagrinėjančio teismo teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Pirmiau minėtame reglamente aiškiai nustatyta, kad jis netaikomas buvusių sutuoktinių išlaikymo prievolėms, nes šis klausimas reglamentuojamas pagal 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencijos, kurią Graikija ratifikavo įstatymu Nr. 3137/2003, 8 straipsnį, kuriame nustatyta, kad taikytina yra valstybės, kurioje vyko santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium nustatymo procedūra, teisė.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Žr. atsakymo į 3.5.1 klausimą paskutinę pastraipą.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Visiems su paveldėjimu susijusiems klausimams, išskyrus testamentą sudarymo ir panaikinimo formai, taikytina teisė nustatoma pagal Reglamentą (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo.

Tais atvejais, kai yra sudarytas testamentas, jis laikomas galiojančiu, jei jo forma atitinka bet kurią iš toliau nurodytų teisės rūšių (1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencijos dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos 1 straipsnis):

valstybės, kurioje mirusysis sudarė testamentą, teisė;

valstybės, kurios pilietybę mirusysis turėjo testamentą sudarymo arba mirties metu, teisė;

valstybės, kurioje mirusysis testamentą sudarymo arba mirties metu turėjo gyvenamąją arba nuolatinę gyvenamąją vietą, teisė;

kai testamentas yra susijęs su turtu: valstybės, kurioje yra turtas, teisė.

3.8 Nekilnojamas turtas

Daiktinėms teisėms, susijusioms su nekilnojamoju turtu, taikytina teisė nustatoma pagal Civilinio kodekso 27 straipsnį, t. y. turto buvimo vietos valstybės teisė.

Pagal prievolių teisę atsiradusiems kalte pagrįstiems santykiams, susijusiems su nekilnojamoju turtu, taikytina teisė nustatoma pagal Reglamentą (EB) Nr. 593/2008, kuris dar vadinamas reglamentu „Roma I“, ir paprastai taikoma šalių pasirinkta teisė.

Pirmiau išvardytų sandorių formai taikytina teisė yra valstybės, kurioje yra nekilnojamas turtas, teisė (Civilinio kodekso 12 straipsnis).

3.9 Bankrotas

Bankrotui ir su tuo susijusioms pasekmėms taikytina teisė nustatoma pagal Reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, t. y. taikytina yra valstybės, kurioje buvo pradėta atitinkama byla, teisė.

Paskutinis naujinimas: 06/06/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([es](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Taikytina teisė - Ispanija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Daugumą įstatymų kolizijos taisyklių galima rasti Civilinio kodekso įžanginėje dalyje (9–12 straipsniai). Taikytinos teisinės nuostatos įtvirtintos ir tam tikruose specialiuose įstatymuose, pvz., Tarptautinio įvaikinimo įstatyme.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Kalbant apie taikytiną teisę, pažymėtina, kad Ispanijoje šiuo metu galioja toliau išvardyti ES reglamentai:

– Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų;

– Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“);

– Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“);

– Reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje („Roma III“);

– Reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo.

– 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2016/1191, kuriuo skatinamas laisvas piliečių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų dokumentų pateikimo Europos Sąjungoje reikalavimus ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012. Taikomas nuo 2019 m. vasario 16 d. Ispanija taip pat yra kelių konvencijų, kuriomis reglamentuojami įstatymų kolizijos klausimai, susitariančioji valstybė. Pagrindinės šioje srityje galiojančios daugiašalės konvencijos yra:

– 1980 m. rugsėjo 5 d. Miunchene pasirašyta Konvencija dėl pavardėms ir vardams taikytinos teisės;

– 1996 m. spalio 19 d. Hagoje pasirašyta Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje;

– 2007 m. lapkričio 23 d. Hagoje pasirašytas Protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės;

– 1961 m. spalio 5 d. Hagoje pasirašyta Konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos;

– 1971 m. gegužės 4 d. Hagoje pasirašyta Konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės;

– 1973 m. spalio 2 d. Hagoje pasirašytas Protokolas dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Taikytinos teisės klausimai šiuo metu reglamentuojami 1987 m. lapkričio 4 d. Montevidėjuje pasirašytoje ir šiuo metu galiojančioje Ispanijos Karalystės ir Urugvajaus Rytų Respublikos Konvencijoje dėl įstatymų kolizijos, susijusios su vaikų išlaikymu ir teismo sprendimų ir teismo susitarimų dėl išlaikymo pripažinimu ir vykdymu.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Civilinio kodekso 12 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad „teismai ir valdžios institucijos *ex officio* taiko Ispanijos teisės įstatymų kolizijos taisyklės“.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Civilinio kodekso 12 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nuoroda į užsienio teisę laikoma nuoroda į materialines tos teisės nuostatas, nepaisant tų nuostatų *renvoi* kolizijos taisyklių, pagal kurias nukreipiama į kitą teisę, kuri nėra Ispanijos teisė. Tai reiškia, kad priimtinas tik pirmo laipsnio *renvoi*.

Antro laipsnio *renvoi* neleidžiamas, išskyrus atvejus, susijusius su įsakomaisiais vekseliais, čekiais ir paprastaisiais vekseliais ir veiksniumu priimti tokius įsipareigojimus.

Tais atvejais, kai taikomas ES reglamentas arba tarptautinė konvencija, galios specialios šiuose dokumentuose nustatytos *renvoi* taisyklės.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Ispanijos teisėje nėra bendros konflikto perkėlimui taikomos taisyklės, pvz., aplinkybių pasikeitimas, kuris pagal kolizijos taisyklės pripažįstamas siejamuoju veiksniumi. Civilinio kodekso 9 straipsnio 1 dalyje, susijusioje su pilnametyste, nustatyta, kad siejamojo veiksnio pasikeitimas nedaro poveikio sulaukta pilnametystei. Pagal taikomą kriterijų būtina atsižvelgti į teisę, kuri buvo taikytina tuo metu, kai susidarė teisinė situacija, net jeigu siejamasis veiksnys vėliau pasikeičia.

Tais atvejais, kai taikomas ES reglamentas arba tarptautinė konvencija, galios specialios šiuose dokumentuose nustatytos konflikto perkėlimo taisyklės.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Civilinio kodekso 12 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad užsienio teisė nebus taikoma jokių atvejų, jeigu ji prieštarauja viešajai tvarkai. Taigi, galimybė taikyti užsienio teisę yra atmetama, jeigu taikant tokią teisę bus akivaizdžiai pažeidžiami pagrindiniai Ispanijos teisės principai. Konstituciniu lygmeniu pripažįstami principai yra laikomi esminiais.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinį ir galiojimą turi įrodyti šalys, o teismas gali tai patikrinti bet kokiomis priemonėmis, kurios, jo manymu, yra būtinos norint tokią teisę taikyti. Sistema yra gana paini, nes joje derinamas pareiškimų pateikimo ir nagrinėjimo tik šaliai pateikus prašymą principas ir galimybė teismui bendradarbiauti atliekant patikrinimus. Išimtiniais atvejais, kai neįmanoma įrodyti užsienio teisės turinio, taikoma Ispanijos teisė.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinės prievolės taikytinos teisės klausimas apskritai reglamentuojamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“). Bylos, kuriose reglamentas „Roma I“ netaikomas, sprendžiamos pagal Civilinio kodekso 10 straipsnio 5 dalies nuostatas, kurios yra pagrįstos pasirinkimo laisvės pripažinimu, jeigu taikytina teisė yra aiškiai pasirenkama ir turi tam tikrą ryšį su nagrinėjamu klausimu. Priešingu atveju taikoma šalims bendra nacionalinė teisė; jeigu tokios teisės nėra, taikoma jų bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, ir galiausiai sutarties sudarymo vietos teisė.

3.2 Nesutartinės prievolės

Šis klausimas reglamentuojamas 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 864/2007 (reglamentas „Roma II“). Su esimo įvykiais ir gamintojo atsakomybe susijusiems klausimams taikomos atitinkamai 1971 m. ir 1973 m. Hagos konvencijose nustatytos įstatymų kolizijos taisyklės. Klausimai, kuriems netaikoma nė viena iš išvardytų nuostatų, patenka į Civilinio kodekso 10 straipsnio 9 dalies taikymo sritį, kurioje nustatyta, kad nesutartinė atsakomybė reguliuojama pagal vietos, kurioje įvyko šių klausimų atsiradimą nulėmęs įvykis, teisę. Neteisėtas kito asmens reikalų tvarkymas (*negotiorum gestio*) reglamentuojamas pagal vietos, kurioje agentas vykdo pagrindinę veiklą, teisę, o nepagrįstas praturtėjimas reglamentuojamas pagal teisę, kuria remiantis turtas buvo perleistas praturtėjusiai šaliai.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksniumu) susiję jo aspektai

Civilinio kodekso 9 straipsnyje nustatyta, kad šiose bylose taikytina teisė nustatoma pagal fizinių asmenų pilietybę. Galioja nuostatos, susijusios su dvigubos pilietybės ir nenustatytos pilietybės atvejais. Dviguba pilietybė nustatoma remiantis tuo, ar tai yra dviguba pilietybė pagal Ispanijos teisę arba tuo, ar tai yra dviguba pilietybė, kuri nėra nustatyta Ispanijos teisėje. Sutartys dėl dvigubos pilietybės sudarytos su Čile, Peru, Paragvajumi, Nikaragva, Gvatemala, Bolivija, Ekvadoru, Kosta Rika, Hondūru, Dominikos Respublika, Argentina ir Kolumbija. Šiais atvejais taikomos tarptautinių sutarčių nuostatos; jeigu jose nėra jokios nuostatos, pirmenybė teikiama su paskutine įprastine gyvenamąja vieta susijusiai pilietybei, o jeigu tokios pilietybės nėra, pilietybei, kuri įgyta paskutinė. Jeigu Ispanijos teisėje nenustatyta dviguba pilietybė, o viena iš pilietybių yra Ispanijos, viršesnė yra Ispanijos pilietybė, tačiau jeigu asmuo turi dvi ES šalių pilietybes, būtina taikyti nediskriminavimo dėl pilietybės principą. Jeigu asmenų pilietybė nenustatyta, įprastinės gyvenamosios vietos teisė taikoma kaip asmeninė teisė. Jei asmuo yra be pilietybės, taikomas 1954 m. rugsėjo 28 d. Niujorko konvencijos 12 straipsnis, kuriame nustatyta, kad taikytina teisė yra asmens be pilietybės nuolatinės gyvenamosios vietos šalies teisė arba, jeigu tokios teisės nėra, jo gyvenamosios vietos šalies teisė.

Fizinių asmenų vardams ir pavardėms taikytina teisė nustatoma pagal 1980 m. Miuncheno susitarimą. Fizinio asmens vardai ir pavardės nustatomi pagal valstybės, kurios piliečiu yra atitinkamas asmuo, teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Civilinio kodekso 9 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad biologinių tėvų ir vaikų santykiams taikytina teisė nustatoma pagal vaiko įprastinės gyvenamosios vietos santykių atsiradimo metu teisę. Jeigu vaikas neturi įprastinės gyvenamosios vietos arba jeigu pagal tą teisę negalima nustatyti tėvų ir vaikų santykių, taikytina teisė bus vaiko nacionalinė teisė, galiojanti šių santykių nustatymo metu. Jeigu pagal šią teisę negalima nustatyti tėvų ir vaikų santykių arba vaikas neturi pilietybės, bus taikoma Ispanijos materialinė teisė.

Įvaikinimui taikytina teisė reglamentuojama pagal specialų teisės aktą, t. y. įstatymą Nr. 54/2007 dėl tarptautinio įvaikinimo. Šio įstatymo 18 straipsnyje nustatyta, kad įvaikinimo procedūra kompetentingoje Ispanijos institucijoje vyksta pagal Ispanijos materialinę teisę, kai įvaikinančio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta įvaikinimo metu yra Ispanijoje arba yra ar bus perkelta į Ispaniją siekiant apsigyventi Ispanijoje.

Tėvų ir vaikų biologinių ar įvaikinimo santykių turiniui ir tėvų pareigoms taikytina teisė nustatoma pagal 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvenciją. Konvencijos 17 straipsnyje nustatyta, kad tėvų pareigos reglamentuojamos pagal vaiko įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Santuokos sudarymui ir pasekmėms taikomos tam tikros galiojančios taisyklės. Atsižvelgiant į santuokos sudarymo formą, Civiliniame kodekse nustatyta, kad Ispanijoje arba užsienyje: 1) sutuokti gali teisėjas, meras arba Civiliniame kodekse nurodytas pareigūnas; 2) galima sudaryti religinę santuoką, nustatytą

teisės aktuose. Jame taip pat nustatyta, kad ispanai gali susituokti užsienyje laikydamiesi santuokos sudarymo vietos teisėje nustatytų reikalavimų. Jeigu abi šalys yra užsieniečiai, jie Ispanijoje gali susituokti remdamiesi tokiais pat nuostatomis, kaip ir ispanai, arba pagal bet kurios šalies asmeninę teisę. Santuokiniam veiksmumui ir sutikimui taikoma kiekvieno iš sutuoktinių nacionalinė teisė (Civilinio kodekso 9 straipsnio 1 dalis). Pagal Civilinio kodekso 9 straipsnio 2 dalį santuokos pasekmės reglamentuojamos pagal sutuoktinių bendrą nacionalinę teisę, kuri galioja santuokos sudarymo metu. Jeigu nėra bendros nacionalinės teisės, sutuoktinių santykiai reglamentuojami pagal kurios nors šalies asmeninę arba įprastinės gyvenamosios vietos teisę, kurią abu sutuoktiniai pasirinko autentiškame dokumente, sudarytame prieš santuoką. Jeigu tokio pasirinkimo nėra, taikoma valstybės, kurioje netrukus abu sutuoktiniai apsigyvena sudarę santuoką, teisė, arba jeigu tokios valstybės nėra – vietos, kurioje buvo sudaryta santuoka, teisė.

Gyvenimą skyrium ir santuokos nutraukimą reglamentuoja Reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje („Roma III“). Civilinio kodekso 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad santuokos pripažinimą negaliojančia reglamentuoja santuokos sudarymui taikytina teisė.

Ispanijos tarptautinėje privatinėje teisėje nėra nuostatos, susijusios su nesutuokusiomis poromis (tai iš esmės reiškia analogijos taikymą).

Išlaikymo prievolės šiuo atveju reglamentuoja 2007 m. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Santuokos pasekmes reglamentuojanti taisyklė (Civilinio kodekso 9 straipsnio 2 dalis) apima asmenines ir turtines pasekmes. Todėl taikoma santuokos sudarymo metu galiojusi bendra sutuoktinių asmeninė teisė; kitu atveju taikoma kurios nors šalies asmeninė teisė arba įprastinės gyvenamosios vietos teisė, kurią abu sutuoktiniai pasirinko autentiškame dokumente, sudarytame prieš santuoką; jeigu tokio pasirinkimo nėra, taikoma valstybės, kurioje netrukus abu sutuoktiniai apsigyvena sudarę santuoką, teisė, arba jeigu tokios valstybės nėra – vietos, kurioje buvo sudaryta santuoka, teisė.

Sutartys arba susitarimai, kuriais nustatomas, pataisomas arba pakeičiamas sutuoktinių turto režimas, galioja, jeigu jie atitinka santuokos pasekmes reglamentuojančią teisę arba vienos iš šalių pilietybės ar įprastinės gyvenamosios vietos teisę, taikytą šių dokumentų sudarymo metu (Civilinio kodekso 9 straipsnio 3 dalis).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Ispanija taiko Reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo nuostatas. Pagal šį reglamentą taikytina yra mirusiojo mirties metu galiojusi įprastinės gyvenamosios vietos teisė, nebent mirusysis nusprendė, kad taikytina yra su jo pilietybe susijusi teisė. Testamentų formai taikoma 1961 m. Hagos konvencija.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Pagal Civilinio kodekso 101 straipsnio 1 dalį nuosavybės, turtinės ir kitos teisės į nekilnojamąjį turtą ir jų viešas skelbimas reglamentuojamas pagal tokio turto buvimo vietos teisę, kuri taikoma ir kilnojamajam turtui. Nustatant arba perleidžiant teises į vežamas prekes laikoma, kad šios prekės yra jų išsiuntimo vietoje, išskyrus atvejus, kai prekių siuntėjas ir prekių gavėjas aiškiai arba numanomai susitarė, kad šių prekių vieta yra jų pristatymo vieta. Laivams, orlaiviams bei geležinkelio riedmenims ir visoms su jais susijusioms teisėms taikoma vėliavos valstybės teisė arba jų registracijos valstybės teisė. Motorinėms transporto priemonėms ir kitoms kelių transporto priemonėms taikoma jų buvimo vietos teisė. Vertybinių popierių leidimo tvarkos klausimus reglamentuoja jų leidimo vietos teisė.

3.9 Bankrotas

Bylos, kurioms netaikomas [2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų](#), nagrinėjamos pagal [2000 m. liepos 9 d. Bankroto įstatymą Nr. 22/2003](#). Šio įstatymo 200 straipsnyje nustatyta bendra taisyklė, pagal kurią Ispanijos bankroto bylos ir jų pasekmės ir tokių bylų nagrinėjimo ir užbaigimo procedūros reglamentuojamos pagal Ispanijos teisę (2003 m. liepos 9 d. Įstatymas Nr. 22/2003, iš dalies pakeistas Įstatymu Nr. 9/2015 dėl skubių priemonių bankroto srityje (2015 m. gegužės 26 d. Oficialusis leidinys)). Bankroto įstatyme taip pat yra tarptautinės privatinės teisės nuostatai, kuriomis nustatoma įvairiems su byla susijusiems teisiniams santykiams taikytina teisė.

Paskutinis naujinimas: 08/12/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Prancūzija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Tarptautinė privatinė teisė nėra kodifikuota ir nėra išdėstyta specialiuose teisės aktuose. Didžioji dalis principų ir kolizinių normų kildinamos iš teismų praktikos, išskyrus kelias normas, aptinkamas įvairiuose kodeksuose, daugiausia Civiliniame kodekse (pranc. *Code civil*), priklausomai nuo atitinkamo dalyko. Su įvairių kodeksų turiniu galima susipažinti internete:

<https://www.legifrance.gouv.fr>

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Prancūzija privalo laikytis 24 konvencijų, priimtų pagal Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos iniciatyvas. Atitinkamų konvencijų sąrašą galima pasižiūrėti konferencijos saityno svetainėje.

<https://www.hcch.net/fr/states/hcch-members/details1/?sid=39>

Prancūzija taip pat yra pasirašiusi kitas daugiašales konvencijas, ypač susijusias su materialinės teisės normomis, pvz., 1980 m. Vienos konvenciją dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių.

Visos konvencijos, kurias Prancūzija yra pasirašiusi, yra nurodytos Europos ir užsienio reikalų ministerijos tvarkomoje sutarčių ir susitarimų duomenų bazėje:

<https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/exl-php/cadcgp.php>

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Prancūzija sudarė daug dvišalių konvencijų, kai kuriose iš jų esama kolizinių normų. Šias konvencijas taip pat galima rasti minėtoje duomenų bazėje.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Procesinis kolizinių normų statusas skiriasi pagal tai, ar šalys gali laisvai taikyti pasirinktą teisę, neatsižvelgdamos į atitinkamos kolizinės normos šaltinį (nacionalinė teisė, Europos reglamentas, tarptautinė konvencija).

Tais atvejais, kai byla susijusi su dalyku, kurio atžvilgiu šalys gali laisvai taikyti pasirinktą teisę, t. y. iš esmės turto atžvilgiu (sutartys, civilinė atsakomybė, daiktinės teisės ir kt.), teisėjas neprivalo savo iniciatyva taikyti kolizinių normų, jeigu nėra viena iš šalių nesiremia užsienio teisės taikymu. Jis turi tik galimybę tai padaryti, jeigu šalys nepasiekia procesinio susitarimo taikyti Prancūzijos teisę. Taigi, šalys turi pačios prašyti taikyti kolizines normas.

Tačiau jeigu byla susijusi su dalyku, kurio atžvilgiu šalis negali laisvai taikyti pasirinktos teisės, iš esmės tada, kai tai susiję ne su turtu, o su asmeniniu statusu, teisėjas privalo savo iniciatyva taikyti kolizines normas.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Renvoi principas teismų praktikoje yra seniai priimtas, nesvarbu, ar tai yra pirmo laipsnio *renvoi* (gražinimas į Prancūzijos teisę, kuri tada atitinkamai ir taikoma), ar antro laipsnio *renvoi* (gražinimas į kitos valstybės, kuri priima jurisdikciją, teisę).

Taigi, jeigu nėra uždrausta taikytinu Europos reglamentu arba tarptautine konvencija, teismų praktikoje *renvoi* principas nuolat taikomas sprendžiant bylas dėl asmens statuso, oficialaus teisės aktų galiojimo ir ypač santuokos bei testamentų. Kalbant apie paveldėjimą, teismų praktikoje dabar linkstama *renvoi* principą taikyti tik tais atvejais, kai juo sudaromos sąlygos užtikrinti palikimo vientisumą, t. y. tą pačią teisę taikyti ir kilnojamajam, ir nekilnojamajam palikėjo turtui.

Tačiau teismų praktikoje visada buvo užkertamas kelias *renvoi* principą taikyti tose bylose, kuriose šalis turi teisę laisvai pasirinkti taikytiną teisę, pvz., sutuoktinių turto teisiniams režimams ir sutartims.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Siejamojo veiksnio pasikeitimas susijęs su teisės kolizija laike, nes pakito siejamasis veiksnys erdvėje. Todėl sudėtinga sužinoti, kokios naujosios teisės sąlygos gali būti taikomos vietoje teisės, kurią būtų tekę taikyti esant ankstesnei padėčiai.

Įmanoma, kad pačios kolizinės normos lemia siejamojo veiksnio, kuris jose numatytas, taikymo laike sąlygas. Pavyzdžiui, Civilinio kodekso 311-14 straipsnyje dėl vaiko kilmės nustatymo įtvirtinta kolizinė norma pati lemia jos siejamojo veiksnio taikymą laike, nes joje numatyta, kad turi būti vertinama vaiko gimimo dieną motinai taikytina asmenų teisė.

Išskyrus šį pavyzdį, sprendimai pateikiami teismų praktikoje, kurioje linkstama remtis Prancūzijos pereinamosios teisės principais: pirmas principas – naujoji teisė iš karto taikoma jau susidariusių situacijų būsimiems padariniams; antras principas – negalima naujosios teisės taikyti atgaline data, kai siekiama įvertinti teisinio santykio susidarymą ar nutūkumą.

Pavyzdžiui, kalbant apie santuoką, naujoji teisė iš karto taikoma santuokos ir jos pabaigos padariniams. Kita vertus, santuokos sudarymo sąlygos ir toliau reglamentuojamos pagal teisę, taikytiną tą dieną, kurią ji buvo sudaryta.

Daiktinės teisės į kilnojamąjį turtą iš karto reglamentuojamos pagal naujosios atitinkamo turto buvimo vietos teisę. Šis sprendimas taip pat taikomas visoms tarpusavio susitarimu užsienyje suteiktoms užtikrinimo teisėms. Atitinkamai šios užtikrinimo teisės Prancūzijoje negalios vėlesniam turto perkėlimui į Prancūziją, nes jos neatitinka Prancūzijos teisėje numatytų modelių. Pavyzdžiui, Prancūzijoje nebuvo įmanoma remtis Vokietijoje Vokietijos kreditoriaus naudai suteikta nuosavybės teisės į Vokietijoje esantį, tačiau vėliau į Prancūziją perkeltą turtą išlaikymo išlyga, motyvuojant tuo, kad ši išlyga priskirtina *commissoria lex*, kuri tuo metu Prancūzijos teisėje buvo uždrausta.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

– Iš karto taikoma Prancūzijos arba užsienio imperatyvi norma

Prancūzijos ar užsienio materialinės teisės nuostatas Prancūzijos teisėjas gali taikyti iš karto, netaikydamas kolizinių normų, kai tokias nuostatas galima laikyti imperatyviomis normomis. Prancūzijos teisėje nenumatyta imperatyvios normos sąvokos apibrėžtis. Todėl teisėjas nuostatas imperatyviomis pripažįsta kiekvienu konkrečiu atveju.

– Tarptautinės viešosios politikos išimtis

Užsienio materialinės teisės, paprastai taikytinos pagal kolizines normas, nuostatos taip pat gali būti iš dalies arba visa apimtimi netaikomos remiantis tarptautinės viešosios politikos išimtimi – tokiu atveju taikomos Prancūzijos teisės nuostatos. Nesant tikslios apibrėžties, iš teismų praktikos galima spręsti, kad tarptautinės viešosios politikos išimtis visų pirma apima esminius arba pagrindinius Prancūzijos teisės principus, pvz., orumą, žmogaus laisvę (įskaitant laisvę tuoktis) ir asmenų fizinę neliečiamybę. Ji taip pat apima labiau laike ir erdvėje kintančią koncepciją, t. y. privalomas Prancūzijos teisėkūros politikos priemonės, kurių ribos priklauso nuo teisėjo konkretaus vertinimo.

– Teisės vengimo išimtis

Užsienio teisė taip pat gali būti netaikoma, kai jos taikymas būtų teisės vengimo rezultatas, t. y. ji būtų taikoma dėl sąmoningų veiksmų, kuriais šios teisės sistemai dirbtinai priskiriama jurisdikcija ir ji būtų taikoma vietoje tos teisės, kuri būtų buvusi taikoma įprastu atveju. Šiems veiksams gali būti priskiriamas, pavyzdžiui, sąmoningas manipuliavimas siejamuoju veiksniu kaip siejamąja teisine kategorija.

– Negalėjimas nustatyti taikytinos užsienio teisės turinio

Be to, alternatyviu atveju Prancūzijos teisė taip pat taikoma, jeigu pasirodo neįmanoma nustatyti užsienio teisės, kuri būtų taikoma įprastu atveju, turinio.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Po tam tikrų dvejonių dabar teismų praktika yra gerai išplėta: Prancūzijos teisėjas, kuris pripažįsta, kad taikytina teisė yra užsienio teisė, privalo savo iniciatyva arba vienos iš šalių, kuri remiasi ta teise, prašymu išsiaiškinti jos turinį, padedant šalims ir, prireikus, asmeniškai. Šis sprendimas taikomas bendru atveju, neatsižvelgiant į tai, ar šalis gali laisvai pasirinkti taikytiną teisę.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Taikant daugiašales ar dvišales konvencijas atitinkamai sutarčiai, atitinkamo dalyko atžvilgiu teismų praktikoje nustatytos kolizinės normos taikomos tik tuo atveju, kai sutartis nepatenka į Reglamento (EB) Nr. 593/2008 „Roma I“ taikymo sritį arba į 1980 m. Romos konvencijos dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės, už kurią minėtas reglamentas tapo viršesnis, taikymo sritį.

Teismų praktikoje seniai nustatyta Prancūzijos kolizinė norma yra autonomijos teisės norma. Todėl sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė, o jeigu teisė tokiu būdu nepasirenkama, tada – valstybės, su kuria, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, sutartis yra objektyviai labiausiai susijusi, teisė.

Teisinių dokumentų formai taikoma šalies, kurioje jie buvo sudaryti, teisė, išskyrus atvejus, kai šalis, jeigu joms tai leidžiama padaryti, konkrečiai susitarė atitinkamo teisinio dokumento formai taikyti tą teisę, kurią jie nurodė kaip taikytiną teisinio dokumento turiniui.

3.2 Nesutartinės prievolės

Operaciniams įvykiams, įvykusiems iki Reglamento „Roma II“ įsigaliojimo, taikytina teisė yra vietos, kurioje įvyko žalą sukėlus įvykis, teisė – ši vieta suvokiama kaip žalą sukėlusio įvykio vieta arba kaip žalos atsiradimo vieta.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksniumu) susiję jo aspektai

Pagal Civilinio kodekso 3 straipsnio trečiąją dalį fizinių asmenų statusui ir veiksniumi taikoma jų pilietybės valstybės teisė (asmenų teisė arba nacionalinė teisė).

Tačiau asmenų teisės taikymo sritis daugiausia taikoma tik klausimams, susijusiems su fizinių asmenų galėjimu įgyvendinti savo teises (negalėjimu atlikti teisinių veiksmų).

Iš esmės sudėtiniai teismo sprendimai arba teismo sprendimai, susiję su asmenų statusu ir veiksniumu, turi padarinių Prancūzijoje, nepriklausomai nuo egzekvatūros pareiškimo, išskyrus atvejus, kai šiais sprendimais turi būti įpareigojama atlikti esminius priverstinio vykdymo veiksmus, susijusius su turtu, arba prievartos veiksmus asmenų atžvilgiu.

Nuolatinė gyvenamoji vieta į asmenų teisės taikymo sritį nepatenka, jeigu jai netaikomas jokios konkrečios kategorijos siejamasis veiksnys. Todėl jai taikoma teisė, taikytina kiekvienai institucijai, kurioje į ją atsižvelgiama.

Panašiai, jeigu pavardei netaikoma konkreiti kolizinė norma, tėvai, pageidaujantys deklaruoti arba pakeisti savo vaiko pavardę, gali nurodyti šiuo tikslu taikytiną asmenų teisę.

Galiausiai vardo pakeitimui taikomos procedūros reglamentuojamos pagal atitinkamam asmeniui taikytiną asmenų teisę, kaip numatyta Civilinio kodekso 3 straipsnio trečioje dalyje ir kaip išaiškinta teismų praktikoje.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Remiantis Civilinio kodekso 311-14 straipsniu, vaiko kilmės nustatymas reglamentuojamas pagal vaiko gimimo dieną motinai taikytiną asmenų teisę arba pagal vaikui taikytiną asmenų teisę, jeigu motina nežinoma.

Vis dėlto Civilinio kodekso 311-15 straipsnyje numatyta, kad jeigu vaikas, vaiko tėvas ir motina arba bet kuris iš jų Prancūzijoje turi savo įprastą bendrą arba atskirą gyvenamąją vietą, turimas statusas turi visus iš jo kylančius padarinius pagal Prancūzijos teisę, net jeigu kiti vaiko kilmės elementai galbūt priklausė nuo užsienio teisės.

Galiausiai pagal Civilinio kodekso 311-17 straipsnį savanoriškas vaiko kilmės iš tėvo arba vaiko kilmės iš motinos pripažinimas galioja, jeigu jis buvo atliktas pagal tėvui arba motinai, arba vaikui taikytiną asmenų teisę.

Vadovaujantis nusistovėjusia Kasacinio Teismo (pranc. *Cour de cassation*) praktika, 311-17 straipsnis taikomas ir ieškiniui dėl negaliojimo, ir ieškiniui, kuriuo ginčijamas vaiko kilmės iš tėvo ar vaiko kilmės iš motinos pripažinimas ir kuris turi būti įmanomas ir pagal pripažinimą atliekančiai šaliai taikytiną teisę, ir pagal vaikui taikytiną teisę.

3.4.2 Įvaikinimas

Pagal Civilinio kodekso 370-3 straipsnį įvaikinimo sąlygos reglamentuojamos pagal įtėvio nacionalinę teisę arba, jeigu įvaikina abu sutuoktiniai, – pagal jų sąjungos padariniams taikytiną teisę. Tačiau įvaikinimas negali būti skelbiamas, jeigu tai draudžiama pagal abiejų sutuoktinių valstybių nacionalinę teisę. Nepilnamečio užsieniečio įvaikinimas negali būti skelbiamas, jeigu pagal nepilnamečiui taikytiną užsienio teisę toks institutas draudžiamas, nebent nepilnametis gimė ir jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Prancūzijoje.

Kad ir kokia būtų taikytina teisė, įvaikinimui reikalingas vaiko teisinio atstovo sutikimas. Sutikimas turi būti duotas savanoriškai, be atlygio, po vaiko gimimo, o sutikimą duodantis asmuo turi būti informuotas apie įvaikinimo padarinius, ypač kai sutikimas duodamas dėl visiško įvaikinimo, kuriuo iki galo, neatšaukiamai nutraukiama ankstesnė vaiko kilmė.

Pagal Civilinio kodekso 370-4 straipsnį Prancūzijoje paskelbto įvaikinimo padariniai kyla pagal Prancūzijos teisę.

370-5 straipsnyje numatyta, kad užsienio šalyje teisėtai paskelbtas įvaikinimas Prancūzijoje turi visišką įvaikinimo padarinius, jeigu juo visiškai ir neatšaukiamai nutraukiama ankstesnė vaiko kilmė. Jeigu ankstesnė vaiko kilmė nenutraukiama, įvaikinimas turi dalinio įvaikinimo padarinius. Jis gali būti paverstas visišku įvaikinimu, jeigu, visapusiškai žinant faktus, buvo konkrečiai duoti reikiami sutikimai.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Kolizinės normos numatytos Civilinio kodekso 202-1 ir 202-2 straipsniuose (teismų praktikos kodifikacija ir pritaikymas).

Pagal 202-1 straipsnio pirmą dalį santuokai sudaryti reikalingos savybės ir sąlygos kiekvienam sutuoktiniui reglamentuojamos jam taikytinoje asmenų teisėje. Vis dėlto, kad ir kokia asmenų teisė būtų taikytina, pagal Prancūzijos teisę – Civilinio kodekso 120 ir 180 straipsniuose – numatytas sąlygas santuokai reikalingas abiejų sutuoktinių sutikimas.

Be to, antroje dalyje numatyta, kad du tos pačios lyties asmenys gali sudaryti santuoką, kai bent vienam iš jų taikytina asmenų teisė arba jo nuolatinės ar kitos gyvenamosios vietos valstybės teisė tai leidžia. 2015 m. sausio 28 d. Kasacinis Teismas turėjo galimybę patvirtinti, jog Civilinio kodekso 202-1 straipsnio antra dalis turėtų būti aiškinama taip, kad alternatyviu atveju, remiantis šia antra dalimi, Prancūzijos teisė taikoma tik pagal tarptautinės viešosios politikos išimtį. Taigi, užsienio teisė, paprastai taikytina kaip vieno iš sutuoktinių asmenų teisė, jeigu ja draudžiama tos pačios lyties asmenų santuoka, turi būti iš dalies netaikoma, nes ji prieštarauja konkrečiai Prancūzijos teisėkūros politikos priemonei (žr. pirmiau pateiktus teiginius dėl tarptautinės viešosios politikos išimties).

Vis dėlto taikyti šias nuostatas pasirodė keblu tais atvejais, kai Prancūziją su užsienio valstybe saisto dvišalė konvencija (Alžyro, Kambodžos, Kosovo, Laoso, Makedonijos, Maroko, Juodkalnijos, Lenkijos, Serbijos, Slovėnijos ir Tuniso atveju), kurios nuostatomis, taikomomis santuokai, nurodyta tik sutuoktiniams taikytina asmenų teisė, pagal kurią vertinamos materialinės sąlygos, reikalingos santuokai sudaryti, ir pagal kurią tos pačios lyties asmenų santuoka yra draudžiama. Vis dėlto šių asmenų teisinė padėtis buvo aiškiau išdėstyta 2015 m. sausio 28 d. Kasacinio Teismo sprendimu (apeliacinio skundo Nr. 13-50.059), kuriuo nuspręsta netaikyti Maroko teisės, pripažintos taikytina pagal Prancūzijos ir Maroko konvencijos 4 straipsnį, pagal kurį konvencijoje nurodytos vienos iš abiejų valstybių teisės kitos valstybės teismai gali netaikyti, jeigu ji yra akivaizdžiai nesuderinama su viešąja politika, o taip yra tada, kai bent vieno iš sutuoktinių atveju asmenų teisėje arba valstybės, kurios teritorijoje yra jo nuolatinė ar kita gyvenamoji vieta, teisėje tos pačios lyties asmenų santuoka yra leidžiama.

Pagal Civilinio kodekso 202-1 straipsnį santuokos formai taikoma valstybės, kurioje ji sudaroma, teisė.

Galiausiai, asmeniniams santuokos padariniams pagal teismų praktiką paprastai taikoma sutuoktinių bendros pilietybės valstybės teisė, o jeigu sutuoktiniai neturi įprastinės gyvenamosios vietos arba jų pilietybė yra skirtinga, tada taikoma teismo valstybės – Prancūzijos – teisė. Turtiniai padariniai reglamentuojami pagal sutuoktinių turto teisiniui režimui arba paveldėjimui taikytiną teisę.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Bendrosios teisės sąjungai arba bendro gyvenimo faktiniams santykiams konkrečios kolizinės normos netaikomos, nes pagal Prancūzijos teisę bendrai faktiškai gyvenančių porų santykiai specialiai teisinei kategorijai nepriklauso, jiems taikoma *de facto* padėtis. Todėl jie reglamentuojami pagal įprastą sutarčių teisę. Taigi, priklausomai nuo atvejo ir bendrai faktiškai gyvenančios poros santykių teisinio pobūdžio, taikytina teisė bus nesutartinei atsakomybei, turtui ar paveldėjimui taikytina teisė.

Kita vertus, registruotos partnerystės reglamentuojamos konkrečia kolizine norma, numatyta Civilinio kodekso 515-5-1 straipsnyje, kuriame teigiama, kad registruotos partnerystės sudarymo sąlygoms ir padariniams, taip pat jos nutraukimo priežastims ir padariniams taikomos valstybės, kurioje yra partnerystę užregistravusi valdžios institucija, materialinės teisės nuostatos.

2016 m. birželio 24 d. Reglamentu (ES) 2016/1104, taikytinu registruotų partnerystėms turtinių pasekmių klausimais, nustatyta kolizinė norma, kad pirmiausia taikoma partnerių pasirinkta teisė (tai gali būti valstybės, kurios piliečiai jie yra, teisė, jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba valstybės, kurioje užregistruota partnerystė, teisė), o, jeigu partneriai tokio pasirinkimo nepadarė, tada taikoma valstybės, kurioje buvo sudaryta registruota partnerystė, teisė.

Šis reglamentas įsigalios 2019 m. sausio 29 d.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Kolizinės normos numatytos Reglamente (ES) Nr. 1259/2010 „Roma III“, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje.

Jeigu procesas pradėtas iki 2012 m. birželio 21 d., šio reglamento įsigaliojimo dienos, taikoma kolizinė norma, numatyta Civilinio kodekso 309 straipsnyje, pagal kurį santuokos nutraukimui taikoma Prancūzijos teisė, jeigu abu sutuoktiniai proceso pradėjimo dieną buvo Prancūzijos piliečiai arba jeigu sutuoktiniai Prancūzijoje turėjo bendrą arba atskirą gyvenamąją vietą, arba jeigu jurisdikcijos neprisiėmė joks užsienio teismas, o jurisdikciją spręsti dėl santuokos nutraukimo turėjo Prancūzijos teismai.

Tėvų pareigos

Kolizinės normos nustatytos 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje 15 ir tolesniuose straipsniuose.

Su jokių procesų ir jokių teisminės ar administracinės institucijos kišimusi nesusijusiais tikslais teisinis tėvų pareigų atsiradimas bei išnykimas ir tėvų pareigų vykdymas reglamentuojami pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

Kai klausimas patenka Prancūzijos valdžios institucijos žinion, ji iš esmės taiko Prancūzijos teisę. Tačiau ji gali išimtinai taikyti kitos valstybės, su kuria atvejais turi esminį ryšį, teisę arba į ją atsižvelgti.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Remiantis Reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl išlaikymo prievolių 15 straipsniu, išlaikymo prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. lapkričio 23 d.

Hagos protokolą *dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo*. Iš esmės taikoma išlaikymo kreditoriaus įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, tačiau šalis tarpusavio susitarimu jau vykstančiam procesui gali pasirinkti teismo valstybės teisę arba vienos iš toliau nurodytų valstybių teisę:

- a) valstybės, kurios pilietybę teisės nurodymo metu turi kuri nors iš šalių, teisę;
- b) valstybės, kuri teisės nurodymo metu yra kurios nors iš šalių įprastinės gyvenamosios vietos valstybė, teisę;
- c) teisę, kurią šalis nurodė taikyti jų turto režimui, arba turto režimui faktiškai taikomą teisę;
- d) teisę, kurią šalis nurodė taikyti jų santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium atvejais, arba tais atvejais faktiškai taikomą teisę.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

1978 m. kovo 14 d. Hagos konvencijos dėl sutuoktinių turto teisiniu režimui taikytinos teisės kolizinės normos taikomos 1992 m. rugsėjo 1 d. ir vėliau susituokusiems sutuoktiniams, o kartu taikomos specialios suderinimo nuostatos, įtvirtintos Civilinio kodekso 1397-2–1397-5 straipsniuose.

Kadangi konvencijoje tai nenumatyta, taikytinos teisės sritis ir toliau nustatoma atsižvelgiant į šios srities Prancūzijos teismų praktikoje nustatytus principus. Taigi, pagal konvenciją taikytina teisė bus taikoma sutuoktinių turto sudėčiai, jų teisėms, pareigoms ir įgaliojimams santuokos metu ir režimo nutraukimui bei jo likvidavimui po santuokos pabaigos.

Prancūzijos kolizinės normos taikomos iki 1992 m. rugsėjo 1 d. susituokusiems sutuoktiniams. Jose numatyta, kad, neatsižvelgiant į tai, ar sudaryta oficiali sutartis, sutuoktinių turto teisinis režimas reglamentuojamas pagal teisę, kurią sutuoktiniai tiesiogiai arba netiesiogiai, tačiau užtikrintai nurodo santuokos sudarymo metu.

Sutuoktiniams, kurie susituoks arba savo sutuoktinių turto teisiniu režimui taikytiną teisę nurodys po 2019 m. sausio 29 d., bus taikomas [2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentas \(ES\) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisiniu režimu klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje](#).

Nesant tiesioginio ar netiesioginio pasirinkimo, reikia siekti nustatyti, kokia buvo šalių valia, remiantis paprasta prielaida, pavyzdžiui, poros pirmosios bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teise.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Nuo 2015 m. rugpjūčio 17 d. pradėtiems paveldėjimo procesams taikomos 2012 m. liepos 4 d. Reglamentas (ES) Nr. 650/2012 nuostatos. Reglamentas 21 straipsnyje nurodyta, kad visam palikimui taikytina teisė yra valstybės, kurioje palikėjo mirties dieną buvo jo įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

Iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. pradėtiems paveldėjimo procesams ir toliau taikomos Prancūzijos kolizinės normos. Šiomis normomis nustatyta dualinė sistema, pagal kurią tarptautinis to paties asmens turto paveldėjimas skirstomas į kilnojamojo turto palikimo paveldėjimą ir į vieno arba, prireikus, kelių nekilnojamojo turto palikimų paveldėjimą.

Kilnojamojo turto, apimančio ir materialųjį, ir nematerialųjį turtą, paveldėjimui taikoma paskutinės palikėjo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma turto buvimo vietos valstybės teisė, tačiau Prancūzijos teismai gali jam taikyti Prancūzijos teisę, įgyvendindami *renvoi* principą, jeigu tokiu būdu galima išsaugoti palikimo vientisumą – ir kilnojamajam, ir nekilnojamajam turtui taikyti vieną bendrą teisę (žr. pirmiau).

Paveldėjimui pagal įstatymą taikytina teisė, nustatyta pagal minėtas kolizines normas, taip pat taikoma paveldėjimo pagal testamentą arba pagal sutartį materialinės teisės sąlygoms ir padariniams. Vis dėlto sąlygos, susijusios su testamentų forma, reglamentuojamos 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencijoje, kurios nuostatos taikomos nuo 1967 m. lapkričio 19 d.

Be to, Prancūzija yra pasirašiusi 1973 m. rugsėjo 26 d. Vašingtono konvenciją, galiojančią nuo 1994 m. gruodžio 1 d., pagal kurią bet kuris testamentas, parengtas pagal konvencijoje numatytas formas, turi būti pripažįstamas kaip formos požiūriu galiojantis visose susitariančiose valstybėse.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Pagal Civilinio kodekso 3 straipsnio antrą dalį turtas ir visos su juo susijusios daiktinės teisės reglamentuojami pagal valstybės, kurioje tas turtas yra, teisę.

3.9 Bankrotas

Į reglamentų (EB) Nr. 1346/2000 ir (ES) 2015/848 taikymo sritį nepatenkančiais klausimais teismų praktikoje visada buvo sudaryta galimybė Prancūzijoje skolininkui pradėti kolektyvinį procesą, jeigu skolininkas Prancūzijoje turi registruotą buveinę arba vieną iš padalinių. Ta pati nuostata taikoma Prancūzijos kreditoriams, remiantis Civilinio kodekso 14 straipsnyje numatyta jurisdikcine privilegija.

Prancūzijoje pradėtiems procesams būtinai taikoma Prancūzijos teisė, pagal kurią bus reglamentuojamas proceso pradėjimo sąlygos, proceso vykdymas ir jo padariniai, ypač galimybė įvykdyti užtikrinimo priemonę. Ieškinius gali teikti visi kreditoriai, įskaitant gyvenančius ne Prancūzijoje. Prancūzijoje vykstantys tokiu būdu pradėti procesai iš esmės yra sudaryti taip, kad apimtų visą skolininko turtą, įskaitant esantį užsienyje, žinoma, jeigu Prancūzijos teismų sprendimai užsienyje pripažįstami.

Galiausiai užsienyje pradėti kolektyviniai procesai turės poveikį Prancūzijoje, jeigu procesas dar nėra pradėtas Prancūzijoje ir atliekama užsienyje priimtų sprendimų egzekvatūra.

Paskutinis naujinimas: 18/12/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Kroatija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Kroatijos Respublikoje tarptautinė privatinė teisė reglamentuojama 2019 m. sausio 29 d. įsigaliojusiu Tarptautinės privatinės teisės įstatymu (kroat. *Zakon o međunarodnom privatnom pravu*) (*Narodne Novine* (NN); *Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys*), Nr. 101/17. Tarptautinės privatinės teisės įstatyme reglamentuojami tarptautinį aspektą turintys privatinės teisės santykiai, Kroatijos teismų ir kitų valdžios institucijų jurisdikcija šiuose tarptautinį aspektą turinčiuose privatinės teisės santykiuose ir atitinkamos proceso normos, taip pat užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas. Tarptautinės privatinės teisės įstatymas taikomas tarptautinį aspektą turintiems privatinės teisės santykiams, nebent jie jau reglamentuojami privalomais Europos Sąjungos teisės aktais, Kroatijoje galiojančiomis tarptautinėmis sutartimis ir kitais Kroatijoje galiojančiais įstatymais.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1954 m. Hagos konvencija dėl civilinio proceso

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos

1971 m. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės

1973 m. Hagos konvencija dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Remdamasi pranešimu apie teisių perėmimą, Kroatijos Respublika tapo tam tikrų dvišalių tarptautinių sutarčių, pvz., teisinės pagalbos sutarčių, konsulinė konvencijų ir prekybos ir navigacijos sutarčių šalimi. Su konkrečiomis šalimis sudarytos teisinės pagalbos sutartys, kuriose taip pat yra įstatymų kolizijos taisyklių:

1954 m. Konvencija dėl tarpusavio teismo bendradarbiavimo su Austrija, Viena, 1954 m. gruodžio 16 d.;

1956 m. Susitarimas dėl tarpusavio teisinės pagalbos su Bulgarija, Sofija, 1956 m. kovo 23 d.;

1964 m. Sutartis dėl teisinių santykių reguliavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose su Čekija, Belgradas, 1964 m. sausio 20 d.;

1959 m. Konvencija dėl teismų sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo su Graikija, Atėnai, 1959 m. birželio 18 d.;

1968 m. Susitarimas dėl tarpusavio teisinės pagalbos su Vengrija.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Kai teisinės situacijos turi tarptautinį aspektą, teismai taiko tarptautinę privatinę teisę naudodami tris metodus, t. y. kolizines normas, imperatyvias normas ir specialias materialinės teisės normas.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 straipsnyje nurodyta, kad bet kurios įstatyme nurodytos valstybės teisės taikymas reiškia toje valstybėje galiojančių teisės normų (tačiau ne tų teisės normų, kuriomis reglamentuojamas taikytinos teisės pasirinkimas) taikymą.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Teisės aktų pasikeitimas yra reiškinys, kai faktinė padėtis, kuria grindžiamas siejamasis veiksnys, pasikeičia teisinių santykių galiojimo laikotarpiu ir todėl pasikeičia taikytina teisė. Taikoma ta pati kolizinė norma, tačiau yra pasikeitusios aplinkybės, kuriomis grindžiamas siejamasis veiksnys. Tokios problemos kyla tik tada, kai taikytinos teisės pasirinkimą lemia kintami, o ne nuolatiniai siejamieji veiksniai.

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 21 straipsnyje numatyta, kad daiktinės teisės (turtinės teisės) įgijimas arba praradimas, kai ši teisė į turtą, atgabenamą į kitą valstybę, jau yra patvirtinta, reglamentuojamas pagal tą teisę, pagal kurią minėta daiktinė teisė buvo įgyta. Tos teisės rūšis ir turinys nustatomi pagal valstybės, kurioje yra turtas, taikytiną teisę. Jeigu daiktinė teisė į turtą, perkeliama iš vienos valstybės į kitą, nebuvo įgyta, įgyjant tokią teisę arba jai pasibaigiant taip pat turėtų būti pripažįstamos kitoje valstybėje kylančios aplinkybės.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pažymėtina, kad pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatas taikytina teisė netaikoma, kai visos aplinkybės rodo, kad privatinės teisės santykiai turi tik nežymų ryšį su atitinkamos valstybės teise ir yra akivaizdžiai labiau susiję su kitos valstybės teise (11 straipsnis).

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatas taikytinos užsienio valstybės teisės normos netaikomos, jeigu jų taikymo poveikis akivaizdžiai prieštarauja Kroatijos viešajai tvarkai (12 straipsnis).

Nepaisant kitų Tarptautinės privatinės teisės įstatymo nuostatų, teismas gali taikyti Kroatijos teisės nuostatą, kuri laikoma būtina siekiant apsaugoti Kroatijos viešąjį interesą, pvz., jos politinę, socialinę ir ekonominę sandarą, tiek, kiek ši nuostata yra taikytina į jos taikymo sritį patenkančiai situacijai, neatsižvelgiant į taikytiną teisę. Kai prievolės vykdymas visiškai arba iš dalies prieštarauja užsienio valstybės, kurioje ta prievolė turi būti vykdoma, teisės nuostatai, teismas gali pripažinti tos nuostatos poveikį. Sprendžiant dėl tos nuostatos poveikio pripažinimo, turėtų būti atsižvelgiama į jos poveikio pripažinimo arba nepripažinimo pobūdį, tikslą ir padarinius (13 straipsnis).

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Kroatijos teismas ar kita valdžios institucija užsienio valstybės teisės turinį nustato *ex officio* (automatiškai). Užsienio valstybės teisė taikoma taip, kaip ji aiškinama toje valstybėje. Teismas arba kita Kroatijos valdžios institucija gali iš Teisingumo ministerijos ar kitos valdžios institucijos, liudytojų-ekspertų ar specializuotų institucijų paprašyti informacijos apie užsienio valstybės teisės turinį. Šalys gali pateikti viešus arba privačius dokumentus, susijusius su užsienio valstybės teisės turiniu. Jeigu nė vienu iš šių metodų negalima nustatyti užsienio valstybės teisės turinio, taikoma Kroatijos teisė (8 straipsnis).

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (toliau – reglamentas „Roma I“), tiek, kiek aprėpia jo taikymo sritis.

Teisė, taikytina sutartinėms prievolėms, nepatenkančioms į reglamento „Roma I“ taikymo sritį (kai taikytina teisė nėra nustatoma pagal kitą Kroatijoje galiojantį įstatymą arba tarptautinę sutartį), nustatoma pagal reglamento „Roma I“ nuostatas, susijusias su minėtomis sutartinėmis prievolėmis.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (toliau – reglamentas „Roma II“).

Teisė, taikytina nesutartinėms prievolėms, nepatenkančioms į reglamento „Roma II“ taikymo sritį (kai taikytina teisė nėra nustatoma pagal kitą Kroatijoje galiojantį įstatymą arba tarptautinę sutartį), nustatoma pagal reglamento „Roma II“ nuostatas, susijusias su minėtomis sutartinėmis prievolėmis.

Iš eismo įvykių kylančioms nesutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma taikant 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvenciją dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

Gamintojų atsakomybei už nekokybiškus gaminius taikytina teisė nustatoma taikant 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvenciją dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksniumu) susiję jo aspektai

Fizinio asmens civilinis teisnumas ir veiksnumas reglamentuojamas pagal valstybės, kurios pilietis yra asmuo, teisę. Kai veiksnumas įgyjamas, pasikeitus pilietybei jis neprarandamas.

Fizinio asmens asmeninis vardas ir pavardė reglamentuojami pagal valstybės, kurios pilietis yra asmuo, teisę.

Jeigu santuoka sudaroma Kroatijoje, nuotaka ir jaunikis gali nustatyti savo pavardę pagal valstybės, kurios pilietis yra vienas iš jų, teisę, o jeigu bent vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Kroatijoje – pagal Kroatijos teisę.

Teisiniai atstovai asmeninį vaiko vardą ir pavardę civilinės metrikacijos įstaigoje gali nustatyti pagal valstybės, kurios pilietis yra vienas iš jų, teisę, o jeigu bent vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Kroatijoje – pagal Kroatijos teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų ir vaikų santykiams taikytina teisė nustatoma remiantis 1996 m. [spalio 19 d.] Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (1996 m. Hagos konvencija).

Tėvų ir vaikų santykiams, nepatenkantiems į 1996 m. Hagos konvencijos taikymo sritį, taikytina teisė (kai ji nėra nustatoma kitu Kroatijoje galiojančiu įstatymu arba tarptautine sutarimi) nustatoma pagal 1996 m. Hagos konvencijos nuostatas, kuriomis reglamentuojami tokie santykiai.

Vaiko kilmė iš motinos ar tėvo nustatoma ar ginčijama pagal teisę, taikytiną tuo metu, kai pradedamas procesas, t. y.:

1. pagal vaiko įprastinės gyvenamosios vietos teisę arba,
2. kai tai atitinka vaiko interesus – pagal valstybės, kurios pilietis yra vaikas, teisę arba valstybės, kurios piliečiai yra asmenys, kurių vaiko kilmė iš tėvo ar iš motinos nustatoma ar ginčijama, teisę.

Vaiko kilmės iš motinos ar tėvo pripažinimo galiojimui taikoma:

1. teisė, pagal kurią pripažinimo metu reglamentuojama vaiko pilietybė arba įprastinė gyvenamoji vieta, arba
2. teisė, pagal kurią pripažinimo metu reglamentuojama asmens, kuris pripažįsta vaiko kilmę iš motinos ar tėvo, pilietybė ar įprastinė gyvenamoji vieta.

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos būtinosios įvaikinimo ir įvaikinimo panaikinimo sąlygos, yra valstybės, kurios pilietybę tuo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jeigu įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys yra skirtingų valstybių piliečiai, įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygos reglamentuojamos pagal abiejų valstybių, kurių pilietybę turi kiekvienas iš asmenų, įstatymus.

Jeigu bendrai įvaikina du asmenys, būtinosios įvaikinimo ir jo panaikinimo sąlygos reglamentuojamos ne tik pagal įvaikinamo asmens valstybės teisę, bet ir pagal įvaikinamųjų asmenų bendros pilietybės valstybės teisę. Jeigu tuo metu minėtų asmenų pilietybė yra skirtinga, turi būti taikoma valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu jie tuo metu neturi ir bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikomi valstybių, kurių piliečiai yra abu įvaikinantys asmenys, įstatymai.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos įvaikinimo pasekmės, yra valstybės, kurios pilietybę įvaikinimo metu turi įvaikinantis ir įvaikinamas asmenys, teisė.

Jeigu minėtų asmenų pilietybė tuo metu yra skirtinga, turi būti taikoma valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu jie tuo metu neturi ir bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikoma Kroatijos teisė, jeigu vienas iš tų asmenų yra Kroatijos pilietis. Jeigu nei įvaikinantis asmenys, nei įvaikinamas asmuo nėra Kroatijos Respublikos piliečiai, taikytina teisė yra valstybės, kurios pilietis yra įvaikinamas asmuo, teisė.

Išimties tvarka, kai įvaikinimas vaiko kilmės šalyje neturi pasekmių esamų faktinių tėvų ir vaiko santykių nutraukimui, įvaikinimas gali būti paverstas įvaikinimu su tokiomis pasekmėmis, jeigu proceso šalys, institucijos ir kompetentingos institucijos, kurių sutikimas arba leidimas reikalingas norint įvaikinti, davė arba planuoja duoti sutikimą tokiam įvaikinimui ir jeigu toks įvaikinimas atitinka vaiko interesus.

Jeigu užsienio valstybės teisės taikymas (remiantis minėtomis nuostatomis) prieštarauja įvaikinamo asmens interesams ir jeigu įvaikinamas arba įvaikinantis asmuo arba asmenys turi akivaizdžiai artimesnį ryšį su Kroatija, taikoma Kroatijos teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Teisė, pagal kurią reglamentuojamos Kroatijoje sudaromos santuokos būtinosios sąlygos, kiekvieno asmens atžvilgiu yra valstybės, kurios pilietis santuokos sudarymo metu yra tas asmuo, teisė. Santuoka nelaikoma sudaryta, jeigu ji akivaizdžiai prieštarauja Kroatijos viešajai tvarkai.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas Kroatijoje sudaromai santuokai taikomas oficialus reikalavimas, yra Kroatijos teisė.

Užsienio valstybėje sudaryta santuoka pripažįstama, jeigu ji yra sudaryta pagal tos valstybės teisę.

Kai santuoka tarp tos pačios lyties asmenų yra sudaryta užsienio valstybėje, ji pripažįstama kaip civilinė partnerystė, jeigu ji yra sudaryta pagal jos sudarymo vietos valstybės teisę.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas santuokos galiojimas, yra santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

Santuokos nutraukimui taikoma sutuoktinių pasirinkta teisė. Sutuoktiniai gali pasirinkti vienos iš toliau nurodytų valstybių teisę:

1. valstybės, kurioje taikytinos teisės pasirinkimo metu yra jų abiejų įprastinė gyvenamoji vieta, teisę arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios pilietis taikytinos teisės pasirinkimo metu yra bent vienas iš jų, teisę, arba
4. Kroatijos teisę.

Susitarimas dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytos taikytinos teisės turi būti sudaromas raštu. Jis gali būti sudaromas arba iš dalies pakeičiamas vėliausiai santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu.

Jeigu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės (pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 36 straipsnį), santuokos nutraukimui taikytina teisė yra:

1. valstybės, kurioje santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios piliečiai jie abu yra santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas bendro gyvenimo partnerysčių registre įregistruotos bendro gyvenimo (civilinės) partnerystės įsigaliojimas ir nutraukimas Kroatijoje, yra Kroatijos teisė.

Kitoje valstybėje sudaryta registruota tos pačios lyties asmenų bendro gyvenimo partnerystė Kroatijoje pripažįstama, jeigu ji yra sudaryta pagal tos valstybės teisę.

Teisė, pagal kurią reglamentuojamas bendro gyvenimo partnerysčių sudarymas ir nutraukimas, yra valstybės, su kuria bendro gyvenimo partnerystė yra arba (jeigu ji nutrūko) buvo artimiausiai susijusi, teisė.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Santuokos nutraukimui taikoma sutuoktinių pasirinkta teisė. Sutuoktiniai gali pasirinkti vienos iš toliau nurodytų valstybių teisę:

1. valstybės, kurioje taikytinos teisės pasirinkimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisę arba

2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios pilietis taikytinos teisės pasirinkimo metu yra bent vienas iš jų, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

Susitarimas dėl taikytinos teisės turi būti sudaromas raštu. Jis gali būti sudaromas arba iš dalies pakeičiamas vėliausiai santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu.

Jeigu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės (pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 36 straipsnį), santuokos nutraukimui taikytina teisė yra:

1. valstybės, kurioje santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė arba
2. valstybės, kurioje buvo jų paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu toje valstybėje vis dar yra vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta, arba
3. valstybės, kurios piliečiai jie abu yra santuokos nutraukimo bylos iškėlimo metu, teisė, arba
4. Kroatijos teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Išlaikymo prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turtiniams santykiams taikytina teisė nustatoma pagal 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentą (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimui taikytina teisė nustatoma pagal 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012 7 27).

Testamentinės valios formai taikytina teisė nustatoma pagal 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvenciją dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Daiktinėms teisėms į nekilnojamąjį turtą taikoma vietos, kurioje yra nekilnojamasis turtas, valstybės teisė.

3.9 Bankrotas

Nemokumui arba bankrotui taikomas 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (nauja redakcija).

Paskutinis naujinimas: 14/12/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Italija

1 Teisės šaltiniai

Tarptautinės privatinės teisės šaltiniai Italijoje yra nacionalinė teisė, Europos Sąjungos reglamentai ir tarptautinės konvencijos, kurias Italija yra pasirašiusi.

1.1 Nacionalinė teisė

Italijoje tarptautinės privatinės teisės klausimai yra reglamentuojami 1995 m. gegužės 31 d. Įstatymu Nr. 218, kuriuo buvo pakeisti Civilinio kodekso (it. *Codice Civile*) pradžioje įtvirtintų bendrųjų teisinių nuostatų 16–31 straipsniai.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Baigtinis galiojančių daugiašalių konvencijų sąrašas

Italijoje galiojančias daugiašales konvencijas žr. [pridėtame sąrašė](#) (13 Kb) [it](#)

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Nebaigtinis dažniausiai teismų taikomų dvišalių konvencijų sąrašas

Už dvišales konvencijas, taikytas praeityje tarp Italijos ir kitų pavienių Europos Sąjungos valstybių narių kilusiems tarptautinės privatinės teisės klausimams, tapo viršesni toje pačioje srityje priimti Bendrijos teisės aktai. Dažniausiai taikomi reglamentai yra Reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse; Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose; Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo; Reglamentas (ES) Nr. 1251/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.

Tarp Italijos ir ES nepriklausančių šalių kylantiems klausimams dažniausiai taikomos dvišalės konvencijos dėl teisinės pagalbos ir dėl teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo, galiojančios su Argentina (Roma, 1987 m. gruodžio 9 d.), Brazilija (Roma, 1989 m. spalio 17 d.), Rusijos Federacija ir kitomis buvusios TSRS valstybėmis (Roma, 1979 m. sausio 25 d.), buvusios Jugoslavijos respublikomis (Belgradas, 1962 m. gegužės 7 d.), kai kuriomis buvusiomis Jungtinės Karalystės valdomis, įskaitant Australiją ir Kanadą (Londonas, 1930 m. gruodžio 17 d.), Šveicarija (dėl teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, Roma, 1933 m. sausio 3 d., ir žalos atlyginimo už kelių eismo avarijas, Roma, 1978 m. rugpjūčio 16 d.), Bulgarija (Roma, 1990 m. gegužės 18 d.), Rumunija (Bukareštas, 1972 m. lapkričio 11 d.) ir Turkija (Roma, 1926 m. rugpjūčio 10 d.).

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Kokiu mastu ir kokiomis aplinkybėmis?

Pagal Italijos teisę teismas savo nagrinėjamai bylai kolizines normas turi taikyti savo iniciatyva: jis turi nurodyti taikytiną teisę, neapsiribodamas ta tema šalių pateiktais prašymais (it. *iura novit curia*). Siekdamas išsiaiškinti užsienio teisę, teisėjas gali gauti Teisingumo ministerijos pagalbą, taip pat naudotis 1968 m. Londono konvencija dėl informacijos apie užsienio teisę.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Kai pagal bylą nagrinėjančio teismo valstybės kolizines normas nustatoma užsienio teisė, gali susidaryti tokia padėtis, kad tos užsienio teisės kolizinėmis normomis nustatoma kita taikytina teisė (pranc. *renvoi*).

Pavyzdžiui: Jungtinės Karalystės piliečio, gyvenančio Prancūzijoje, veiksniumi reglamentuoti Prancūzijos kolizinėmis normomis nustatoma Jungtinės Karalystės teisė. Tačiau Jungtinės Karalystės kolizine norma nurodoma gyvenamosios vietos valstybės, t. y. Prancūzijos, teisė.

Kaip Italijoje elgiamasi tokiu atveju? Kaip elgiamasi, jeigu pagal Italijos teisę paskiriama kitos valstybės teisė, kurioje savo ruožtu daroma nuoroda į Italijos teisę arba į trečiosios valstybės teisę?

Kiekvieną kartą, kai pagal Italijos teisę nustatoma kitos valstybės teisė, kurioje savo ruožtu daroma nuoroda į dar kitos valstybės teisę, *renvoi* principas priimamas ir tos dar kitos valstybės teisė taikoma tik toliau nurodytais atvejais:

- 1) jeigu tos dar kitos valstybės teisėje pripažįstamas *renvoi* principas;
- 2) jeigu *renvoi* principu nukreipiama į Italijos teisę.

Renvoi principas netaikomas, kai taikytiną užsienio teisę pasirinko šalys arba ji susijusi su aktų forma, arba nesutartinių prievolių atveju.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Kas įvyksta, jeigu pakinta siejamasis veiksnys, pvz., perduodami kilnojamieji daiktai?

Taikomos pirmiau nurodytos taisyklės.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Ar teismai gali atsakyti taikyti pagal kolizines normas nustatytą užsienio teisę, jeigu ji neatitinka tarptautinės viešosios tvarkos? Ar esama įstatymų ar kitų nacionalinių taisyklių, kurios yra viršesnės už kolizines normas (viršesnės nuostatos, *lois de police* prasme)?

Pagal Italijos teisę (Įstatymo 218/1995 16 straipsnis) teismas negali taikyti pagal kolizines normas nustatytos užsienio teisės, jeigu jos poveikis „prieštarauja viešajai tvarkai“ (*contrari all'ordine pubblico*). Tai paprastai suvokiama kaip „tarptautinė viešoji tvarka“. Veiknumas ir kitos civilinės sąjungos sudarymo sąlygos reglamentuojamos minėtos sąjungos kiekvienos šalies nacionalinėje teisėje sąjungos sudarymo metu. Tačiau jeigu taikytinoje teisėje neleidžiama tos pačios lyties asmenims sudaryti civilinę sąjungą, taikoma Italijos teisė (1995 m. Įstatymo 218 32b straipsnis).

Kolizinių normų atveju (minėtojo įstatymo 17 straipsnis) viršenybę turi Italijos teisė ir nuo jos nukrypti neleidžiama, nepaisant nuorodos į užsienio teisę, jeigu to reikalaujama pagal Italijos teisės nuostatą paskirtį ir taikymo sritį (tai yra viršesnės imperatyvios nuostatos, italų kalba *norme di applicazione necessaria*).

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teisėjo ir šalių vaidmenys

Užsienio teisės turinį privalo išsiaiškinti teisėjas; jam gali padėti šalys, universitetai arba Teisingumo ministerija.

Kokie įrodymo būdai priimami?

Kaip užsienio teisės įrodymo būdais galima naudotis tarptautinėse konvencijose nurodytomis priemonėmis, užsienio šalių valdžios institucijų per Teisingumo ministeriją pateikta informacija ir ekspertų ar specializuotų įstaigų išvadomis.

Kas daroma, jeigu užsienio teisės neįmanoma nustatyti?

Jeigu įmanoma, teismas taiko teisę, kurią rodo kiti siejamieji veiksniai, aktualūs konkrečios rūšies bylose. Jeigu tai neįmanoma, taikoma Italijos teisė.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Įstatymo 218/1995 57 straipsnyje teigiama, kad sutartinėms prievolėms taikytina teisė yra 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencijoje nurodyta teisė.

Apskritai toje konvencijoje nustatyta, kad sutarčiai taikytina teisė yra šalių pasirinkta teisė.

Jeigu šalys teisės nepasirinko, tada taikoma valstybės, su kuria sutartis yra glaudžiausiai susijusi, teisė, tačiau dar taikomos visos kitos tarptautinės konvencijos, kurios gali būti susijusios su konkrečia prievole (pvz., 1955 m. Hagos konvencija dėl kilnojamųjų daiktų pardavimo bus taikoma kaip viršesnė už 1980 m. Romos konvenciją).

Tačiau taikyti pagal tarptautinę konvenciją arba šalių valia nustatytą teisę gali būti atsisakyta, jeigu tai būtų nesuderinama su viešąja tvarka (pavyzdžiui, jeigu teisės nuostata yra nesuderinama su imperatyviomis normomis arba nuostatomis dėl saugos).

Nuo to laiko, kai buvo įgyvendintas Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“), tarpvalstybinių sutarčių byloms, apimančioms ES valstybes nares, taikomos jau nebe tarptautinėse konvencijose nustatytos, o tame reglamente reglamentuojamos taisyklės.

Reglamente numatyta, kad pagrindinis sutartiniams santykiams taikytinos teisės nustatymo kriterijus yra šalių pasirinkimas. Tačiau susitariančiųjų šalių pasirinkta teisė negali būti ribojamas teisės sistemos, su kuria sutartis yra glaudžiausiai susijusi, viršesnių imperatyvių normų taikymas.

Jeigu teisė nebuvo pasirinkta, reglamente individualioms sutarčių rūšims numatyti tam tikri konkretūs siejamieji veiksniai. Pavyzdžiui:

- prekių pardavimo sutarčiai taikoma pardavėjo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė;
- būsto nuomai taikoma valstybės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teisė;
- paslaugų teikimo sutarčiai taikoma paslaugų teikėjo įprastos gyvenamosios vietos valstybės teisė.

Jurisdikcija ir teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas tokiose bylose reglamentuojami Reglamentu (ES) Nr. 1215/2012 (Reglamentas „Briuselis Ia“).

3.2 Nesutartinės prievolės

Minėtame Įstatyme 218/1995 nurodytos taisyklės, taikytinos šiais nesutartinių prievolių atvejais:

- vienašališko pažado (valstybės, kurioje padaromas pažadas, teisė);
- kreditinių priemonių (1930 m. Ženevos konvencijos dėl įsakomųjų vekselių ir paprastųjų vekselių, 1931 m. Ženevos konvencija dėl čekių; o su kitomis kreditinėmis priemonėmis susijusios pagrindinės prievolės reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje išduodama atitinkama priemonė, teisę);
- atstovavimo (valstybės, kurioje yra atstovo įmonės padalinys arba kurioje jis daugiausia atlieka kitas funkcijas, teisė);
- iš teisės aktų kylančių prievolių (vietos, kurioje įvyko prievolę sukėlęs įvykis, valstybės teisė);
- deliktinės atsakomybės (valstybės, kurioje įvyko įvykis, teisė, o nukentėjusiojo prašymu – valstybės, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, teisė; jeigu dalyvavo tik vienos valstybės piliečiai, tada taikoma tos valstybės teisė).

Nuo to laiko, kai buvo įgyvendintas Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 (Reglamentas „Roma II“), tarpvalstybinio pobūdžio byloms, apimančioms ES valstybes nares, taikomas minėtas reglamentas. Jame numatyta, kad deliktinės prievolės, taip pat prievolės, kylančios iš veiksmų prieš sutarties sudarymą, iš atsakomybės tvarkant kito asmens reikalus ir iš nepagrįsto praturtėjimo, reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje padaroma žala, teisę, nepriklausomai nuo valstybės, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis. Šalys gali pasirinkti teisę sudarydamas susitarimą po to, kai įvyksta žalą sukėlęs įvykis.

Jurisdikcija ir teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas tokiose bylose reglamentuojami Reglamentu (ES) Nr. 1215/2012 (Reglamentas „Briuselis Ia“).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Asmens statusui, veiksmumui ir asmeninių teisių, įskaitant teisę į pavardę, buvimui ir turiniui taikoma suinteresuotosios šalies valstybės teisė, išskyrus teises, kylančias iš šeimos santykių, kurioms kiekvienu konkrečiu atveju taikomos Įstatyme 218/1995 nustatytos nukreipiamosios normos.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Kilmė ir pilietybė įgyjamos remiantis tėvų arba vieno iš tėvų valstybės nacionaline teise vaiko gimimo metu. Vaiko kilmė bei tėvų ir vaiko asmeniniai ir finansiniai santykiai, įskaitant tėvų pareigas, reglamentuojami pagal vaiko valstybės nacionalinę teisę vaiko gimimo metu.

Vis dėlto, nepaisant šių nuorodų į kitų valstybių teisę, už užsienio teisę bus viršesni Italijos teisės aktai, kuriuose įtvirtintas principas, kad egzistuoja tik vienas „vaiko“ statusas (t. y. kad tiek susituokusioms, tiek nesusituokusioms poroms gimę vaikai turi vienodą statusą), pagal kurį tėvų pareigos tenka abiem tėvams, abu tėvai privalo pasirūpinti vaiko išlaikymu, o teismai įgaliojami patvirtinti priemones, kuriomis vaikui kenkiančio elgesio atveju apribojama arba panaikinama tėvų valdžia.

Kai Italijos teismui pateikiamas prašymas dėl vaiko įvaikinimo suteikiant vaikui santuokinio vaiko statusą, taikoma Italijos teisė (Įstatymas 184/1983). Įstatymo 184/1983 29 ir tolesniuose straipsniuose, *inter alia*, išdėstyta konkreti norma tiems atvejais, kai Italijoje gyvenantys asmenys prašo leisti įvaikinti vaikus užsieniečius, – šia norma įgyvendinami 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio įvaikinimo reikalavimai.

Kalbant apie kitas kolizines normas, Įstatymo 218/1995 38 straipsnyje išdėstytos išsamios nuostatos dėl įvairių scenarijų.

Jurisdikcija ir teismų sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimas ir vykdymas reglamentuojami Reglamentu (EB) Nr. 2201/2003.

3.5 Santuoka, nesuituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Santuokos klausimais asmeniniai sutuoktinių santykiai reglamentuojami pagal valstybės, kurios piliečiai yra sutuoktiniai, teisę, jeigu jie turi tą pačią pilietybę, kitais atvejais minėti santykiai reglamentuojami pagal valstybės, kurioje sutuoktiniai praleidžia didžiąją dalį savo santuokinio gyvenimo, teisę.

Paprastai asmeniniams santykiams taikytina teisė taikoma ir sutuoktinių turto teisiniam režimui, kuriuo reglamentuojama bendroji arba asmeninė turto nuosavybė, tačiau išimtyje gali būti daromos sutuoktinių tarpusavio susitarimo atvejais arba kitais teisės aktuose konkrečiai numatytais atvejais.

Italijos teisėje taip pat pripažįstamos tos pačios lyties asmenų sąjungos (it. *unioni civili*, civilinės sąjungos), kurioms taikomos beveik tos pačios teisinės taisyklės kaip ir santuokai, išskyrus teisę įvaikinti. Civilinės sąjungos reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje sąjunga buvo sudaryta, teisę, nebent viena iš šalių prašo teismo taikyti valstybės, kurioje šalys praleidžia didžiąją dalį savo bendro gyvenimo, teisę. Turto teisiniam režimui taikoma teisė taip pat yra valstybės, kurioje buvo sudaryta civilinė sąjunga, teisė, tačiau įmanoma užregistruoti šalių tarpusavio sutartį, kurioje jos numato, kad taikytina teisė yra valstybės, kurioje gyvena bent viena iš šalių, teisė, arba valstybės, kurios pilietybę turi viena iš šalių, teisė.

Užsienyje Italijos piliečio sudaryta santuoka su tos pačios lyties asmeniu turi tokį pat poveikį kaip ir Italijos teisės reglamentuojama civilinė sąjunga.

Gyvenimo skyrium patvirtinimas ir santuokos nutraukimas, taip pat civilinės sąjungos nutraukimas reglamentuojami Reglamentu (ES) Nr. 1259/2010, kuris turi viršenybę prieš Įstatymą Nr. 218/1995. Taip sutuoktiniams (arba civiliniams partneriams) sudaromos sąlygos nustatyti taikytiną teisę, kurią jie gali pasirinkti iš: valstybės, kurioje jie abu gyvena, teisės; valstybės, kurioje jie paskutinį kartą gyveno kartu, teisės, jeigu sutarties sudarymo metu vienas iš jų vis dar ten gyvena; valstybės, kurios pilietis yra bet kuris iš jų, teisės; valstybės, kurioje yra bylą nagrinėjantis teismas, teisės. Jeigu šalys nesudarė sutarties, pirmenybės tvarka taikomi tie patys siejamieji veiksniai (pirmasis turi viršenybę prieš antrąjį ir t. t.).

Galiausiai nesuituokusiems ir civilinės sąjungos nesudariusiems asmenims įmanoma sudaryti sugyventinių sutartis. Šios sutartys reglamentuojamos pagal valstybės, kurios piliečiai yra pora, teisę, jeigu jie turi tą pačią pilietybę, kitais atvejais minėtos sutartys reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje pora praleidžia didžiąją dalį savo bendro gyvenimo, teisę.

Šeimos išlaikymo prievolės reglamentuojamos pagal 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvenciją.

Jurisdikcija ir teismų sprendimų, susijusių su santuoka, pripažinimas ir vykdymas reglamentuojami Reglamentu (EB) Nr. 2201/2003.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Italijoje taikomas bendras principas, kad sutuoktinių turtas valdomas bendrai (it. *comunione dei beni*).

Vietoj to sutuoktiniai gali pasirinkti alternatyvią sistemą, pagal kurią kiekvienas savo turtą atskirai turi asmeninės nuosavybės teise (it. *separazione dei beni*), tarpusavio sutartimi jie gali nustatyti ir kitokį režimą.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Reikia skirti du laikotarpius.

Kai palikimas priimtas (it. *apertura della successione*) iki 2015 m. rugpjūčio 17 d., jis reglamentuojamas pagal mirusio asmens valstybės nacionalinę teisę jo mirties metu. Dar būdamas gyvas, testatorius testamente išdėstytu pareiškimu gali nurodyti palikimui taikyti šalies, kurioje jis gyvena, teisę; jeigu testatorius yra Italijos pilietis, šis pasirinkimas neturi poveikio Italijoje gyvenančių paveldėtojų, pagal įstatymus turinčių teisę į palikimo dalį, teisėms (it. *legittimari*, Įstatymo 218/1995 46 straipsnis).

Jeigu palikimas priimamas 2015 m. rugpjūčio 17 d. ar vėliau, taikomas Reglamentas (ES) Nr. 650/2012, juo pakeičiama pirmiau išdėstyta tvarka. Toks paveldėjimas reglamentuojamas pagal valstybės, kurioje buvo mirusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta jo mirties metu, teisę. Testatorius gali nurodyti, kad jo palikimo paveldėjimui turi būti taikoma valstybės, kurios pilietybę jis turi pasirinkimo metu arba mirties metu, teisė. Reglamentu taip pat buvo nustatytas Europos paveldėjimo pažymėjimas, kuriuo patvirtinamas jo turėtojo, kaip įpėdinio, testamentinės išskirtinės gavėjo arba testamento vykdytojo, statusas įvairiose valstybėse narėse.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Nekilnojamasis turtas, kilnojamieji daiktai (šiomis aplinkybėmis neatrodo naudinga primygtinai reikalauti išsamių taisyklių nematerialaus turto srityje).

Nekilnojamajam turtui ir kitoms daiktinėms teisėms taikoma valstybės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teisė.

Jeigu nekilnojamasis turtas yra ES valstybėje narėje, taikomas Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 (Reglamentas „Briuselis Ia“): jame nustatyta, kad daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą priklauso valstybės narės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teismo jurisdikcijai.

3.9 Bankrotas

Italijos teisėje konkrečiai nenumatyta taikytina teisė, kai kolizinės normos yra susijusios su nemokumu.

Vienodos taisyklės dėl kolizinių normų tarp ES valstybių narių nustatytos Reglamente (ES) Nr. 848/2015. Jame numatyta, kad nemokumo byla pradedama valstybėje narėje, kurioje yra pagrindinis skolininko interesų centras; nemokumo byla ir jos padariniams taikytina teisė yra valstybės narės, kurios teritorijoje pradedama tokia byla, teisė.

Daugiašalių konvencijų, prie kurių yra prisijungusi Italija, sąrašas

1. SANTUOKA, GYVENIMO SKYRIUM PATVIRTINIMAS, SANTUOKOS NUTRAUKIMAS

1970 m. birželio 1 d. Hagos konvencija dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium pripažinimo.

Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, pateikta pasirašyti 2011 m. gegužės 11 d. Stambule (2013 m. birželio 27 d. Įstatymas Nr. 77).

2. TĖVYSTĖ IR ĮVAIKINIMAS

1980 m. rugsėjo 5 d. Miuncheno konvencija dėl pavardės ir vardams taikytinos teisės.

1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje

3. NEPILNAMEČIAI

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje.

1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų.

1980 m. gegužės 20 d. Liuksemburgo Europos konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo.

1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (2015 m. birželio 18 d. Įstatymas Nr. 101).

4. IŠLAIKYMO PRIEVOLĖS ŠEIMOS SANTYKIŲ SRITYJE

1956 m. birželio 20 d. Niujorko konvencija dėl išlaikymo išieškojimo užsienyje.

1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo.

1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl išlaikymo pareigoms taikytinos teisės.

5. PILIETYBĖ IR BEPILIETYBĖ

1954 m. rugsėjo 28 d. Niujorko konvencija dėl asmenų be pilietybės statuso.

1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso ir 1967 m. sausio 31 d. Niujorko protokolai.

6. PAVELDĖJIMAS

1973 m. spalio 26 d. Vašingtono konvencija, nustatanti bendrą tarptautinio testamento formą.

1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio mirusių asmenų turto administravimo.

7. SUTARTINĖS PRIEVLĖS

1980 m. birželio 19 d. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės.

1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo.

8. TARPTAUTINĖ PREKYBA

1955 m. birželio 15 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo ir pardavimo.

1980 m. balandžio 11 d. Vienos konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo sutarčių.

1956 m. gegužės 19 d. Ženevos konvencija dėl tarptautinio krovinų vežimo keliais sutarties.

9. KREDITAVIMO PRIEMONĖS

1930 m. birželio 7 d. Ženevos konvencija dėl vieningo įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo ir dėl tam tikrų kolizinių normų sureguliuavimo.

1931 m. kovo 19 d. Ženevos konvencija dėl vieningo čekių įstatymo ir dėl tam tikrų kolizinių normų sureguliuavimo.

10. NESUTARTINĖS PRIEVLĖS

1960 m. liepos 29 d. Paryžiaus konvencija dėl atsakomybės prieš trečiąją šalį atominės energijos srityje (ir papildomi protokolai).

1969 m. lapkričio 29 d. Briuselio konvencija dėl civilinės atsakomybės už taršos nafta padarytą žalą.

11. ARBITRAŽAS

1958 m. birželio 10 d. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo.

1961 m. balandžio 21 d. Europos konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo.

12. TEISMINĖ PAGALBA IR BENDRADARBIAVIMAS

1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencija dėl civilinio proceso.

1965 m. lapkričio 15 d. Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose perdavimo į užsienį.

1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje.

1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo.

13. PATIKA

1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės.

Tarptautinių konvencijų taisyklių, ypač suvienodintų teisės normų, ir atitinkamų nacionalinių tarptautinės privatinės teisės normų koordinavimas užtikrinamas Įstatymo 218/1995 2 straipsniu, pagal kurį atvejo arba santykių priklausymas nacionalinės teisės sričiai nedaro poveikio Italijoje galiojančių tarptautinių konvencijų taikymui toje pačioje byloje.

Paskutinis naujinimas: 22/12/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingas valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Kipras

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Tais atvejais, kai teisme pradedama tarpvalstybinė byla, Kipre taikytina teisė nustatoma vadovaujantis visų pirma taisyklėmis, nustatytomis ES teisės aktais, ypač reglamentais (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“) dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės ir (EB) Nr. 864/2007 (reglamentas „Roma II“) dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės.

Kitais atžvilgiais Kipro teismai vadovaujasi savo pačių praktika, nes atitinkamų nacionalinių įstatymų arba kodifikuotų taisyklių nėra. Nesant atitinkamos Kipro teismų praktikos, teismai taiko Anglijos bendrąją teisę pagal Teismų įstatymo (Įstatymo Nr. 14/60) 29 straipsnio 1 dalies c punktą.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės, Kipro Respublikos ratifikuota 2017 m. Ratifikavimo įstatymu Nr. 15(III).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Netaikytina.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Teisėjas neprivalo savo iniciatyva taikyti šių taisyklių. Šį klausimą gali iškelti tik bylos šalis, kuri, pateikdama įrodymus, sėkmingai įrodo, kad taikytina kitos valstybės, o ne Kipro teisė. Jeigu teismas tuo neįsitikina, taikoma Kipro teisė.

Kadangi minėtoji praktika yra įrodymų ir proceso dalykas, jai minėtieji reglamentai (EB) Nr. 593/2008 ir (EB) Nr. 864/2007 netaikomi.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Pagal reglamentus (EB) Nr. 593/2008 ir (EB) Nr. 864/2007 *renvoi* taisyklės taikyti neleidžiama. Tačiau minėtuose reglamentuose nereglamentuojamais atvejais *renvoi* taisyklė gali būti taikoma taip:

Teismas, nagrinėjantis bylą, kurioje nustatyta, kad turėtų būti taikoma kitos valstybės teisė, turi taikyti arba tik tos teisės vidines nacionalines taisykles, arba tą teisę visa apimtimi, įskaitant pagal tą teisę taikytinas tarptautines taisykles.

Pastaruoju atveju sunkumų kyla dėl to, kad taisyklėse dėl teisės, taikytinos pagal kitos susijusios valstybės teisės sistemą, gali būti nurodyta, kad teisėjas turi taikyti Kipro teisę, ir tada jis ją turi taikyti (*renvoi*). Tuo atveju teismas turi dvi galimybes: arba sutikti su *renvoi* taisykle ir taikyti Kipro teisę (*dalinio renvoi* teorija), arba ją atmesti ir taikyti kitos valstybės teisę visa apimtimi (*visiškas renvoi*).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Siekiant išvengti problemų, kurių galėtų kilti dėl siejamojo veiksnio (pvz., nuolatinės gyvenamosios vietos, vietos, į kurią perduotas kilnojamas turtas arba patika, ir kt.) pasikeitimo, siejamojo veiksnio diena paprastai nustatoma vadovaujantis taisykle dėl taikytinos teisės. Pavyzdžiui, žr. 1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencijos dėl patikos 7 straipsnį.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Kitos valstybės teisė neturėtų būti taikoma net ir tuo atveju, kai taisyklėse dėl taikytinos teisės reikalaujama, kad ji būtų taikoma, jeigu jos taikymas nesuderinamas su viešąja tvarka Kipro Respublikoje. Pagal teismų praktiką viešoji tvarka apima esminius teisingumo ir viešosios moralės bei etikos principus (*Pilavachi & Co Ltd / International Chemical Co Ltd (1965) 1 CLR 97*).

Kitos valstybės teisė taip pat neturėtų būti taikoma muitų, mokesčių ir apmokestinimo klausimais.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Taikoma byloje *Royal Bank of Scotland plc / Geodrill Co Ltd and Others (1993) 1 JSC 753* nustatyta taisyklė, – šioje byloje buvo nuspręsta, kad šalis, teigianti, jog jos bylai taikytina užsienio teisė, pirmiausia turi pareikšti šį reikalavimą ir tada pateikti teismui priimtinus atitinkamus ekspertinius įrodymus. Jeigu teismas tokiais įrodymais neįtikinamas arba nė viena iš šalių nepareiškia tokio reikalavimo, taikoma Kipro teisė.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Visoms sutartinėms prievolėms ir teisiniams veiksams, kurių atžvilgiu keliamas klausimas, kuri teisė turėtų būti taikoma, taikomas Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“).

3.2 Nesutartinės prievolės

Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 (reglamentas „Roma II“) taikomas dažniausiai – tokiais atvejais taikytina teisė paprastai turėtų būti nustatoma pagal tai, kur padaryta žala (*lex loci damni*), neatsižvelgiant į tai, kuriose šalyse galėtų kilti netiesioginių padarinių. Reglamente taip pat nustatytos konkrečios taisyklės, kaip nustatyti konkrečių rūšių nesutartinėms prievolėms, pvz., susijusioms su nesąžininga konkurencija ir atsakomybe už produktus, taikytiną teisę.

Kalbant apie patiką, taikomas 2017 m. Ratifikavimo įstatymas dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės (Įstatymas Nr. 15(III)/2017), kuriuo ratifikuota 1985 m. Hagos konvencija. Pagal Ratifikavimo įstatymą ir konvenciją patika turėtų būti reglamentuojama taikant patikėtinio pasirinktą teisę. Kitais atvejais patika turėtų būti reglamentuojama taikant tos valstybės, su kuria ji glaudžiausiai susijusi, teisę.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Pavardė

Pavardei nustatyti taikomas Įstatymas dėl tėvų ir vaikų santykių (Įstatymas Nr. 216/90). Pagal Įstatymą Nr. 216/90 vaiko pavardė nustatoma bendru tėvų pareiškimu per tris mėnesius nuo gimimo datos. Jeigu jie tokio pareiškimo nepadaro, vaikui suteikiama tėvo pavardė. Motinos pavardė turėtų būti suteikiama vaikui, gimusiam nesusituokusiems tėvams, jeigu tėvas nepripažino vaiko arba kol jis jo nepripažino.

Nuolatinė gyvenamoji vieta

Asmens nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal Testamentų ir paveldėjimo įstatymo 195 skyrių, jame numatyta, kad kiekvienas asmuo bet kurio konkrečiu metu turi arba gimimo metu gautą nuolatinę gyvenamąją vietą (nuolatinė gyvenamoji kilmės vieta), arba nuolatinę gyvenamąją vietą, kurią jis įgijo arba išlaikė savo iniciatyva (pasirinkta nuolatinė gyvenamoji vieta).

Jeigu santuokinis vaikas gimsta tėvui esant gyvam, vaiko nuolatinė gyvenamoji kilmės vieta yra jo tėvo nuolatinė gyvenamoji vieta vaiko gimimo metu.

Jeigu vaikas gimsta nesusituokusiems tėvams arba jis gimsta po tėvo mirties, vaiko nuolatinė gyvenamoji kilmės vieta yra jo motinos nuolatinė gyvenamoji vieta vaiko gimimo metu.

Santuokinis veiksnumas

Asmens santuokiniam veiksnumui taikomas Santuokos įstatymo (Įstatymo Nr. 104(I)/2013) 14 straipsnis, kuriame numatyta, kad asmuo neturi santuokinio veiksnumo, jeigu jam nėra suėję aštuoniolika metų arba jis santuokos sudarymo metu negali duoti sutikimo dėl psichinės ligos arba sutrikimo, smegenų ligos ar kitos būklės ar ligos arba dėl priklausomybės nuo medžiagų, jeigu jis dėl to negali suprasti ir suvokti, ką daro.

Vis dėlto net jeigu atitinkama pora arba vienas iš jos narių yra jaunesni nei aštuoniolikos metų, jie laikomi turinčiais santuokinį veiksnumą, jeigu jiems yra suėję bent šešiolika metų arba jeigu jų globėjai davė raštišką sutikimą, arba esama rimtų priežasčių santuokai pagrįsti. Jeigu minėtas sutikimas neduodamas arba globėjo nėra, klausimą, ar asmuo turi santuokinį veiksnumą, turėtų spręsti apylinkės, kurioje gyvena atitinkamas asmuo, šeimos teismas.

Kalbant apie galėjamą atlikti teisinius veiksmus, Sutarčių įstatymo 149 skyriaus 11 straipsnyje numatyta, kad asmuo gali sudaryti sutartis, jeigu yra sveiko proto ir ta galimybė jam nėra atimta pagal teisės aktus. Teisės aktuose numatyta, kad susituokę asmuo nėra laikomas negalinčiu sudaryti sutarčių vien dėl to, kad jam nėra suėję aštuoniolikos metų.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Teisinis vieno iš tėvų ir vaiko santykis, įskaitant tėvų pareigas, išlaikymą ir bendravimą, reglamentuojamas Kipro teisės aktais, ypač Įstatymu dėl tėvų ir vaikų santykių (Įstatymas Nr. 216/90).

Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 (Reglamentas „Bruselis IIa“), Reglamentas (EB) Nr. 4/2009, 1996 m. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje taip pat taikomi tais klausimais, kurie juose reglamentuojami.

3.4.2 Įvaikinimas

Kai Kipro teismuose vykdomi įvaikinimo procesai, taikoma Kipro teisė, neatsižvelgiant į tai, ar įvaikinimo byla yra tarpvalstybinio pobūdžio.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Klausimai, susiję su santuokos sudarymu ir nutraukimu, Kipre reglamentuojami 2003 m. Santuokos įstatymu (Įstatymas Nr. 104(I)/2003). Jiems taip pat taikoma JT konvencija dėl sutikimo sudaryti santuoką, minimalaus amžiaus santuokai sudaryti ir santuokų registravimo, Kipro Respublikoje ratifikuota Įstatymu Nr. 16(III)/2003.

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Su santuokos nutraukimu susiję klausimai reglamentuojami Konstitucijos 111 straipsnyje, 1990 m. Bandymo sutaikyti ir dvasinio santuokos panaikinimo įstatyme (Įstatymas Nr. 22/1990), taikomame religinėms santuokoms, ir Santuokos įstatyme (Įstatymas Nr. 104(I)/2003).

1971 m. Hagos konvencija dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium pripažinimo, Kipro Respublikos ratifikuota Įstatymu Nr. 14(III)1983, taikoma klausimams, susijusiems su santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium pripažinimu.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Išlaikymo prievolės

Pagal Sutuoktinių turto įstatymą (Įstatymas Nr. 232/1991) su pakeitimais:

Jeigu sutuoktiniai nustoja gyventi kartu, teismas vieno iš sutuoktinių prašymu gali duoti nurodymą kitam sutuoktiniui mokėti išlaikymo išmokas prašymą pateikusiam sutuoktiniui.

Išlaikymo prievolės tarp buvusių sutuoktinių taikomos tada, kai kuris nors iš jų negali išsilaikyti iš savo pajamų ar turto ir:

a) jeigu, kai santuoka galutinai nutraukiama arba pasibaigia toliau nurodyti terminai, sutuoktinio amžius ar sveikatos būklė neleidžia jam toliau verstis profesija, kuri užtikrintų jo pragyvenimą;

b) jeigu sutuoktinis rūpinasi nepilnamečiu arba suaugusiu vaiku ar kitu išlaikomu asmeniu, kuris negali savimi pasirūpinti dėl fizinės ar psichinės negalios, todėl reikalavimą pateikęs asmuo negali rasti tinkamo darbo;

c) sutuoktinis negali rasti pastovaus tinkamo darbo arba jam reikia profesinio mokymo, tačiau ne ilgiau kaip trejus metus nuo galutinio santuokos nutraukimo;

d) bet kuriuo kitu atveju, kai skirti išlaikymą galutinio santuokos nutraukimo metu reikia siekiant teisingumo.

Išlaikymo galima neskirti arba jį apriboti dėl svarbių priežasčių, ypač jeigu santuoka truko trumpai arba jeigu sutuoktinis, kuris galėtų turėti teisę į išlaikymą, yra kaltas dėl santuokos nutraukimo arba gyvenimo kartu nutrūkimo arba savanoriškai sukėlė savo skurdą.

Taip pat teisė į išlaikymą turėtų nutrūkti arba išlaikymo nurodymas turėtų būti atitinkamai pakeistas, kai tai būtina pagal aplinkybes.

Nepilnamečio vaiko išlaikymo prievolės

Pagal Įstatymą dėl tėvų ir vaikų santykių (Įstatymas Nr. 216/90) nepilnamečio vaiko išlaikymo prievolės tėvai vykdo bendrai pagal turimas lėšas. Minėtoji tėvų pareiga teismo sprendimu ir teisminiu susitarimu gali būti palikta galioti net ir vaikui pasiekus suaugusiojo amžių, jeigu tai pateisinama išimtinėmis aplinkybėmis (pvz., vaikas yra neveiksnus ar neįgalus arba tarnauja Nacionalinėje gvardijoje, arba lanko kursus švietimo įstaigoje arba profesinėje mokykloje).

Nepilnamečio vaiko teisė gauti išlaikymą iš savo tėvų galioja ir tuo atveju, jeigu jis nuosavybės teise turi turto.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Taikomas Įstatymo Nr. 232/1991 13 straipsnis, kurio bendra taisyklė yra ta, kad santuoka nepakeičia sutuoktinių autonomijos, susijusios su turto. Tačiau Įstatymo 14 straipsnyje vienam sutuoktiniui leidžiama pareikšti reikalavimą į kito sutuoktinio turtą santuokos pabaigos arba pripažinimo negaliojančia atveju, jeigu reikalavimą teikiantis sutuoktinis kaip nors prisidėjo prie kito sutuoktinio turto padidinimo. Reikalavimą teikianti šalis, pateikdama ieškinį, gali prašyti jai išmokėti turto padidėjimo dalį, kuri susidarė dėl jos įnašo.

Laikoma, kad vieno sutuoktinio įnašas kito sutuoktinio turtui padidinti yra vienas trečdalis turto vertės padidėjimo, jeigu neįrodoma, kad įnašas yra mažesnis arba didesnis.

Į sutuoktinių turto padidėjimą neįskaitoma tai, ką jie gauna kaip dovaną, palikimą, testamentinę išskirtinę ar kitą dovanojamą turtą.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimas ir visi su palikimu susiję klausimai, išskyrus testamento parengimo ir atšaukimo formą, reglamentuojami Reglamentu (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo.

Remiantis minėto reglamento 22 straipsniu, asmuo gali pasirinkti, kad jo palikimui būtų taikoma valstybės, kurios pilietybę jis turi pasirinkimo metu arba mirties metu, teisė. Teisės pasirinkimas padaromas tiesioginiu pareiškimu.

Jeigu yra sudarytas testamentas, taikoma 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos. Pagal konvencijos 1 straipsnį testamentinės valios forma galioja, jeigu ši forma atitinka šių valstybių vidaus teisę:

- vieta, kurioje testatorius išreiškė testamentinę valią, valstybės teisę, arba
- pilietybės, kurią testatorius turėjo tuo metu, kai išreiškė testamentinę valią, arba jo mirties metu, valstybės teisę, arba
- vieta, kurioje buvo testatoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai jis išreiškė testamentinę valią, arba jo mirties metu, valstybės teisę, arba
- nekilnojamojo turto atžvilgiu – turto buvimo valstybės teisę.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“), kuriame numatyta, kad sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė, taikomas santykiams, kuriais sukuriama prievolė, susijusios su nekilnojamoju turtu. Jeigu teisė nėra pasirinkta, taikomas reglamento 4 straipsnis, kuriame konkrečiai nurodyta kiekvienu atveju taikytina teisė.

Kai sutartys yra susijusios su daiktinėmis (*in rem*) teisėmis, remiantis Kipro teismų praktika, teismas taiko šalies, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teisę (*lex situs*).

3.9 Bankrotas

Taikytina teisė nustatoma Reglamentu (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų. Tai yra valstybės, kurios teritorijoje tokia byla pradedama, teisė.

Paskutinis naujinimas: 21/09/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Lietuva

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pirmosios knygos I dalies II skyrius

2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I)

2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma II)

2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje.

1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės.

1980 m. birželio 19 d. Romoje pateikta pasirašyti Konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės.

1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

 2007 m. spalio 30 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (naujoji Lugano konvencija).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

 Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose.

 Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose.

 Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis „Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose“.

Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutarties "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose" protokolai.

 Lietuvos Respublikos ir Ukrainos Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių".

 Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose.

 Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis "Dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis "Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose".

 Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos sutartis "Dėl teisinio ir teisminio bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose".

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 straipsnio 1 dalimi, nagrinėdami bylas, teismai vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, Vyriausybės nutarimais, kitais Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais, kurie neprieštarauja įstatymams. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.10 straipsnio 1 dalimi, civiliniams santykiams užsienio teisė taikoma, kai tai numato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, šalių susitarimai ar Lietuvos Respublikos įstatymai.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.14 straipsniu, jeigu taikytina užsienio teisė numato atgalinį nukreipimą į Lietuvos Respublikos teisę, Lietuvos Respublikos teisė taikoma tik šio kodekso arba užsienio teisės numatytais atvejais. Jeigu taikytina užsienio teisė numato nukreipimą į trečiosios valstybės teisę, trečiosios valstybės teisė taikoma tik šio kodekso arba trečiosios valstybės teisės numatytais atvejais. Jeigu nustatant asmens civilinį teisinį statusą taikytina užsienio teisė nukreipia atgal į Lietuvos Respublikos teisę, taikoma Lietuvos Respublikos teisė. Šio taisyklės netaikomos, jeigu taikytina teisė yra pasirinkusios sandorio šalys, taip pat nustatant sandorio formai taikytiną teisę ir nesutartinėms prievolėms taikytiną teisę. Jeigu pagal tarptautinės privatinės teisės normas turi būti taikoma tarptautinė sutartis (konvencija), atgalinių nukreipimų ir nukreipimo į trečiosios valstybės teisę klausimai sprendžiami pagal taikytinos tarptautinės sutarties (konvencijos) nuostatas.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas bendros taisyklės šiuo klausimu nenustato.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.11 straipsniu, užsienio teisės normos netaikomos, jeigu jų taikymas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei kitų įstatymų įtvirtintai viešajai tvarkai. Tokiais atvejais taikomi Lietuvos Respublikos civiliniai įstatymai. Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės, su kuria ginčas labiausiai susijęs, imperatyvios teisės normos taikomos nepaisant to, kad šalys savo susitarimu yra pasirinkusios kitokią užsienio teisę. Spręsdamas šiuos klausimus, teismas turi atsižvelgti į šių normų prigimtį, tikslus bei jų taikymo ar netaikymo pasekmes. Pagal šį kodeksą taikytina užsienio teisė gali būti netaikoma, jeigu atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes ta teisė aiškiai nėra susijusi su byla ar jos dalimi, o su ja labiau yra susijusi kitos valstybės teisė. Ši taisyklė netaikoma, kai taikytina teisė pasirinkta sandorio šalių susitarimu.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.12 straipsniu, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ar įstatymų numatytais atvejais užsienio teisę taiko, aiškina bei jos turinį nustato teismas ex officio (savo iniciatyva). Jeigu užsienio teisės taikymą numato šalių susitarimas, visus su taikomos užsienio teisės turiniu susijusius įrodymus, atsižvelgdama į tos teisės oficialų aiškinimą, jos taikymo praktiką ir doktriną atitinkamoje užsienio valstybėje, pateikia ginčo šalis, kuri remiasi užsienio teise. Ginčo šalies prašymu teismas gali padėti jai surinkti informaciją apie taikytiną užsienio teisę. Jeigu teismui ar ginčo šaliai, kuri remiasi užsienio teise, nepavyksta įvykdyti minėtų pareigų, taikoma Lietuvos Respublikos teisė. Išimtiniais atvejais, kai būtina imtis skubių laikinų asmens teisių ar jo turto apsaugos priemonių, kol bus nustatyta ginčui taikytina teisė ir jos turinys, teismas gali išspręsti neatidėliotinus klausimus taikydamas Lietuvos Respublikos teisę.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.37 straipsniu, sutartinėms prievolėms taikoma prievolės šalių susitarimu pasirinkta teisė. Toks šalių susitarimas gali būti numatytas pagal šalių sudarytos sutarties sąlygas arba gali būti nustatomas pagal faktines bylos aplinkybes. Šalys savo susitarimu gali pasirinkti tam tikros valstybės teisę, kuri bus taikoma visai sutarčiai arba atskirai jos daliai ar atskiroms dalims. Šalys savo susitarimu bet kada gali pakeisti anksčiau pasirinktą sutartinei prievolei taikytiną teisę kita teise. Taikytinos teisės pakeitimas galioja atgaline tvarka, tačiau negali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis ir nepadaro sutarties negaliojančios. Aplinkybė, kad šalys susitarimu pasirinko sutarčiai taikytiną užsienio teisę, nėra pagrindas atsakyti taikyti Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės imperatyvias teisės normas, kurių šalys savo susitarimu negali pakeisti ar jų atsakyti.

Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma valstybės, su kuria sutartinė prievolė yra labiausiai susijusi, teisė. Tokiu atveju preziumuojama, kad labiausiai su prievole pagal sutartį yra susijusi valstybė, kurios teritorijoje yra:

- 1) šalies, kuri turi įvykdyti pareigą, labiausiai būdingą tai sutarčiai, nuolatinė gyvenamoji vieta ar centrinė administracija. Jeigu prievolė yra labiau susijusi su prievolės šalies verslo vietos valstybės teise, taikoma verslo vietos valstybės teisė;
- 2) nekilnojamojo daikto buvimo vieta, kai sutarties dalykas yra teisė į nekilnojamąjį daiktą ar teisė naudoti nekilnojamąjį daiktą;
- 3) vežėjo pagrindinė verslo vieta vežimo sutarties sudarymo metu, jeigu toje pat valstybėje, kur yra vežėjo pagrindinė verslo vieta, buvo pakrauti kroviniai ar yra krovinio siuntėjo pagrindinė buveinė arba krovinio išsiuntimo vieta.

Pastaroji nuostata netaikoma, jeigu sutarčiai labiausiai būdingos pareigos įvykdymo vietos nustatyti negalima ir toje dalyje nustatytais prezumpcijomis negalima remtis, nes iš bylos aplinkybių matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe.

Draudimo sutartims taikoma valstybės, kurios teritorijoje yra draudiko nuolatinė gyvenamoji ar verslo vieta, o nekilnojamojo daikto draudimo atveju – valstybės, kurios teritorijoje yra daiktas, teisė.

Arbitražiniam susitarimui taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę sutartį, o jei ši negalioja, arbitražinio susitarimo sudarymo vietos teisė, o kai sudarymo vietos nustatyti neįmanoma, – arbitražo vietos valstybės teisė.

Sutartims, sudarytoms biržoje ar aukcione, taikoma biržos ar aukciono vietos valstybės teisė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.39 straipsniu, šio kodekso 1.37 straipsnyje numatyta sutarties šalių teisė pasirinkti sutartinei prievolei taikytiną teisę neatima ir neriboja vartotojo teisės ginti savo interesus priemonėmis ir būdais, kuriuos nustato jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, jeigu:

- 1) vartojimo sutartis buvo sudaryta jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje pagal specialią ofertą ar reklamą toje šalyje;

2) vartotojas buvo kitos sutarties šalies paskatintas vyksti į užsienio valstybę sudaryti sutarties;

3) kita šalis ar jos atstovas gavo užsakymą iš vartotojo šio nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje.

Jeigu vartojimo sutarties šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma valstybės, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė. Šio straipsnio nuostatos netaikomos vežimo sutartims, taip pat paslaugų sutartims, pagal kurias vartotojui paslaugos teikiamos tik kitoje valstybėje, o ne Lietuvos Respublikoje.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.38 straipsniu, sandorio formai taikytina teisė nustatoma pagal šio kodekso 1.37 straipsnio 1 dalies nuostatas. Jeigu sandorio šalys susitarimu nepasirinko taikytinos teisės, sandorio formai taikoma sandorio sudarymo vietos teisė. Skirtingose valstybėse esančių šalių sudaryta sutartis taip pat galioja, jeigu jos forma atitinka bent vienos iš tų valstybių tokio sandorio formai taikomus teisės reikalavimus. Sandorių, kurių dalykas yra nekilnojamas daiktas ar teisės į jį, forma turi atitikti nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisės reikalavimus. Vartojimo sutarčių formai yra taikoma vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.40 straipsniu, įgaliojimo formai taikoma valstybės, kurioje jis išduotas, teisė. Įgaliojimo galiojimo terminas, jeigu nenurodytas įgaliojime, taip pat atstovo teisės ir pareigos, atstovo ir atstovaujamojo tarpusavio atsakomybė bei jų atsakomybė tretiesiems asmenims yra nustatoma pagal valstybės, kurioje atstovas veikia, teisę.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.41 straipsniu, dovanojimo sutartims taikoma dovanotojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė, išskyrus nekilnojamojo daikto dovanojimo sutartis, šioms sutartims taikoma nekilnojamojo daikto buvimo vietos teisė. Dovanojimo sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu jos forma atitinka dovanojimo sutarties sudarymo vietos arba dovanotojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisės reikalavimus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.42 straipsniu, su reikalavimo perleidimu ar skolos perkėlimu susijusiems santykiams taikoma šalių susitarimu pasirinkta teisė. Šalių pasirinkta teisė perleidžiant reikalavimą negali būti panaudota prieš skolininką, jeigu nebuvo gautas jo sutikimas dėl pasirinktos taikytinos teisės. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės, su reikalavimo perleidimu ir skolos perkėlimu susijusiems santykiams taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę prievolę, dėl kurios atsirandantis reikalavimas (skola) yra perleidžiamas (perkeliama). Reikalavimo perleidimo ar skolos perkėlimo formai taikoma reikalavimo perleidimui ar skolos perkėlimui taikytina teisė.

Taip pat taikomos Roma I reglamento taisyklės.

3.2 Nesutartinės prievolės

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.43 straipsniu, šalių teisės ir pareigos pagal prievoles, atsirandančias dėl padarytos žalos, nukentėjusiojo pasirinkimu nustatomos pagal valstybės, kurioje padarytas veiksmas ar buvo kitokių žalą sukėlusiu aplinkybių, teisę arba pagal žalos atsiradimo vietos valstybės teisę. Jeigu veiksmo padarymo ar kitokių aplinkybių arba žalos atsiradimo vietos valstybės nustatyti neįmanoma, taikoma valstybės, su kuria yra labiausiai susijusi ta žalos atlyginimo byla, teisė. Po žalos padarymo šalys gali susitarti, kad žalos atlyginimui bus taikoma byla nagrinėjančio teismo vietos valstybės teisė. Jeigu abiejų šalių nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje pat valstybėje, žalos atlyginimui taikoma šios valstybės teisė.

Prievolėms, atsirandančioms dėl netinkamos kokybės produktų padarytos žalos, taikoma žalos padarymo vietos valstybės teisė, jeigu šioje valstybėje yra nukentėjusiojo nuolatinė gyvenamoji vieta ar atsakingo už žalą asmens verslo vieta arba šioje valstybėje nukentėjusysis įsigijo produktą. Jeigu nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje yra atsakingo už žalą asmens verslo vieta arba šioje valstybėje nukentėjusysis įsigijo produktą, tai taikoma nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu pagal šioje dalyje išvardytus kriterijus taikytinos teisės nustatyti negalima, taikoma atsakingo už žalą asmens verslo vietos valstybės teisė, išskyrus atvejus, kai ieškovas savo reikalavimą grindžia žalos padarymo vietos valstybės teise.

Remiantis prievolėms, atsirandančioms dėl žalos padarymo, taikytina teise nustatomos civilinės atsakomybės sąlygos, jos mastas, atsakingas asmuo, atleidimo nuo civilinės atsakomybės sąlygos.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.44 straipsniu, reikalavimams atlyginti žalą, padarytą eismo įvykiu, taikytina teisė nustatoma pagal 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvenciją dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.45 straipsniu, reikalavimams atlyginti asmeninėms neturtinėms teisėms visuomenės informavimo priemonių veiksmams padarytą žalą taikoma nukentėjusiojo pasirinkimu nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos arba žalos atsiradimo vietos valstybės teisė, arba žalą padariusio asmens nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė. Replikai (paneigimui) taikoma valstybės, kurioje buvo paskelbta publikacija ar iš kurios buvo transliuojama radijo ar televizijos laida, teisė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.46 straipsniu, reikalavimams atlyginti nesąžininga konkurencija padarytą žalą taikoma valstybės, kurios rinkoje atsirado nesąžiningos konkurencijos neigiamos pasekmės, teisė. Jeigu nesąžininga konkurencija pažeidė tik pavienio asmens interesus, taikoma valstybės, kurios teritorijoje yra nukentėjusiojo verslo vieta, teisė.

Taip pat taikomos Roma II reglamento taisyklės.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksmu) susiję jo aspektai

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.15 straipsniu, užsienio piliečiai Lietuvos Respublikoje turi tokį patį civilinį teisnumą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai. Šios taisyklės išimtis gali nustatyti Lietuvos Respublikos įstatymai. Užsienio piliečių gimimo ar mirties momentas nustatomas pagal valstybės, kurioje buvo nuolatinė jų gyvenamoji vieta (šio kodekso 2.12 straipsnis) gimimo ar mirties metu, teisę. Asmenys be pilietybės Lietuvos Respublikoje turi tokį patį civilinį teisnumą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai. Šios taisyklės atskiras išimtis gali nustatyti Lietuvos Respublikos įstatymai. Asmenų be pilietybės gimimo ar mirties momentas nustatomas pagal valstybės, kurioje buvo nuolatinė jų gyvenamoji vieta gimimo ar mirties metu, teisę.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.16 straipsniu, užsienio piliečių ir asmenų be pilietybės civilinis veiksnumas nustatomas pagal valstybės, kurioje yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę. Jeigu šie asmenys neturi nuolatinės gyvenamosios vietos arba ją nustatyti sunku, jų veiksnumas nustatomas pagal valstybės, kurios teritorijoje šie asmenys sudarė atitinkamą sandorį, teisę. Jeigu asmuo gyvena keliuose valstybėse, taikoma valstybės, su kuria asmuo labiausiai susijęs, teisė. Užsienio piliečiai ir asmenys be pilietybės, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje, pripažįstami neveiksniais tam tikrose srityse ar ribotai veiksniais tam tikrose srityse ar jiems teikiama pagalba priimant sprendimus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimas nedaro įtakos veiksmumui, jeigu veiksnumas jau buvo įgytas iki nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.17 straipsniu, asmuo negali remtis savo neveiksmu pagal nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, jeigu pagal sandorio sudarymo vietos valstybės teisę jis buvo veiksnus, išskyrus atvejus, kai kita sandorio šalis žinojo arba turėjo žinoti apie to asmens neveiksmumą pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Šios nuostatos netaikomos šeimos ir paveldėjimo teisei, taip pat daiktinėms teisėms.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.18 straipsniu, užsienio piliečiai ir asmenys be pilietybės pripažįstami nežinia kur esančiais ir paskelbiami mirusiais pagal valstybės, kurios teritorijoje buvo paskutinė žinoma jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Vaiko kilmė (tėvystės ar motinystės pripažinimas, nustatymas ar nugincijimas) nustatoma arba pagal valstybės, kurios piliečiu tapo vaikas gimdamas, arba pagal valstybės, pripažįstamos kaip vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta jo gimimo momentu, arba pagal vieno iš vaiko tėvų nuolatinės gyvenamosios vietos ar valstybės, kurios piliečiu jis buvo vaiko gimimo momentu, teisę, atsižvelgiant į tai, kurios iš šių valstybių teisė yra palankesnė vaikui. Vaiko kilmės nustatymo pasekmės nustato vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Vaiko tėvo (motinos) veiksnumas pripažįstant tėvystę (motinystę) nustatomas pagal valstybės, kurioje yra jo (jos) nuolatinė gyvenamoji vieta tėvystės (motinystės) pripažinimo metu, teisę. Tėvystės (motinystės) pripažinimo formai taikoma tėvystės (motinystės) pripažinimo vietos arba vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (Civilinio kodekso 1.31 straipsnis). Vaikų ir tėvų asmeniniams ir turtiniams santykiams taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu nė vienas iš vaiko tėvų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, o vaikas ir abu jo tėvai yra tos pačios valstybės piliečiai, taikoma valstybės, kurios piliečiai jie visi yra, teisė (Civilinio kodekso 1.32 straipsnis).

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimo santykiai nustatomi pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Jeigu yra aišku, kad įvaikinus pagal įvaikinamo vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę įvaikinimas nebus pripažįstamas įtėvių (įtėvio) nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje ar valstybėje, kurios piliečiai jie (jūs) yra, gali būti įvaikinama pagal šių valstybių teisę, jeigu tai nepakenks vaiko interesams. Jeigu neaišku, ar įvaikinimas bus pripažintas kitoje valstybėje, įvaikinti draudžiama. Įvaikio ir įtėvių bei jų giminaičių tarpusavio santykiams taikoma įtėvių (įtėvio) nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (Civilinio kodekso 1.33 straipsnis).

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Santuokinį veiksnumą ir kitas santuokos sudarymo sąlygas nustato Lietuvos Respublikos teisė. Santuoka registruojama Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigose, jeigu bent vieno santuoką sudarančiųjų nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje arba bent vienas yra Lietuvos Respublikos pilietis santuokos sudarymo metu. Užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės, neturinčių nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje, santuokinis veiksnumas ir kitos santuokos sudarymo sąlygos gali būti nustatomos pagal abiejų norinčių tuoktis asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, jeigu sudaryta santuoka bus pripažįstama bent vieno norinčiojo tuoktis nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje. Užsienio valstybėje teisėtai sudaryta santuoka pripažįstama Lietuvos Respublikoje, išskyrus atvejus, kai abu sutuoktiniai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, santuoką sudarė užsienio valstybėje turėdami tikslą išvengti santuokos pripažinimo negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos įstatymus (Civilinio kodekso 1.25 straipsnis). Santuokos sudarymo tvarka nustatoma pagal santuokos sudarymo vietos valstybės teisę. Santuoka taip pat pripažįstama galiojančia, jeigu jos sudarymo tvarka atitinka bent vieno sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba valstybės, kurios pilietis jis buvo santuokos sudarymo metu, teisės reikalavimus (Civilinio kodekso 1.26 straipsnis). Sutuoktinių asmeniniams santykiams taikoma jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos yra skirtingose valstybėse, jų asmeniniams santykiams taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktiniai neturėjo bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma valstybės, su kuria sutuoktinių asmeniniai santykiai yra glaudžiausiai susiję, teisė. Jeigu negalima nustatyti, su kuria valstybe sutuoktinių asmeniniai santykiai yra glaudžiausiai susiję, taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė (Civilinio kodekso 1.27 straipsnis).

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Nereguluojama.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Vadovaujantis Civilinio kodekso 1.29 straipsniu, gyvenimą skyrium (separaciją) ir santuokos nutraukimą nustato sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jeigu sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, o kai tokios bendros vietos nėra, – bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė. Jeigu valstybės, kurios piliečiai yra abu sutuoktiniai, teisė draudžia nutraukti santuoką arba nustato specialias santuokos nutraukimo sąlygas, santuoka gali būti nutraukta pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, kai vienas sutuoktinis taip pat yra ir Lietuvos Respublikos pilietis arba turi nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje.

Taip pat taikomos 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (Roma III reglamentas), taisyklės.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Šeimos narių tarpusavio išlaikymo (alimentiniams) santykiams taikytina teisė nustatoma pagal 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvenciją dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės (Civilinio kodekso 1.36 straipsnis).

Taip pat taikomas 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Vadovaujantis Civilinio kodekso 1.28 straipsniu, sutuoktinių turto teisinį statusą nustato jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos yra skirtingose valstybėse, taikoma valstybės, kurios piliečiai yra abu sutuoktiniai, teisė. Jeigu sutuoktiniai yra skirtingų valstybių piliečiai ir niekada neturėjo bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė. Sutuoktinių turto teisinį statusą pagal sutartis nustato sutuoktinių susitarimu pasirinktos valstybės teisė. Šiuo atveju sutuoktiniai gali pasirinkti valstybės, kurioje yra ar ateityje bus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę arba valstybės, kurioje buvo sudaryta santuoka ar kurios pilietis yra vienas sutuoktinis, teisę. Sutuoktinių susitarimas dėl taikytinos teisės galioja, jeigu jis atitinka jų pasirinktos valstybės arba susitarimo sudarymo vietos valstybės teisės reikalavimus. Susitarimu pasirinkta taikytina teisė gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu tretieji asmenys šį faktą žinojo ar turėjo žinoti. Sutuoktinių susitarimu pasirinkta taikytina teisė gali būti panaudota sprendžiant ginčą, susijusį su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį daiktą, tik tais atvejais, kai buvo laikomasi nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybėje nustatytų šio turto ir daiktinių teisių į jį viešo registravimo reikalavimų. Sutuoktinių susitarimui dėl turto teisinio statuso pakeitimo taikoma tokio pakeitimo metu buvusios sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktiniai turto teisinio statuso keitimo metu gyveno skirtingose valstybėse, taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba, jos nesant, teisė, kuri nustato turtinius sutuoktinių santykius.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Testatoriaus galėjimas sudaryti, pakeisti ar panaikinti testamentą nustatomas pagal testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Jeigu asmuo nuolatinės gyvenamosios vietos neturėjo ar ją nustatyti neįmanoma, tai galėjimas sudaryti testamentą nustatomas pagal jo sudarymo vietos valstybės teisę (Civilinio kodekso 1.60 straipsnis). Testamento, jo pakeitimo ar panaikinimo formai taikoma šių aktų sudarymo vietos valstybės teisė. Testamentas, jo pakeitimas ar panaikinimas taip pat galioja, jeigu šių aktų forma atitinka testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisės reikalavimus arba valstybės, kurios pilietis testatorius buvo šių aktų sudarymo metu, arba jo gyvenamosios vietos valstybės šių aktų sudarymo ar mirties metu teisės reikalavimus. Testamentas dėl nekilnojamojo daikto, taip pat tokio testamento pakeitimas ar panaikinimas galioja, jeigu jų forma atitinka nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisę (Civilinio kodekso 1.61 straipsnis). Vadovaujantis Civilinio kodekso 1.62 straipsniu, kitiems paveldėjimo teisės santykiams, išskyrus su nekilnojamųjų daiktų paveldėjimu susijusius, taikoma valstybės, kurios teritorijoje buvo nuolatinė palikėjo gyvenamoji vieta jo mirties momentu, teisė. Nekilnojamojo daikto paveldėjimo santykiams taikoma nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisė. Jeigu palikimas atsirado po Lietuvos

Respublikos piliečio mirties, tai nepaisant taikytinos teisės jo įpėdiniai, gyvenantys Lietuvos Respublikoje ir turintys teisę į privalomąją palikimo dalį, paveldi šią dalį pagal Lietuvos Respublikos teisę, išskyrus nekilnojamosios daiktus. Jeigu pagal paveldėjimo santykiams taikytiną teisę turtas negali pereiti užsienio valstybei, kai kitų įpėdinių nėra, o turtas yra Lietuvoje, tai šis turtas pereina Lietuvos Respublikos nuosavybėn.

Taip pat taikomos 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo taisyklės.

3.8 Nekilnojamas turtas

Vadovaujantis Civilinio kodekso 1.48 straipsniu, nuosavybės teisė ir kitos daiktinės teisės į nekilnojamąjį ir kilnojamąjį daiktą nustatomos pagal valstybės, kurioje buvo tas daiktas jo teisinės padėties pasikeitimo metu, teisę. Daiktas pripažįstamas nekilnojamuoju ar kilnojamuoju pagal jo buvimo vietos valstybės teisę. Nuosavybės ir kitų daiktinių teisių oficialiai registracijai taikoma valstybės, kurioje yra daiktas jo registravimo metu, teisė. Nuosavybės teisė į nekilnojamąjį daiktą, kai yra įgyjamoji senatis, nustatoma pagal daikto buvimo vietos valstybės teisę.

3.9 Bankrotas

Paskutinis naujinimas: 22/05/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Liuksemburgas

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Liuksemburgas neturi tarptautinės privatinės teisės kodekso. Nuostatos dėl kolizinių normų vidaus teisėje išsibarsčiusios po įvairius kodeksus ir specialiuosius įstatymus. Šį klausimą daugiausia reglamentuoja daugiašalės tarptautinės konvencijos ir Europos antrinės teisės aktai.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Nemažai kolizinių normų yra iš daugiašalių tarptautinių konvencijų, kurių šalis yra Liuksemburgas. Dauguma šių konvencijų buvo sudarytos Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijoje.

Visų šių konvencijų sąrašas pateikiamas [Hagos konferencijos](#) interneto svetainėje.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Kai kuriose dvišalėse konvencijose yra kolizinių normų. Daugiau informacijos pateikiama [Legilux](#) interneto svetainėje.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Bylose dėl asmens statuso teismas taiko kolizines normas savo iniciatyva. Taip nėra, jeigu šalys gali laisvai pasirinkti teisę, pavyzdžiui, sutartyse, dėl šalių laisvės pasirinkti taikytiną teisę principo. Tokiais atvejais teismas taiko kolizines normas savo iniciatyva tik jeigu buvo aiškiai ir sukčiaujant apeiti teisės aktai. Teismas, kuriame iškelta byla, automatiškai taikys savo nacionalinę teisę, jeigu šalys neprašė taikyti užsienio teisės.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Liuksemburge srityse, kurioms netaikoma tarptautinė konvencija ar Europos reglamentas, kuriame konkrečiai atmetama *renvoi* galimybė, teismų praktikoje šis institutas yra tam tikru mastu leidžiamas. Jeigu pritaikius kolizines normas pagal *renvoi* principą taikoma nacionalinė teismo, kuriame iškelta byla, teisė, *renvoi* yra leidžiamas, tačiau toliau – nebe. Pagal šį principą nukreipama į materialinę teismo, kuriame iškelta byla, teisę.

Renvoi nėra leidžiamas bylose, jeigu šalys gali pasirinkti taikytiną teisę.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Taip yra tuo atveju, jei dėl siejamojo veiksnio, pagal kurį nustatoma taikytina teisė, pasikeitimo situacijai paeilui taikomos dvi skirtingos teisės sistemos. Tai apibrėžiama kaip teisės kolizija laiko atžvilgiu dėl siejamojo veiksnio judėjimo laike.

Liuksemburge naujas įstatymas taikomas būsimiems praeityje susiklosčiusios situacijos, sukeliančios padarinius į ateitį, padariniams. Tačiau nauja teisė, taikytina pagal kolizines normas, bus taikoma tuo atveju, jeigu pasikeičia situacija, susiklosčiusi pagal ankstesnę teisę, kuri buvo pripažinta kaip taikytina.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Tam tikrais atvejais, kai teismas, kuriame iškelta byla, privalo taikyti savo nacionalinę teisę, nors pagal kolizines normas taikytina užsienio teisė:

užsienio teisės neįmanoma nustatyti;

byla susijusi su asmenimis be pilietybės;

užsienio teisėje nėra sprendimo;

imtasi skubių laikinųjų priemonių;

užsienio teisė neatitinka teismo, kuriame nagrinėjama byla, valstybės viešosios tvarkos.

Jeigu nuostatos taikytinos iš karto, teismas taip pat taiko teismo vietos teisę:

proceso teisei ir teisės aktams, reglamentuojantiems teismus;

teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias darbuotojų apsaugą ir turto nuomą;

vartotojų teisinę apsaugą.

Galiausiai jeigu dėl akivaizdžiai nesąžiningų tikslų šalis nusprendė netaikyti teismo, kuriame iškelta byla, teisės, tačiau dirbtinai pritaikyta užsienio teisė,

teismas privalo atsisakyti taikyti šią teisę ir privalo iš naujo taikyti savo nacionalinę teisę.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Kadangi Liuksemburge užsienio teisė yra faktinė aplinkybė, į kurią turi atsižvelgti Liuksemburgo teismas, įrodinėjimo pareiga iš esmės taikoma užsienio teisę pasirinkusiai šaliai. Taigi įrodinėjimo pareiga tenka šalims, o konkrečiau – šaliai, kurios reikalavimui taikoma užsienio teisė.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Iš esmės sutartiniam įsipareigojimams taikoma šalių pasirinkta teisė, jeigu yra laikomasi privalomųjų teisės aktų nuostatų, kuriomis reglamentuojama viešoji tvarka ir nesąžiningas teisės vengimas.

Jeigu šalys neišreiškia pageidavimo, taikomos 1980 m. Romos konvencijos ir 2008 m. birželio 17 d. Reglamento (EB) Nr. 593/2008. Pastaruoju atveju teismas taikys objektyviai tinkamiausią teisę.

3.2 Nesutartinės prievolės

Iš esmės nesutartiniam įsipareigojimams taikoma žalos arba prievolės atsiradimo vietos teisė, nebent kita teisė yra glaudžiau susijusi su faktinėmis aplinkybėmis arba taikoma tarptautinė konvencija.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję aspektai

Iš esmės asmens statusui taikytina fizinio asmens nacionalinė teisė, išskyrus atvejus, kai situacijai taikomi tam tikri kriterijai, pavyzdžiui, atitinkamų asmenų ir visų pirma atitinkamo vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos kriterijus. Tai taip pat taikoma vardų sudarymui ir sandarai, taip pat vardų ir pavardžių keitimo sąlygoms, nes vardai yra asmens statuso dalis.

Bendras gebėjimas atlikti teisinį veiksma ir teisė iškelti bylą reglamentuojama atitinkamo asmens nacionalinės teisės. Tačiau *locus standi* reglamentuojama šiai teisei taikytina teisė, jeigu ji susijusi su teisės esme. Sutartiniuose santykiuose ši taisyklė sušvelninama, jeigu kita sutarties šalis elgiasi sąžiningai, tačiau neveiksnumu remiamasi nurodant motyvus, kurie neegzistuoja toje šalyje, kurioje veiksnas buvo atliktas. Tuomet vietoj nacionalinės teisės taikoma prievolės įvykdymo vietos teisė.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Liuksemburge bylose dėl teisėtų įpėdinių iš esmės taikoma santuokai taikytina teisė, t. y. bendra nacionalinė tėvų teisė, bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė arba teismo vietos teisė.

Viskam, kas iš esmės susiję su palikuonio (vaiko) įsisteigimu, iš esmės taikoma nacionalinė vaiko teisė.

Kiek tai susiję su įrodymais, kurių reikalaujama siekiant nustatyti palikuonį, esminės pripažinimo sąlygas, pareiškimo dėl palikuonio ginčijimo pateikimo terminu ir apribojimais, taip pat prieš tokį pareiškimą panaudotinomis gynybos priemonėmis, taikoma vaiko nacionalinė teisė.

3.4.2 Įvaikinimas

- Įvaikinimo sąlygos

Iš esmės pagal Civilinio kodekso (*Code civil*) 370 straipsnį sąlygos, kurias reikia įvykdyti siekiant įsivaikinti, reglamentuojamos įsivaikinančio asmens (-ų) teisėje. Jeigu įsivaikinančių sutuoktinių pilietybė skiriasi, taikytina pareiškimo padavimo dieną buvusios bendros jų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

Tačiau įvaikinimo sąlygos iš esmės reglamentuojamos įvaikinamojo nacionalinės teisės. Šio principo išimtis taikoma, jeigu įvaikinamasis dėl įvaikinimo įgyja įvaikinančiojo pilietybę. Tokiu atveju šioms sąlygoms taikytina nacionalinė įvaikinančiojo teisė.

- Įvaikinimo padariniai

Įvaikinimo padariniams taikoma nacionalinė įvaikintojo (-ų) teisė. Jeigu įvaikina du sutuoktiniai, kurių pilietybė skiriasi arba kurie yra asmenys be pilietybės, arba jeigu vienas iš sutuoktinių yra be pilietybės, taikytina jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, buvusios įvaikinimo metu, teisė.

Jeigu įsivaikinama užsienyje, gali kilti kolizija tarp įvaikinančiojo nacionalinėje teisėje ir įvaikinamojo nacionalinėje teisėje nustatytų jurisdikcijos taisyklių.

Tokiais atvejais įvaikinimas laikomas galiojančiu, jeigu buvo laikomasi įvaikinimo šalies teisėje nustatytų taisyklių ir jeigu įvaikinimas įvyko kompetentingose institucijose pagal šią teisę.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

- Santuokos galiojimo sąlygos

Formaliems reikalavimams iš esmės taikoma santuokos sudarymo vietos teisė.

Kad santuoka galiotų pagal 1978 m. kovo 14 d. Hagos konvenciją dėl santuokos sudarymo ir galiojimo pripažinimo, privaloma laikytis esminių sąlygų, nustatytų kiekvieno iš abiejų sutuoktinių vidaus teisės aktuose. Vidaus teisės aktus nustato santuokos sudarymo valstybės kolizinės teisės normos. Jeigu bent vienas iš sutuoktinių turi šios valstybės pilietybę arba nuolat joje gyvena, taip pat privaloma laikytis esminių sąlygų, kurių reikalaujama pagal santuokos sudarymo valstybės teisę. Santuokos galiojimo sąlygoms taikytina teisė taip pat taikoma esminėms bet kurio santuokos nutraukimo veiksmo sąlygoms.

Jeigu santuoka sudaryta užsienyje, taikoma galiojimo prezumpcija, jeigu pateikiamas santuokos liudijimas, parengtas pagal formalius santuokos sudarymo vietos reikalavimus. Santuoką gali būti atsakoma pripažinti, jeigu užsienyje sudaryta santuoka akivaizdžiai nesuderinama su Liuksemburgo viešąja tvarka.

- Santuokos padariniai

Jeigu sutuoktinių pilietybė skiriasi, santuokos padariniams Liuksemburge iš esmės taikoma bendros sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė, t. y. faktinės sutuoktinių gyvenamosios vietos teisė.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Gyvenimui kartu nesusituokus netaikomos jokios kolizinės teisės normos, nes pagal Liuksemburgo teisę nesusituokusių porų santykiai laikomi *de facto* situacija.

Liuksemburge sudarytoms partnerystėms taikoma teismo vietos teisė.

Partneriai, įregistravę savo partnerystę užsienyje, gali prašyti įrašyti ją į civilinį registrą, jeigu abu partneriai atitiko 4 straipsnio reikalavimus tuo metu, kai partnerystė buvo sudaryta užsienyje. Kai užsienyje sudaryta partnerystė pripažįstama Liuksemburge, taikomos tos pačios lengvatos kaip ir Liuksemburge.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Jeigu sutuoktinių pilietybė yra ta pati, santuokos nutraukimui ir separacijai taikoma nacionalinė sutuoktinių teisė. Priešingu atveju taikoma jų faktinės bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jeigu neįvykdomas nė vienas kriterijus, taikoma teismo vietos teisė.

Šios taisyklės taip pat taikomos santuokos nutraukimo leistinumui apskritai, jo priežastims, padariniams ir susijusioms priemonėms.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl išlaikymo prievolių 15 straipsnį šiuo klausimu taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės. Pagal bendrą principą taikoma kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos teisė, tačiau šalis gali susitarti jau iškeltai bylai taikyti teismo vietos teisę arba vieną iš toliau nurodytų teisių:

- a) bet kurios valstybės, kurios pilietybę nustatymo metu turi bet kuri šalis, teisę;
- b) valstybės, kurioje nustatymo metu yra bet kurios šalies nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę;
- c) teisę, kurią šalis nustatė kaip taikytiną savo nuosavybės režimui arba šiam režimui faktiškai taikytiną teisę;
- d) teisę, kurią šalis nustatė kaip taikytiną jų santuokos nutraukimui arba separacijai, arba teisę, faktiškai taikytiną šiam santuokos nutraukimui ar separacijai.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turto teisiniam režimui taikoma sutuoktinių prieš sudarant santuoką nustatyta teisė.

Jeigu santuokos sudarymo metu sutuoktiniai nepasirinko taikytinos teisės, taikytina teisė nustatoma pagal 1978 m. kovo 14 d. Hagos konvenciją dėl sutuoktinių turto teisiniam režimui taikytinos teisės.

Pagal 1978 m. kovo 14 d. Hagos konvenciją sutuoktiniai gali nustatyti tik vieną iš šių teisių:

1. bet kurio iš sutuoktinių pilietybės valstybės, buvusios nustatymo metu, teisę;
2. valstybės, kurioje nustatymo metu yra bet kurio iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę;
3. pirmosios valstybės, kurioje vienas iš sutuoktinių naujai nuolat apsigyvena po santuokos, teisę.

Taip nustatyta teisė taikoma visam jų turtui.

Vis dėlto sutuoktiniai, nepaisant to, ar pagal pirmiau išdėstytus punktus jie yra nustatę teisę, gali kaip visam ar kai kuriam nekilnojamajam turtui taikytiną teisę nustatyti šio nekilnojamojo turto buvimo vietos teisę. Jie taip pat gali numatyti, kad visam nekilnojamajam turtui, kuris bus įsigytas vėliau, taikoma šio turto buvimo vietos teisė.

Jeigu šalis nepasirenka taikytinos teisės, teismas turės nustatyti, koks buvo jų nebylus pasirinkimas. Preziumuojama, kad taikoma valstybės, kurioje jie pirmą kartą nuolat apsigyvena po santuokos, vidaus teisė.

Vis dėl to pagal 1978 m. kovo 14 d. Hagos konvenciją sutuoktinių turto teisiniam režimui taikoma bendros sutuoktinių pilietybės valstybės vidaus teisė tokiais atvejais:

1. jeigu ši valstybė padarė 5 straipsnyje numatytą pareiškimą ir jo taikymas sutuoktiniams nėra negalimas pagal šio straipsnio antros pastraipos nuostatas;
2. jeigu ši valstybė nėra konvencijos šalis ir pagal šios valstybės tarptautinės privatinės teisės taisyklės taikytina jos vidaus teisė ir sutuoktiniai nustato savo pirmą nuolatinę gyvenamąją vietą po santuokos:

a) valstybėje, kuri padarė 5 straipsnyje numatytą pareiškimą;

arba

b) valstybėje, kuri nėra konvencijos šalis ir kurios tarptautinės privatinės teisės taisyklėse taip pat numatyta taikyti jų pilietybės valstybės teisę;

3. Jeigu sutuoktiniai nenustato savo pirmosios gyvenamosios vietos po santuokos toje pat valstybėje.

Jeigu sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra skirtingose valstybėse ir jie neturi bendros pilietybės, jų turto teisiniam režimui taikoma valstybės, su kuria, atsižvelgiant į visas aplinkybes, šis turtas yra glaudžiausiai susijęs.

Jeigu tai leidžiama pagal naują pasirinktą taikytiną teisę, leidžiama savanoriškai pakeisti taikytiną teisę.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimams nuo 2015 m. rugpjūčio 17 d. ir vėliau taikomos 2012 m. liepos 4 d. Reglamento (ES) Nr. 650/2012 nuostatos. Šio reglamento 21 straipsnyje numatyta, kad visam paveldėjimui taikytina valstybės, kurioje mirties metu buvo mirusiojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė.

Paveldėjimui iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. toliau taikomos Liuksemburgo kolizinės teisės normos.

- Paveldėjimas pagal įstatymą

Liuksemburge palikimas padalijamas į kelias dalis: kilnojamąjį turtą ir vieną ar kelis nekilnojamuosius daiktus. Siekiant nustatyti, ar turtas yra kilnojamas, ar nekilnojamas, turi būti taikoma teismo vietos teisė.

Kilnojamojo turto paveldėjimui iš esmės taikoma mirusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos mirties dieną teisė. Nuolatinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal Civilinio kodekso normas.

Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma turto buvimo vietos teisė.

- Paveldėjimas pagal įstatymą

Iš esmės asmens statusas lemia bendrą veiksnumą sudaryti testamentą. Vis dėlto paveldėjimo teisėje reglamentuojami kai kurie neveiksnumo atvejai.

Bendrai galimybei būti dovanos gavėjų taikoma asmenų statusą reglamentuojanti teisė.

3.8 Nekilnojamas turtas

Pagal Civilinio kodekso 3 straipsnį turto nuosavybei taikoma turto buvimo vietos teisė. Tai taip pat taikoma daiktinių teisių, susijusių su turtu, turiniui, jų sukūrimui ir perdavimui, taip pat jų įgijimui dėl naudojimo (*usucapion*).

3.9 Bankrotas

Kai netaikomas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 ir Reglamentas (ES) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų, taikoma tokios bylos iškelimo vietos teisė.

Tai taikoma visų kolektyvinių bylų, išskeltų Liuksemburge, padariniams ir užsienyje paskelbto nemokumo padariniams. Vis dėlto vienos iš šalių nemokumo konkrečioms padariniams, kylantiems teisėms, kuriomis gali remtis kita sutarties šalis, taikoma nemokumo paskelbimo valstybės teisė.

Ši teisė taikoma tik konkrečioms nemokumo padariniams ir netaikoma visiems nemokumo paveikto sandorio aspektams.

Paskutinis naujinimas: 09/01/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Vengrija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Taikytina teisė reglamentuojama 2017 m. Įstatymu Nr. XXVIII dėl tarptautinės privatinės teisės (toliau – 2017 m. Įstatymas Nr. XXVIII). Tačiau jis taikomas tik tuo atveju, jei nėra viename Europos Sąjungos reglamente arba tarptautinėje sutartyje nėra nuostatų, susijusių su taikytina teise.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Daugiausia informacijos apie tai galima rasti [Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos tinklalapyje](#).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

– [Vengrijos ir Čekoslovakijos sutartis dėl teisinės pagalbos](#)

– [Vengrijos ir Jugoslavijos sutartis dėl teisinės pagalbos](#)

– [Vengrijos ir Rumunijos sutartis dėl teisinės pagalbos](#)

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Taip.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Jeigu taikoma užsienio teisė, taikomos nurodytos užsienio teisės materialinės normos, kuriomis tiesiogiai reglamentuojamas atitinkamas klausimas. Jeigu taikytina užsienio teisė nustatoma pagal pilietybę, o užsienio teisėje nukreipiama į Vengrijos teisę, taikoma Vengrijos materialinė teisė, o jeigu užsienio teisėje nukreipiama į trečiosios šalies teisę, taikoma tos trečiosios šalies materialinė teisė.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Taikytiną teisę lemiančių veiksnių pasikeitimas poveikį teisiniams santykiams, teisėtai sudarytiems pagal teisę, taikytiną iki pasikeitimo, turi tik tuo atveju, jeigu tai konkrečiai numatyta 2017 m. Įstatyme Nr. XXVIII.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pagal 2017 m. Įstatymą Nr. XXVIII taikytinos užsienio teisės taikymas prieštarauja Vengrijos viešajai tvarkai ir todėl ši teisė neturi būti taikoma, jeigu atitinkamu atveju taikant šią teisę būtų šturksčiai pažeidžiamos Vengrijos teisės sistemos pagrindinės vertybės ir konstituciniai principai. Jeigu kitais būdais negalima išvengti viešosios tvarkos pažeidimo, vietoje nepaisomos užsienio teisės nuostatos taikomos Vengrijos teisės nuostatos.

Neatsižvelgiant į teisę, kuria reglamentuojamas atitinkamas klausimas, turi būti taikomos Vengrijos teisės nuostatos, kurių viršesnis pobūdis yra aiškiai nustatytinas iš jų turinio ir tikslo (privalomos teisės normos). Į kitų valstybių įstatymuose nustatytas privalomas teisės normas gali būti atsižvelgiama tik tuo atveju, jeigu esama glaudaus ryšio ir jos turi lemiamą reikšmę siekiant įvertinti faktus.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teisimas užsienio teisės turinį nustato savo iniciatyva, naudodamasis visomis reikalingomis priemonėmis. Teisimas, remdamasis tarptautiniu susitarimu, gali teikti prašymą užsienio valdžios institucijoms ir atsižvelgti į šalių pareiškimus ar eksperto išvadą. Jis šiuo tikslu taip pat gali pasikonsultuoti su teisingumo ministru.

Jeigu per pagrįstą laiką neįmanoma nustatyti užsienio teisės turinio, taikoma Vengrijos teisė. Jeigu remiantis Vengrijos teise neįmanoma įvertinti bylos faktų, taikoma užsienio teisė, artimiausia taikytinai teisei.

Teisingumo ministras išduoda pažymėjimus dėl Vengrijos teisės ir teismų praktikos, kurie yra skirti naudoti užsienyje.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

2017 m. Įstatymo Nr. XXVIII nuostatos taikomos teisiniams santykiams, kuriems netaikomas [Reglamentas \(EB\) Nr. 593/2008 \(reglamentas „Roma I“\)](#). Sutarčiai taikytina teisė yra teisė, kuri šalių sprendimu taikoma visai sutarčiai ar jos daliai. Jeigu teisė nėra konkrečiai pasirinkta, ji turi būti aiškiai nustatoma iš sutarties nuostatų arba bylos aplinkybių. Taikytina teisė turi būti pasirinkta iki pirmajame posėdyje teismo nustatyto termino pabaigos.

Šalys gali susitarti, kad sutarčiai taikoma ne anksčiau taikyta teisė, o kita teisė. Šis faktas neturi poveikio sutarties galiojimui pagal teisę, kuria reglamentuojamas oficialus galiojimas.

Jeigu sutartis yra susijusi tik su vienos valstybės teise, teisės pasirinkimas negali trukdyti taikyti tos šalies teisės nuostatų, nuo kurių susitarimu negalima nukrypti.

Jeigu teisė nėra pasirinkta, taikoma šalies, su kuria artimiausiai susiję esminiai atitinkamų sutartinių santykių elementai, teisė.

Sutarties arba bet kurios sutarties sąlygos buvimą ir galiojimą lemia teisė, kuri būtų sutarčiai taikoma pagal 2017 m. Įstatymą Nr. XXVIII, jeigu sutartis arba jos sąlyga galiotų.

Sutarčiai, kurios dalykas yra daiktinė teisė į nekilnojamąjį turtą arba nekilnojamojo turto nuoma, taikomi šalies, kurioje yra turtas, teisėje numatyti formos reikalavimai, jeigu tie reikalavimai taikomi neatsižvelgiant į šalį, kurioje sudaryta sutartis, ir neatsižvelgiant į sutarčiai taikomą teisę, be to, nuo tų reikalavimų negalima nukrypti susitarimu.

Taisyklės dėl sutarčių *mutatis mutatis* taikomos vienašališkiems pareiškimams.

3.2 Nesutartinės prievolės

2017 m. Įstatymo Nr. XXVIII nuostatos taikomos teisiniams santykiams, kuriems netaikomas [Reglamentas \(EB\) Nr. 864/2007 \(reglamentas „Roma II“\)](#).

Kompensacijos prašantis asmuo gali pasirinkti teisę pagal reglamento „Roma II“ 7 straipsnį iki pirmajame posėdyje teismo nustatyto termino pabaigos.

Nesutartinėms teisinėms prievolėms taikytina teisė yra valstybės, kurios teritorijoje kilo prievolė nulėmusio teisinio fakto padariniai, teisė. Jeigu teisiniais santykiais susijusių kreditoriaus ir skolininko įprastinė gyvenamoji vieta arba registruota buveinė yra toje pačioje šalyje tuo metu, kai kyla prievolė nulėmusio teisinio fakto padariniai, taikoma tos šalies teisė. Jeigu nesutartiniai santykiai yra artimi susiję su kitais teisiniais santykiais, kurie tarp šalių jau buvo atsiradę, teisė, kuria reglamentuojami ankstesni teisiniai santykiai, taip pat taikoma nesutartinėms santykiams.

Atsiradus nesutartinei prievolei, šalys gali pasirinkti jai taikytiną teisę. Jeigu teisė nėra konkrečiai pasirinkta, ji turi būti aiškiai nustatoma iš bylos aplinkybių.

Taikytina teisė gali būti pasirinkta iki pirmajame posėdyje teismo nustatyto termino pabaigos. Jeigu teisiniai santykiai yra susiję tik su vienos valstybės teise, teisės pasirinkimas negali trukdyti taikyti tos šalies teisės nuostatų, nuo kurių susitarimu negalima nukrypti.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisumu bei veiksmu) susiję jo aspektai

Asmenų veiksnumas ir asmeninės teisės turi būti nustatomi remiantis jiems taikytina asmenine teise. Asmeniui taikytina asmeninė teisė yra valstybės, kurios pilietis jis yra, teisė. Jeigu asmuo turi daugiau nei vieną pilietybę ir viena iš jų yra Vengrijos pilietybė, taikytina asmeninė teisė yra Vengrijos teisė, nebent asmuo yra artimiau susijęs su kita pilietybe. Jeigu asmuo turi daugiau negu vieną pilietybę ir nė viena pilietybė nėra Vengrijos, taikytina asmeninė teisė yra valstybės, su kuria, atsižvelgiant į pagrindinius bylos faktus, asmuo turi tvirčiausius ryšius, teisė. Jeigu asmuo turi daugiau negu vieną pilietybę ir nė viena iš šių pilietybių nėra Vengrijos, o asmuo yra vienodai susijęs su valstybėmis, kurių pilietis jis yra, arba jeigu asmens pilietybės negalima nustatyti, arba jeigu asmuo yra be pilietybės, taikytina asmeninė teisė yra valstybės, kurioje jis įprastai gyvena, teisė. Jeigu asmeniui taikytinos asmeninės teisės neįmanoma nustatyti, taikoma Vengrijos teisė. Vengrijos teisė taikoma prieglobstį gavusių arba Vengrijos priimtų asmenų veiksmui ir asmeninėms teisėms.

Asmens vardui ir pavardei taikytina teisė yra jo asmeninė teisė arba, jo prašymu, Vengrijos teisė. Jeigu asmuo turi daugiau negu vieną pilietybę, jis gali pasirinkti savo pavardei taikyti be kurios iš savo pilietybių šalies teisę. Bendru šalių prašymu sutuoktinių pavardei gali būti pasirinkta valstybės, kurios pilietis yra bet kuris iš sutuoktinių, teisė arba Vengrijos teisė. Nesant tokio prašymo, taikoma sutuoktinių asmeniniams santykiams taikytina teisė. Santuokos nutraukimo arba pripažinimo negaliojančia atveju pavardžių naudojimo taisyklės lemia valstybės, kurioje buvo užregistruota sutuoktinių pavardė, teisė. Jeigu Vengrijos piliečiui nuo gimimo suteikta ir jo santuokinė pavardė yra teisėtai užregistruojamos pagal kitos šalies teisę, jos turi būti pripažįstamos Vengrijoje, jeigu atitinkamas Vengrijos pilietis arba jo sutuoktinis taip pat yra tos kitos šalies pilietis, arba jeigu atitinkamo Vengrijos piliečio įprastinė gyvenamoji vieta yra toje šalyje. Vengrijos viešajai tvarkai prieštaraujantys vardai ir pavardės negali būti oficialiai pripažįstami.

Asmuo, kuris neturi veiksnumo arba kuris turi ribotą veiksnumą pagal jam taikytiną asmeninę teisę, tačiau kuris turėtų veiksnumą pagal Vengrijos teisę, turi būti laikomas veiksmu Vengrijoje sudaromų ir įvykdomų įvairių kasdienių nedidelės reikšmės sandorių atžvilgiu. Asmuo, kuris neturi veiksnumo arba kuris turi ribotą veiksnumą pagal jam taikytiną asmeninę teisę, tačiau kuris turėtų veiksnumą pagal Vengrijos teisę, turi būti laikomas veiksmu ir kitų ekonominių sandorių atžvilgiu, jeigu teisiniai tų sandorių padariniai turi atsirasti Vengrijoje.

Atstovavimo asmeniui, kuris turi ribotą veiksnumą savo reikalams tvarkyti, byloje arba byloje dėl *ad hoc* globos taikytina teisė yra teismo, kuris skiria atstovą arba globėją, valstybės teisė.

Asmens paskelbimui mirusiu arba dingusiu be žinios arba jo mirties fakto registracijai taikytina teisė yra atitinkamam asmeniui taikoma asmeninė teisė. Kai dingusio asmens asmeninė teisė nėra Vengrijos teisė, Vengrijos teisė taikoma, jeigu sprendžiamu klausimu yra suinteresuotas Vengrijos subjektas.

Asmens įprastinė gyvenamoji vieta yra vieta, kurioje faktiškai sutelktas to asmens gyvenimas, kaip nustatoma iš visų atitinkamų teisinių santykių aplinkybių. Nustatant, kur yra faktiškai sutelktas asmens gyvenimas, taip pat atsižvelgiama į atitinkamo asmens ketinimus rodančius faktus. Nuolatinė gyvenamoji vieta yra vieta, kurioje asmuo gyvena nuolat arba ketindamas joje pasilikti neribotą laiką.

Juridiniam asmeniui arba juridinio asmens statuso neturinčiam subjektui taikytina asmeninė teisė yra valstybės, kurioje juridinis asmuo yra įregistruotas, teisė. Jeigu juridinis asmuo yra įregistruotas daugiau negu vienoje valstybėje arba pagal jo įstatuose nurodytos registruotos buveinės valstybės teisę jis neprivalo būti įregistruojamas, taikytina asmeninė teisė yra valstybės, kurioje yra registruota buveinė, teisė. Jeigu juridinis asmuo neturi registruotos buveinės, kuri būtų nurodyta jo įstatuose, arba turi keletą registruotų buveinių ir nėra įregistruotas pagal jokios valstybės teisę, taikytina asmeninė teisė yra valstybės, kurioje yra pagrindinė to asmens administracijos vieta, teisė. Juridinio asmens arba juridinio asmens statuso neturinčio subjekto teisinis statusas turi būti nustatomas pagal jam taikytiną asmeninę teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Tėvystės ar motinystės nustatymui arba tėvystės prezumpcijos paneigimui taikytina teisė yra vaikui jo gimimo metu taikytina asmeninė teisė. Vaiko tėvystės pripažinimas turi būti nustatomas pagal asmeninę teisę, taikytiną vaikui pripažinimo metu, o pradėto, bet dar negimusio vaiko pripažinimui taikytina teisė turi būti nustatoma pagal vaiko motinai pripažinimo metu taikytiną asmeninę teisę. Pripažinimo faktas negali būti laikomas oficialiai negaliojančiu, jeigu jis oficialiai galioja pagal Vengrijos teisę arba pripažinimo metu ir pripažinimo vietoje galiojusią teisę. Jeigu pagal taikytiną teisę laikoma, kad tėvas yra nenustatytas, kitos valstybės, artimai susijusios su byla, teisė yra taikytina, jeigu tai reiškia vaikui palankesnį statusą.

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimas galioja tik tuo atveju, jei įvykdomos sąlygos pagal asmeninę teisę, taikytiną tiek įvaikintojui, tiek įvaikinamam asmeniui įvaikinimo metu.

Įvaikintojui įvaikinimo arba įvaikinimo panaikinimo metu taikytina asmeninė teisė taikoma įvaikinimo teisinėms pasekmėms, įvaikinimo panaikinimui ir įvaikinimo panaikinimo teisinėms pasekmėms.

Jeigu įvaikintojai yra tarpusavyje susituokę, įvaikinimo teisinėms pasekmėms, įvaikinimo panaikinimui ir įvaikinimo panaikinimo teisinėms pasekmėms taikytina teisė yra:

- valstybės, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai įvaikinimo arba įvaikinimo panaikinimo metu, teisė, arba, jeigu tokios teisės nėra,
- valstybės, kurioje buvo bendra sutuoktinių gyvenamoji vieta įvaikinimo arba įvaikinimo panaikinimo metu, teisė, arba, jeigu tokios teisės nėra,
- bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Santuoka galioja tik tuo atveju, jei santuokos sudarymo metu pagal kiekvienam sutuoktiniui taikomą asmeninę teisę galioja materialinės teisės sąlygos. Santuokos galiojimo formalumams taikytina teisė yra santuokos sudarymo metu jos sudarymo vietoje galiojanti teisė. Siekiant nustatyti, ar santuoka galioja, *mutatis mutandis* taikomos santuokos sudarymui ir galiojimui taikytinos normos. Vengrijoje santuoka negali būti sudaroma, jeigu pagal Vengrijos teisę galioja santuokos kliūtis, kurios neįmanoma pašalinti.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Su santuoka susijusios nuostatos taikomos registruotos partnerystės sudarymui ir galiojimui ir jos teisinėms pasekmėms (neįskaitant pavardžių), išskyrus toliau nurodytas išimtis.

Jei pagal būsimam registruotos partnerystės partneriui taikytiną asmeninę teisę nepripažįstama tos pačios lyties asmenų partnerystė, tai nelaikoma registruotos partnerystės sudarymo arba galiojimo kliūtimi, jeigu:

- būsimas registruotos partnerystės partneris, kuris nėra Vengrijos pilietis, patvirtina, kad pagal jam taikytiną asmeninę teisę nebūtų jokių kliūčių sudaryti santuoką, ir
- bent vienas būsimas registruotos partnerystės partneris yra Vengrijos pilietis arba turi įprastinę gyvenamąją vietą Vengrijoje. Šiuo atveju registruotos partnerystės teisinėms pasekmėms taikoma Vengrijos teisė.

Registruotos partnerystės nutraukimui taikytina teisė yra valstybės,

- kurioje yra registruotos partnerystės partnerių įprastinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai pateikiamas ieškinys ar pareiškimas siekiant pradėti santykių nutraukimo procedūrą, teisė, arba jeigu tokios valstybės nėra, tai
- valstybės, kurioje buvo paskutinė įprastinė registruotos partnerystės partnerių gyvenamoji vieta, jeigu šioje įprastinėje gyvenamojoje vietoje nustota gyventi ne vėliau kaip prieš vienus metus iki ieškinio ar pareiškimo pateikimo ir jeigu vienas iš registruotos partnerystės partnerių vis dar gyvena toje valstybėje ieškinio ar pareiškimo pateikimo metu, teisė, arba jeigu tokios valstybės nėra,
- valstybės, kurios pilietybę abu registruotos partnerystės partneriai turėjo ieškinio ar pareiškimo pateikimo metu, teisė.

Jeigu pagal minėtas nuostatas taikytinos teisės nebuvo įmanoma nustatyti, taikoma bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė.

Bendro gyvenimo faktinių santykių užmezgimui, išnykimui ir teisiniams padariniams taikoma valstybės, kurios piliečiai yra abu sugyventiniai, teisė. Jeigu sugyventinių pilietybė yra skirtinga, taikoma valstybės, kurioje yra įprastinė sugyventinių gyvenamoji vieta, teisė, o jeigu įprastinės gyvenamosios vietos nėra, tada taikoma paskutinės bendros įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu bendros įprastinės sugyventinių gyvenamosios vietos neįmanoma nustatyti, taikoma bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė. Sugyventiniai gali pasirinkti jų turtiniams santykiams taikytiną teisę.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Čia taikytinas teisės aktas yra [Reglamentas \(ES\) Nr. 1259/2010 \(„Roma III“\)](#). Sutuoktiniai taikytiną teisę gali pasirinkti pagal reglamento 5–7 straipsnius iki bylą nagrinėjančio teismo pirmajame posėdyje nustatyto termino pabaigos.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Čia taikytinas teisės aktas yra [2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės](#).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turtiniams santykiams taikytina teisė yra valstybės, kurios pilietybę teismo sprendimo priėmimo metu turi abu sutuoktiniai, teisė. Jeigu teismo sprendimo priėmimo metu sutuoktinių pilietybė yra skirtinga, taikoma valstybės, kurioje yra bendra įprastinė sutuoktinių gyvenamoji vieta, teisė, o jeigu bendros įprastinės gyvenamosios vietos nėra, tada taikoma paskutinės bendros įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktiniai bendros įprastinės gyvenamosios vietos neturėjo, taikoma bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė.

Sutuoktiniai gali pasirinkti teisę, kuria reglamentuojamas sutuoktinių turtas, jeigu ji yra viena iš nurodytų toliau:

- valstybės, kurios pilietybę susitarimo sudarymo metu turi vienas iš sutuoktinių, teisė,
- valstybės, kurioje susitarimo sudarymo metu buvo vieno iš sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, arba
- bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė.

Teisę taip pat gali pasirinkti būsimi sutuoktiniai. Taikytina teisė gali būti pasirinkama iki pirmajame posėdyje teismo nustatyto termino pabaigos. Jeigu sutuoktiniai nesusitarė kitaip, jų, kaip sutuoktinių, turtui taikytinos teisės pasirinkimas teisinį poveikį turi tik ateityje.

Be to, susitarimas dėl sutuoktinių turto oficialiai galioja, jeigu jis atitinka sutarties sudarymo vietos teisę.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Nuo 2015 m. rugpjūčio 17 d. mirusiems asmenims taikomas [Reglamentas \(ES\) Nr. 650/2012](#)

3.8 Nekilnojamasis turtas

Nuosavybei, kitoms daiktinėms teisėms, t. y., be kita ko, turto sulaikymo teisėms ir valdymo teisėms, taikoma turto buvimo vietos teisė.

3.9 Bankrotas

Taikytina teisė nustatoma pagal [Reglamento \(ES\) 2015/848](#) 7–17 straipsnius.

Paskutinis naujinimas: 12/05/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Malta

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Nacionaliniai įstatymai yra išdėstyti teisės aktuose (t. y. rašytiniai įstatymai). Juos galima be apribojimų peržiūrėti Maltos įstatymų [internetinio svetainėje](#).

2004 m. Malta įstojo į Europos Sąjungą, todėl į Maltos teisės sistemą taip pat įtraukti ES teisės aktai ir reglamentai, kurie taikomi tiesiogiai arba perkeliama į Maltos įstatymus ir gali turėti viršenybę prieš nacionalinius teisės aktus.

Nors Maltos teisėje nėra įtvirtintas precedento principas ir šio principo Maltoje taikyti neprivaloma, Maltos teismai paprastai atsižvelgia į ankstesnius teismų sprendimus, visų pirma Apeliacinio teismo ir Konstitucinio teismo priimtus sprendimus (abu šie teismai Maltoje yra aukštesnės instancijos teismai).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. spalio 5 d. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo

1965 m. lapkričio 15 d. Konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje

1970 m. kovo 18 d. Konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje

1980 m. spalio 25 d. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų

1980 m. spalio 25 d. Konvencija dėl tarptautinės teisės kreiptis į teismą

1985 m. liepos 1 d. Konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės

1988 m. sausio 25 d. Konvencija dėl savitarpio administracinės pagalbos mokesčių srityje

1992 m. sausio 16 d. Konvencija dėl archeologijos paveldo apsaugos

1993 m. gegužės 29 d. Konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje

1996 m. spalio 19 d. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje

1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės

2005 m. birželio 30 d. Konvencija dėl susitarimų dėl teisingumo

2007 m. lapkričio 23 d. Konvencija dėl vaiko ir kitų šeimos narių išlaikymo išmokų išreikalavimo tarptautiniu mastu

2007 m. lapkričio 23 d. protokolas dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės

Be to, Malta ratifikavo įvairias Jungtinių Tautų sutartis – ratifikavimo statusą galima peržiūrėti [čia](#).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Neturime jokių duomenų apie Maltos pasirašytas dvišales konvencijas, kuriose pateikiamos nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Teisėjas negali *ex officio* taikyti kolizinių normų; tokios normos taikytinos tik jei bent viena iš bylos šalių teigia, kad yra įstatymų kolizija. Tokį pareiškimą pateikusi šalis turi įrodyti teismui užsienio teisės turinį. Jei tokio pareiškimo nėra arba jei įrodymų nepakanka, nacionaliniai teismai turi priimti sprendimą pagal Maltos teisę.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Malta neturi aiškios pozicijos dėl *renvoi* doktrinos taikymo. Kodifikuotos normos dėl taikytinos teisės pasirinkimo yra ribotos, todėl labai dažnai teismai, nustatydami, kuri teisė turėtų būti taikoma konkrečiai bylai, privalo taikyti nekodifikuotas tarptautinės privatinės teisės normas. Iš esmės Maltos teismuose priimta, kad nesant teisės akto, kuriuo reglamentuojama tarptautinė privatinė teisė, Maltos teismai turi taikyti Anglijos bendrosios teisės principus.

Atsižvelgiant į tai, Maltos teismuose *renvoi* doktrina taikoma taip kaip Anglijoje. Taigi *renvoi* doktrina netaikoma deliktui, draudimui ir sutartims. Tačiau ši doktrina taikoma nustatant testamentų galiojimą, ieškiniams dėl nekilnojamojo turto užsienyje ir šeimos teisės klausimams.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šis klausimas sprendžiamas kiekvienoje kolizinėje normoje nurodant susijusį laiką, kuriuo buvo nustatytas siejamasis veiksnys.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Maltos teismai gali nesutikti taikyti užsienio teisę, jei ji prieštarauja Maltos viešajai tvarkai ir jei ta užsienio teisė gali būti apibūdinama kaip užsienio pajamų teisė arba baudžiamoji teisė.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Pareiškimas dėl užsienio teisės turi būti įrodomas faktiškai, o ne kaip teisės klausimas. Maltos teismai yra įgalioti aiškinti nacionalinius teisės aktus, bet jiems neleidžiama patiems aiškinti užsienio teisės turinio. Tam, kad galėtų suprasti užsienio teisę, teismas skiria užsienio teisės ekspertus. Bylos šalys kaip įrodymus taip pat gali pateikti įvairių ekspertų parengtas ataskaitas.

Prievolė įrodyti tenka tokį pareiškimą teikiančiai šaliai, būtent atsakovui byloje.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Jei byla susijusi su sutartinėmis prievolėmis ne ES šalyse, taikoma 1980 m. Romos konvencija, atsižvelgiant į Romos konvencijos dėl sutartinių prievolių (ratifikavimo) įstatymą (Maltos įstatymų 482 skyrius). Kita vertus, sutartinės prievolės ES šalyse reglamentuojamos Reglamentu (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinių prievolių taikytinos teisės (Roma I).

3.2 Nesutartinės prievolės

Kolizinės normos dėl nesutartinių prievolių reglamentuojamos Reglamentu (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinių prievolių taikytinos teisės (Roma II).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksniumu) susiję jo aspektai

Maltos pilietybė gaunama gimstant, jei kūdikio tėvas arba motina yra Maltos pilietis ar pilietė.

Kitaip nei pilietybę, asmuo įprastinę gyvenamąją vietą gali pasirinkti sulaukęs atitinkamo amžiaus. Įprastinė gyvenamoji vieta nustatoma pagal vietą, kurioje asmuo gyvena, ir ketinimą neribotą laiką arba nuolat gyventi atitinkamoje jurisdikcijoje.

Veiksnumas prisiimti tam tikrus įsipareigojimus, pvz., tuoktis, sudaryti sutartis, užsiimti komercine veikla, sudaryti testamentą ir pan., nustatomas pagal konkrečias tos srities normas.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Tėvų pareigos vaiko atžvilgiu nustatytos Maltos civiliniame kodekse, tačiau tėvų valdžia baigiasi *ipso jure*, kai vaikui sueina aštuoniolika metų. Maltos teismų jurisdikcija nustatoma pagal Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (Brukselis IIa). Daugiau informacijos pateikiama [susijusiame skirsnyje](#).

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimas taip pat reglamentuojamas Maltos civiliniu kodeksu. Maltos teismai taiko šį kodeksą kiekvieną kartą, kai turi jurisdikciją. Įvaikinimas užsienyje pripažįstamas pagal Maltos teisę, atsižvelgiant į Konvenciją dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje.

3.5 Santuoka, nesutuokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Formalus santuokos galiojimas nustatomas pagal vietas, kurioje sudaroma santuoka, teisę. Maltoje taikomi santuokos formalumai nurodyti Maltos įstatymų 255 skyriuje ([Santuokos įstatymas](#)). Šiuo įstatymu, be kita ko, reglamentuojami santuokos apribojimai. Vienas šiame įstatyme minimų apribojimų – „jei vienam iš santuoką sudariusių asmenų nėra šešiolikos metų, santuoka laikoma negaliojančia“.

Nustatant Maltoje taikytiną teisę atsižvelgiama į sutuoktinių gyvenamąją vietą.

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Civilinės sąjungos reglamentuojamos pagal Maltos įstatymų 530 skyrių (Civilinės sąjungos įstatymas), kuriame savo ruožtu nurodomas 255 skyrius. Taigi sudarant civilinę sąjungą turi būti laikomasi 255 skyriuje nustatytų formalumų ir sąlygų.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Maltos teismas turi jurisdikciją skyrybų bylose tik pagal Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo. Daugiau išsamios informacijos pateikiama [susijusiame skirsnyje](#).

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Maltoje taikomas Reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje. Daugiau išsamios informacijos pateikiama [susijusiame skirsnyje](#).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Maltoje taikytina teisė – sutuoktinių bendros nuolatinės gyvenamosios vietos teisė (*lex situs*). Civilinio kodekso 1316 straipsnyje numatyta, kad sudarius santuoką Maltoje būtų taikomas bendro įsigyto turto režimas. Be to, sudarius santuoką ne Maltoje, bet vėliau sutuoktiniams įsikūrus Maltoje, bendro įsigyto turto režimas taikomas vos jiems įsikūrus Maltoje, išskyrus atvejus, kai sutuoktiniai prieš tai sudaro susitarimą dėl bendro įsigyto turto režimo netaikymo.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Su testamentais ir paveldėjimu susijusiais atvejais Maltos teismai sistemingai taiko bendrąją teisę. Taigi netestamentinio paveldėjimo atvejais (t. y. kai nebuvo sudarytas testamentas) kilnojamojo turto paveldėjimas reglamentuojamas pagal teisę, taikomą testatoriaus gyvenamojoje vietoje mirties metu; nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma jurisdikcijos, kurioje yra turtas, teisė. Tais atvejais, kai yra sudarytas testamentas, testatoriaus veiksnumas sudaryti testamentą nustatomas pagal teisę, taikomą testatoriaus gyvenamojoje vietoje testamento sudarymo dieną. Testamentinės išskirtinės gavėjas laikomas veiksniumi priimti kilnojamąjį turtą, jei yra veiksnus pagal savo gyvenamosios vietos teisę arba testatoriaus gyvenamosios vietos teisę. Be to, testamentas formaliai galioja, jei yra sudarytas pagal bet kurią iš šių teisių: vietoje, kurioje buvo sudarytas testamentas (t. y. paprastai ten, kur jis buvo pasirašytas ir paliudytas) testamento sudarymo metu taikomą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, testamento sudarymo metu taikomą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, mirties metu taikomą teisę; Taip pat formaliai galioja testamentas dėl nekilnojamojo turto perdavimo, jei jis atitinka jurisdikcijos, kurioje yra turtas, teisę.

3.8 Nekilnojamasis turtas

3.9 Bankrotas

Maltoje taikomas Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (su pakeitimais). Šiame reglamente, be kita ko, nustatomos susijusių taisyklės, taikomos byloms, susijusioms su visišku arba daliniu skolininko turto perdimu ir likvidatoriaus skyrimu, kai pagrindiniai skolininko interesai yra ES valstybėje narėje. Jei atvejis nepatenka į Reglamento (EB) Nr. 1346/2000 taikymo sritį, taikoma Maltos teisė, kai tai yra Maltos teismo jurisdikcija, būtent kai įmonė yra registruota Maltoje.

Paskutinis naujinimas: 11/04/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([de](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Taikytina teisė - Austrija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Austrijos tarptautinė privatinė teisė iš esmės kodifikuota 1978 m. birželio 15 d. Tarptautinės privatinės teisės įstatyme (*Gesetz über das internationale Privatrecht – IPR-Gesetz*), BGBl. Nr. 304/1978. Toliau nurodytas įstatymų kolizijos nuostatas galima rasti kituose įstatymuose, išskyrus Tarptautinės privatinės teisės įstatymą (toliau, IPRG):

1979 m. kovo 8 d. federalinio akto, kuriuo patvirtinamos vartotojų apsaugos nuostatos (Vartotojų apsaugos aktas – KSchG) 13a straipsnis (*Bundesgesetz vom 8. März 1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden (Konsumentenschutzgesetz – KSchG)*), BGBl. Nr. 140/1979

Federalinio akto dėl teisių į dalinį naudojimąsi nekilnojamuoju turtu įgijimo 11 straipsnis (Dalinio naudojimo aktas – TNG) (*Bundesgesetz über den Erwerb von Teilzeitnutzungsrechten an unbeweglichen Sachen (Teilzeitnutzungsgesetz – TNG)*), BGBl. I Nr. 32/1997

Federalinio akto, įgyvendinančio direktyvą 93/7/EEB dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros vertybių grąžinimo, 20 straipsnis (*Bundesgesetz zur Umsetzung der Richtlinie 93/7/EWG über die Rückgabe von unrechtmäßig aus dem Hoheitsgebiet eines Mitgliedstaates der Europäischen Gemeinschaft verbrachten Kulturgütern*), BGBl. I Nr. 67/1998

Federalinio akto dėl civilinės atsakomybės už radioaktyviųjų medžiagų sukeltą žalą 23 straipsnis (1999 m. Branduolinės atsakomybės aktas – AtomHG 1999) (*Bundesgesetz über die zivilrechtliche Haftung für Schäden durch Radioaktivität (Atomhaftungsgesetz 1999 – AtomHG 1999)*), BGBl. I Nr. 170/1998

Federalinio akto dėl sąskaitų galiojimo mokėjimo sistemose, vertybinių popierių vykdymo sistemose ir vertybinių popierių apskaitos sistemose (Atsiskaitymų baigtinumo aktas) 16 ir 18 straipsniai (*Bundesgesetz über die Wirksamkeit von Abrechnungen in Zahlungs- sowie Wertpapierliefer und -abrechnungssystemen (Finalitätsgesetz)*), BGBl. I Nr. 98/2001

Bankroto kodekso 221–235 straipsniai (*Insolvenzordnung*).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

IPRG 53 straipsnyje nustatyta, kad jis nedaro poveikio tarptautinėms sutartims, kurios yra viršesnės ne tik už šio akto nuostatas, bet ir kitas už nacionalines įstatymų kolizijos taisykles. Toliau išvardytose **daugiašalėse tarptautinėse konvencijose**, kurių susitariančioji šalis yra Austrija, pateikiamos įstatymų kolizijos taisyklės:

- 1956 m. spalio 24 d. Hagos konvencija dėl vaikų išlaikymo prievolėms taikytinos teisės;
- 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje;
- 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos;
- 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.
- 1970 m. rugsėjo 20 d. TCBK konvencija dėl vėlesnės santuokos įteisinimo;
- 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje;
- 2000 m. sausio 13 d. Hagos konvencija dėl tarptautinės suaugusiųjų asmenų apsaugos;
- 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Toliau nurodytose dvišalėse sutartyse yra įstatymų kolizijos taisyklių:

- 1959 m. rugsėjo 9 d. Austrijos Respublikos ir Irano Imperijos draugystės ir gyvenamosios vietos sutartis;
- 1954 m. gruodžio 16 d. Austrijos Respublikos ir Jugoslavijos Federacinės Liaudies Respublikos sutartis dėl abipusių teisinių reikalų;
- 1963 m. gruodžio 11 d. Austrijos Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos sutartis dėl abipusių santykių civilinės teisės reikalų ir dokumentacijos srityse.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Užsienio teisė taikoma oficialiai ir atsižvelgiant į jos pradinę taikymo sritį (IPRG 3 straipsnis).

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Pagal IPRG 5 straipsnį *renvoi* laikytis būtina, išskyrus atvejus, kai pateikiama konkreti nuoroda į kitos valstybės materialinę teisę. Jeigu užsienio teisėje pateikiama atgalinė nuoroda į Austrijos teisę, tuomet lemiamą reikšmę turi Austrijos teisė. Jeigu užsienio teisėje pateikiama nuoroda į jau nurodytą teisę, taikytina yra ta teisė, į kurią buvo pateikta pirmoji nuoroda.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Vėlesnis sąlygų, lemiančių ryšį su konkrečiu teisės aktu, pasikeitimas neturi įtakos bylos veiksniams, kurie jau nebegalioja (IPRG 7 straipsnis), nors kai kuriose konkrečiose kolizinėse normose yra šio principo išimčių. Iš esmės dėl šios priežasties nebesitęsiančioms faktinėms aplinkybėms yra teoriškai taikytina teisė, kuri yra lemiamą aplinkybių atsiradimo metu, o tebesitęsiančioms aplinkybėms teoriškai taikoma teisė, kuri yra lemiamą sprendimo priėmimo metu.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Įstatymas, į kurį pateikta nuoroda, nėra taikytinas, jei jo taikymo rezultatai būtų nesuderinami su Austrijos teisės sistemos pagrindinėmis vertybėmis (IPRG 6 straipsnis).

Austrijos teisėje galioja nuostatos, kurios taikomos nepaisant tarptautinės privatinės teisės taisyklių (viršesnės privalomos taisyklės). Kai kurių šių nuostatų viršesnis privalomas pobūdis atsispindi jų formuluotėje, kitose šis pobūdis matomas iš jų reglamentuojamo dalyko.

Viršesnės privalomos taisyklės yra nustatytos, pvz., Akto, kuriuo iš dalies keičiamas darbo sutarties įstatymas (*Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz*, AVRAG), 7, 7a ir 7b straipsniuose, kuriuose nustatyta, kad, nepaisant taikytinos teisės, Austrijos darbuotojai turi teisę gauti ne mažesnę atlyginimą nei tas, dėl kurio susitarta kolektyvinėje sutartyje, ir teisę į minimalias atostogas. Kita viršesnė privaloma taisyklė nustatyta KSChG 13a straipsnio 2 dalyje, pagal kurią lemiamą reikšmę turi KSChG 6 straipsnis (dėl nepriimtinių sutarties sąlygų), Civilinio kodekso (ABGB) 864a straipsnis (dėl neįprastų bendrųjų verslo ir sutarčių formų sutartinių nuostatų galiojimo) ir ABGB 879 straipsnio 3 dalis (dėl bendrųjų verslo ir sutarčių formų sutartinių nuostatų, kuriomis iš esmės pažeidžiama vartotojų apsauga, negaliojimo), nepaisant sutarčiai taikytinos teisės, jeigu sutartį sudarė Austrijoje prekiaujantis verslininkas, kuris siekė sudaryti tokias sutartis.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisė turi būti oficialiai nustatyta. Šiuo tikslu teismas gali remtis šalių bendradarbiavimu, Federalinės teisingumo ministerijos informacija arba ekspertų ataskaitomis. Jeigu, nepaisant didelių pastangų, užsienio teisės turinio neįmanoma nustatyti per pagrįstą terminą, taikoma Austrijos teisė (IPRG 4 straipsnis).

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinės prievolės, kurioms netaikomas 2008 m. liepos 4 d. Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinių prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, p. 6), reglamentuojamos pagal šalių aiškiai ar galutinai pasirinktą taikytiną teisę. Jei nepasirinkta jokia taikytina teisė, lemiamą reikšmę turi sutarties esminę paslaugą vykdančios šalies įprastinės gyvenamosios (įsisteigimo) vietos teisė (IPRG 35 straipsnis).

Vartojimo sutartims taikomos specialios įstatymų kolizijos taisyklės. Įvairiose vartotojų apsaugos direktyvose įtvirtintos įstatymų kolizijos taisyklės yra perkeltos į Vartotojų apsaugos akto 13a straipsnio 1 dalį, kuria, siekiant užtikrinti vartotojų apsaugą, iš esmės ribojama laisvė pasirinkti taikytiną teisę.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinės prievolės, susijusios su teisėmis reikalauti atlyginti nuostolius, kurioms netaikomas 2007 m. liepos 31 d. Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinių prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) (OL L 199, p. 40), reglamentuojamos pagal šalių aiškiai ar galutinai pasirinktą taikytiną teisę. Jei nepasirinkta jokia taikytina teisė, lemiamą reikšmę turi valstybės, kurioje buvo atlikti žalą sukėlę veiksmai, teisė. Tačiau jeigu atitinkamas šalis tvirtesni ryšiai sieja su viena ir ta pačia kokia nors kita valstybe, tuomet lemiamą reikšmę turi tos valstybės teisė (IPRG 48 straipsnis).

Pagal šią įstatymų kolizijos taisyklę nustatoma taikytina teisė, kuria remiantis sprendžiama, ar atsirado atsakomybė už žalą, kas atsako už žalą ir koks yra žalos dydis. Joje taip pat aptariami nusikalstamo nerūpestingumo klausimai ir tiesioginis nukentėjusios šalies reikalavimas draudikui, taip pat ieškiniams dėl žalos atlyginimo taikomas senaties terminas.

Teisės pareikšti reikalavimą dėl **eismo įvykio** sukeltos žalos kompensavimo, kurios patenka į 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencijos dėl eismo įvykiams taikytinos teisės taikymo sritį, turi turėti siejamąjį veiksnių pagal šią konvenciją.

Sprendimas dėl nesutartinių teisių pareikšti reikalavimą dėl žalos, kuri Austrijoje buvo padaryta dėl **jonizuojančiosios spinduliuotės**, kompensavimo nukentėjusios šalies prašymu turi būti priimamas pagal Austrijos teisę (1999 m. AtomHG 23 straipsnio 1 dalis). Jeigu jonizuojančiosios spinduliuotės žala sukeliama užsienyje ir sprendimas dėl jos turi būti priimamas pagal Austrijos teisę, nuostolių atlyginimas priteisiamas tik jeigu ir tiek, kiek tai yra susiję su nukentėjusios šalies asmeniniu statusu.

Negotiorum gestio arba iš **nepagrįsto praturtėjimo kylantiems reikalavimams** taikytina teisė nustatoma pagal reglamentą „Roma II“.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamaja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmens asmeninį statusą reglamentuoja jo pilietybės valstybės teisė. Jeigu asmuo turi daugiau nei vieną pilietybę, lemiamą reikšmę turi valstybės, su kuria asmenį sieja glaudžiausi ryšiai, teisė; tačiau Austrijos pilietybė visada yra viršesnė. Pabėgėlių ir asmenų be pilietybės asmeninis statusas reglamentuojamas pagal jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisę (IPRG 9 straipsnis).

Asmens teisė turėti **pavardę** nustatoma atsižvelgiant į atitinkamą asmens statusą, nepaisant pagrindo, kuriuo remiantis suteikiama pavardė (IPRG 13 straipsnis).

Todėl, pvz., apie santuokinę pavardę negalima spręsti pagal vedybinį statusą, o reikėtų spręsti pagal pavardės statusą. IPRG 8 straipsnyje nustatytas bendras oficialus statusas taikomas pavardės nurodymo deklaracijos formai. (Atitinkamai teisės akto forma turi būti vertinama pagal tą pačią teisę, kokiai priklauso ir teisės aktas; tačiau pakanka laikytis valstybės, kurioje vykdomas teisės aktas, oficialių reikalavimų.). Remiantis teismų praktika, pavardė, gauta pagal ankstesnį asmens statusą, nekeičiama paprasčiausiai pakeitus asmens statusą (pilietybę).

Asmens **teisnumas ir veiksnumas taip pat turi būti nustatomi pagal asmens asmeninį statusą** (IPRG 12 straipsnis). Ši nuoroda apima visus veiksnumo apribojimus, pvz., dėl protinės ligos, išskyrus santuokinį veiksnumą. Jei asmuo jau yra pilnametis, jis tokiu ir lieka, nepaisant to, kad pagal naujai įgytą asmens statusą jis nebūtų pilnametis.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Vaiko teisėtumui taikomi reikalavimai ir jų užginčijimas turi būti nagrinėjami pagal asmens statusą, kurį sutuoktiniai turėjo vaiko gimimo metu, arba, jei santuoka buvo nutraukta anksčiau, santuokos nutraukimo metu. Jei sutuoktiniai turi skirtingą asmens statusą, lemiamą reikšmę turi vaiko asmens statusas gimimo metu. Šios įstatymų kolizijos taisyklės taikymo sritis apima vyro tėvystės prezumpciją, teisėtumo užginčijimo pagrindus ir asmenis, turinčius teisę ginčyti teisėtumą, bei laikotarpį, kuriuo galima užginčyti teisėtumą.

Reikalavimai, keliami nesantuokinio vaiko **įteisinimui**, paskelbiant jį teisėtu (pvz., dėl nacionalinio akto, bet ne dėl vélesnės santuokos sudarymo), turi būti nagrinėjami pagal tėvo asmens statusą (IPRG 23 straipsnis).

Remiantis įteisinimo sutartimi, įteisinimas vėliau tėvams sudarant santuoką galioja, jeigu taip nustatyta tėvo arba motinos pilietybės valstybės teisėje.

Reikalavimai, keliami nesantuokinio vaiko **tėvystės nustatymui ir pripažinimui, turi būti nagrinėjami pagal vaiko asmens statusą jo gimimo metu**. Vélesnis vaiko asmens statusas tampa lemiamu, jei pagal jį, o ne pagal vaiko asmens statusą jo gimimo metu leistinas tėvystės nustatymas ir pripažinimas. Teisė, pagal kurią tėvystė nustatoma ir pripažįstama, galioja ir tėvystės užginčijimui.

Tėvų ir vaikų santykiai Vaiko teisėtumo ir įteisinimo bei neteisėtumo **pasekmės** nustatomos pagal vaiko asmens statusą. IPRG 24 ir 25 straipsniuose aptariami vaiko globos ir auginimo, vaiko turto administravimo ir naudojimo, teisinio vaiko atstovavimo, atliekamo vieno ar abiejų tėvų, įskaitant privalomą oficialių sutikimą tam tikrai atstovavimo veiklai atlikti, klausimai, taip pat teisėtų vaikų globos nustatymo tėvams nutraukus santuoką globos ir abipusio išlaikymo klausimai. Šios nuostatos iš esmės sutampa su Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir 1961 m. Hagos konvencija dėl nepilnamečių apsaugos taisyklių, kai ji (vis dar) galioja (tai taikoma Turkijai ir Makao). Atitinkamai kompetentingos institucijos, nustatydamos priemones, kuriomis siekiama užtikrinti nepilnamečių apsaugą, taiko savo vidaus teisę; paprastai kompetenciją turi gyvenamosios vietos valstybės institucijos.

Tėvystės klausimai sprendžiami pagal asmeninį statusą atitinkamu momentu, tačiau tai netaikoma klausimams, susijusiems su tėvų ir vaikų santykiais; svarbiausia – atitinkamas vaiko asmeninis statusas. Jei asmeninis statusas pasikeičia, pasikeitus statusui (susijusių siejamųjų veiksnių, pilietybės pasikeitimas), tėvų ir vaikų santykiai vertinami pagal naują asmeninį statusą.

Teismų praktikoje ne kartą užsienio teisėje nustatytos globos taisyklės nebuvo taikomos remiantis tuo, kad jos **prieštaravo viešajai tvarkai** ir jeigu nebuvo manoma, kad jos neatitinka vaiko interesų.

3.4.2 Įvaikinimas

Pagal IPRG 26 straipsnį vaiko įvaikinimo ir panaikinimo sąlygos grindžiamos kiekvieno įvaikinančio asmens asmeniniu statusu. Be to, lemiamą reikšmę turi vaiko asmeninis statusas, tačiau taisyklės, kai vaikai yra nepilnamečiai, šis statusas yra svarbus tiek, kiek juo remdamasis vaikas arba trečioji šalis, kurią su vaiku sieja šeimos teisės santykiai, gali duoti sutikimą. Vaiko įvaikinimo sąlygos apima, pvz., įvaikinančio asmens amžių, įvaikinančių asmenų ir įvaikinamo vaiko amžiaus skirtumą ir klausimą, ar paties įvaikinančio asmens vaikai nesudaro kliūčių įvaikinimui ir, jei taip, tai kokiomis sąlygomis, taip pat bet kokius su sutikimu susijusius reikalavimus, įskaitant galimybę oficialiai pripažinti atsisakymą negaliojančiu.

Vaiko įvaikinimo pasekmės nustatomos pagal įvaikinančio asmens asmeninį statusą, o jeigu vaiką įvaikina sutuoktiniai, pagal lemiamą teisę, kuri reglamentuoja teisinę santuokos pasekmes asmeniui. Mirus vienam iš sutuoktinių, kito sutuoktinio asmeninis statusas yra lemiamas nustatant šias pasekmes.

Vaiko įvaikinimo pasekmės paveldėjimo teisei nustatomos ne pagal įvaikinimo statusą, bet pagal paveldėjimo statusą.

Vaiko įvaikinimas iš esmės yra baigtinė faktinė aplinkybė, todėl sprendimas lieka toks pat, nepaisant vėliau pasikeitusio asmeninio statuso arba siejamojo veiksnio. Įvaikio statusas pats savaime yra nuolatinis teisinis santykis. Todėl statusas, kuris turi lemiamą reikšmę vaiko įvaikinimo pasekmėms, gali pasikeisti: tai priklauso nuo atitinkamo įvaikinančio asmens asmeninio statuso.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Austrijoje sudarytos **santuokos formai** taikoma Austrijos teisė, o užsienyje sudarytos santuokos forma nustatoma pagal kiekvieno sužadėtinio asmeninį statusą; tačiau pakanka laikytis formalių santuokos sudarymo vietos reikalavimų (IPRG 16 straipsnis). Kai nuoroda į vietos, kurioje santuoka įvyko, oficialius reikalavimus yra ribota, galioja tik įstatymo, į kurį nukreipia materialinė teisė, nuostatos, tad bet koks vietos teisėje nustatytas *renvoi* yra nereikšmingas (IPRG 5 straipsnio išimtis).

Santuokai ir santuokos negaliojimui bei santuokos **pripažinimui negaliojančia** taikomi reikalavimai (skirtingai nuo santuokos nutraukimo), kurie galioja kiekvienam iš sutuoktinių, nustatomi pagal jų asmens statusą (IPRG 17 straipsnis). Tačiau jeigu vieno arba abiejų sutuoktinių asmeniniam statusui taikytinoje teisėje santuokos nuostatų nėra, remiantis vieno arba abiejų sutuoktinių lytimi, santuokai taikomi reikalavimai turi būti nustatomi pagal valstybės, kurioje sudaryta santuoka, teisę.

Ši įstatymų kolizijos taisyklė yra susijusi su materialiais santuokos reikalavimais, pvz., reikalaujamas amžius, kliūčių santuokai nebuvimas, bet kokie su sutikimu susiję reikalavimai ir jų pakeičiamumas.

Pagal IPRG 18 straipsnį **santuokos asmeninės teisinės pasekmės** nustatomos pagal bendrą sutuoktinių asmens statusą, o jei tokio nėra – pagal paskutinį buvusį bendrą asmens statusą, jei vienas iš sutuoktinių jį vis dar turi. Kitu atveju pasekmes nulemia valstybės, kurioje abu sutuoktiniai paprastai gyvena, įstatymai, o jei tokios valstybės nėra – valstybės, kurioje jie paskutinį sykį nuolatos gyveno, įstatymai, jei vienas iš sutuoktinių ten vis dar gyvena.

Šios įstatymų kolizijos taisyklės taikymo sritis apima ir su sutuoktinių turto susijusias pareigas, gyvenamosios vietos pakeitimą, išlaikymo prievolę, taip pat kiekvieno sutuoktinio teisę gauti išlaikymą, tačiau neapima teisės, susijusios su po santuokos įgyta pavarde, arba sutuoktinių turto režimo. Nuoroda gali būti keičiama: jeigu pasikeičia siejamieji veiksniai, lemiamą reikšmę gali įgyti kita teisė.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Registruotos partnerystės įstatymu (*Gesetz über die eingetragene Partnerschaft*) į IPRG įtraukti 27a–27d straipsniai.

Registruotai partnerystei (ir jos formai), partnerystės negaliojimui ir nutraukimui dėl kaltės taikomi reikalavimai nustatomi pagal valstybės, kurioje buvo sudaryta partnerystė, teisę (IPRG 27a straipsnis).

Pagal IPRG 27b straipsnį **registruotos partnerystės asmeninės pasekmės** taip pat nustatomos pagal valstybės, kurioje registruoti partneriai turi savo bendrą įprastinę gyvenamąją vietą, teisę arba, jeigu bendros įprastinės gyvenamosios vietos nėra, pagal valstybės, kurioje buvo abiejų partnerių paskutinė įprastinė gyvenamoji vieta, jei vienas iš jų joje tebegyvena, teisę. Todėl jeigu gyvenamosios vietos valstybės teisės negalima taikyti arba jeigu pagal šią teisę neregamentuojamos asmeninės teisinės pasekmės, lemiamą reikšmę turi registruotų partnerių bendras asmeninis statusas arba, jeigu bendro asmeninio statuso nėra, paskutinis bendras asmeninis statusas, jeigu vienas iš partnerių jį išlaikė. Priešingu atveju taikytina Austrijos teisė; taip yra ir tuo atveju, jeigu registruotos partnerystės asmeninės pasekmės nėra reguliuojamos pagal asmeninį statusą.

Registruotos partnerystės **turto režimas** turi būti nustatomas pagal teisę, taikomą nuo 2019 m. sausio 29 d. pagal **Reglamentą (ES) 2016/1104 dėl registruotų partnerystės turtinių pasekmių**.

Pagal IPRG 27b straipsnį registruotos partnerystės **nutraukimas** be kaltės reglamentuojamas pagal valstybės, kurioje registruoti partneriai turi savo bendrą įprastinę gyvenamąją vietą partnerystės nutraukimo metu, teisę arba, jeigu tokios bendros įprastinės gyvenamosios vietos nėra, pagal valstybės, kurioje buvo abiejų partnerių paskutinė bendra įprastinė gyvenamoji vieta, jei vienas iš jų joje tebegyvena, teisę. Todėl jeigu gyvenamosios vietos valstybės teisės negalima taikyti arba jeigu atitinkamai registruotos partnerystės negalima nutraukti remiantis nurodytais faktais, lemiamą reikšmę turi registruotų partnerių bendras asmeninis statusas arba, jeigu bendro asmeninio statuso nėra, paskutinis bendras asmeninis statusas, jeigu vienas iš partnerių jį išlaikė. Priešingu atveju taikytina Austrijos teisė; taip yra ir tuo atveju, jeigu pagal asmeninį statusą registruotos partnerystės negalima nutraukti remiantis nurodytais faktais.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Pagal PRG 20 straipsnį **santuokos nutraukimo** aspektai, kurių neregamentuoja reglamentas „Roma III“ (Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, OL L 343, 2010 m. gruodžio 29 d., p. 10) (santuokos nutraukimo turtinės pasekmės), turi būti nustatomi pagal teisę, kuri turi lemiamą reikšmę santuokos teisinėms pasekmėms asmeniui. Šiuo atveju svarbus yra santuokos nutraukimo laikas; todėl nuorodos negalima pakeisti.

Sutuoktinių turto režimas turi būti nustatomas pagal teisę, taikomą nuo 2019 m. sausio 29 d. pagal **Reglamentą (ES) 2016/1103 dėl sutuoktinių turto teisinių režimų**.

Santuokos panaikinimo institutas Austrijos teisėje nenumatytas. Kadangi šis klausimas neregamentuojamas reglamente „Roma III“, jis turėtų būti susietas atsižvelgiant į glaudžiausią ryšį pagal IPRG 1 straipsnį. Glaudžiausias ryšys gali būti tinkamai nustatomas pagal teismų praktikos ir IPRG 20 straipsnio analogiją.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje, OL L 7, p. 1 (ES išlaikymo reglamentas) pateikiama nuoroda į išlaikymo statusą, kuris aptariamas 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokole dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės. Todėl pirmiausia taikoma valstybės, kurioje yra asmens, kuriam turi būti mokamas išlaikymas, įprastinė gyvenamoji vieta, teisė (kurią papildo *lex fori*, specialiųjų siejamųjų veiksnių, gynybos nuo „netikėtų“ reikalavimų ir išimtinės galimybės pasirinkti taikytiną teisę nuostatos).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turto režimas turi būti nustatomas pagal teisę, taikomą nuo 2019 m. sausio 29 d. pagal **Reglamentą (ES) 2016/1103 dėl sutuoktinių turto teisinių režimų** (žr. pirmiau).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimo klausimus reglamentuoja ES paveldėjimo reglamentas (2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo, OL L 201, 2012 m. liepos 27 d., p. 107). Senoms byloms taikomas IPRG 28 straipsnis, pagal kurį lemiamą reikšmę turinti teisė priklauso nuo mirusiojo mirties metu galiojusio asmeninio statuso. Ši įstatymų kolizijos taisyklė iš esmės taip pat apėmė atsakomybę už palikimo skolas ir paveldėjimo priėmimą. Tačiau jeigu paveldėjimo byla nagrinėjama Austrijoje, paveldėjimo priėmimas ir atsakomybė už palikimo skolas turi būti nustatomi pagal Austrijos teisę (IPRG 28 straipsnio 2 dalis).

3.8 Nekilnojamasis turtas

Daiktinių teisių (*in rem*) į kilnojamąjį turtą **įgijimas ir netekimas**, įskaitant disponavimo teisę, turi būti nustatomas pagal turto buvimo vietos valstybės teisę įvykus faktinėms aplinkybėms, kuriomis įvyko įgijimas ar praradimas. Nuosavybės teisinė rūšis ir teisių turinys nustatomi, remiantis valstybės, kurioje yra nuosavybė, įstatymais (IPRG 31 straipsnis).

Įstatymų kolizijos taisyklės taikymo sritis apima visų pirma nuosavybę, servitutus (žemės suvaržymus), įkeitimą, statybos teisę, butų nuosavybę ir išsaugojimo teises, galiojančias trečiosioms šalims, ir nuosavybės teisės išsaugojimą. Pagal šią teisę taip pat reguliuojamos nuosavybės perdavimo pasekmės.

Vėlesnis vietos pakeitimas neturi įtakos taikytinai teisei, nes teisės įgijimas yra įvykęs faktas.

Teisės įgijimo **pasekmės** yra pagrįstos atitinkamos vietos įstatymais; todėl šis siejamasis veiksnys gali pasikeisti. Pagal šią teisę taip pat sprendžiami klausimai, susiję su savininko teisine apsauga, ar ir koku mastu šalis, kuriai priklauso daiktinės teisės, turi teisę jomis disponuoti, pvz., ar įkeistas kilnojamas turtas taip pat gali būti parduodamas be teismo įsikišimo, taip pat kiti klausimai.

Speciali reguliavimo tvarka taikoma **transporto priemonėms** (IPRG 33 straipsnis). Daiktinės teisės į laivus ir orlaivius, kurie buvo įregistruoti registre, nustatomos pagal šalies, kurioje jie įregistruoti, teisę; geležinkelio transportui taikytina teisė yra valstybės, kurioje faktiškai įsikūrusi geležinkelio įmonė, kurios veikloje naudojamos tos transporto priemonės, pagrindinė administracija, teisė. Teisiniams ir privalomai patvirtintiems užstatams arba teisiškai patvirtintoms išsaugojimo teisėms, kuriomis laidojami reikalavimai kompensuoti transporto priemonės sukeltus nuostolius arba susijusias išlaidas, taikytina teisė yra valstybės, kurioje yra turtas ir kurioje įvyko visi esminiai faktiniai įvykiai, teisė.

Speciali reguliavimo tvarka taikoma ir **nekilnojamajam materialiam turtui**: jei daiktinės teisės į nekilnojamąjį turtą patenka ir į kitos pamatinės normos taikymo sritį (pvz., santuokinės nuosavybės režimo normos), svarbesnė yra nuosavybės teisės norma, t. y. ryšys su valstybės, kurioje yra nuosavybė, teise.

Nematerialiam turtui netaikoma jokia įstatymų kolizijos taisyklė. Pagal IPRG 1 straipsnį nuosavybės teisei į nematerialų turtą taikytina teisė nustatoma atsižvelgiant į tai, su kuria teise ją sieja glaudžiausi ryšiai. Vertybiniais popieriais užtikrinamoms teisėms taikomas *lex cartae* principas. IPRG 33a straipsnyje, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvos 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito platesnės taikymo srities 9 straipsnis, nustatyta speciali įkaito nematerialiais vertybiniais popieriais taisyklė. Vertybiniais popieriais apskaitos sistemose galioja atskiros taisyklės, nustatytos Atsiskaitymų baigtinumo akto (*Finalitätsgesetz*) 16 ir 18 straipsniuose, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama Atsiskaitymų baigtinumo direktyva 98/26/EB.

3.9 Bankrotas

Tarptautinė **bankroto teisė** reglamentuojama pagal Bankroto kodekso (BK) septintą dalį. Pagal BK 217 straipsnį nuostatos taikomos tik tiek, kiek jomis reglamentuojami klausimai neaptarti tarptautinėje teisėje arba konkrečiai Europos Bendrijų teisės aktuose, visų pirma Reglamente (EB) Nr. 848/2015 dėl nemokumo bylų (ES nemokumo reglamentas). Turinio prasme nuostatos iš esmės atitinka atitinkamas ES bankroto reglamento nuostatas.

Iš esmės būtinas sąlygas bankroto bylai pradėti ir bankroto bylos pasekmes reglamentuoja valstybės, kurioje pradeda byla, teisė. BK 221–235 straipsniuose nustatytos taisyklės dėl trečiųjų šalių daiktinių teisių, įskaitymo, išsaugojimo teisių, su nekilnojamoju turtu susijusių sutarčių, reguliuojamų rinkų, darbo sutarčių, bankroto bylos pasekmių teisėms, kurioms taikoma registracija, taip pat dėl žalingiems veiksams taikytinos teisės ir trečiųjų šalių, kurios veikia kaip pirkėjai, apsaugos, nagrinėjamų ieškinių pasekmių, *lex rei sitae* teisės atsižvelgiant į nuosavybės ir kitų teisių įgyvendinimą, įskaitymo ir novacijos sutarčių, perpirkimo sutarčių ir mokėjimų pradėjus bankroto bylą.

Kai šios taisyklės iš dalies sutampa su IPRG taisyklėmis ar kitomis ginčų sprendimo taisyklių nuostatomis, pirmenybė teikiama kur kas konkretesnėms Bankroto kodekso nuostatoms.

Paskutinis naujinimas: 04/11/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Lenkija

PASTABA: Toliau pateikti atsakymai NETAIKOMI situacijoms, kurios reglamentuojamos pagal ES teisę

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

2011 m. vasario 4 d. Tarptautinės privatinės teisės įstatymas (konsoliduotas tekstas pateikiamas 2015 m. įstatymų sąvado 1792 punkte) (toliau – TPTĮ).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1905 m. liepos 17 d. Hagos konvencija, susijusi su pilietinių teisių atėmimu ir panašiomis apsaugos priemonėmis.

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje.

1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės.

1980 m. birželio 19 d. Romoje pateikta pasirašyti Konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės.

1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Lenkija pasirašė įvairius dvišalius susitarimus dėl teisinių sandorių, kuriuose, be kita ko, įtvirtintos įstatymų kolizijos taisyklės. Tai apima susitarimus tiek su ES valstybėmis narėmis, tiek su trečiosiomis šalimis. Kadangi ES valstybėms narėms privalomi teisės aktai, kuriuose įtvirtintos įvairių teminių sričių įstatymų kolizijos taisyklės, yra **viršesni** už valstybių narių tarpusavio pasirašytus dvišalius susitarimus, todėl praktinę reikšmę iš esmės turi tik susitarimai su trečiosiomis šalimis.

Šiems susitarimams priklauso susitarimai su Baltarusija (1994 m. spalio 26 d.), Rusija (1996 m. rugsėjo 16 d.), Ukraina (1993 m. gegužės 24 d.), Korėjos Liaudies Demokratine Respublika (1986 m. rugsėjo 28 d.), Kuba (1982 m. lapkričio 18 d.), Vietnamu (1993 m. kovo 22 d.) ir pagal teisių perėmimą (remiantis 1960 m. vasario 6 d. susitarimu su Jugoslavija) susitarimai su Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija ir Serbija.

2 Wdrożenie norm kolizyjnych

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Taip, teismas įstatymų kolizijos taisykles taiko savo iniciatyva (*ex officio*). Teismas užsienio teisę taip pat taiko *ex officio* tais atvejais, kai įstatymų kolizijos taisyklėje nustatyta, kad ta teisė yra taikytina konkrečiam klausimui.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Pagal TPTĮ 5 straipsnį Lenkijos teisėje leidžiama taikyti tik atgręžtinį *renvoi*:

1 dalis netaikoma, jeigu taikytina teisė buvo nustatyta:

- 1) pasirinkus taikytiną teisę;
- 2) atsižvelgiant į teisinio sandorio formą;
- 3) atsižvelgiant į sutartines prievoles, nesutartines prievoles ar vienašalius teisinius sandorius, kuriems taikytina teisė nustatoma pagal šį įstatymą.

2.3 Stejamojo veiksnio pasikeitimas

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtis

TPTĮ 3 ir 10 straipsniuose nustatytos išimties, numatytos įstatymų kolizijos taisyklėse, susijusiose su teisiniais santykiais.

3 straipsnio 1 dalis. Kai pagal įstatymą reikalaujama taikyti *lex patriae* ir neįmanoma nustatyti atitinkamo asmens pilietybės, jis neturi pilietybės arba negalima nustatyti *lex patriae* turinio, taikoma asmens nuolatinės gyvenamosios vietos teisė, o jeigu jis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma jų įprastinės gyvenamosios vietos teisė.

10 straipsnio 1 dalis. Tais atvejais, kai neįmanoma išsiaiškinti aplinkybių, kuriomis nustatoma taikytina teisė, taikoma teisė, su kuria teisinis santykis yra glaudžiausiai susijęs. Be to, Lenkijos teisė taikoma tais atvejais, kai per pagrįstą terminą neįmanoma nustatyti taikytinos užsienio teisės turinio.

Be to, TPTĮ 67 straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai TPTĮ, konkrečiose taisyklėse, ratifikuotose ir Lenkijoje vykdytinose tarptautinėse sutartyse ar ES teisėje nenurodyta jokia taikytina teisė, teisinis santykis **turėtų būti reglamentuojamas pagal šalies, su kuria jis yra glaudžiausiai susijęs, teisę.**

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teismas užsienio teisę nustato ir taiko *ex officio* – 2001 m. liepos 27 d. Įstatymo dėl bendrosios kompetencijos teismų organizavimo 51a straipsnio 1 dalis (konsoliduotas tekstas pateikiamas 2019 m. įstatymų sąvado 52 punkte, su pakeitimais).

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Susijusios įstatymų kolizijos taisyklės nustatytos TPTĮ:

28 straipsnio 1 dalis. Sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, 2008 m. liepos 4 d., p. 6). Reglamentas nuostatos atitinkamai atvejais sutartinėms prievolėms taikomos tais atvejais, kai jos pagal 1 dalyje nurodyto reglamento 1 straipsnio 2 dalies j punktą nepatenka į jo taikymo sritį.

Pagal TPTĮ 29 straipsnio 1 dalį tais atvejais, kai Lenkijos teisėje nustatyta pareiga drausti, draudimo sutartis reglamentuojama pagal Lenkijos teisę.

2. Jeigu pagal Europos ekonominės erdvės valstybės narės teisę, kurioje nustatyta pareiga drausti, reikalaujama, kad draudimo sutarčiai būtų taikoma tos valstybės narės teisė, taikoma ta teisė.

30 straipsnio 1 dalis. Išskyrus 28 straipsnyje nurodytame reglamente pateiktus konkrečius atvejus, jei sutarčiai, kuri yra glaudžiai susijusi su bent vienos valstybės narės teritorija, nusprendžiama taikyti kitos šalies, išskyrus Europos ekonominės erdvės valstybę narę, taikytiną teisę, toks sprendimas negali panaikinti vartotojų apsaugos, kuri jiems buvo suteikta pagal Lenkijos įstatymą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama šios direktyvos:

1) 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (1993 m. balandžio 21 d., OL L 95, p. 29); OL ES specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 15 tomas 002 p. 288);

2) (panaikinta);

3) 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (1999 m. liepos 7 d., OL L 171, p. 12); OL ES specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 15 tomas 004 p. 223);

4) 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/65/EB dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir Direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB (2002 m. spalio 9 d., OL L 271, p. 16; OL ES specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 06 tomas 004 p. 321);

5) 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB (2008 m. gegužės 22 d., OL L 133, p. 66, iš dalies pakeista).

2. Tais atvejais, kai sutarčiai taikytina teisė pagal 2009 m. sausio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/122/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su kai kuriais pakaitinio naudojimosi, ilgalaikio atostogų produkto, perpardavimo ir keitimosi sutarčių aspektais (2009 m. vasario 3 d., OL L 33, p. 10) yra kitos šalies, išskyrus Europos ekonominės erdvės valstybę narę, teisė, remiantis ja negali būti panaikinama vartotojų apsauga, kuri jiems buvo suteikta pagal Lenkijos įstatymą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliama minėta direktyva:

1) jeigu nekilnojamas turtas yra vienoje iš valstybių narių, arba

2) susitarimo, kuris nėra tiesiogiai susijęs su nekilnojamoju turtu, atveju, jeigu ekonominės veiklos vykdytojas savo verslo arba profesionalią veiklą vykdo vienoje iš valstybių narių arba perkelia šią veiklą į vieną iš valstybių narių tokiu būdu, kad sutartis sudaroma vykdamas veiklą toje valstybėje narėje.

31 straipsnis. Iš vertybinių popierių, išskyrus įsakomąjį vekselį ar čekį, atsirandanti pareiga reglamentuojama pagal šalies, kurioje buvo įvykdytas arba išduotas tas vertybinis popierius, teisę.

32 straipsnio 1 dalis. Iš vienašalio teisinio sandorio atsirandanti pareiga reglamentuojama pagal sandorį vykdančios šalies pasirinktą teisę. Kai nustatomos abi tokios pareigos šalys, teisė pasirenkama, pakeičiama arba panaikinama remiantis tų šalių susitarimu.

2. Jeigu taikytina teisė nėra aiškiai pasirinkta, iš vienašalio teisinio sandorio kylanti pareiga reglamentuojama pagal šalies, kurioje sandorį vykdančias asmuo turi savo įprastinę gyvenamąją vietą arba registruotą buveinę, teisę. Jeigu iš bylos faktų matyti, kad pareiga yra glaudžiau susijusi su kitos šalies teise, taikoma tos šalies teisė.

...

Pagal 36 straipsnį debitorinių įsiskolinimų poveikis trečiosioms šalims nustatomas pagal šalies, turinčios jurisdikciją debitoriniams įsiskolinimams, teisę.

37 straipsnis. Skolos prisiėmimui taikytina teisė yra šalies, turinčios jurisdikciją prisiimtoms skoloms atžvilgiu, teisė.

38 straipsnis. Valiutos vertės pokyčio poveikis atsakomybės sumai įvertinamas pagal atsakomybei taikytiną teisę.

3.2 Nesutarinės prievolės

Susijusios įstatymų kolizijos taisyklės nustatytos TPT]:

33 straipsnis. Sutartinėms prievolėms, kylančioms iš kitų nei teisiniai sandoriai veiksmų, taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutarinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) (OL L 199, 2007 m. liepos 31 d., p. 40).

34 straipsnis. Pagal 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvenciją dėl eismo įvykiams taikytinos teisės (Įstatymų sąvado 2003/63 585 punktas) nustatoma nesutarinei trečiosios šalies atsakomybei, kylančiai dėl eismo įvykių, taikytina teisė.

35 straipsnis. Trečiosios šalies atsakomybė už atitinkamos šalies viešuosius įgaliojimus vykdančios valdžios institucijos veikimą ir neveikimą reglamentuoja tos šalies teisė.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję aspektai

Įstatymų kolizijos taisyklės, kurios taikomos juridinio asmens statusui:

Fizinių asmenų teismumas ir veiksmumas sudaryti teisinius sandorius reglamentuojamas pagal šių asmenų *lex patriae* (11 straipsnio 1 dalis).

2. Tais atvejais, kai fizinis asmuo sudaro teisinį sandorį vykdydamas verslo veiklą, pakanka, kad tas fizinis asmuo turėtų veiksmumą sudaryti tą sandorį pagal šalies, kurioje įsteigta jo įmonė, teisę.

3. Pagal 1 dalį nepanaikinama galimybė taikyti teisinį sandorį reglamentuojančios teisės, jeigu joje nustatyti konkretūs reikalavimai, susiję su veiksmumu įvykdyti tą teisinį sandorį.

Pagal 12 straipsnį tais atvejais, kai susitarimą pasirašė tos pačios valstybės šalys, fizinis asmuo, kuris turi veiksmumą pasirašyti susitarimą pagal tos šalies teisę, gali remtis neveiksmumo sąlyga pagal 11 straipsnio 1 dalį tik tais atvejais, kai kita šalis žinojo apie tokį neveiksmumą pasirašydama susitarimą, arba kai kita šalis tuo momentu dėl neatsargumo nežinojo apie tą neveiksmumą.

2. Fizinis asmuo, kuris sudaro vienašalį teisinį sandorį ir kuris turi veiksmumą jį sudaryti pagal šalies, kurioje vykdomas sandoris, teisę, gali remtis neveiksmumo sąlyga pagal 11 straipsnio 1 dalyje nurodytą teisę tik jeigu tai neturės neigiamo poveikio bet kuriems asmenims, kurie, veikdami pagal deramo stropumo principus, rėmėsi prielaida, kad tą teisinį sandorį vykdančias asmuo turėjo tam būtina veiksmumą.

3. Jeigu fizinis asmuo veikia per atstovą, 1 ir 2 dalių taikymas nustatomas atsižvelgiant į su atstovu susijusias svarbias aplinkybes.

4. 1 ir 2 dalys netaikomos šeimos ir globos ar paveldėjimo teisės srityje sudarytiems teisiniams sandoriams arba bet kokioms taisyklėms, susijusioms su nekilnojamoju turtu, esančiu šalyje, išskyrus šalį, kurioje buvo įvykdytas teisinis sandoris.

Pagal 13 straipsnio 1 dalį **teisinis neveiksmumas** reguliuojamas pagal neveiksmaus fizinio asmens *lex patriae*. Tais atvejais, kai Lenkijos teismas priima sprendimą dėl užsienio piliečio neveiksmumo, taikoma Lenkijos teisė.

Pagal 14 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad *lex patriae* būtų taikomas fizinio asmens **pripažinimui nežinia kur esančiu arba paskelbimui mirusiu**. Tais atvejais, kai Lenkijos teismas priima sprendimą dėl užsienio piliečio pripažinimo nežinia kur esančiu arba paskelbimo mirusiu, taikoma Lenkijos teisė.

Pagal 16 straipsnio 1 dalį fizinio asmens **asmenines teises** reglamentuoja jų *lex patriae*.

Fizinis asmuo, kurio asmeninėms teisėms gresia pavojus arba kurios buvo pažeistos, gali reikalauti suteikti apsaugą pagal šalies, kurios teritorijoje įvyko tokia grėsmė sukėlęs arba teisės pažeidęs įvykis, teisę arba pagal šalies, kurios teritorijoje atsirado pažeidimo pasekmės, teisę.

Jeigu fizinio asmens asmeninės teisės buvo pažeistos masinės žiniasklaidos priemonėse, teisė pateikti atsakymą, ištaisyti pateiktą informaciją arba teisė į panašią apsaugos priemonę reglamentuojama pagal šalies, kurioje yra leidėjo arba transliuotojo registruota buveinė arba įprastinė gyvenamoji vieta, teisę.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Tėvų ir vaikų santykiams taikytinos įstatymų kolizijos taisyklės (TPTI):

Vaiko tėvystė gali būti nustatoma arba ginčijama pagal vaiko *lex patriae*, kuri galiojo jo gimimo metu (TPTI 55 straipsnio 1 dalis). Jeigu pagal vaiko *lex patriae* jo gimimo metu neleidžiama teismo nutartimi nustatyti tėvystės, tėvystės nustatymo teismo nutartimi tvarka reglamentuojama pagal vaiko *lex patriae* tuo metu, kai buvo nustatyta vaiko tėvystė. Vaiko tėvystės pripažinimą reglamentuoja vaiko *lex patriae*, galiojusi jo pripažinimo metu. Tais atvejais, kai toje teisėje nenumatyta vaiko pripažinimo galimybė, taikoma vaiko gimimo metu galiojusi *lex patriae*, jeigu pagal ją leidžiamas toks pripažinimas. Pradėto, bet dar negimusio vaiko pripažinimą reglamentuoja motinos *lex patriae*, galiojusi pripažinimo metu.

Pagal TPTI 56 straipsnio 1 dalį **tėvų pareigoms ir globos teisėms taikoma** 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (OL L 151, 2008 m. birželio 11 d., p. 39, įstatymų sąvado 2010 /172 1158 punktas).

Tais atvejais, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į šalį, kuri nėra 1 dalyje nurodytos konvencijos susitariančioji šalis, nuo to laiko priemonių taikymo buvusios vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje sąlygos nustatomos pagal tos šalies teisę.

Vaikų **globai** taikytina teisė nustatoma pagal 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (TPTI 59 straipsnis).

Tais atvejais, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į šalį, kuri nėra 1 dalyje nurodytos konvencijos susitariančioji šalis, nuo to laiko buvusios vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje nustatytų priemonių taikymo sąlygos apibrėžiamos pagal tos šalies teisę.

3.4.2 Įvaikinimas

Pagal TPTI 57 straipsnį įvaikinimą reglamentuoja įvaikinančio tėvo (motinos) *lex patriae*.

Tais atvejais, kai bendrai įvaikina sutuoktiniai, įvaikinimą reglamentuoja jų bendra *lex patriae*. Tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros *lex patriae*, taikytina teisė yra abiejų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos šalies teisė, o jeigu jie negyvena toje pačioje šalyje, tuomet taikytina yra šalies, kurioje yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Tais atvejais, kai sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta nėra toje pačioje šalyje, taikytina teisė yra šalies, su kuria abu sutuoktinius sieja glaudžiausi ryšiai kitais atžvilgiais, teisė.

Kaip nurodyta TPTI 58 straipsnyje, įvaikinimas neįmanomas netaikant būsimo įvaikinančio asmens *lex patriae* jų sutikimui, jų teisinio atstovo sutikimui ir kompetentingos institucijos sutikimui, taip pat bet kokiems apribojimams įvaikinimui, kuri galioja perkėlus nuolatinę gyvenamąją vietą į kitą šalį.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Kiekvienos šalies **santuokinis veiksnumas** nustatomas jos *lex patriae* santuokos sudarymo metu (TPTI 48 straipsnis.)

Pagal 49 straipsnio 1 dalies nuostatas santuokos sudarymo forma reglamentuojama pagal santuokos sudarymo šalies teisę. Jeigu santuoka sudaroma už Lenkijos ribų, pakanka laikytis abiejų sutuoktinių *lex patriae* reikalavimų arba abiejų sutuoktinių nuolatinės arba įprastinės gyvenamosios vietos teisės santuokos sudarymo metu.

Pagal TPTI 50 straipsnį 48 ir 49 straipsniuose nurodyta teisė mutatis mutandis taikoma negalėjimui sudaryti santuoką ir reikalavimų, susijusių su forma, kuria sudaroma santuoka, nesilaikymui.

Sutuoktinių asmeninius ryšius ir sutuoktinių turto režimą reglamentuoja jų bendra *lex patriae* (51 straipsnio 1 dalis). Tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros *lex patriae*, taikytina teisė yra abiejų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos šalies teisė, o jeigu jie negyvena toje pačioje šalyje, tuomet taikytina yra šalies, kurioje yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Tais atvejais, kai sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta nėra toje pačioje šalyje, taikytina teisė yra šalies, su kuria abu sutuoktinius sieja glaudžiausi ryšiai kitais atžvilgiais, teisė.

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Netaikoma.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Pagal TPTI 54 straipsnį santuokos nutraukimą reglamentuoja bendra sutuoktinių *lex patriae*, galiojusi tuo metu, kai buvo pateiktas prašymas nutraukti santuoką. Tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros *lex patriae*, taikytina teisė yra šalies, kurioje abu sutuoktiniai turi nuolatinę gyvenamąją vietą prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu, o jeigu jie prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikytina teisė yra šalies, kurioje buvo paskutinė jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, jeigu ji išlieka vieno iš sutuoktinių įprastine gyvenamąja vieta. Lenkijos teisė taikoma tais atvejais, kai nėra jokių aplinkybių, kuriomis remiantis būtų galima nustatyti taikytiną teisę.

Pirmiau minėtos nuostatos mutatis mutandis taikomos sutuoktinių gyvenimui skyrium.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Pagal 63 straipsnį išlaikymui taikytina teisė nustatoma pagal 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009 m. sausio 10 d., p. 1).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių asmeninius ryšius ir sutuoktinių turto režimą reglamentuoja jų bendra *lex patriae* (51 straipsnio 1 dalis). Tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi bendros *lex patriae*, taikytina teisė yra abiejų sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos šalies teisė, o jeigu jie negyvena toje pačioje šalyje, tuomet taikytina yra šalies, kurioje yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisė. Tais atvejais, kai sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta nėra toje pačioje šalyje, taikytina teisė yra šalies, su kuria abu sutuoktinius sieja glaudžiausi ryšiai kitais atžvilgiais, teisė.

Pagal TPTI 52 straipsnio 1 dalį sutuoktiniai gali pasirinkti vieno iš sutuoktinių *lex patriae* arba šalies, kurioje yra vieno iš jų įprastinė arba nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę kaip jų turto režimui taikytiną teisę. Taikytiną teisę taip pat galima pasirinkti prieš santuokos sudarymą.

Vedybų sutartis reglamentuoja šalių pagal 1 dalį pasirinkta taikytina teisė. Tais atvejais, kai taikytina teisė aiškiai nepasirenkama, vedybų sutartį reglamentuoja sutuoktinių asmeniniams santykiams ir jų turto režimui taikytina teisė sutarties pasirašymo metu. Pasirenkant sutuoktinių turto režimą arba vedybų sutartį reglamentuojančią teisę, pakanka išlaikyti formą, kurios reikalaujama laikytis sudarant vedybų sutartis pagal pasirinktą taikytiną teisę arba pagal šalies, kurioje buvo pasirinkta taikytina teisė, teisę.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimui taikytiną teisę reglamentuoja ES paveldėjimo reglamentas (2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo nuostatas, OL L 201, 2012 m. liepos 27 d., p. 107, iš dalies pakeistas).

3.8 Nekilnojamasis turtas

Pagal TPTI 41 straipsnio 1 dalį nuosavybės ir kitas turtines teises reglamentuoja šalies, kurioje yra jų objektas, teisė. Nuosavybės įgijimas ir praradimas ir kitų turtinių teisių turinio arba pirmenybės įgijimas, praradimas arba pakeitimas reglamentuojamas pagal šalies, kurioje buvo jų objektas, teisę, galiojusią tuo metu, kai įvyko įvykis, nulėmęs pirmiau nurodytų aplinkybių teises pasekmes.

3.9 Bankrotas

Įstatymų kolizijos taisyklės, pagal kurias nustatoma bankroto byloms taikytina teisė, nustatyta 2003 m. vasario 28 d. Bankroto įstatyme (konsoliduotas tekstas pateikiamas 2019 m. įstatymų sąvado 498 punkte):

Pagal Bankroto įstatymo 460 straipsnį Lenkijos teisė taikoma Lenkijoje išskeltoms bankroto byloms, nebent šio skyriaus nuostatose nustatyta kitaip.

Pagal Bankroto įstatymo 461 straipsnį darbuotojų, įdarbintų kitoje ES valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, darbą reglamentuoja jų darbo sutarčiai taikoma teisė.

Teisė, pagal kurią nustatoma, ar konkretus objektas reiškia nekilnojamąjį turtą, yra to objekto buvimo vietos valstybės teisė.

Susitarimus dėl nekilnojamojo turto, esančio kitoje ES valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, naudojimo arba pirkimo reglamentuoja nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybės teisė.

Teisės, susijusios su nekilnojamoju turto, esančiu kitoje ES valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, arba su jūroje plaukiojančiais laivais arba orlaiviu, reglamentuojamos pagal šalies, kuri tvarko atitinkamą registrą, teisę.

Paskelbimas apie bankrotą nepažeidžia kreditorių arba bet kurių kitų trečiųjų šalių, turinčių reikalavimo teises į skirtingose Europos Sąjungos valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, esančios bankrutuojančios šalies turtą ar kitą nuosavybę, įskaitant sudedamąsias turto dalis ir visų pirma teisę disponuoti turto siekiant padengti visus įsipareigojimus arba teisę padengti įsipareigojimus iš turto, įkaito ir hipotekos teisių duodamo pelno, teisę reikalauti, kad turtu disponuojantys asmenys perduotų turtą prieš įgaliotosios šalies valią arba teisę naudoti turtą patikos valdytojo teisėmis (Bankroto įstatymo 462 straipsnis). Ši nuostata taikoma asmeninėms teisėms ir reikalavimams, įrašytiems į žemės ir hipotekos registrus ir kitus viešuosius registrus, kurias įgyvendinant arba siekiant įgyvendinti sukuriama pirmiau minėtos teisės.

Pagal Bankroto įstatymo 463 straipsnio 1 dalį nuosavybės teisės rezervacija pardavėjui pardavimo sutartyje nepasibaigia dėl paskelbto vidaus banko bankroto, kai šis bankas yra susitarimo objekto pirkėjas, jeigu paskelbimo apie bankrotą momentu susitarimo objektas buvo kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis.

Paskelbimas apie vidaus banko bankrotą, kuris disponuoja turtu, gali būti netinkamas pagrindas atsisakyti pardavimo sutarties, jeigu pardavimo objektas buvo perduotas prieš paskelbimą apie bankrotą ir pardavimo objektas bankroto paskelbimo metu buvo užsienyje.

Pagal 464 straipsnį teisių, kurios, tam, kad būtų sukurtos, egzistuoti arba būtų perduotos, turi būti įrašytos į registrą, parodytos sąskaitoje arba pateiktos centriniam depozitoriumui, įgyvendinimą reglamentuoja šalies, kurioje yra tokie registrai, sąskaitos arba depozitoriumai, teisė.

Nepažeidžiant 464 straipsnio, atpirkimo teisė reglamentuojama pagal teisę, kuri taikoma sutartinėms prievolėms, kuriomis reglamentuojamas tokią teisę nustatantis sandoris.

Nepažeidžiant 464 straipsnio, sutartinėms prievolėms, kuriomis reglamentuojami reguliuojamoje rinkoje sudaryti sandoriai, taikytina teisė taikoma sandoriams, pasirašytiems pagal reguliuojamoje rinkoje įvykdytų sandorių sistemą, kaip apibrėžta 2005 m. liepos 29 d. Prekybos finansinėmis priemonėmis įstatyme.

Bankroto įstatymo 467 straipsnyje nustatytas įskaitymas reglamentuojamas pagal sutartinių prievolių teisę, kuri taikoma įskaitymo sandoriui.

Be to, pagal Bankroto įstatymo 4671 straipsnį paskelbimas apie bankrotą nepažeidžia kreditorių teisių įskaityti savo skolą bankrutuojančios šalies skolos atžvilgiu, kai tai yra leidžiama pagal bankrutuojančios šalies skola taikytiną teisę.

Po paskelbimo apie bankrotą įvykdyto teisinio sandorio, kuris yra susijęs su nekilnojamojo turto, jūroje plaukiojančio laivo arba orlaivio, kurį būtina įregistruoti, perdavimu arba teisės, arba teisių, kurios, tam, kad būtų sukurtos, egzistuoti arba būtų perduotos, turi būti įrašytos į registrą, parodytos sąskaitoje arba pateiktos centriniam depozitoriumui, perdavimu, įvykdymą ir galiojimą reglamentuoja šalies, kurioje yra turtas arba kurioje yra tokie registrai, sąskaitos arba depozitoriumai, teisė.

Pagal Bankroto įstatymo 469 straipsnį teisinio sandorio, kuris buvo įvykdytas pakenkiant kreditoriams, neįvykdymo ir negaliojimo nuostatos netaikomos tais atvejais, kai pagal sandoriui taikytiną teisę teisinio sandorio, kuris buvo įvykdytas pakenkiant kreditoriams, negalima pripažinti neįvykdomu.

Pagal Bankroto įstatymo 470 straipsnį paskelbimo apie bankrotą pasekmės teisinėje byloje, kuri nagrinėjama Europos Sąjungos valstybėje narėje arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėje narėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, įvertinamos pagal šalies, kurioje nagrinėjama byla, teisę.

Paskutinis naujinimas: 07/12/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba [\(pt\)](#) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Taikytina teisė - Portugalija

1 Teisės šaltiniai

Portugalijos civilinio kodekso 1, 3 ir 4 straipsniuose numatyti šie vidaus teisės šaltiniai:

- įstatymai,
- nusistovėjusi praktika,
- teisingumas.

Toliau nurodyti tarptautinės teisės šaltiniai (Portugalijos Konstitucijos 8 straipsnis):

- bendrosios tarptautinės teisės normos ir principai yra neatsiejama Portugalijos teisės dalis
- tinkamai ratifikuotose ar patvirtintose tarptautinėse konvencijose nustatytos normos Portugalijos nacionalinėje teisėje įsigalioja po oficialaus jų paskelbimo ir galioja tol, kol Portugalijos valstybė privalo laikytis teisiškai įpareigojančios tarptautinės sutarties;
- tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Portugalija, kompetentingų organų nustatytos normos tiesiogiai įsigalioja Portugalijos nacionalinėje teisėje, jei šios normos nustatytos atitinkamose jų steigiamosiose sutartyse;
- Europos Sąjungos veiklą reglamentuojančių sutarčių nuostatos bei normos, kurias priėmė Europos Sąjungos institucijos, vykdydamos joms suteiktus įgaliojimus, Portugalijos nacionalinėje teisėje taikomos pagal Sąjungos teisės nuostatas, laikantis pagrindinių demokratinės teisinės valstybės principų.

1.1 Nacionalinė teisė

Įstatymai

Įstatymai yra tiesioginis vidaus teisės šaltinis. Portugalijos Civilinio kodekso 1 straipsnio 2 dalyje įstatymais laikomos visos kompetentingų valstybės institucijų įtvirtintos bendrosios nuostatos. Portugalijos Konstitucijos 112 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įstatymai, įstatyminiai dekretai ir regioniniai įstatyminiai dekretai yra teisės aktai.

Nusistovėjusi praktika

Nusistovėjusi praktika yra teisiškai pagrįstas vidaus teisės šaltinis, kai tenkinamos abi toliau nurodytos sąlygos:

- tai neprieštarauja sąžiningumo principui, ir
- tai nustatyta įstatymu (Portugalijos civilinio kodekso 3 straipsnio 1 dalis).

Teisingumas

Portugalijos teismai gali išspręsti ginčą pagal teisingumo principus tik esant vienai iš toliau nurodytų aplinkybių:

- jei tai leidžiama pagal įstatymą (Portugalijos civilinio kodekso 4 straipsnio a punktas), arba
- jei šalys susitaria ir toks teisinis santykis tarp jų yra galimas (Portugalijos civilinio kodekso 4 straipsnio b punktas), arba
- jei šalys iš anksto susitarė dėl teisingos teisių gynimo priemonės (Portugalijos civilinio kodekso 4 straipsnio c punktas).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos konvencijos

Portugalija yra įsipareigojusi laikytis 26 Hagos konvencijų.

1. Konvencija dėl civilinio proceso (Haga, 1954 m.)

Žr. [čia](#).

2. Konvencija dėl vaikų išlaikymo pareigoms taikytinos teisės (Haga, 1956 m.)

Žr. [čia](#).

3. Konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo (Haga, 1958 m.)

Žr. [čia](#).

4. Konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje (Haga, 1961 m.)

Žr. [čia](#).

5. Konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos (Haga, 1961 m.)

Žr. [čia](#).

6. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo (Haga, 1961 m.)

Žr. [čia](#).

7. Konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje (Haga, 1965 m.)

Žr. [čia](#).

8. Konvencija dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Haga, 1971 m.)

Žr. [čia](#).

9. Konvencijos dėl užsienio teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo papildomas protokolai (Haga, 1971 m.)

Žr. [čia](#).

10. Konvencija dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium pripažinimo (Haga, 1970 m.)

Žr. [čia](#).

11. Konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės (Haga, 1971 m.)

Žr. [čia](#).

12. Konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje (Haga, 1970 m.)

Žr. [čia](#).

13. Konvencija dėl tarptautinio mirusių asmenų turto administravimo (Haga, 1973 m.)

Žr. [čia](#).

14. Konvencija dėl atsakomybei už gaminius taikytinos teisės (Haga, 1973 m.)

Žr. [čia](#).

15. Konvencija dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo (Haga, 1973 m.)

Žr. [čia](#).

16. Konvencija dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (Haga, 1973)

Žr. [čia](#).

17. Konvencija dėl sutuoktinių turto teisiniam režimui taikytinos teisės (Haga, 1978 m.)

Žr. [čia](#).

18. Konvencija dėl santuokos sudarymo ir galiojimo pripažinimo (Haga, 1978 m.)

Žr. [čia](#).

19. Hagos konvencija dėl atstovavimui taikytinos teisės (Haga, 1978 m.)

Žr. [čia](#).

20. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (Haga, 1980 m.)

Žr. [čia](#).

21. Konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje (Haga, 1993 m.)

Žr. [čia](#).

22. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (Haga, 1996 m.)

Žr. [čia](#).

23. Konvencija dėl tarptautinės suaugusiųjų asmenų apsaugos (Haga, 2000 m.)

Žr. [čia](#).

24. Konvencija dėl susitarimų dėl teismingumo (Haga, 2005 m.)

Žr. [čia](#).

25. Konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo (Haga, 2007 m.)

Žr. [čia](#).

26. Protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (Haga, 2007 m.)

Žr. [čia](#).

Tarptautinės civilinės būklės komisijos (TCBK) konvencijos

Portugalija yra įsipareigojusi laikytis 10 TCBK konvencijų.

Šias konvencijas galima rasti [čia](#).

1. Konvencija dėl tam tikrų išrašų iš civilinės būklės aktų įrašų, skirtų naudoti užsienyje, išdavimo (Paryžius, 1956 m. rugsėjo 27 d.). Patvirtinta: Įstatymas Nr. 33/81, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 196, 1981 8 27).
Žr. [čia](#).
2. Konvencija dėl nemokamo civilinės būklės aktų įrašų kopijų išdavimo ir legalizavimo reikalavimo jiems netaikymo (Liuksemburgas, 1957 m. rugsėjo 26 d.). Patvirtinta: Įstatymas Nr. 22/81, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 189, 1981 8 19).
Žr. [čia](#).
3. Konvencija dėl tarptautinio keitimosi informacija apie civilinę būklę (Stambulas, 1958 m. rugsėjo 4 d.). Patvirtinta: [Įstatyminis dekretas Nr. 39/80](#), paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 145, 1980 6 26).
Žr. [čia](#).
4. Konvencija dėl pavardžių ir vardų keitimo (Stambulas, 1958 m. rugsėjo 4 d.). Patvirtinta: Respublikos Asamblėjos rezoliucija Nr. 5/84, paskelbta Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 40, 1984 2 16).
Žr. [čia](#).
5. Konvencija dėl valdžios institucijų, įgaliotų priimti deklaracijas dėl biologinių vaikų pripažinimo, kompetencijos išplėtimo (Roma, 1961 m. rugsėjo 14 d.). Patvirtinta: Respublikos Asamblėjos rezoliucija Nr. 6/84, paskelbta Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 50, 1984 2 28).
Žr. [čia](#).
6. Tarptautinė konvencija dėl išrašų iš civilinės būklės aktų įrašų išdavimo įvairiomis kalbomis (Viena, 1976 m. rugsėjo 8 d.). Patvirtinta: Vyriausybės dekretas Nr. 34/83, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 109, 1983 5 12).
Žr. [čia](#).
7. Tarptautinė konvencija dėl išrašų iš civilinės būklės aktų įrašų išdavimo įvairiomis kalbomis (Viena, 1976 m. rugsėjo 8 d.). Patvirtinta: Vyriausybės dekretas Nr. 34/83, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 109, 1983 5 12).
Žr. [čia](#).
8. Konvencija dėl legalizavimo reikalavimo netaikymo tam tikriems įrašams ir dokumentams (Paryžius, 1977 m. rugsėjo 15 d.). Patvirtinta: Įstatyminis dekretas Nr. 135/82, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 292, 1982 12 20).
Žr. [čia](#).
9. Konvencija dėl pavardėms ir vardams taikytinos teisės (Miunchenas, 1980 m. rugsėjo 5 d.). Patvirtinta: Respublikos Asamblėjos rezoliucija Nr. 8/84, paskelbta Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 54, 1984 3 3).
Žr. [čia](#).
10. Konvencija dėl dokumento, patvirtinančio, kad santuokai nėra kliūčių, išdavimo (Miunchenas, 1980 m. spalio 5 d.). Patvirtinta: Vyriausybės dekretas Nr. 40/83, paskelbtas Portugalijos oficialiajame leidinyje (I serija, Nr. 170, 1984 7 24).
Žr. [čia](#).

Kitos susijusios daugiašalės konvencijos, kurių Portugalija yra įsipareigojusi laikytis

Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (Stokholmas, 1967 m.)

Žr. [čia](#) ir [čia](#).

1951 m. JT konvencija dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. protokolai

Žr. [čia](#) ir [čia](#).

Protokolai: [čia](#).

Konvencija dėl vieningo įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo ir Konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su įsakomaisiais vekseliais ir paprastaisiais vekseliais, kolizijų sprendimo (Ženeva, 1930 m.)

Žr. [čia](#).

Konvencija dėl vieningo čekių įstatymo ir Konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su čekiais, kolizijų sprendimo (Ženeva, 1931 m.)

Žr. [čia](#).

1973 m. Vašingtono konvencija, nustatanti bendrą tarptautinio testamento formą, kurios šalis yra Portugalija; prisijungimas patvirtintas Įstatyminiu dekretu Nr. 252/75

Žr. [čia](#).

Konvencija dėl užsienio arbitražo teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (Niujorkas, 1958 m.)

Žr. [čia](#).

Lugano II konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos sprendimas 2009/430/EB)

Žr. [čia](#).

Sprendimas: [čia](#).

1980 m. Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutartis su pakeitimais, padarytais 1999 m. Vilniaus protokolu

Žr. [čia](#).

Europos konvencija dėl informacijos apie užsienio teisę, pasirašyta 1970 m. Londone

Žr. [čia](#).

Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (2011 m. Stambulo konvencija)

Žr. [čia](#).

Jungtinių Tautų konvencija dėl išlaikymo išieškojimo užsienyje (1956 m. Niujorko konvencija)

Žr. [čia](#) ir [čia](#).

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Portugalijos Respublikos ir Angolos Respublikos susitarimas dėl teisinio ir teismo bendradarbiavimo, pasirašytas Luandoje (1995 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Bisau Gvinėjos Respublikos susitarimas dėl teisinio bendradarbiavimo, pasirašytas Bisau (1988 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Mozambiko Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinio ir teismo bendradarbiavimo, pasirašytas Lisabonoje (1990 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir San Tomė ir Prinsipės Demokratinės Respublikos susitarimas dėl teisinio ir teismo bendradarbiavimo (1976 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Žaliojo Kyšulio Respublikos susitarimas dėl išlaikymo išieškojimo (1982 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Žaliojo Kyšulio Respublikos susitarimas dėl teisinio ir teismo bendradarbiavimo (2003 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Jungtinių Amerikos Valstijų susitarimas dėl išlaikymo išieškojimo (2000 m.)

Žr. [čia](#).

Portugalijos Respublikos ir Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės konvencija dėl teisinės pagalbos globos ir bendravimo teisių srityje (1992 m.)

Žr. [čia](#).

2 Kolizinių normų taikymas

Jei kolizinėje normoje nurodyta užsienio teisė, tai reiškia tik tos valstybės vidaus teisės taikymą; tai nereiškia, kad jurisdikciją turi tos valstybės teismai.

Vienintelė šios taisyklės išimtis – jei ji prieštarauja kokiam nors konkrečiam principui (Portugalijos civilinio kodekso 16 straipsnis).

Užsienio teisės taikymas apribotas užsienio teisės sistemos normomis, priskiriamomis sistemai, kuria reglamentuojama ta teisės sritis, kuriai taikoma kolizinė norma (pvz., paveldėjimas, šeimos teisė, prievolės, daiktinės teisės) (Portugalijos civilinio kodekso 15 straipsnis).

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Portugalijoje teismui nėra privalomi šalių reikalavimai dėl teisės normų tyrimo, aiškinimo ir taikymo (Portugalijos civilinio proceso kodekso 5 straipsnio 3 dalis). Pagal šį bendrąjį principą nacionalinis teismas taiko kolizines normas savo iniciatyva.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Dėl *renvoi* (toliau – nukreipimas į kitos valstybės teisę) Portugalijoje taikomos trys pagrindinės normos:

norma, kurioje numatytas nukreipimas į kitos valstybės teisę (Portugalijos civilinio kodekso 17 straipsnis);

norma, kurioje numatytas nukreipimas į Portugalijos teisę (Portugalijos civilinio kodekso 18 straipsnis);

norma, kurioje numatyti atvejai, kai nukreipimas neleidžiamas (Portugalijos civilinio kodekso 19 straipsnis).

Nukreipimas į kitos valstybės teisę

Portugalijoje teismas gali remtis kitos valstybės teise.

Nukreipimas į kitos valstybės teisę galimas tada, kai Portugalijos kolizinėje normoje nurodyta kitos valstybės teisė ir ta valstybė laikoma kompetentinga nagrinėti bylą (Portugalijos Civilinio kodekso 17 straipsnio 1 dalis).

Nukreipimas nebetaikomas, jei:

Portugalijos kolizinėje normoje nurodyta užsienio teisė yra asmeninė teisė ir

suinteresuotosios šalies įprastinė gyvenamoji vieta yra Portugalijoje, arba

ji gyvena šalyje, pagal kurios kolizines normas yra taikytini pilietybės valstybės įstatymai (Portugalijos civilinio kodekso 17 straipsnio 2 dalis).

Tačiau nukreipimas taikomas visais atvejais, jei kartu įvykdomos abi šios sąlygos:

bylos susijusios su globa, kuratoriaus paskyrimu, sutuoktinių turiniais santykiais, tėvų pareigomis, įtėvių ir įvaikių santykiais ar paveldėjimu mirus asmeniui, ir

Portugalijos kolizinėje normoje nurodytoje užsienio teisėje nukreipiama į nekilnojamojo turto buvimo vietos teisę ir ji laikoma taikytina (Portugalijos civilinio kodekso 17 straipsnio 3 dalis).

Nukreipimas į Portugalijos teisę

Atgalinis nukreipimas į Portugalijos teisę yra tada, kai Portugalijos kolizinėje normoje nurodyta kitos valstybės teisė, o joje yra kolizinė norma, kuria nukreipiama atgal į Portugalijos teisę. Šiuo atveju bus taikoma Portugalijos teisė (Portugalijos civilinio kodekso 18 straipsnio 1 dalis).

Tačiau bylose, susijusiose su **asmens statusu**, nukreipimas į Portugalijos teisę leidžiamas tik tada, jei yra įvykdomas toliau nurodytas papildomas reikalavimas:

suinteresuotosios šalies įprastinė gyvenamoji vieta yra Portugalijos teritorijoje, arba

pagal suinteresuotosios šalies gyvenamosios vietos teisę taikoma Portugalijos teisė (Portugalijos civilinio kodekso 18 straipsnio 2 dalis).

Atvejai, kai nukreipimas neleidžiamas

Toliau nurodytais atvejais neleidžiamas nė vienas iš pirmiau nurodytų nukreipimų:

kai dėl nukreipimo tampa negaliojančiu ar nevykdytinu sandoris, kuris galiotų, jei tiesiog būtų taikoma Portugalijos kolizinė norma (nesant nukreipimo) (Portugalijos civilinio kodekso 19 straipsnio 1 dalis);

jei dėl nukreipimo susidaro neteisėta padėtis, kuri priešingu atveju būtų teisėta (Portugalijos civilinio kodekso 19 straipsnio 1 dalis);

jei suinteresuotosios šalys nurodė taikytiną užsienio teisę, kai tai yra leidžiama (Portugalijos civilinio kodekso 19 straipsnio 2 dalis).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Siejamasis veiksnys – tai faktinė ar teisinė aplinkybė, pasirinkta pagal kolizinę normą ir suteikianti pagrindą nustatyti taikytiną teisę. Atsižvelgiant į konkretų atvejį, tai gali būti, pavyzdžiui, pilietybė arba sandorio sudarymo vieta, intelektinės veiklos rezultato sukūrimo vieta, teisės įregistravimo vieta, turto buvimo vieta arba suinteresuotosios šalies gyvenamoji vieta.

Portugalijos teismų sistemoje siejamojo veiksnio pakeitimams nustatyti bent du apribojimai:

nesąžiningas teisės vengimas – siejamojo veiksnio pakeitimas dėl suinteresuotųjų šalių sukurtos faktinės ar teisinės padėties siekiant išvengti teisės, kuri priešingu atveju būtų taikytina, laikomas nereikšmingu (Portugalijos civilinio kodekso 21 straipsnis).

Asmeniui taikomos teisės pasikeitimas neturi įtakos pilnametystės amžiui, suėjusiam pagal pirmiau nurodytą asmeniui taikomą teisę (Portugalijos civilinio kodekso 29 straipsnis).

Jei neįmanoma nustatyti siejamojo veiksnio, nuo kurio priklauso taikytinos teisės nustatymas, remiamasi kitais atvejais taikytina teise (Portugalijos civilinio kodekso 23 straipsnis).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Viešosios tvarkos pažeidimas

Kolizinėje normoje nurodytos užsienio teisės nuostatos netaikomos, jei jomis pažeidžiami pagrindiniai Portugalijos valstybės tarptautinės viešosios tvarkos principai (Portugalijos civilinio kodekso 22 straipsnio 1 dalis). Tokiu atveju taikomos kitos užsienio teisės nuostatos, kurios laikomos tinkamesnėmis, arba alternatyviai – Portugalijos vidaus teisės normos (Portugalijos civilinio kodekso 22 straipsnio 2 dalis).

Tarptautinės konvencijos ir ES teisės aktai

Jei Portugalijos valstybei privalomose tarptautinėse konvencijose ar ES teisės aktuose numatytos taikytinos teisės taisyklės, kurios skiriasi nuo numatytųjų nacionalinėse kolizinėse normose, šios nacionalinės normos netaikomos.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Jei asmuo remiasi užsienio teise, jam tenka pareiga įrodyti jos buvimą ir turinį. Tačiau teismas turi siekti savo iniciatyva gauti žinių apie užsienio teisę.

Užsienio teisė aiškinama pagal sistemą, kuriai ji priklauso, ir pagal joje nustatytas aiškinimo taisykles (Portugalijos civilinio kodekso 23 straipsnio 1 dalis).

Siekiant gauti informaciją apie užsienio teisę civilinėse ir komercinėse bylose, gali būti remiamasi dviem konvencijomis, kurių šalis yra Portugalija:

Europos konvencija dėl informacijos apie užsienio teisę (Londonas, 1968 m.);

Konvencija dėl informacijos apie teisės klausimus, susijusius su galiojančia teise ir jos taikymu (Brazilija, 1972 m.).

Jei negalima išsiaiškinti užsienio teisės turinio, remiamasi kitais atvejais taikytina teise (Portugalijos civilinio kodekso 23 straipsnio 2 dalis).

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

ES teisės aktuose nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Daniją) sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2008 m. birželio 17 d. Reglamentą (EB) Nr. 593/2008 („Roma I“), kuris yra viršesnis už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Danija yra vienintelė ES valstybė narė, kuriai netaikomas 2008 m. birželio 17 d. Reglamentas (EB) Nr. 593/2008. Jai ir toliau taikoma 1980 m. Romos konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės. Danijoje sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 1980 m. Romos konvenciją, kuri yra viršesnė už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

Klausimams, susijusiems su ketinimų pareiškimo patvirtinimu, aiškinimu ir sudarymu, taip pat su valios nebuvimu ar trūkumais, taikoma: sandorio esmei taikytina teisė (Portugalijos civilinio kodekso 35 straipsnio 1 dalis).

Elgesio kaip ketinimų pareiškimo reikšmė nustatoma pagal:

ketinimus pareiškusio asmens ir pareiškimą gavusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teisę, o jeigu ne, tuomet pagal: elgesio vietos teisę.

Tylos kaip ketinimų pareiškimo reikšmė nustatoma pagal:

ketinimus pareiškusio asmens ir pareiškimą gavusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teisę, o jeigu ne, tuomet pagal:

pasiūlymo gavimo vietos teisę (Portugalijos civilinio kodekso 35 straipsnio 2 ir 3 dalys).

Ketinimų pareiškimo formai taikoma:

sandorio esmei taikytina teisė, arba
pareiškimo vietoje galiojanti teisė, arba

valstybės, nurodytos kolizinėje normoje, galiojančioje pareiškimo padarymo vietoje, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 36 straipsnio 1 ir 2 dalys).

Pastaba.

2 ir 3 punktuose nurodytos alternatyvos leidžiamos tik tada, jei sandorio esmei taikytinoje teisėje nenumatyta, kad pareiškimas yra niekinis ar nevykdytinas, jei nesilaikoma tam tikros formos, net jei sandoris sudaromas užsienyje.

Teisiniam atstovavimui taikytina teisė:

teisė, taikytina teisiniams santykiams, iš kurių kyla atstovavimo teisė (Portugalijos civilinio kodekso 37 straipsnis).

Teisė, taikytina juridinių asmenų atstovavimui, kai jiems atstovauja jų įstatuose numatyti organai:

atitinkama asmeninė teisė.

Savanoriškam atstovavimui taikoma:

valstybės, kurioje įgyvendinami atstovavimo įgaliojimai, teisė, kuria reglamentuojamas atstovavimo įgaliojimų buvimas, išplėtimas, pakeitimas, pasekmės ir išnykimas (Portugalijos civilinio kodekso 39 straipsnio 1 dalis).

Šalies, kurioje yra atstovaujamojo asmens įprastinė gyvenamoji vieta, teisė taikoma, jei atstovas įgyvendina savo įgaliojimus kitoje šalyje nei nurodytoji atstovaujamojo asmens ir jei tai yra žinoma trečiajam asmeniui, su kuriuo jis sudaro sutartį (Portugalijos civilinio kodekso 39 straipsnio 2 dalis).

Taikoma atstovo registruotos buveinės vietos teisė, jei šis atstovas atstovavimą įgyvendina profesiniais tikslais ir susitariančioji trečioji šalis žino apie tai (Portugalijos civilinio kodekso 39 straipsnio 3 dalis).

Nekilnojamojo turto buvimo vietos teisė taikoma, jei atstovavimas susijęs su disponavimu šiuo turtu ar jo administravimu (Portugalijos civilinio kodekso 39 straipsnio 3 dalis).

Senaties terminams ir konfiskavimui taikoma:

teisei, su kuria susijęs senaties terminas ar konfiskavimas, taikytina teisė (Portugalijos civilinio kodekso 40 straipsnis).

Prievolėms, kylantioms iš teisėtų sandorių ir sandorio esmės, taikoma:

I. teisė, kurią susitariančiosios šalys pasirenko ar turėjo omenyje (Portugalijos civilinio kodekso 41 straipsnis), jei yra įvykdyta viena iš toliau nurodytų sąlygų: jos taikytinumas atitinka pareiškimą padariusių asmenų svarbų interesą, arba

ji susijusi su vienu iš sandorio aspektų, patenkančių į tarptautinės privatinės teisės taikymo sritį (Portugalijos civilinio kodekso 41 straipsnio 2 dalis).

II. Jei šalys nenustato teisės, taikytina teisė yra:

pareiškimą padariusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos teisė, jei sudaromas vienašalis sandoris;

šalių bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, jei sudaroma sutartis (Portugalijos civilinio kodekso 41 straipsnio 1 dalis).

III. Jei sutartyje šalys nenustatė taikytinos teisės ir neturi bendros įprastinės gyvenamosios vietos, reikia skirti du atvejus:

neatlygintinas sutartis, kai taikytina naudą suteikusios susitariančiosios šalies įprastinės gyvenamosios vietos teisė;

atlygintinas sutartis, kai taikytina jų sudarymo vietos teisė (Portugalijos civilinio kodekso 42 straipsnio 2 dalis).

Verslo valdymui taikytina teisė yra:

pagrindinės valdytojo veiklos vykdymo vietos teisė (Portugalijos civilinio kodekso 43 straipsnis).

Nepagrįstam praturtėjimui taikytina teisė yra:

teisė, kuria remiantis turtas perduotas praturtėjusiai šaliai.

3.2 Nesutartinės prievolės

ES teisės aktuose nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Daniją) nesutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. liepos 11 d. Reglamentą (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“), kuris yra viršesnis už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Tačiau santykiuose tarp Portugalijos ir valstybių, kurios yra 1971 m. Hagos konvencijos dėl eismo įvykiams taikytinos teisės šalys, taikytina teisė tokiais atvejais nustatoma pagal minėtą konvenciją, kuri yra viršesnė už su ja susijusias kolizines normas, nustatytas Reglamente „Roma II“ (Reglamento „Roma II“ 28 straipsnis).

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

I. Teisė, taikytina deliktinei atsakomybei, atsiradusiai dėl neteisėto veiksmo arba rizikos, yra:

a) pagrindinio žalą sukėlusio veiksmo vietos valstybės teisė arba

b) jei tai neveikimas – valstybės, kurioje atsakingas asmuo turėjo imtis veiksmų, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 45 straipsnio 1 dalis).

II. Jei žalą sukėlęs asmuo nelaikomas atsakingu pagal žalą sukėlusio įvykio vietos teisę, o jei tai neveikimas – pagal valstybės, kurioje asmuo turėjo imtis veiksmų, teisę, taikytina žalingų padarinių atsiradimo vietos valstybės teisė, jei kartu įvykdomi abu toliau nurodyti reikalavimai:

a) žalą sukėlęs asmuo laikomas atsakingu pagal valstybės, kurioje kilo žalą sukėlusio įvykio padariniai, teisę ir

b) žalą sukėlęs asmuo turėjo numatyti toje valstybėje dėl jo veiksmo ar neveikimo padarytą žalą (Portugalijos civilinio kodekso 45 straipsnio 2 dalis).

III. I ir II dalyse nurodytos taisyklės netaikomos šiomis aplinkybėmis:

a) jei žalą sukėlęs asmuo ir nukentėjusysis yra tos pačios valstybės piliečiai arba jų įprastinė gyvenamoji vieta yra ten pat ir jie kartais būna užsienyje, atitinkamai taikytina jų pilietybės arba bendros įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė;

b) pirmiau nurodyta nuostata taikoma nedarant poveikio vietos valstybės nuostatomis, kurios turi būti taikomos visiems asmenims vienodai (Portugalijos civilinio kodekso 45 straipsnio 3 dalis).

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Asmeninės teisės samprata

Fiziniai asmenys

Asmeninė teisė yra fizinio asmens pilietybės valstybės teisė (Portugalijos civilinio kodekso 31 straipsnio 1 dalis).

Jei asmuo yra be pilietybės, jam taikoma jo įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė (Portugalijos civilinio kodekso 32 straipsnio 1 dalis). Tačiau jei asmuo be pilietybės yra nepilnametis arba neveiksnus, tam asmeniui taikoma tos valstybės, kurioje yra jo juridinis adresas, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 32 straipsnio 2 dalis).

Juridiniai asmenys

Juridiniams asmenims taikytina jų registruotos buveinės ir administracijos tikrosios buveinės valstybės teisė (Portugalijos civilinio kodekso 33 straipsnio 1 dalis).

Pagal fiziniams asmenims taikomą asmeninę teisę reglamentuojama:

civilinė būklė (Portugalijos civilinio kodekso 25 straipsnis);

veiksnumas (Portugalijos civilinio kodekso 25 straipsnis);

juridinio asmens statuso pradžia ir pabaiga (Portugalijos civilinio kodekso 26 straipsnio 1 dalis);

subjektinės teisės – buvimas, apsauga ir apribojimai (su sąlyga, kad užsieniečiui ar asmeniui be pilietybės netaikoma jokia teisinė apsauga, kuri nepripažįstama pagal Portugalijos teisę) (Portugalijos civilinio kodekso 27 straipsnis);

pilnametystės amžius (su sąlyga, kad asmeninės teisės pasikeitimas neturės įtakos pilnametystės amžiui, kuris buvo pasiektas pagal anksčiau asmeniui taikytą asmeninę teisę) (Portugalijos civilinio kodekso 29 straipsnis);

globa ir panašūs atvejai, kuriais siekiama apsaugoti neveiksnius asmenis (Portugalijos civilinio kodekso 29 straipsnis).

Pagal juridiniams asmenims taikomą asmeninę teisę reglamentuojama:

juridinio asmens teismumas;

juridinio asmens įsteigimas, veikla ir jo organų kompetencija;

būdai tapti nariu ir netekti nario statuso, taip pat su tuo susijusios teisės ir pareigos;

juridinio asmens, atitinkamų jo organų ir narių civilinė atsakomybė;

juridinio asmens reorganizavimas, likvidavimas ir veiklos nutraukimas (Portugalijos civilinio kodekso 33 straipsnio 2 dalis).

Juridinių asmenų perkėlimas ir jungimas

Jei juridinio asmens registruota buveinė perkeliama iš vienos valstybės į kitą, dėl to jo teisinis subjektiškumas neišnyksta, jei tai vienodai numatyta abiejų registruotų buveinių valstybių teisėje.

Juridinių asmenų, kuriems taikoma skirtinga asmeninė teisė, jungimas vertinamas ir pagal vieną, ir pagal kitą teisę (Portugalijos civilinio kodekso 33 straipsnio 3 ir 4 dalys).

Tarptautiniai juridiniai asmenys

Juridiniams asmeniui taikytina asmeninė teisė nustatoma sutartimi, kuria toks asmuo įsteigiamas, arba šio asmens įstatuose.

Jei taip nėra, taikytina valstybės, kurioje yra pagrindinė registruota buveinė, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 34 straipsnis).

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Teisė, taikytina tėvų ir vaikų tarpusavio santykių nustatymui:

asmeninė teisė, taikytina vienam iš tėvų tuo metu, kai buvo nustatomas santykis (Portugalijos civilinio kodekso 56 straipsnio 1 dalis);

abiem tėvams bendra nacionalinė teisė; jei jos nėra – sutuoktinių bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, o jei ir jos nėra – vaikui taikytina asmeninė teisė, jei tai yra susituokusios moters vaikas ir jei nustatomas vaiko ir tėvo santykis (Portugalijos civilinio kodekso 56 straipsnio 2 dalis).

Tėvų ir vaikų santykiams taikoma:

abiem tėvams bendra nacionalinė teisė, o jei jos nėra,

tėvų bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė arba,

jei tėvai gyvena skirtingose valstybėse, – vaikui taikytina asmeninė teisė (Portugalijos civilinio kodekso 57 straipsnio 1 dalis).

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimui, įtėvių ir įvaikių santykiams, įvaikio ir jo biologinės šeimos santykiams taikytina teisė:

įvaikintojui taikytina asmeninė teisė (Portugalijos civilinio kodekso 60 straipsnio 1 dalis) arba

jei įtėviai yra susituokę arba jei įvaikintas vieno iš jų vaikas, – įtėviams bendra nacionalinė teisė, o jei jos nėra,

įtėvių bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, o jei ir jos nėra –

šalies, su kuria yra glaudžiausiai susijęs įtėvių šeiminiis gyvenimas, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 60 straipsnio 2 dalis).

Atvejai, kai įvaikinimas neleidžiamas:

įvaikinimas neleidžiamas, jei pagal teisę, taikytiną įvaikio ir jo biologinių tėvų santykiams, įvaikinimas tokiomis aplinkybėmis nepripažįstamas ar neleidžiamas (Portugalijos civilinio kodekso 60 straipsnio 4 dalis).

Atvejai, kai įvaikinimui ar tėvų ir vaikų santykių atsiradimui reikalingas sutikimas:

jei pagal įvaikiui taikytiną asmeninę teisę reikalingas jo sutikimas (Portugalijos civilinio kodekso 61 straipsnio 1 dalis);

jei pagal suinteresuotojo asmens ir trečiojo asmens, su kuriuo jis yra sukūręs teisėtus šeiminius ar globos santykius, santykiams taikytiną teisę reikalingas trečiojo asmens sutikimas (Portugalijos civilinio kodekso 62 straipsnio 2 dalis).

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Kiekvienam iš sužadėtinių taikytina asmeninė teisė taikoma:

jų galėjimui sudaryti santuoką;

jų galėjimui pasirašyti ikivedybinę sutartį;

taisyklėms dėl susitariančiųjų šalių sutikimo nebuvimo ar asmens valios iškreipimo (Portugalijos civilinio kodekso 49 straipsnis).

Santuokos formoms taikytina teisė:

santuokos sudarymo vietos valstybės teisė;

kurio nors iš sutuoktinių nacionalinė teisė, jei jie abu yra užsieniečiai, susituokę Portugalijoje atitinkamų konsulinių ar diplomatinė pareigūnų akivaizdoje, ir jei pagal šią teisę Portugalijos konsuliniais ir diplomatiniais pareigūnams suteikiama lygiavertė kompetencija (Portugalijos civilinio kodekso 51 straipsnio 1 dalis);

Portugalijos valstybės konsuliniai ar diplomatiniai pareigūnai ar Katalikų bažnyčios dvasininkai gali įforminti dviejų Portugalijos piliečių arba Portugalijos piliečio ir užsienio piliečio santuoką užsienyje (Portugalijos civilinio kodekso 51 straipsnio 2 dalis);

bet kuriuo iš paskutinėje įtraukoje nurodytų atvejų prieš santuoką turi būti paskelbti kompetentingos įstaigos parengti pranešimai, nebent to atsisakoma (Portugalijos civilinio kodekso 51 straipsnio 3 dalis);

pagal kanonų teisę užsienyje sudaryta dviejų Portugalijos piliečių arba Portugalijos piliečio ir užsienio piliečio santuoka laikoma katalikiška santuoka ir Portugalijoje pripažįstama pagal parapijos dokumentų įrašus, neatsižvelgiant į santuokos teisinę formą (Portugalijos civilinio kodekso 51 straipsnio 4 dalis).

Sutuoktinių tarpusavio santykiams ir santuokinio turto teisinio režimo pakeitimams taikytina teisė:

bendra nacionalinė teisė (Portugalijos civilinio kodekso 52 straipsnio 1 dalis) arba, jei jos nėra,

bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, arba, jei jos nėra,

šalies, su kuria yra glaudžiausiai susijęs šeiminis gyvenimas, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 51 straipsnio 2 dalis).

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugventiniai) ir partnerystė

Nėra nacionalinių kolizinių normų, kurios būtų konkrečiai skirtos nesusituokusioms ir (arba) kartu gyvenančioms poroms ir partnerystei.

Pagal vidaus teisę kohabitacijai taikomas 2001 m. gegužės 11 d. Įstatymas Nr. 7/2001 (Civilinės partnerystės apsauga), paskutinį kartą keistas 2018 m. gruodžio 31 d. Įstatymu Nr. 71/2018.

Portugalijos teisėje kohabitacija apibrėžiama kaip poros teisinė padėtis, jei jie, nesvarbu, kokia jų lytis, gyvena kartu ilgiau nei dvejus metus taip, lyg būtų susituokę (Įstatymo dėl civilinės partnerystės apsaugos 1 straipsnio 2 dalis).

Jei nėra kolizinių normų, kuriomis būtų konkrečiai reglamentuota kohabitacija, pagal analogiją gali būti taikomos kolizinės normos, susijusios su sutuoktinių tarpusavio santykiais ir santuokinio turto teisiniu režimu pasikeitimais. Tačiau nacionalinių teismų praktikoje šie klausimai aiškinami nevienodai.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

ES teisės aktuose nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse, dalyvaujančiose šiame glaudesnio bendradarbiavimo mechanizme, santuokos nutraukimui ir separacijai taikytina teisė nustatoma Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1259/2010, kuris yra viršesnis už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

Santuokos nutraukimui ir asmenų separacijai bei jų turto atskyrimui taikytina teisė yra:

bendra nacionalinė teisė, arba, jei jos nėra,

bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, arba, jei jos nėra,

šalies, su kuria yra glaudžiausiai susijęs šeiminis gyvenimas, teisė (Portugalijos civilinio kodekso 52 straipsnis, taikomas asmenų separacijai ir jų turto atskyrimui pagal to paties kodekso 55 straipsnio 1 dalį).

Santuokos patvarumui taikytinos teisės pasikeitimas:

tokių atvejų tik ta aplinkybė, kuri buvo svarbi jos nustatymo metu, gali būti panaudota kaip pagrindas santuokai nutraukti ar separacijai (Portugalijos civilinio kodekso 55 straipsnio 2 dalis).

3.5.4 Išlaikymo prievolės

2007 m. Hagos protokole nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Daniją) iš šeimos santykių, tėvų ir vaikų santykių, santuokos ar giminstės ryšių atsiradusioms išlaikymo prievolėms, įskaitant išlaikymo prievolės vaikams, kurių tėvai nėra susituokę, taikytina teisė nustatoma pagal 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės, kuris yra viršesnis už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

Taikytina teisė atitinkamai atvejais yra ta, kuri nurodyta pirmiau:

antraštinėje dalyje „*Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą*“, jei tai susiję su *tėvų ir vaikų tarpusavio santykiais* bei *įtėvių ir įvaikių tarpusavio santykiais*;

antraštinėje dalyje „*Santuoka, nesusituokusios ir (arba) kartu gyvenančios poros, partnerystė, santuokos nutraukimas, separacija ir išlaikymo prievolės*“, jei tai susiję su *sutuoktinių tarpusavio santykiais*.

Jei išlaikymas privalomas dėl kitų šeimos santykių:

taikytina teisė yra atitinkamai šaliai taikytina asmeninė teisė.

Jei išlaikymas privalomas dėl teisėtų sandorių:

taikytina teisė yra teisė, pirmiau nurodyta antraštinėje dalyje „*Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai*“, visų pirma nuoroda į *įsipareigojimus, kylančius iš teisėtų sandorių ir sandorio esmės*.

Jei išlaikymas privalomas dėl paveldėjimo ar testamentinės valios:

taikytina teisė yra teisė, toliau nurodyta antraštinėje dalyje „*Testamentai ir paveldėjimas*“.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

ES teisės aktuose nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse, dalyvaujančiose šiame glaudesnio bendradarbiavimo mechanizme (viena iš jų – Portugalija), sutuoktinių turto teisiniui režimui ir registruotų partnerysčių turtinėms pasekmėms taikytina teisė nustatoma atitinkamai Tarybos reglamentu (ES) 2016/1103 ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/1104, kurie yra viršesni už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

Teisė, taikytina ikivedybinėms sutartims (esmei ir padariniams) ir sutuoktinių turto teisiniui režimui (nustatytam pagal įstatymą ar susitarimu):

poros nacionalinė teisė, taikytina jų santuokos sudarymo metu (Portugalijos civilinio kodekso 53 straipsnio 1 dalis); o jei jų pilietybė skiriasi,

poros bendros įprastinės gyvenamosios vietos, buvusios santuokos sudarymo metu, teisė; arba

pirmosios sutuoktinių gyvenamosios vietos teisė (Portugalijos civilinio kodekso 53 straipsnio 1 dalis); arba

bet kuri iš pirmiau nurodytų sistemų, jei taikytina užsienio teisė, vienas iš sužadėtinų įprastai gyvena Portugalijoje ir dėl to susitariama nedarant poveikio trečiųjų asmenų teisėms iki susitarimo (Portugalijos civilinio kodekso 53 straipsnio 3 dalis).

Dėl sutuoktinių turto teisinio režimo pakeitimų žr. nuorodą į 3.5.1 punkte „*Santuoka*“ minimus *sutuoktinių tarpusavio santykius ir sutuoktinių turto teisinio režimo pakeitimus* (Portugalijos civilinio kodekso 54 straipsnis).

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

ES teisės aktuose nustatyta sistema

Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Daniją, Airiją ir Jungtinę Karalystę) paveldėjimui taikytina teisė nustatoma pagal Reglamentą (ES) Nr. 650/2012, kuris yra viršesnis už toliau nurodytas nacionalines kolizines normas, jei jose numatyta kitaip.

ES paveldėjimo reglamentas nedaro poveikio tarptautinių konvencijų, kurių šalis priimančią šį reglamentą yra Portugalija, taikymui (Reglamento (ES) Nr. 650/2012 75 straipsnio 1 dalis).

Nors Portugalija yra pasirašiusi 1961 m. Hagos konvenciją dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos, ji jos iki šiol (2021 m. balandžio mėn.) neratifikavo, todėl nėra jos saistoma.

Todėl tarptautiniai testamentai reglamentuojami 1973 m. Vašingtono konvencija, nustatančia bendrą tarptautinio testamento formą, kurios šalis yra Portugalija (prisijungimas patvirtintas 1975 m. gegužės 23 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 252/75), ir Portugalijos notarų kodekse nustatytomis taisyklėmis.

Nacionalinėse kolizinėse normose nustatyta sistema

Testatoriui jo mirties metu taikytina asmeninė teisė taikoma:

paveldėjimui po mirties;

palikimo administratoriaus ir testamento vykdytojo įgaliojimams (Portugalijos civilinio kodekso 61 straipsnis).

Testatoriui pareiškimo metu taikytina teisė taikoma:

gebėjimui pareikšti, pakeisti ar atšaukti paskutinę valią dėl palikimo (Portugalijos civilinio kodekso 63 straipsnio 1 dalis);

specialiai formai, kurios reikalaujama dėl valią išreiškiančio asmens amžiaus (Portugalijos civilinio kodekso 63 straipsnio 1 dalis);

pareikštos paskutinės valios dėl turto palikimo sąlygų ir nuostatų aiškinimui, nebent daroma nuoroda į kitą teisę (Portugalijos civilinio kodekso 64 straipsnio a punktas);

sutikimo nebuvimui ir asmens valios iškreipimui (Portugalijos civilinio kodekso 64 straipsnio b punktas);

bendrujų testamentų priimtinumui (Portugalijos civilinio kodekso 64 straipsnio c punktas);

susitarimų dėl paveldėjimo priimtinumui, nedarant poveikio pirmiau antraštinėje dalyje „*Sutuoktinių turto teisinis režimas*“ nurodytam režimui (Portugalijos civilinio kodekso 64 straipsnio c punktas).

NB.

Jei asmeniui taikytina asmeninė teisė pasikeičia po to, kai jis pareiškia paskutinę valią dėl turto palikimo, paskutinę valią pareiškęs asmuo gali savo paskutinę valią atšaukti pagal pirmiau jam taikytą asmeninę teisę (Portugalijos civilinio kodekso 65 straipsnio 1 dalis).

Paskutinės valios pareiškimo dėl turto palikimo formai ir šios valios pareiškimo atšaukimui ar pakeitimui gali būti alternatyviai taikoma:

veiksmo atlikimo vietos teisė; arba

mirusiajam pareiškimo padarymo metu taikytina asmeninė teisė; arba

mirusiajam jo mirties metu taikytina asmeninė teisė; arba

vietos kolizinėje normoje nurodyta teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 64 straipsnio 1 dalis*).

Šio režimo apribojimai

Formos, kurios reikalaujama pagal mirusiajam pareiškimo metu taikytiną asmeninę teisę, privaloma laikytis, jei dėl jos nesilaikymo pareiškimas tampa negaliojančiu ar nevykdytinu, net jei jis padarytas užsienyje.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Valdymo, nuosavybės ir kitoms daiktinėms teisėms taikytina teisė:

valstybės, kurios teritorijoje yra turtas, teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 46 straipsnio 1 dalis*).

Tranzitu gabenamo turto daiktinių teisių nustatymui ir perdavimui taikytina teisė:

paskirties valstybės teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 46 straipsnio 2 dalis*).

Daiktinių teisių į registruotinas transporto priemones nustatymui ir perdavimui taikytina teisė:

valstybės, kurioje atlikta registracija, teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 46 straipsnio 3 dalis*).

Gebėjimui nustatyti daiktines teises į nekilnojamąjį turtą ar teisę juo disponuoti taikytina teisė:

turto buvimo vietos valstybės teisė, jei šioje teisėje tai nustatyta, o jei ne,

atitinkama asmeninė teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 47 straipsnis*).

Autorių teisėms taikytina teisė:

vietos, kurioje kūrinys paskelbtas pirmą kartą, teisė, o jei jis nepaskelbtas,

autoriumi taikytina asmeninė teisė, nedarant poveikio specialiujių teisės aktų nuostatomis (*Portugalijos civilinio kodekso 48 straipsnio 1 dalis*).

Pramoninei nuosavybei taikytina teisė:

jos sukūrimo valstybės teisė (*Portugalijos civilinio kodekso 48 straipsnio 2 dalis*).

3.9 Bankrotas

Paprastai taikytina teisė yra valstybės, kurioje buvo iškelta byla, teisė (Portugalijos bankroto kodekso (port. *Código da Insolvência e da Recuperação de Empresas*) 276 straipsnis).

Esama šios taisyklės išimčių, susijusių su nemokumo paskelbimo pasekmėmis tam tikrais atvejais:

- darbo sutartims ir darbo santykiams taikoma darbo sutartims taikytina teisė (Portugalijos bankroto kodekso 277 straipsnis);

- skolininko teisių, susijusių su viešajame registre registruotiniais nekilnojamuoju turto, laivu arba orlaiviu, atveju taikytina teisė yra valstybės, kurios žinioje yra tvarkomas registras, teisė (Portugalijos bankroto kodekso 278 straipsnis);

- sutartys, kuriomis suteikiama teisė įgyti daiktines teises į nekilnojamąjį turtą arba teisė tą turtą naudoti, reglamentuojamos tik pagal valstybės, kurios teritorijoje yra turtas, teisę (Portugalijos bankroto kodekso 279 straipsnio 1 dalis);

- pardavėjo teisės, susijusios su nemokiam skolininkui parduotu turto pasiliekančios nuosavybės teisė, ir kreditorių ar trečiųjų šalių daiktinės teisės į skolininkui priklausantį turtą, kuris bylos iškėlimo metu buvo kitos valstybės teritorijoje, reglamentuojamos tik pagal tos valstybės teisę (Portugalijos bankroto kodekso 280 straipsnio 1 dalis);

- vadovaujantis Portugalijos vertybinių popierių kodekso 41 straipsniu, teisės į registruotus arba deponuotus vertybinius popierius reglamentuojamos pagal teisę, taikytiną jų perdavimui (Portugalijos bankroto kodekso 282 straipsnio 1 dalis);

- finansų rinkos arba mokėjimo sistemos, apibrėžtos 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/26/EB 2 straipsnio a punkte, ar lygiavertės sistemos šalių teisės ir pareigos reglamentuojamos pagal tai sistemai taikytiną teisę (Portugalijos vertybinių popierių kodekso 285 straipsnis ir Portugalijos bankroto kodekso 282 straipsnio 2 dalis);
- pardavimo ir atpirkimo sandoriai, kaip apibrėžta 1986 m. gruodžio 8 d. Tarybos direktyvos 86/635/EEB 12 straipsnyje, reglamentuojami pagal tokioms sutartims taikytiną teisę (Portugalijos bankroto kodekso 283 straipsnis);
- vykstantys teismo procesai dėl nemokaus skolininko turtą sudarančio turto arba teisės reglamentuojamos tik pagal valstybės, kurioje vyksta teismo procesas, teisę (Portugalijos bankroto kodekso 285 straipsnis).

Nuorodos į atitinkamus nacionalinės teisės aktus:

[Portugalijos Konstitucija](#)

[Portugalijos civilinis kodeksas](#)

[Portugalijos notarų kodeksas](#)

[Portugalijos bankroto kodeksas](#)

Baigiamoji pastaba

Šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija yra bendro pobūdžio ir nėra išsami. Ji nėra privaloma informacijos centrai, Europos teisminiam tinklui civilinėse ir komercinėse bylose, teismams ar kitiems asmenims. Ji negali atstoti rėmimosi galiojančiais nacionalinės teisės aktais.

Paskutinis naujinimas: 10/11/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktingos įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Rumunija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

(informacija pateikta atrankos būdu)

Konstitucija, Civilinio kodekso VII antraštinė dalis ir Civilinio proceso kodeksas, taip pat įvairūs specialieji įstatymai, susiję su tarptautine privatinė teise dėl užsienio piliečių, įmonių, prekybos registras, pilietybė.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

(informacija pateikta atrankos būdu)

Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos konvencijos dėl civilinio proceso, reikalavimo legalizuoti dokumentus panaikinimo, dokumentų įteikimo, įrodymų rinkimo, galimybės kreiptis į teismus palengvinimo, civilinių tarptautinio vaikų grobimo aspektų, vaikų apsaugos, įvaikinimo, teismo pasirinkimo, išlaikymo prievolių ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.

Europos Tarybos konvencijos dėl komercinio arbitražo, teismo sprendimų bylose dėl vaikų globos pripažinimo ir vykdymo, informacijos dėl užsienio teisės, įvaikinimo, ne santuokoje gimusių vaikų teisinio statuso ir pilietybės.

Jungtinių Tautų konvencijos dėl moterų ir vaikų teisių klausimų, vaiko išlaikymo išieškojimo užsienyje, arbitražo, imuniteto, vežimo, intelektinės nuosavybės, deliktinės atsakomybės, civilinės atsakomybės už taršos padarytą žalą, įvaikinimo, senaties terminų ir pirkimo-pardavimo sutarčių.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Rumunija yra sudariusi sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse bylose su Albanija, Alžyru, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Egiptu, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtine Karalyste, Kinija, Kuba, Lenkija, Makedonija, Maroku, Moldova, Mongolija, Pietų Korėja, Prancūzija, Rusija, Serbija, Sirija, Slovakija, Slovėnija, Tunicu, Turkija, Ukraina ir Vengrija.

2 Kolizinių normų taikymas

Užsienio teisės taikymu teisiniams santykiams, turintiems tarptautinį elementą, teismas gali remtis savo iniciatyva arba tai gali padaryti suinteresuotoji šalis.

Būdamas aktyvus, teismas gali savo iniciatyva iškelti užsienio teisės taikymo klausimą, kurį šalys aptartų, jei Rumunijos kolizinėje normoje daroma nuoroda į šią teisę. Be to, bet kuris suinteresuotasis asmuo gali remtis užsienio teise teisme pagal prieinamumo principą.

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Užsienio teisę sudaro materialinės teisės nuostatos (įskaitant kolizines normas), nebent šalys nusprendė pasirinkti taikytiną užsienio teisę; atvejai, kai užsienio teisė taikoma teisinių veiksmų ir nesutarinių prievolių formai, taip pat kiti tarptautinėse konvencijose, kurių šalis yra Rumunija, Europos Sąjungos teisėje arba įstatymo numatyti specialūs atvejai.

Jei užsienio teisėje atgal nukreipiama į Rumunijos teisę arba kitos valstybės narės teisę, taikoma Rumunijos teisė, nebent būtų aiškiai numatyta kitaip.

Žr. Civilinio kodekso 2559 ir 2560 straipsnius.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Užsienio teisę sudaro materialinės teisės nuostatos (įskaitant kolizines normas), nebent šalys nusprendė pasirinkti taikytiną užsienio teisę; atvejai, kai užsienio teisė taikoma teisinių veiksmų ir nesutarinių prievolių formai, taip pat kiti tarptautinėse konvencijose, kurių šalis yra Rumunija, Europos Sąjungos teisėje arba įstatymo numatyti specialūs atvejai.

Jei užsienio teisėje atgal nukreipiama į Rumunijos teisę arba kitos valstybės narės teisę, taikoma Rumunijos teisė, nebent būtų aiškiai numatyta kitaip.

Žr. Civilinio kodekso 2559 ir 2560 straipsnius.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Atvejai, kai ankstesnė teisė visada taikoma, net jei pasikeičia siejamasis veiksnys, apima: paskutinės pilietybės valstybės teisę (sprendimas, kurio konstatuojama preziumuojama mirtis ar dingimas be žinios); teisę, kuri vaiko gimimo dieną taikoma vaiko tėvų santuokos padariniais (santuokinio vaiko giminytės ryšiai); vaiko nacionalinę teisę nuo jo gimimo dienos (nesantuokinio vaiko giminytės ryšiai).

Jei ankstesnė teisė viršesnė už naująją teisę, net jei pasikeičia siejamasis veiksnys: valstybės, į kurią buvo (turi būti) išsiųstas turtas, teisė; asmens, kuriam tenka labiausiai būdinga pareiga, gyvenamosios vietos ar buveinės teisė, taikytina sudarant sutartį (glaudžiausių ryšių, kylančių iš sutarties, nustatymas).

Atvejai, kai gali būti taikoma naujoji arba ankstesnė teisė, jei pasikeičia siejamasis veiksnys: kilnojamojo turto buvimo vietos tuo metu, kai atsiranda teisinė aplinkybė, dėl kurios atsirado ar išnyko teisė (daiktinių teisių atsiradimas, perdavimas ar išnykimas), teisė; teisė, taikytina tuo metu ir toje vietoje, kurioje yra skelbiamos reklamos formos (kilnojamas turtas, kuris anksčiau perkeltas ar kurį numatoma vėliau perkelti į kitą šalį); valstybės, kurioje turtas yra valdymo laikotarpio pradžioje, teisė arba valstybės, į kurią jis buvo perkeltas (svetimas valdymas), teisė.

Atvejai, kai taikytina palankesnė teisė, jei pasikeičia siejamasis veiksnys: jei pasiekus pilnametystę pasikeičia pilietybė; jei tai susiję su nesantuokinio vaiko giminytės ryšiais (jei gimęs vaikas turi dvi pilietybes).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Užsienio teisė netaikoma, jei pagal Rumunijos tarptautinę privatinę teisę ja pažeidžiama viešoji tvarka (pavyzdžiui, jei rezultatas yra nesuderinamas su pagrindiniais Rumunijos ar Europos Sąjungos teisės principais ir pagrindinėmis žmogaus teisėmis) arba jei ši užsienio teisė tapo vykdytina dėl sukčiavimo pagal Rumunijos teisę. Jei užsienio teisė netaikoma, taikoma Rumunijos teisė.

Išimtiniais atvejais teisės, nustatytos pagal nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles, vykdymo užtikrinimas negalimas, jei teisiniai santykiai turi labai menką ryšį su šia teise. Tokiu atveju taikoma glaudžiausiai su teisiniu santykiu susijusi teisė.

Viršenybę turi privalomosios Rumunijos teisės nuostatos, kuriomis reglamentuojami tarptautinį elementą turintys teisiniai santykiai. Privalomosios kitos valstybės teisės nuostatos taip pat gali būti tiesiogiai taikomos tarptautinį elementą turinčiam teisiniam santykiui reglamentuoti, jei teisinis santykis yra glaudžiai susijęs su šios valstybės teise ir tai yra būtina dėl šalių teisėtų interesų.

Žr. Civilinio kodekso 2564 ir 2566 straipsnius.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinį nustato teismas, gavęs patvirtinimus iš šių teisė nustačiusių valstybės įstaigų kaip eksperto išvadą ar kitu atitinkamu būdu. Šaliai, kuri remiasi užsienio teise, gali tekti įrodyti jos turinį.

Žr. Civilinio kodekso 2562 straipsnį; Įstatymo Nr. 189/2003 dėl tarptautinės teisminės pagalbos civilinėse bylose 29 straipsnį, 1968 m. Londone sudarytą Europos konvenciją dėl informacijos apie užsienio teisę ir dvišales sutartis, sudarytas su 1.3 punkte nurodytomis valstybėmis.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Teisės akto turinys nustatomas remiantis šalių ar teisės akto autoriaus pasirinkta teise. Šalys gali pasirinkti visam teisiniam dokumentui ar tik jo daliai taikytiną teisę.

Jei šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma valstybės, su kuria teisinis dokumentas yra glaudžiausiai susijęs, teisė (asmens, kuriam tenka labiausiai būdinga pareiga, ar akto autoriaus įprastinės gyvenamosios vietos ar buveinės valstybės teisė, taikoma akto sudarymo dieną), o jei ši teisė negali būti nustatyta – teisinio dokumento sudarymo vietos teisė.

Formalus teisiniu dokumentui taikomi reikalavimai nustatomi pagal jo esmei taikomą teisę. Dokumentas laikomas galiojančiu, jei jis atitinka pagal kurią nors vieną iš šių teisės formų nustatytas sąlygas: dokumento parengimo vietos teisę; su dokumentu sutikusių asmens pilietybės ar įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisę; arba teisę, taikytiną pagal teisinio dokumento galiojimą tikrinančios valdžios institucijos tarptautinę privatinę teisę.

Sutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal Europos Sąjungos taisykles, o jei klausimas nepatenka į jų taikymo sritį – nacionalines nuostatas, susijusias su atitinkamam teisiniu dokumentui taikytina teise, nebent tarptautinėse konvencijose ar specialiosiose nuostatose numatyta kitaip.

Žr. Civilinio kodekso 2640–2646 straipsnius.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinėms prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal Europos Sąjungos teisės taisykles, o jei klausimas nepatenka į jų taikymo sritį, taikoma ankstesniam šalių teisiniu santykiui taikytina teisė, nebent tarptautinėse konvencijose ar specialiosiose nuostatose numatyta kitaip.

Reikalavimams dėl teisių gynimo priemonių, grindžiamais privatumo ir teisių, susijusių su asmeniu, pažeidimu nukentėjusio asmens pasirinkimu taikoma: nukentėjusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė; žalingų pasekmių atsiradimo vietos valstybės teisė arba žalą sukėlusio asmens įprastinės gyvenamosios vietos ar buveinės valstybės teisė.

Teisei atsakyti į pažeidimus, susijusius su asmeniu, taikoma leidinio išleidimo ar programos transliacijos vietos valstybės teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2641 ir 2642 straipsnius.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Dėl asmens vardo ir pavardės taikoma jo nacionalinė teisė. Vaiko vardo ir pavardės nustatymui jam gimus pasirinktinai taikoma bendros abiejų tėvų ir vaiko pilietybės valstybės teisė arba valstybės, kurioje vaikas gimė ir gyveno nuo gimimo, teisė.

Fizinio asmens gyvenamajai vietai taikoma nacionalinė teisė.

Fizinių asmenų santuokiniam statusui ir veiksnumui taikoma jų nacionalinė teisė. Specialiems neveiksnumo aspektams, susijusiems su konkrečiu teisiniu santykiu, taikoma šiam teisiniu santykiui taikytina teisė. Subjektiškumo atsiradimas ir panaikinimas nustatomas pagal kiekvieno asmens nacionalinę teisę. Visiškai veiksnus asmens priežiūrai taikoma valstybės, kurioje globos nustatymo dieną arba kitos apsaugos priemonės taikymo dieną buvo šio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2570, 2572–2576 ir 2578–2579 straipsnius.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Santuokinių vaikų giminytės ryšiai nustatomi pagal teisę, kuri vaiko gimimo dieną taikoma bendriesiems jo tėvų santuokos padariniams. Jei tėvų santuoka pasibaigė ar buvo nutraukta prieš gimstant vaikui, taikoma santuokos pasekmėms jos pabaigos ar nutraukimo dieną taikytina teisė. Tai taikoma ir santuokoje gimusio vaiko tėvystės neigimui, taip pat vardo vaikui suteikimui.

Nesantuokinio vaiko giminytės ryšiai nustatomi pagal vaiko nacionalinę teisę, taikomą nuo jo gimimo dienos giminytės ryšių pripažinimui ir jų padariniams, taip pat giminytės ryšių pripažinimo ginčijimui. Jei vaikas turi daugiau nei vieną (kitą, nei Rumunijos) pilietybę, vaikui taikoma jam palankiausia pilietybės teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2603–2606 straipsnius.

3.4.2 Įvaikinimas

Esminės sąlygos, kurių reikalaujama įvaikinimui užbaigti, nustatomos pagal įtėvio (įmotės) ir numatomo įvaikinti vaiko nacionalinę teisę. Jos taip pat turi atitikti abiem sistemoms privalomas sąlygas, nustatytas ir vienoje, ir kitoje nacionalinėje teisėje. Esminės sąlygos, taikomos bendrai įvaikinantiems sutuoktiniams, arba jei vienas iš sutuoktinių įvaikina kito sutuoktinio vaiką, nustatytos bendriesiems santuokos padariniams taikytinoje teisėje.

Įvaikinimo padariniams, įtėvių ir įvaikių santykiams ir įvaikinimo nutraukimui taikoma vieno iš įtėvių nacionalinė teisė, o jei įvaikina abu sutuoktiniai, taikoma bendriesiems santuokos padariniams taikytina teisė.

Įvaikinimo formai taikytina valstybės, kurios teritorijoje įvaikinama, teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2607–2610 straipsnius.

3.5 Santuoka, nesutuokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Esminiai reikalavimai, taikomi santuokos sudarymui, nustatyti nacionalinėje kiekvieno iš būsimų sutuoktinių teisėje, taikomoje santuokos sudarymo dieną. Santuokos sudarymo formai taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

Teisiniams santuokos sudarymo reikalavimams taikoma teisė taip pat taikoma santuokos negaliojimui ir šio negaliojimo padariniams.

Bendriesiems santuokos padariniams taikoma sutuoktinių bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė, o *in absentia* – sutuoktinių bendros pilietybės valstybės teisė. Jei sutuoktiniai neturi bendros pilietybės, taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2585–2589 straipsnius.

3.5.2 Nesutuokusios poros (sugventiniai) ir partnerystė

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Rumunija taiko Reglamentą „Roma III“.

Pagal nacionalinę teisę sutuoktiniai gali tarpusavio susitarimu pasirinkti santuokos nutraukimui taikytiną teisę: sutuoktinių bendros įprastinės gyvenamosios vietos susitarimo dėl pasirinktos taikytinos teisės sudarymo dieną teisę; paskutinės bendros įprastinės sutuoktinių gyvenamosios vietos valstybės teisę, jei bent vienas iš sutuoktinių vis dar ten gyvena tuo metu, kai yra sudaromas susitarimas dėl pasirinktos taikytinos teisės; bet kurio sutuoktinio pilietybės valstybės teisę; valstybės, kurioje sutuoktiniai gyveno bent 3 metus, teisę arba Rumunijos teisę.

Susitarimas dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės gali būti sudarytas arba iš dalies pakeistas ne vėliau kaip kreipimosi į instituciją, atsakingą už sprendimą dėl santuokos nutraukimo, dieną. Tačiau teismas gali atsižvelgti į sutuoktinių susitarimą ne vėliau kaip pirmąją teismo posėdžio, į kurį šalys buvo tinkamai pakviestos, dieną.

Jei sutuoktiniai nepasirenka taikytinos teisės, santuokos nutraukimui taikoma: valstybės, kurioje pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo dieną buvo sutuoktinių bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisė; jei nėra bendros įprastinės gyvenamosios vietos – paskutinės bendros sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, jei pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo dieną bent vieno iš sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta yra šios valstybės teritorijoje; nesant bendros sutuoktinių pilietybės – paskutinės sutuoktinių bendros pilietybės valstybės teisė, jei bent vienas iš jų išlaikė šią pilietybę pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo dieną, ir visais kitais atvejais – Rumunijos teisė.

Santuokos nutraukimui taikytina teisė taip pat taikoma separacijai.

Žr. Civilinio kodekso 2597–2602 straipsnius.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Išlaikymo prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal Europos Sąjungos teisės taisyklės (Civilinio kodekso 2612 straipsnis).

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktinių turto režimui taikytiną teisę pasirenka sutuoktiniai (įprastinės vieno iš sutuoktinių gyvenamosios vietos teisė, taikoma pasirinkimo dieną; bet kurio iš sutuoktinių pilietybei jos pasirinkimo dieną taikoma teisė arba valstybės, kurioje po santuokos sudarymo buvo pirmoji įprastinė bendra sutuoktinių gyvenamoji vieta, teisė). Ši teisė taikoma viešumo ir vykdymo užtikrinimo priemonėms, kurių imamasi prieš trečiuosius asmenis, o alternatyviai sudarymo vietos teisei – formalumams, reikalingiems vedybų sutarčiai sudaryti.

Susitarimas dėl sutuoktinių turto režimui taikytinos teisės gali būti sudarytas prieš sudarant santuoką, santuokos sudarymo metu arba būnant susituokus.

Oficialios šio susitarimo sąlygos numatytos teisėje, kuri pasirinkta sutuoktinių turto režimui reglamentuoti, arba susitarimo sudarymo vietos valstybės teisėje.

Jei sutuoktiniai nepasirinko jų sutuoktinių turto režimui taikytinos teisės, jam taikoma bendriesiems santuokos padariniams taikytina teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2590–2596 straipsnius.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Rumunija taiko Reglamentą (ES) Nr. 650/2012.

Pagal nacionalinę teisę paveldėjimui taikoma valstybės, kurioje mirusiojo mirties metu buvo jo įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

Asmuo gali pasirinkti paveldėjimui taikyti savo pilietybės valstybės paveldėjimo teisę. Jei pasirenkama taikytina teisė, ji taikoma sutikimo, išreikšto padarius pareiškimą dėl taikytinos teisės pasirinkimo, buvimui ir galiojimi.

Testamento parengimas, pakeitimas ar atšaukimas laikomas galiojančiu, jei šis dokumentas atitinka formalius reikalavimus, taikytinus jo parengimo, pakeitimo ar atšaukimo dieną arba testatoriaus mirties dieną pagal: nacionalinę testatoriaus teisę; įprastinės gyvenamosios vietos teisę; dokumento parengimo, pakeitimo ar atšaukimo vietos valstybės teisę; nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybės teisę arba teismo ar institucijos, atliekančios paveldėto turto perdavimo procedūrą, valstybės teisę.

Jei pagal paveldėjimui taikytiną teisę palikimas yra nepriimtas, Rumunijos teritorijoje esantį turtą pagal Rumunijos teisę dėl nepriimto palikimo perėjimo perima Rumunijos valstybė.

Žr. Civilinio kodekso 2633–2636 straipsnius.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Pagal turto buvimo vietos teisę (*lex rei sitae*) reglamentuojami tokie klausimai: turto valdymas, nuosavybė ir kitos daiktinės teisės, įskaitant įkaitą; (prasidėjus nuosavybės laikotarpiui) svetimas valdymas; (jei susiklostė teisinė aplinkybė, dėl kurios atsirado, buvo pakeista ar išnyko ši teisė) daiktinių teisių į turtą, kurio buvimo vieta pasikeitė, atsiradimas, perdavimas ar išnykimas; (dėl kilnojamojo turto įkeitimo sutarties sudarymo) kilnojamojo turto įkeitimo galiojimo, viešinimo ir padarinių sąlygos; viešinimo formos ir teisių, susijusių su nekilnojamoju turtu, atsiradimo formos ir (vagystės ar eksporto arba reikalavimo pareiškimo metu) reikalavimai dėl pavogto ar neteisėtai eksportuoto turto.

Tranzitu gabenamam turtui taikoma jo išsiuntimo vietos valstybės teisė.

Daiktinių teisių į transporto priemonę atsiradimui, perdavimui ar išnykimui taikoma: laivo vėliavos valstybės teisė arba orlaivio registracijos valstybės teisė; geležinkelių ir kelių transporto bendrovės organizaciniam statusui taikytina teisė.

Akcijų ar obligacijų išleidimui vardine ar pareikštine forma taikoma jas išleidžiančio juridinio asmens organizaciniam statusui taikytina teisė.

Intelektinės nuosavybės objektu esančio kūrinio autorių teisių atsiradimui, turiniui ir pasibaigimui taikoma valstybės, kurioje kūrinys buvo pirmą kartą viešai paskelbtas, teisė.

Pramoninės nuosavybės teisių atsiradimui, turiniui ir pasibaigimui taikoma valstybės, kurioje buvo atliktas deponavimas ar registracija ar kurioje buvo pateikta deponavimo ar registracijos paraiška, teisė.

Žr. Civilinio kodekso 2613–2632 straipsnius.

3.9 Bankrotas

Nuostatos dėl taikytinos teisės įtvirtintos Įstatyme Nr. 85/2014 dėl bankroto ir nemokumo prevencijos procedūrų, skirtame palengvinti Reglamento (EB) Nr. 2015/848 dėl nemokumo bylų taikymą.

Paskutinis naujinimas: 08/08/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Slovėnija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Pagrindinis įstatymas, kuriame nustatytos bendrosios tarptautinės privatinės teisės taisyklės, yra Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymas (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*; sutrumpintai – ZMZPP, Slovėnijos Respublikos oficialusis leidinys (*Uradni list RS*) Nr. 56/99). Konkrečios įstatymų kolizijos reglamentuojamos įvairių sričių įstatymais (pavyzdžiui, Finansinių operacijų, bankroto bylų ir privalomojo likvidavimo įstatymu, (*Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*; sutrumpintai – ZFPPIPP).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Slovėnijos Respublikos ratifikuotos ir paskelbtos konvencijos tiesiogiai taikomos ir yra viršesnės už nacionalinius įstatymus. Kolizinėms normoms taikomas 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“), kuris taikomas valstybėms narėms, kurioms yra privalomi 1980 m. birželio 19 d. Romos konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės pakeitimai ir 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“). Kolizinės normos taip pat nustatytos [Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos](#) daugiašalėse konvencijose, kurias yra pasirašiusi Slovėnijos Respublika.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Kolizinės normos taip pat nustatytos dvišalėse konvencijose dėl teisinės pagalbos, sudarytose su Austrija, Bulgarija, Čekija, Lenkija, Mongolija, Prancūzija, Rumunija, Rusijos Federacija ir Vengrija. Konvencijų sąrašas pateiktas [ministerijos interneto svetainėse](#).

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Teismui privaloma kolizines normas reglamentuojanti teisė, tačiau šalys gali susitarti dėl teisės, kuri būtų taikoma jų teisiniams santykiams. Tokiu atveju bus taikoma šalių pasirinkta teisė. Be to, teisė, kuri įprastai būtų taikoma pagal Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymą, nebūtų taikoma, jei, atsižvelgiant į visas aplinkybes, yra aišku, kad teisinis santykis neturi jokio reikšmingo ryšio su taikytina teise, tačiau jis yra daug glaudžiau susijęs su kita teise.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Atgalinio nukreipimo ir nukreipimo į trečiosios valstybės teisę (*renvoi*) doktrina reglamentuojama Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymo 6 straipsnyje, kuriame numatyta, kad jeigu sprendžiant, kurią teisę taikyti, užsienio valstybės teisėje daroma nuoroda į Slovėnijos teisę, tada taikoma Slovėnijos teisė, neatsižvelgiant į Slovėnijos teisės taisyklės dėl taikytinos teisės. Ši nuostata netaikoma, jei šalys pasirinko taikytiną teisę.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Konkreči kolizinė norma, kuria reglamentuojami pakeičiami siejamieji veiksniai, paprastai taip pat apibrėžia šios taisyklės taikymo laiką. Kai kurie siejamieji veiksniai susiję su laiku, kuris yra lemiamas pasirenkant kolizinėje normoje nurodytą taikytiną teisę (pavyzdžiui, testatoriaus pilietybė sudarant testamentą), o kitomis aplinkybėmis siejamojo veiksnio pasikeitimas gali reikšti kitos teisinės sistemos teisės taikymą. Jei santykiai yra nuolatiniai, būtina taikyti jau įgytų teisių pripažinimo principą.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme nustatyta teisė netaikoma, jei jos taikymo padariniai prieštarautų Slovėnijos teisei tvarkai. Viešosios tvarkos sąvoka yra teisinė kategorija, įtvirtinta teismų praktikoje. Daugeliu atvejų ji grindžiama konstitucinėmis valstybės taisyklėmis, pagrindiniais nacionalinių įstatymų principais ir moralės principais.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teisimas ar kita kompetentinga institucija savo iniciatyva nustato taikytinos užsienio teisės turinį pasinaudodama ministerijos, atsakingos už teisingumo klausimus, pranešimu apie užsienio teisę arba nagrinėja jos turinį taikydama kurį nors kitą tinkamą būdą. Šalys gali pateikti viešą ar kitą kompetentingos užsienio institucijos ar įstaigos dokumentą dėl užsienio teisės turinio. Jei užsienio teisės turinio konkrečioje byloje neįmanoma nustatyti, taikoma Slovėnijos teisė.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Kalbant apie valstybės nares, Slovėnijos Respublikoje taikytinas 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės ir jis yra viršesnis už nacionalinius įstatymus, kuriais reglamentuojama materialinė teisė. Klausimams, kuriems netaikomas reglamentas, atitinkamai atvejais taikomos dvišalės konvencijos. Jei dvišalių konvencijų nėra, taikoma nacionalinė teisė, kuria reglamentuojamos sutartiniais santykiams taikomos kolizinės normos (Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymas).

Bendroji kolizinė norma:

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme numatyta, kad susitariančiųjų šalių sutarčiai taikoma jų pasirinkta teisė, nebent įstatyme ar tarptautinėje konvencijoje nurodyta kitaip. Šalių valia dėl teisės pasirinkimo gali būti nurodyta aiškiai, arba sutarties nuostatos ar kitos aplinkybės gali aiškiai rodyti, kad yra pasirinkta konkreči teisė. Tada sutarties galiojimas tikrinamas pagal pasirinktą teisę. Jei šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma glaudžiausiai susijusi teisė. Jei aplinkybės nerodo kitos taikytinos teisės, taikoma valstybės, kurioje yra šalies, kuriai tenka pareiga įvykdyti esmines sutarties dalis, nuolatinė gyvenamoji vieta ar pagrindinė verslo vieta, teisė.

Darbo sutartims taikoma valstybės, kurioje darbuotojas įprastai atlieka savo darbą, teisė. Susitardamos dėl kitokios teisės taikymo darbo sutartyje, šalys negali atsakyti taikyti tos valstybės teisės, kuri būtų buvusi taikoma, jei šalys nebūtų pasirinkusios kitos teisės, privalomų nuostatų dėl darbuotojų teisių apsaugos.

Vartojimo sutartis yra prekių, teisių ir (arba) paslaugų perdavimo vartotojui sutartis. Vartotojas – tai asmuo, kuris įsigyja prekes, teises ar paslaugas daugiausia savo asmeninėms ar namų ūkio reikmėms. Vartojimo sutartis neapima vežimo sutarties ar paslaugų teikimo vartotojui sutarties, jei visa ši sutartis vykdoma už vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės ribų. Nepaisant Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymo nuostatų, vartojimo sutarčiai taikoma vartotojo gyvenamosios vietos valstybės teisė, jei sutartis sudaryta pagal toje valstybėje paskelbtą pasiūlymą ar reklamą arba jei vartotojas ėmėsi būtinų priemonių sutarčiai sudaryti toje valstybėje, arba jei vartotojas sudarė sutartį kartu su kita šalimi arba jų atstovas gauna vartotojo užsakymą toje valstybėje, arba jeigu pardavimo sutartis sudaryta kitoje valstybėje, arba vartotojas pateikė užsakymą kitoje valstybėje, arba jei kelionę surengė pardavėjas, siekdamas reklamuoti tokių sutarčių sudarymą.

Pirmiau nurodytais atvejais sutarties šalys negali susitarti dėl teisės, pagal kurią negali būti taikomos privalomosios nuostatos dėl vartotojų teisių apsaugos, taikytinos vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, taikymo.

Sutartims dėl nekilnojamojo turto visada taikoma šio turto buvimo vietos valstybės teisė.

Jei susitariančiosios šalys nesusitarė kitaip, bendra kolizinė norma taikoma susitariančiųjų šalių santykiams taip pat sprendžiant, nuo kada kilnojamojo daikto įgijėjas turi teisę į jo vaisius ir nuo kada jam pereina pripažinta su daiktu susijusi rizika.

Be to, jei susitariančiosios šalys nesusitarė kitaip, daikto pristatymo būdai ir priemonės, kurias reikia taikyti, jei pristatymo atsisakoma, taikoma valstybės, į kurią daiktas turėjo būti pristatytas, teisė.

Dėl reikalavimo perleidimo ar skolos perėmimo padarinių: skolininkų ar kreditorių, tiesiogiai nedalyvaujančių perleidime ar perėmime, teisiniam statusui taikoma ta pati teisė, kuri taikoma pačiam perleidimui ar perėmimui.

Pagrindiniams sandoriams taikytina teisė taikoma papildomam sandoriui, nebent nusprendžiama kitaip.

Vienašaliam teisiniam sandoriui taikoma skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

3.2 Nesutarinės prievolės

Kalbant apie nesutarines prievoles, kurioms netaikoma tarptautinė konvencija ar 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutarinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“), kolizinėse normose nustatyta, kad taikoma nacionalinė teisė.

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme numatyta, kad nesutarinėms prievolėms taikoma įvykio vietos valstybės teisė. Padarinių atsiradimo vietos valstybės teisė taikoma, jei ji yra palankesnė nukentėjusiajam, jeigu nukentėjusysis turėjo arba galėjo numatyti padarinių atsiradimo vietą. Jei ši teisė neturi glaudaus ryšio su santykiu, tačiau yra ryšys su kita teise, taikoma ta kita teisė.

Jei įvykis, dėl kurio atsiranda atsakomybė už žalą atlyginimą, įvyksta laive atviroje jūroje arba orlaivyje, preziumuojama, kad taikytina laivo ar orlaivio registracijos valstybės teisė.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Jei Slovėnijos Respublikos pilietis taip pat yra kitos valstybės pilietis, šis asmuo pagal Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymą laikomas tik Slovėnijos piliečiu. Jei asmuo, kuris nėra Slovėnijos Respublikos pilietis, yra dviejų ar daugiau valstybių pilietis, pagal Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymą taikoma šio asmens nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei asmuo neturi nuolatinės gyvenamosios vietos nė vienoje iš valstybių, kurios pilietis jis yra, pagal Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymą taikoma valstybės, su kuria asmuo yra glaudžiausiai susijęs, teisė. Jei asmuo neturi pilietybės arba jo pilietybė negali būti nustatyta, taikoma jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei asmuo neturi nuolatinės gyvenamosios vietos ar ji negali būti nustatyta, taikoma jo laikinosios gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei neįmanoma nustatyti net laikinos gyvenamosios vietos, taikoma Slovėnijos teisė.

Asmenvardžio pakeitimui taikoma asmens pilietybės valstybės teisė.

Fizinio asmens galėjimui sudaryti sutartį taikoma jo pilietybės valstybės teisė. Preziumuojama, kad fizinis asmuo, kuris pagal savo pilietybės valstybės teisę nėra veiksnus sudaryti sutartį, turi šį veiksnumą, jei jis turi veiksnumą pagal prievolės atsiradimo vietos valstybės teisę. Fizinio asmens veiksnumo praradimui ar apribojimui taikoma šio asmens pilietybės valstybės teisė.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Globos paskyrimui ar nutraukimui ir globėjo bei globotinio (prižiūrimo asmens) santykiams taikoma globotinio pilietybės valstybės teisė. Laikinosioms sveikatos priežiūros priemonėms užsienio piliečiui ar asmeniui be pilietybės Slovėnijos Respublikoje taikoma Slovėnijos teisė ir ši priemonė lieka galioti, kol jurisdikciją turinti valstybė priima sprendimą dėl priemonės ar ją atitinkamai panaikina. Ši taisyklė taip pat taikoma užsieniečio ar asmens be pilietybės Slovėnijos Respublikoje esančio turto apsaugai.

Tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams taikoma jų pilietybės valstybės teisė. Jei tėvų ir vaikų pilietybė yra skirtinga, taikoma valstybės, kurioje yra visų jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė. Jei tėvai ir vaikai yra skirtingų valstybių piliečiai ir neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikoma vaiko pilietybės valstybės teisė.

Tėvystės ar motinystės pripažinimo, nustatymo ir ginčijimo procedūrai taikoma vaiko pilietybės valstybės teisė.

Pareigai teikti išlaikymą artimiems giminaičiams, išskyrus tėvų išlaikymą vaikams, ir pareigai teikti išlaikymą svainystės ryšių siejamiems asmenims (t. y. kraujo ryšiais nesusijusiems asmenims) taikoma išlaikymo prašančio asmens pilietybės valstybės teisė.

Vaiko įteisinimo procesui taikoma tėvų pilietybės valstybės teisė arba vieno iš tėvų pilietybės valstybės teisė, pagal kurią įvaikinimas turi galioti, jei tėvai nėra tos pačios valstybės piliečiai. Vaiko, kito asmens ar nacionalinės įstaigos sutikimui dėl įteisinimo taikoma vaiko pilietybės valstybės teisė.

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimo sąlygoms ir nutraukimui taikoma įtėvių ir įvaikių pilietybės valstybės teisė. Jei įtėvių ir įvaikių pilietybė skiriasi, įvaikinimo sąlygoms ir nutraukimui bendrai taikoma valstybių, kurių piliečiai jie yra, teisė. Jei sutuoktiniai įsivaikina kartu, įvaikinimo sąlygoms ir nutraukimui taikoma įvaikio pilietybės valstybės teisė, taip pat vieno ir kito sutuoktinio pilietybės valstybių teisė. Įvaikinimo formai taikoma įvaikinimo valstybės teisė. Įvaikinimo padariniams taikoma valstybės, kurios piliečiais įtėviai ir įvaikiai buvo įvaikinimo metu, teisė. Jei įtėvis ar įmotė ir įvaikis yra skirtingų valstybių piliečiai, taikoma jų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jei įtėvis ar įmotė ir įvaikis yra skirtingų valstybių piliečiai ir neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pat valstybėje, taikoma įvaikio pilietybės valstybės teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Santuokos sudarymo sąlygoms taikoma valstybės, kurios piliečiu santuokos sudarymo metu buvo kiekvienas asmuo, teisė. Santuokos formai taikoma santuokos sudarymo valstybės teisė. Santuokos negaliojimui taikoma jos sudarymo teisė pagal pirmiau nurodytas kolizines normas.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme nėra jokių specialiųjų nuostatų dėl nesusituokusių ir (arba) kartu gyvenančių porų. Tačiau, kadangi nesusituokusių ir (arba) kartu gyvenančių asmenų partnerystės padariniai prilygsta santuokos sukeliams padariniams, gali būti, kad santuokai taikomos nuostatos taip pat būtų taikomos ir nesusituokusių ar kartu gyvenančių asmenų partnerystei.

Dviejų nesusituokusių ir (arba) kartu gyvenančių asmenų turiniams santykiams taikoma jų pilietybės valstybės teisė. Jei asmenų pilietybė skiriasi, jiems taikoma jų bendros gyvenamosios vietos valstybės teisė. Nesusituokusių ir (arba) kartu gyvenančių asmenų sutartiniams turiniams santykiams taikytina teisė, kuri buvo taikoma jų turiniams santykiams sudarant sutartį.

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme nėra jokių specialiųjų nuostatų dėl registruotų tos pačios lyties partnerysčių ir jų sąlygų. Tačiau, kadangi tos pačios lyties partnerysčių padariniai prilygsta santuokos padariniams, gali būti taikomos tos pačios nuostatos kaip ir santuokai.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Santuokos nutraukimui taikoma valstybės, kurios piliečiai pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo metu buvo abu sutuoktiniai, teisė. Jei pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo metu sutuoktiniai yra skirtingų valstybių piliečiai, santuokos nutraukimui bendrai taikoma jų pilietybės valstybės teisė. Jei santuoka negali būti nutraukta pagal pirmiau išdėstytas taisykles, tada jos nutraukimui taikoma Slovėnijos teisė, jei pareiškimo dėl santuokos nutraukimo padavimo metu vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Slovėnijos Respublikoje. Jei vienas iš sutuoktinių yra Slovėnijos pilietis, tačiau neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Slovėnijoje ir santuoka negali būti nutraukta pagal pirmiau nurodytas taisykles, santuokos nutraukimui taikoma Slovėnijos teisė.

Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatyme nėra jokių specialiųjų nuostatų dėl tos pačios lyties partnerysčių nutraukimo. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad tos pačios lyties partnerystės padariniai prilyginami santuokos padariniams, gali būti taikomos tos pačios nuostatos, kaip ir santuokos nutraukimui.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams taikoma jų pilietybės valstybės teisė. Jei tėvų ir vaikų pilietybė skiriasi, taikoma valstybės, kurioje yra visų jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė. Jei tėvai ir vaikai yra skirtingų valstybių piliečiai ir neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikoma vaiko pilietybės valstybės teisė.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sutuoktiniams ir jų turto režimui taikytina jų pilietybės valstybės teisė. Jei sutuoktinių pilietybė skiriasi, taikoma jų nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jei sutuoktinių pilietybė skiriasi ir jie neturi nuolatinės gyvenamosios vietos toje pačioje valstybėje, taikoma jų paskutinės bendros gyvenamosios vietos teisė. Jei taikytinos teisės negalima nustatyti pagal pirmiau nurodytas taisykles, taikoma teisė, su kuria juos sieja glaudžiausias ryšys.

Sutartiniam sutuoktinių turto režimui taikoma tos valstybės teisė, kuri buvo taikoma jų asmeniniams ir turtiniams santykiams sutarties sudarymo metu. Jei minėtoje teisėje numatyta, kad sutuoktiniai gali pasirinkti teisę, taikomą jų turtiniams santykiams, tuomet taikoma jų pasirinkta teisė.

Jei santuoka pripažįstama negaliojančia ar nutraukiama, asmeniniams santykiams ir bendrosios nuosavybės režimui taikomos tos pačios kolizinės normos kaip ir sutuoktinių asmeniniams ir turtiniams santykiams.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Paveldėjimui taikoma valstybės, kurios piliečiu mirties metu buvo mirusysis, teisė. Testamentiniam veiksnui taikoma valstybės, kurios piliečiu testatorius buvo testamento vykdymo metu, teisė.

Testamento forma galioja, jei ji galioja pagal vieną iš toliau nurodytų teisinių sistemų: testamento sudarymo valstybės teisė; valstybės, kurios piliečiu testatorius buvo testamento sudarymo ar mirties metu, teisė; valstybės, kurioje testamento sudarymo metu arba testatoriaus mirties metu buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė; Slovėnijos teisė arba valstybės, kurioje yra nekilnojamas turtas, teisė, taikomą nekilnojamajam turtui.

Testamento atšaukimo forma galioja, jei ji galioja pagal bet kurią teisę, pagal kurią galiojūt testamento parengimas, kaip paaiškinta pirmiau.

3.8 Nekilnojamas turtas

Turtiniams santykiams ir kitoms daiktinėms teisėms taikoma daikto buvimo vietos valstybės teisė. Turtiniams santykiams, susijusiems su vežamais daiktais, taikoma paskirties vietos valstybės teisė. Turtiniams santykiams, susijusiems su transporto priemonėmis, taikoma šių transporto priemonių buvimo vietos teisė, nebent Slovėnijos teisėje nustatyta kitaip.

3.9 Bankrotas

2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų tiesiogiai taikomas Slovėnijoje į jo taikymo sritį patenkantiems klausimams ir ES valstybėms narėms. Jei reglamentas netaikomas, tuomet taikoma Slovėnijos nacionalinė teisė, būtent Finansinių operacijų, bankroto bylų ir privalomojo likvidavimo įstatymas (*Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*; sutrumpintai – ZFPPIPP, UL RS, ZFPPIPP-UPB7, Nr. 63/2013).

Šio įstatymo skyriuje „Bankroto bylos, turinčios tarptautinį elementą“ yra bendrosios taisyklės dėl bankroto bylų, turinčių tarptautinį elementą, reglamentuojamos užsienio kreditorių ir administratorių galimybės kreiptis į nacionalinį teismą ir bendradarbiavimas su užsienio teismais bei užsienio administratoriais. Juo taip pat reglamentuojamas užsienio bankroto bylų ir laikinųjų priemonių, dėl bankroto taikomų lygiagrečių priemonių pripažinimas, taip pat teisė, taikytina bankroto bylų padariniams.

Nacionalinis teismas turi jurisdikciją nacionalinėms bankroto byloms, gali priimti sprendimą dėl užsienio procedūros pripažinimo ir bendradarbiavimo su užsienio teismais. Vietos teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti nacionalines bankroto bylas, yra: 1. jei skolininkas, kuris yra nacionalinis juridinis asmuo ar verslininkas, įsteigtas Slovėnijos Respublikoje; teismas, kurio veiklos teritorijoje yra įsteigtas skolininkas; 2. jei skolininkas, kuris yra užsienietis, turi filialą Slovėnijos Respublikoje; teismas, kurio veiklos teritorijoje yra skolininko filialo pagrindinė veiklos vieta; 3. kitais atvejais: Liubianos apylinkės teismas (*Okrožno sodišče v Ljubljani*).

Kalbant apie bankroto bylų teisiniams padariniams taikytiną teisę, pagal bendrą taisyklę taikoma valstybės, kurioje nagrinėjama byla, teisė, nebent konkrečių atveju įstatymuose nustatyta kitaip. Taisyklės dėl taikytinos teisės yra nustatytos Finansinių operacijų, bankroto bylų ir privalomojo likvidavimo įstatyme ir jos susijusios su sutartimis, kuriomis reglamentuojamas įsigyto nekilnojamojo turto naudojimas, nes taikoma nekilnojamojo turto buvimo vietos teisė.

Specialiosios taisyklės dėl teisės, taikytinos registre įregistruotoms teisėms (valstybės, įgalios tvarkyti registrą, teisė), taikomos teisei, taikytinai mokėjimų sistemoms ir finansų rinkoms (tokioms mokėjimų sistemoms ir (arba) finansų rinkoms taikoma valstybės teisė), taip pat teisei, taikytinai sutartims dėl užskaitos ir pardavimo siekiant atpirkti sandoriams, taip pat teisei, taikytinai darbo sutartims.

Paskutinis naujinimas: 17/04/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Slovakija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Pagrindinis nacionalinis Slovėnijos tarptautinės privatinės teisės šaltinis yra Įstatymas Nr. 97/1963 dėl tarptautinės privatinės teisės ir proceso (toliau – Įstatymas dėl tarptautinės privatinės teisės), kurio 3–31 straipsniuose esančiose kolizinėse normose apibrėžiama konkrečiose teisės srityse taikytina teisė (galimybė turėti teises ir atlikti teisinius veiksmus, teisių veiksmų galiojimas, materialinė teisė, sutarčių teisė, darbo teisė, paveldėjimo teisė, šeimos teisė). Įstatymas dėl tarptautinės teisės taikomas tik jei tiesiogiai taikomoje Europos Sąjungos teisėje ar Slovakijos Respublikai privalomoje tarptautinėje sutartyje, arba tiksliau – šių sutartį įgyvendinančių teisės aktu nenumatyta kitaip. Tai reiškia, kad jei Įstatymas dėl tarptautinės privatinės teisės nurodytas toliau, reikia turėti omenyje, kad jis taikomas tik jei nėra tarptautinių ar Sąjungos teisės aktų.

Slovakijos teisėje atskiros kolizinės normos nustatytos ne tik Įstatyme dėl tarptautinės privatinės teisės, pavyzdžiui:

- Įstatyme Nr. 513/1991 (Prekybos kodeksas) Be šio įstatymo 22 straipsnyje esančios kolizinės normos, jo III antraštinėje dalyje yra specialiosios nuostatos dėl prievolių tarptautinės prekybos srityje, taikomos šalia kitų nuostatų byloje dėl sutarčių, kurioms būdingas užsienio elementas.
- Įstatymo Nr. 311/2001 (Darbo kodeksas) 241a straipsnio 7 dalyje (teisė, taikytina nustatant, ar darbdavys yra pagrindinis darbdavys, jei jam taikoma kita nei valstybės narės teisė)
- Įstatymo Nr. 8/2008 dėl draudimo 89 straipsnyje (draudimo sutartims taikytina teisė)
- Įstatymo Nr. 191/1950 dėl įsakomųjų vekselių ir čekių (Įsakomųjų vekselių ir čekių įstatymas) specialiosiose nuostatose dėl įsakomiesiems vekseliams (91 ir paskesni straipsniai) ir čekiams (69 ir paskesni straipsniai) taikomos tarptautinės teisės.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

a) JTO konvencijos: 1956 m. birželio 20 d. JT konvencija dėl išlaikymo išieškojimo užsienyje, 1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvencija dėl konsulinių santykių;

b) Europos Tarybos konvencijos: 1968 m. birželio 7 d. Europos konvencija dėl informacijos apie užsienio teisę; 1978 m. kovo 15 d. Europos konvencijos dėl informacijos apie užsienio teisę papildomas protokolais; 1980 m. gegužės 20 d. Europos konvencija dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo;

c) Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos konvencijos: 1954 m. kovo 1 d. Konvencija dėl civilinio proceso; 1970 m. kovo 18 d. Konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje; 1970 m. birželio 1 d. Konvencija dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium pripažinimo; 1973 m. spalio 2 d. Konvencija dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo; 1965 m. lapkričio 15 d. Konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje; 1980 m. spalio 25 d. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų; 1993 m. gegužės 29 d. Konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje; 1961 m. spalio 5 d. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo; 1996 m. spalio 19 d. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

d) Tarptautinės sutartys, kuriomis suvienodinamos kolizinės normos: 1971 m. gegužės 4 d. Konvencija dėl eismo įvykiams taikytinos teisės; 1996 m. spalio 19 d. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

e) Tarptautinės sutartys, kuriomis suvienodinamos tiesioginės materialinės teisės normos: 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo sutarčių; 1974 m. birželio 14 d. Niujorke sudaryta Konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo senaties termino, iš dalies pakeista 1980 m. balandžio 11 d. Protokolu.

f) Tarptautinės sutartys dėl arbitražo: 1958 m. birželio 10 d. Konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo; 1961 m. balandžio 21 d. Konvencija dėl tarptautinio komercinio arbitražo. Tarptautinės sutartys dėl transporto: 1965 m. gegužės 19 d. Tarptautinio krovininių vežimo keliais sutarties konvencija; 1980 m. gegužės 9 d. Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutartis, iš dalies pakeista 1990 m. gruodžio 20 d. Protokolu. Kitos teisiškai reikšmingos tarptautinės privatinės teisės konvencijos: 2005 m. birželio 30 d. priimti 1955 m. liepos 15 d. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos įstatų pakeitimai; 1995 m. birželio 24 d. UNIDROIT Konvencija dėl pavogtų ar neteisėtai išvežtų kultūros objektų; 1999 m. lapkričio 4 d. Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos; 1973 m. spalio 26 d. Susitarimas dėl mirusiųjų kūnų pervežimo.

g) Slovakijos Respublikai privalomos konvencijos dėl bendradarbiavimo teisiniais klausimais: 1965 m. vasario 18 d. Konvencija dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo; 1951 m. spalio 31 d. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos įstatatai (galioja nuo 1955 m. liepos 15 d., su pakeitimais, padarytais 2007 m. sausio 1 d.); 1927 m. rugsėjo 26 d. Konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų vykdymo; 1923 m. rugsėjo 24 d. Protokolas dėl arbitražinių išlygų; 1972 m. gegužės 26 d. Konvencija dėl civilinės teisės ginčų, kylančių iš ekonominio ir mokslinio-techninio bendradarbiavimo santykių, sprendimo arbitraže; 1958 m. balandžio 15 d. Konvencija dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo; 1980 m. gruodžio 5 d. Konvencija dėl tarpvyriausybinių ekonominių organizacijų teisinio statuso, privilegijų ir imunitetų.

h) Tarptautinės sutartys dėl autorių teisių ir pramoninės teisės (pavyzdžiai): 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo; 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Kitos Slovakijos Respublikai privalomos konvencijos pateikiamos Slovakijos Respublikos užsienio ir Europos reikalų ministerijos interneto svetainėje www.mzk.sk.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

- 1989 m. kovo 28 d. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Vengrijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- 1987 m. gruodžio 21 d. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių sureguliuavimo šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose
- 1982 m. rugpjūčio 12 d. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- 1961 m. lapkričio 10 d. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Austrijos Respublikos sutartis dėl tarpusavio teisinių santykių civilinėse bylose, dokumentų ir teisinės informacijos, ir Baigiamasis protokolais
- 1992 m. spalio 29 d. Slovakijos Respublikos ir Čekijos Respublikos sutartis dėl teisminių institucijų teikiamos teisinės pagalbos ir tam tikrų teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose
- 1964 m. sausio 20 d. Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos sutartis dėl teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Atitinkamą teisės normą nustato ir sprendimą dėl jos taikymo konkrečiam teisiniui santykiui priima teisminė institucija savo iniciatyva, remdamasi tuo, kad teisinio ginčo šalims nebūtina nurodyti ar įrodyti jų bylai taikytinos teisės. Kalbant apie taikymą, Slovakijos teisėje skiriamos privalomosios ir numatytosios kolizinės normos. Privalomąsias kolizines normas teismas privalo taikyti, neatsižvelgdamas į šalių pageidavimą ir į tai, ar šalys rėmėsi šia teise.

Numatytosios kolizinės normos yra įprastos byloms dėl sutarčių Slovakijos teisėje – tai teisės normos, kurias galima pakeisti atitinkamą šalių susitarimu.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Slovakijos tarptautinėje privatinėje teisėje nukreipimas pagal jos kolizines normas reiškia nukreipimą į tos valstybės visą teisinę sistemą, įskaitant jos kolizines normas. Pagal bendrąją Tarptautinės privatinės teisės įstatymo (35 straipsnis) taisyklę nukreipimas į kitos valstybės teisę (*renvoi*) gali būti pripažįstamas, jei jis padeda pagrįstai ir teisingai išspręsti bylą. Priimdamas sprendimą dėl to, ar sutikti su atsisakymu ir tolesniu perdavimu, teismas gali atsižvelgti tik į faktinius ir teisinius veiksnus, kurie gali paveikti taikytinos teisės pasirinkimą, tačiau ne į veiksnus, kurie gali paveikti faktinį bylos esmės išsprendimą. Slovakijos teisėje nukreipimas į kitos valstybės teisę pripažįstamas su asmeniu, šeimos teise ir paveldėjimo teise susijusiais atvejais. Bylose dėl sutarčių nukreipimas į kitos valstybės teisę taikomas tik labai išimtinėmis aplinkybėmis, o bylose dėl teisės pasirinkimo jis tiesiogiai negalimas (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 straipsnio 2 dalis). Įsakomųjų vekselių ir čekių įstatyme yra numatyta speciali tvarka, pagal kurią nukreipimas į kitos valstybės teisę turi būti pripažįstamas, teismui neprivalant tikrinti pagrįsto ir teisingo sprendimo reikalavimo (Įsakomųjų vekselių ir čekių įstatymo 69 ir 91 straipsniai).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Slovakijos teisėje nėra jokios bendros taisyklės, susijusios su siejamojo veiksnio pasikeitimo poveikiu. Jei Slovakijos kolizinėje normoje nenurodytas taikytinas laiko momentas, į kurį atsižvelgiant reikia vertinti siejamąjį veiksni, Slovakijos teismai nustato jį remdamiesi kitu siejamuoju veiksniu arba teismų praktika. Tačiau apskritai taikomas tas laikas, kai susiklosto teisinė padėtis, o tiksliau – bylos iškėlimo diena, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Statuso pasikeitimas yra būdingas kilnojamajam turtui. Pagal buvimo vietą taikytinos teisės kriterijaus pakeitimas reglamentuojamas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 6 straipsnyje, kuriame atskiriamas kilnojamasis turtas (apskritai) ir kilnojamasis turtas, gabenamas pagal sutartį (tranzitu vežamos prekės). Pačiam kilnojamajam turtui taikytina teisė yra vietos, kurioje kilnojamasis turtas buvo tuo metu, kai atsirado faktinė aplinkybė, dėl kurios buvo suteikta ar išnyko teisė, teisė. Tačiau teismų praktikoje nustatyta, kad pagal kitą teisę įgytos materialinės teisės turinys ir padariniai (t. y. vienoje šalyje įgytų teisių pavertimas lygiaverte jų kategorija kitoje šalyje) vertinami pagal naujosios (esamos) turto buvimo vietos teisę.

Jei turtas yra pervežamas (jei turtas dar vežamas), siejamasis veiksnys yra turto išsiuntimo vietos teisė. Siejamųjų veiksmų pakeitimo klausimas kilnojamojo turto atveju taip pat gali kilti, kalbant apie senaties terminą. Būtent šiuo tikslu Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 8 straipsnyje nurodyta, kad senačiai taikoma vietos, kurioje turtas buvo tuo metu, kai senaties terminas prasidėjo, teisė. Tačiau turtą įgyjamą senatimi įgijusiam asmeniui nedraudžiama remtis teise tos valstybės, kurioje turtas buvo įgytas įgyjamą senatimi, jei nuo to laiko, kai turtas atsidūrė toje valstybėje, pagal tos valstybės teisę buvo tenkinamos visos senaties sąlygos. Jei vėliau turtas buvo perkeliamas į daugiau nei vienos valstybės teritoriją, sąlygos bus vertinamos pagal turto buvimą vietos tuo metu, kai senaties terminas buvo pradėtas skaičiuoti, teisę arba vietos, kurioje turtas buvo nepertraukiamai, visą senačiai reikšmingą terminą, teisę.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Privalomosios teisės normos ir viešosios tvarkos išlyga

Pagrindinis privalomųjų normų ir viešosios tvarkos išlygos skirtumas yra jų poveikis: privalomosios normos veikia neatsižvelgiant į užsienio teisės turinį, o viešosios tvarkos išlyga veikia gynybiškai (tik jei dėl užsienio teisės aktų taikymo būtų pakenkta nurodytiems interesams). Pagal viešosios tvarkos išlygą apsaugomos ne visos privalomosios Slovakijos teisės nuostatos, o tik tos, kurios laikomos pagrindiniais principais (pavyzdžiui, monogaminės santuokos principas).

Privalomosios normos – tai nacionalinės teisės normos, nuo kurių negalima nukrypti; jos turi būti taikomos visais atvejais, neatsižvelgiant į teisę, pagal kurią, remiantis kolizinėmis normomis, turi būti sprendžiamas konkretus teisinis santykis. Apskritai tai yra viešosios teisės normos, tačiau tai gali būti ir privatinės teisės normos, jei jų tikslas yra apsaugoti konkretų esminį interesą. Teismas savo nuožiūra vertina, ar konkreti teisės norma yra privaloma. Įstatyme ši sąvoka aiškiai neapibrėžta; ji būdinga vartotojų teisei ir kai kurioms darbo teisės sritims (pvz., taisyklėms dėl sveikatos ir saugos, darbo valandų ir kt.).

Pavyzdžiui, šeimos teisėje Baudžiamojo kodekso normos, kuriomis reglamentuojami nusikaltimai šeimai ir jaunimui, yra privalomosios normos.

Viešosios tvarkos išlyga įtvirtinta Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 36 straipsnyje, pagal kurį užsienio valstybės teisės nuostata negali būti taikoma, jei dėl jos taikymo būtų pažeisti Slovakijos Respublikos socialinės ir valstybinės sistemos pagrindai ir įstatymai, kurių privaloma laikytis be išlygų, neatsižvelgiant į šalių valių. Tai visų pirma yra konstitucinės normos, kuriose įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir pagrindiniai lygybės prieš įstatymą bei diskriminacijos dėl lyties, rasės, odos spalvos, religijos, pilietybės ir kt. draudimo principai. Atsižvelgiant į įstatymo tikslą, viešosios tvarkos išlygą reikia taikyti apdairiai, o ją taikydamas, teismas negali tikrinti ar vertinti užsienio valstybės teisės nuostatos ir turi įvertinti tik jos taikymo padarinius Slovakijos Respublikos viešajai tvarkai.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Slovakijos Respublika yra viena iš šalių, kuri teisės nuostatą laiko įstatymu, o ne faktine aplinkybe, kurią reikia įrodyti. Todėl teisminės institucijos imasi veiksmų nustatyti teisės nuostatas savo iniciatyva. Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 53 straipsnį, siekdamas nustatyti užsienio teisę, teismas imasi visų būtinų priemonių, taip pat panaudodamas savo išteklius, kad gautų užsienio teisės turinį, ieškodamas bendrai prieinamuose šaltiniuose, įpareigodamas bylos šalis pateikti informaciją arba paprašydamas informacijos iš Teisingumo ministerijos (ji privalo reaguoti į šiuos prašymus). Tai reiškia, kad teismai taip pat gali pasinaudoti savo žiniomis apie užsienio teisės turinį arba nustatyti jį pasitelkdami tarptautinės privatinės teisės ekspertus ar bylos šalis, arba net ieškodami informacijos internete. Jei užsienio teisės turinio neįmanoma nustatyti per pagrįstą laikotarpį, užsienio teisės turinio nustatymas susijęs su didelėmis kliūtimis arba jo neįmanoma nustatyti, taikoma Slovakijos teisė. Kilus abejonėms dėl užsienio teisės turinio nustatymo, teismai turi teisę kreiptis į Teisingumo ministeriją ir prašyti jos bendradarbiauti.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Sutartinės prievolės

Tarptautinės privatinės teisės įstatymas taikomas tik privatinės teisės reglamentuojamoms sutartims, t. y. civilinės teisės, komercinės, šeimos, darbo teisės ir pan. sutartims, turinčioms tarptautinį elementą. Pagal sutarties šalių valios autonomijos principą, esant turiniams santykiams, Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 straipsnyje teikiama aiški pirmenybė tam, kad šalys pačios pasirinktų taikytiną teisę (taip pat leidžiama pasirinkti taikytiną teisę darbo srityje).

Taikytinos teisės pasirinkimas ribojamas tik vartojimo sutartims, nes jei pasirinkta teisė nenumato pakankamos vartotojų apsaugos, tokioms sutartims taikoma ta teisinė sistema, kuria užtikrinamas palankesnis vartotojo vertinimas (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 straipsnio 3 dalis ir 10 straipsnio 4 dalis). Jei taikytina teisė nepasirinkta, taikomi valstybės, kuri užtikrina pagrįstą ginčų dėl šio pobūdžio sutarčių sprendimą, teisės aktai. Pagal pagrįsto ginčų sprendimo principą Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 10 straipsnio 2 ir 3 dalyse pateikiami pavyzdžiai, kokia teisė paprastai taikoma konkrečių rūšių sutartims: pavyzdžiui, pirkimo-pardavimo sutartims taikoma pardavėjo buveinės vietos teisė. Kalbant apie sutartines prievoles, Tarptautinės privatinės teisės įstatyme taip pat reglamentuojamos sutartinių santykių sukeltos materialinės teisinės pasekmės (12 straipsnis), ieškinių senatis ir tarpusavio užskaita (13 straipsnis), taip pat vienašaliams teisiniams veiksams taikomos taisyklės (14 straipsnis), nesvarbu, ar jie skirti nurodytam subjektui (tokiais atvejais siejamasis veiksnys yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta).

Sutartinės prievolės pagal tarptautinę įsakomųjų vekselių ir čekių teisę konkrečiai reglamentuotos įsakomųjų vekselių ir čekių įstatyme (69 ir paskesni straipsniai ir 91 ir paskesni straipsniai).

Teisiniai veiksmai

Įstatymo kolizijų klausimai, susiję su teisinių veiksmų galiojimu, negaliojimo padariniais, taip pat teisinio veiksmo forma reglamentuojami Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 4 straipsnyje. Teisinio veiksmo padariniams taikytina teisė taip pat taikoma jo negaliojimo klausimams. Taikytina teisė nustatoma pagal atitinkamas kolizines normas, nurodytas konkrečiam teisiniam veiksmui. Yra dvi išimtys, kai teisinio veiksmo galiojimo ir jo negaliojimo padariniai reglamentuojami skirtingos teisės: būtent jei įstatyme numatyta kitaip arba jei tai yra svarbu siekiant pagrįstai išspręsti ginčą. Kalbant apie teisinio veiksmo formą, pakanka, kad teisinis veiksmas būtų atliktas pagal vietos, kurioje veiksmas buvo atliktas ar yra atliekamas, teisę. Todėl nebūtina, kad veiksmas būtų tokios pat formos, kaip reikalaujama pagal teismo, kuriame iškelta byla, pasirinktą teisę, kaip yra kalbant apie jo galiojimą. Tačiau ši subsidiari kolizinė norma negali būti taikoma, jei pagal teismo, kuriame iškelta byla, pasirinktą sutarčiai taikytiną teisę reikalaujama, jog tam, kad sutartis galiotų, ji turi būti rašytinės formos.

3.2 Nesutartinės prievolės

Pagrindinė nacionalinė kolizinė norma, taikoma nesutartinėms prievolėms, įtvirtinta Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 15 straipsnyje, pagal kurį reikalavimams atlyginti žalą, patirtą pažeidus pareigą, kylančią iš visuotinai taikomų teisės aktų (deliktas) arba tais atvejais, kai pagal įstatymą žalą būtina atlyginti, nepaisant to, ar veiksmas buvo teisėtas (atsakomybė už rezultatą), taikoma žalos atsiradimo vietos teisė arba teisė į žalos atlyginimą suteikuso įvykio vietos teisė. Siejamieji veiksmai, taikomi *negotiorum gestor*, nepagrįstam praturtėjimui ir kt. nustatomi *mutatis mutandis* pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 15 straipsnį ir kitas jo nuostatas.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Bendrosios kolizinės normos, t. y. tos, kuriomis remiantis nustatoma fizinio asmens teisiniu subjektiškumui taikytina teisė, įtvirtintos Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 3 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad asmens veiksnumas teisių ir teisinių veiksmų atžvilgiu reglamentuojamas valstybės, kurios pilietis šis

asmuo yra, teisės. Jei teisinį veiksma Slovakijos Respublikoje atlieka užsienietis, kuris laikomas neveiksniu pagal savo pilietybės valstybės įstatymus, pakanka, kad jis turėtų veiksnumą atlikti šį veiksma pagal Slovakijos teisę. Tačiau toks teisinis veiksmas nebūtinai bus laikomas galiojančiu pagal kitų valstybių teisę, įskaitant užsieniečio kilmės šalį.

Pagal nacionalinę Slovakijos teisę fizinio asmens teisinis subjektiškumas teisių ir pareigų atžvilgiu įgyjamas gimstant (šį teisinį subjektiškumą turi kiekvienas pradėtas vaikas, jei jis gimė gyvas) ir pasibaigia mirus (kai teismas paskelbia asmenį mirusiu). Visiškas veiksnumas įgyjamas suėjus 18 metų arba sudarius santuoką (ją galima sudaryti nuo 16 m.). Visiško veiksnumo reikalaujama procesiniam veiksnumui įgyti, nors pagal įstatymą procesinis veiksnumas gali būti suteikiamas asmeniui, kuris priešingu atveju negalėtų jo turėti, pavyzdžiui, nepilnamečiui vienam iš tėvų įvaikinimo byloje, kai jam sukanka 16 metų. Nepilnamečiai turi veiksnumą tik dėl tų veiksmų, kurie dėl savo pobūdžio atitinka jų protinę ir psichinę brandą pagal jų amžių. Tam, kad asmuo būtų visiškai veiksnus, be amžiaus ribos, jis taip pat turi būti sveiko proto. Asmens veiksnumą gali panaikinti ar apriboti tik teismas.

Specialios nacionalinės kolizinės normos dėl veiksnumo taikomos galimybėi sudaryti santuoką (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 19 straipsnis, žr. 3.5 punktą), testamento sudarymui ir atšaukimui (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 18 straipsnis, žr. 3.7 punktą) ir užsieniečių procesiniam veiksnumui (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 49 straipsnis). Kolizinės normos, kuriomis reglamentuojamas juridinių asmenų teisinis subjektiškumas pagal Slovakijos teisę, įtvirtintos Prekybos kodekso 22 straipsnyje, pagal kurį juridinių asmenų statusui taikomas įsteigimo principas, o teisinio subjektiškumo apimtis, suteikiama pagal taikytiną teisę, taip pat yra suteikiama pagal Slovakijos teisę. Asmens galimybės prisiimti įsipareigojimus už įsakomuosius vekselius ar čekius vertinimas reglamentuotas įsakomųjų vekselių ir čekių įstatyme, kuriame nurodyta, kad asmeniui yra privaloma jo pilietybės valstybės teisė.

Kalbant apie civilinę būklę, Slovakijos teisėje „gyvenamoji vieta“ nėra naudojama kaip siejamasis veiksnys ir tai ne tas pats, ką reiškia Slovakijoje vartojama sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ (ji įrašyta Slovakijos Respublikos gyventojų registre). Asmens teisė į vardą priskiriama asmeniniam statusui pagal analogiją ir taikoma ta pati teisė kaip ir atitinkamo asmens teisiniam ir procesiniam veiksnumui.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Pagal nacionalinę teisę motina yra vaika pagimdžiusi moteris. Jei kyla abejonių dėl motinystės, teismas priima sprendimą remdamasis su gimimu susijusiomis nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis. Tėvystė nustatoma pagal tris paneigiamas tėvystės prielaidas, nurodytas Šeimos įstatyme Nr. 36/2005 (toliau – Šeimos įstatymas): i) santuokos trukmę; ii) tėvų pripažinimo pareiškimą Registrų tarnyboje ir iii) tariamo tėvo ir vaiko motinos lytinio akto laiką. Tarptautinės privatinės teisės įstatyme nustatytos kolizinės normos dėl tėvystės (motinystės) nustatymo (pripažinimo ar paneigimo), susijusios su vaiko gimimo laiku. Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 23 straipsnį taikytina valstybės, kurios pilietybę vaikas įgijo gimdamas, teisė. Ši teisė visų pirma taikytina nustatant, kas gali būti pareiškimo dėl tėvystės (motinystės) objektas, kokia turi būti šio pareiškimo forma ir ar įmanoma pripažinti pradėto vaiko tėvystę. Jei gimdamas vaikas įgyja daugiau nei vieną pilietybę arba neįgyja jokios, taikomas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 33 straipsnis. Jeigu vaikas šiuo būdu įgijo Slovakijos pilietybę, tačiau gimė ir gyvena užsienyje, tokiu atveju taikytina vaiko įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 23 straipsnio 3 dalį, jei vaikas (neatsižvelgiant į jo pilietybę) nustatymo metu gyvena (t.y. turi nuolatinę gyvenamąją vietą) Slovakijos Respublikoje, tėvystė gali būti nustatyta pagal Slovakijos teisę, jei tai atitinka vaiko interesus. Pagal šią nuostatą leidžiama alternatyviai atsižvelgti į pripažinimo galiojimą pagal tėvystės pripažinimo valstybės teisę, o ne pagal vaiko pilietybės jo gimimo metu teisę. Tačiau tam, kad tėvystės pripažinimas galiotų, pakanka, kad jis atitiktų pripažinimo vietos valstybės teisę.

3.4.2 Įvaikinimas

Pagal Slovakijos šeimos įstatymą, dėl įvaikinimo susiklosto biologinės šeimos santykiai tapatūs santykiai tarp įvaikinto vaiko ir įtėvio (įmotės) (ir jo / jos giminaičių). Tik teismas gali priimti sprendimą dėl įvaikinimo, įtėviui (įmotei) pasiūlius, ir įtėvis (įmotė) nebūtinai turi būti Slovakijos pilietis, tačiau jis turi būti įrašytas į įvaikinimo pažymą pagal įstatymą Nr. 305/2005 dėl socialinės ir teisinės vaikų apsaugos ir socialinės globos. Įvaikinti galima tik vaikus iki 18 metų. Pagal esamus teisės aktus bendrai įvaikinti leidžiama tik susituokusiems partneriams (arba sutuoktiniui, gyvenančiam su vienu iš vaiko tėvų santuokoje, taip pat tėvo (motinos) arba įtėvio (įmotės) našlei (našliui). Išimtinėmis aplinkybėmis vaiką taip pat gali įvaikinti vienas asmuo. Nepilnamečio įvaikinimui užsienyje reikalingas Slovakijos darbo, socialinių reikalų ir šeimos ministerijos arba šios ministerijos paskirtos valstybės valdymo institucijos sutikimas. Įvaikinimas gali būti nutrauktas teismo sprendimu per šešis mėnesius nuo sprendimo dėl įvaikinimo įsigaliojimo.

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 26 straipsnį įvaikinimui taikoma įtėvio ir įmotės pilietybės valstybės teisė. Jei įtėvio ir įmotės pilietybė skiriasi, taikytina sutuoktinių bendros įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei šios gyvenamosios vietos nėra, įvaikinimui taikoma valstybės, su kuria juos sieja glaudžiausi ryšiai, teisė. Slovakijos teisė gali būti taikoma, jei pagal užsienio teisę įvaikinimas apskritai neleidžiamas arba leidžiamas tik labai sudėtingomis sąlygomis, ir įtėvis (įmotė) ar bent vienas iš įvaikinamųjų ilgai gyvena Slovakijos Respublikoje (pagal teismų praktiką tai yra ne trumpiau nei metai). Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 26a straipsnį vaiko apgyvendinimui priežiūros institucijoje prieš įvaikinimą (pagal Slovakijos teisę, tai daroma prieš įvaikinimą) taikoma vaiko įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Įvaikinamo vaiko pilietybės valstybės teisė taikoma vertinant poreikį prašyti vaiko sutikimo arba kitų asmenų ar institucijų patvirtinimo dėl įvaikinimo (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 27 straipsnis). Ši nuostata taip pat taikoma panašiais į įvaikinimą atvejais, pavyzdžiui, nesantuokinio vaiko pripažinimui santuokiniu (Slovakijos teisėje tai nepripažįstama).

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Pagal Slovakijos teisę santuoką gali sudaryti tik sveiko proto vyras ir moteris; sudarydami santuoką, jie negali būti susituokę su kuo nors kitu. Pagal įstatymą tuoktis draudžiama tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams, tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams ir pusbroliams ar pusseserėms, taip pat nepilnamečiams (išimtinėmis aplinkybėmis teismas gali leisti vyresnio nei 16 m. nepilnamečio santuoką). Šis amžiaus apribojimas Slovakijos teisėje gali būti laikomas privalomu. Pagal Slovakijos teisės aktus santuoka sudaroma tarpusavio pareiškimu Registrų tarnyboje arba bažnyčioje.

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymą (19 ir 20 straipsniai) asmens galimybėi sudaryti santuoką ir jos galiojimo sąlygoms taikoma asmens pilietybės valstybės teisė. Santuokos sudarymo formai taikoma santuokos sudarymo vietos teisė. Priešingai nei pagal bendrąsias kolizines normas (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 3 ir 4 straipsniai), subsidiarius Slovakijos teisės taikymas neleidžiamas. Vertinant santuokos sudarymo formą taikytina santuokos sudarymo vietos teisė, todėl šia teise remiantis nagrinėjami ir tokie klausimai kaip, pavyzdžiui, asmens sutikimo tuoktis išraiškos būdas, liudytojų skaičius, įstaiga, kuri yra kompetentinga sudaryti santuoką, galimybė sudaryti santuoką per įgaliotinį ir kt. Šis kriterijus netaikomas, jei santuoka sudaroma konsulate. Jei santuoką užsienyje sudaro Slovakijos piliečiai kitoje įstaigoje nei šiuo tikslu įgaliota Slovakijos įstaiga, tokiems atvejams konkrečiai taikomas Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 20a straipsnis, kuriame nurodyta, kad tokia santuoka galioja Slovakijos Respublikoje, jei ji galioja valstybėje, kurios įstaigoje ji buvo sudaryta ir jei santuokai nėra jokių kliūčių pagal Slovakijos materialinę teisę.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Slovakijoje nėra jokių nuostatų dėl kitokios formos partnerystės nei santuoka. Teisės teorijoje pripažįstami vyro ir žmonos santykiai pagal bendrąją teisę, t. y. vyro ir moters bendras gyvenimas neįregistravus santuokos. Vis dėlto tai yra faktinė sąjunga, neturinti teisinės reikšmės. Be to, Slovakijos teisėje nepripažįstamos (registruota) tos pačios lyties asmenų partnerystė arba teisinis gyvenimas skyrium (separacija).

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Pagal nacionalinę materialinę teisę ištuoka yra tada, kai teismas nutraukia gyvų sutuoktinių santuoką. Jei santuoką nutraukia nepilnamečio tėvai, teismas taip pat turi priimti sprendimą dėl jų, kaip tėvų, teisių ir pareigų įgyvendinimo. Slovakijos teisėje taip pat leidžiama pakaitinė globa.

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 22 straipsnyje nustatytos bendro santuokinio gyvenimo nutraukimui nutraukiant santuoką taisyklės, pripažįstant santuoką negaliojančia arba konstatuojant, kad santuoka niekada nebuvo sudaryta. Todėl pirmiausia šis straipsnis taikomas kolizinėms normoms dėl gyvų sutuoktinių santuokos nutraukimo. Santuokos nutraukimui išsituokiant taikoma valstybės, kurios piliečiai sutuoktiniai buvo tuo metu, kai buvo pradėta procedūra, teisė. Kaip ir kalbant apie sutuoktinių asmeninius bei turinius santykius, taikomas jų pilietybės kriterijus, siejamas su konkrečiu laiku, būtent santuokos nutraukimo procedūros pradžia (todėl jų pirminė pilietybė ar jos pasikeitimas neturi reikšmės). Jei tuo metu, kai pradėdama santuokos nutraukimo procedūra, sutuoktinių pilietybė skiriasi, pilietybės valstybės kriterijus negali būti taikomas ir tuo atveju taikoma Slovakijos teisė. Jei pagal taikytiną (užsienio) teisę santuokos neleidžiama nutraukti ištuoka arba jei tai leidžiama tik labai sudėtingomis sąlygomis, tačiau sutuoktiniai ar bent vienas iš jų ilgą laiką gyveno Slovakijos Respublikoje, gali būti taikoma Slovakijos teisė. Kadangi šia galimybe gali pasinaudoti tik tie asmenys, kurie turi atitinkamą ryšį su Slovakijos Respublika, pagal teismų praktiką šie asmenys turi būti išgyvenę Slovakijos Respublikoje bent vienus metus.

Kalbant apie sutuoktinių pilietybės valstybės teisę, Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatyti siejamieji veiksniai santuokos galiojimui įvertinti ir tai, ar santuoka egzistuoja, ar ne, yra nesuderinami su Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 19 ir 20 straipsniais, kuriais reglamentuojama galimybė sudaryti santuoką, santuokos galiojimas ir forma. Teismų praktikoje nustatyta, kad Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 19 ir 20 straipsniai taikomi, jei galimybė sudaryti santuoką (veiksnio ir formos požiūriu) įvertinama prieš ją sudarant, o Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 22 straipsnio 3 dalis taikoma, jei santuokos galiojimas vertinamas atgaline data arba jei vertinimas susijęs su tuo, ar santuoka egzistuoja. Be to, teismų praktikoje nustatyta, kad pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 22 straipsnio 3 dalį taikytina valstybės, kurios piliečiai sutuoktiniai buvo santuokos sudarymo metu, teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Slovakijos teisėje pripažįstamos šešios pagrindinės išlaikymo prievolės rūšys: tėvų pareiga išlaikyti vaikus (laikoma svarbiausia), vaikų pareiga išlaikyti tėvus, kitų giminių tarpusavio išlaikymo pareiga, sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareiga, prisidėjimas prie išsituokusio sutuoktinio išlaikymo ir prisidėjimas prie nesituokusios motinos išlaikymo bei tam tikrų jos išlaidų padengimo. Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 24a straipsnyje nustatytos kolizinės normos aiškiai susijusios tik su tėvų pareiga išlaikyti vaikus ir apima visas šios išlaikymo prievolės rūšis, išskyrus vaiko motinos reikalavimus jo tėvui (motinos pilietybės valstybės teisė, Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 25 straipsnis), neatsižvelgiant į tai, ar išlaikymo naudą gavėjas yra pilnametis, ar ne. Šiems santykiams taikoma išlaikymo naudą gavėjo nuolatinės arba įprastinės gyvenamosios vietos teisė, jei vaikas yra nepilnametis. Daugeliu atvejų Slovakijos teismai priima sprendimą pagal ieškinio pareiškimo vietos valstybės teisę. Kitoms išlaikymo prievolėms (pvz., sutuoktinių tarpusavio išlaikymo pareigoms) taikoma išlaikymo naudą gavėjo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

Vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos siejamasis veiksnys yra pagrindinis siejamasis veiksnys, taikomas tėvų ir vaikų tarpusavio santykiams. Teismas tik išimtiniais atvejais atsižvelgia į kitos valstybės, su kuria byla turi esminį ryšį, teisę.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 21 straipsnio kolizinėse normose, susijusiose su sutuoktinių turtais santykiais, kaip siejamasis veiksnys nustatoma sutuoktinių pilietybė. Tačiau šią normą galima nuosekliai taikyti tik jei sutuoktiniai yra tos pačios valstybės piliečiai. Kitais atvejais taikytina Slovakijos teisė. Tarptautinės privatinės teisės įstatyme nereglamentuojamos situacijos, kai siejamasis veiksnys pasikeičia (pasikeičia bendra sutuoktinių pilietybė). Tačiau teismų praktikoje nustatyta, kad taikytina teisė nustatoma iki teisiškai reikšmingo įvykio atsiradimo dienos. Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje galimos kolizijos neleidžiamos, nurodant, kad bet koks susitarimas dėl santuokinio turto taikomos teisės (pvz., susitarimai sumažinti turto bendrumą, vedybinės sutartys ir kt.) turi būti vertinamas pagal sutuoktinių turto režimui susitarimo sudarymo metu taikytiną teisę. Ši kolizinė norma gali būti taikoma tik kartu su kita kolizine norma, tačiau negali būti taikoma savarankiškai.

Slovakijos materialinėje teisėje nustatyta speciali santuokinio turto režimo rūšis: sutuoktinių turto bendrumas (bendroji jungtinė nuosavybė), atsirandantis sudarant santuoką ir pasibaigiantis ją nutraukus. Bendros jungtinės nuosavybės dydis vėliau gali būti mažinamas arba didinamas sutuoktinių tarpusavio susitarimu arba keičiamas kitais būdais (įskaitant nutraukimą arba atkūrimą) teismo sprendimu. Slovakijos teisėje ikivedybinės sutartys nereglamentuotos.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Pagal kolizinę normą paveldėjimas grindžiamas vienu siejamuoju veiksniu: pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo bendrąją kolizinę normą paveldėjimo pagal įstatymą santykiams taikoma valstybės, kurios pilietis testatorius buvo mirties metu, teisė (17 straipsnis). Tai yra vienintelis siejamasis veiksnys, taikomas visam paveldėjimui, nedarant skirtumo tarp to, ar turtas yra materialus, ar nematerialus. Jei mirties metu testatorius buvo dviejų ar daugiau valstybių pilietis arba asmuo be pilietybės, taikytina pilietybė nustatoma pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 33 straipsnį.

Galimybė sudaryti ar atšaukti testamentą ir testamentą padariniams bei valios išraiškos trūkumams taikytina testatoriaus pilietybė, buvusi jo valios išreiškimo metu. Tai reiškia, kad jei išreiškus šią valią pilietybė pasikeitė, tai neturi įtakos testamentui ar jo atšaukimui. Taigi Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 18 straipsnyje nustatyta specialioji norma Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 3 straipsnio 2 dalies atžvilgiu, nurodant, kad jei užsienietis atlieka teisinį veiksmą Slovakijos Respublikoje, pakanka, kad jis galėtų jį atlikti pagal Slovakijos teisę. Teisė, nustatyta pagal pilietybės valstybę valios išreiškimo metu, taip pat taikoma nustatant, kaip turtas gali būti paliktas testamentu. Testamentui formai ir atšaukimui taikoma valstybės, kurios pilietis testatorius buvo testamentą sudarymo metu, teisė. Tačiau pakanka, kad testamentas atitiktų jo sudarymo valstybės teisę (18 straipsnis). Papildoma kolizinė norma taikoma, jei testatorius nesilaikė testamentą formos, kurios reikalaujama pagal valstybės, kurios pilietis jis buvo testamentą sudarymo metu, teisę. Tai reiškia, kad jei testatorius neįvykdė valstybės, kurios pilietis jis buvo testamentą sudarymo metu, teisėje nustatytų testamentui formos reikalavimų, tačiau įvykdė testamentą sudarymo valstybės teisėje nustatytas sąlygas, testamentas laikomas galiojančiu.

Pagal Slovakijos materialinę teisę turtas gali būti paveldėtas pagal įstatymą, pagal testamentą arba abiem būdais. Įstatyme numatytos keturios paveldėtojų eilės pagal paveldėjimo teisių tvarką, ir turta pirmumo tvarka paveldi pirmesne eile nustatyti paveldėtojai. Pirmoji paveldėtojų grupė apima testatoriaus vaikus ir sutuoktinį; kitos grupės apima kitus artimuosius ir visus asmenis, kurie gyvena su mirusiuoju ir vedė bendrą ūkį su juo bent vienus metus iki jo mirties ir kurie dėl to rūpinosi bendru namų ūkiu arba buvo priklausomi nuo mirusiojo išlaikymo. Jei paveldima pagal testamentą, įstatyme numatytos teisiškai privalomos sąlygos, kurias turi atitikti testatoriaus sudaromas testamentas arba notaro patvirtintas aktas. Minimalus amžius testamentui sudaryti yra 15 metų. Laisvei disponuoti turto pagal testamentą taikomi apribojimai, nes nepilnamečiai tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai turi gauti bent tą dalį palikimo, kuri jiems priklauso pagal įstatymą, o pilnamečiai tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai – bent pusę to, kas jiems priklauso pagal įstatymą. Slovakijos teisėje leidžiama atsisakyti palikimo (tik viso palikimo, t. y. ir turto, ir įsipareigojimų), numatytas negalėjimas paveldėti (pagal įstatymo reikalavimus), paveldėjimo teisės atėmimas iš tiesiosios žemutinės linijos giminaičių palikėjo valia (pagal mirusiojo sudarytą paveldėjimo teisės atėmimo dokumentą) ir palikimo perėjimas valstybei (jei nėra paveldėtojų, palikimas pereina valstybei), tačiau nepripažįstami bendrieji testamentai, susitarimai dėl paveldėjimo ar priešmirtinės dovanos.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Slovakijos teisėje nekilnojamasis turtas apibrėžiamas kaip žemė ar pastatai, stovintys ant kieto pagrindo žemės (Civilinio kodekso 119 straipsnis).

Pagal Tarptautinės privatinės teisės įstatymą bendras siejamasis veiksnys daiktinėms teisėms į nekilnojamąjį turtą yra turto buvimo vietos teisė (Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 5 straipsnis, kuris taip pat taikomas kilnojamajam turtui, jei jam netaikomi 6 ir 8 straipsniai, žr. 2.3 skyrių). Tačiau Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 7 straipsnis yra viršesnis už šią taisyklę, nurodant, kad atsižvelgiama į viešųjų registrų įrašus, kuriais nustatomos, keičiamos ar panaikinamos daiktinės teisės į turtą, esantį kitoje valstybėje nei ta, kurios teisė taikoma teisiniams pagrindams, taikomiems daiktinių teisių į šį turtą nustatymui, keitimui ar panaikinimui. Tokiais atvejais taikomi turto buvimo vietos valstybėje galiojantys teisės aktai dėl viešųjų registrų įrašų.

Pagal dabartinę Slovakijos teisę sąvoka „viešieji registrai“ siejama su Žemės ir pastatų registru (kadastru) (Įstatymas Nr. 162/1995 dėl žemės ir pastatų registro), tačiau turto registrų istorija apima Žemės registrą, Geležinkelių registrą, Kalnakasybos registrą ir Vandens kelių registrą.

3.9 Bankrotas

Bankroto byloms su užsienio elementu, susijusioms su Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės valstybėmis narėmis, taikomas Įstatymas Nr. 7/2005 dėl nemokumo ir restruktūrizavimo (Nemokumo kodeksas), nebent Tarybos reglamente (EB) Nr. 1346/2000 nustatyta kitaip. Pagal Nemokumo kodeksą, jei Slovakijos Respublikai nėra privaloma tarptautinė sutartis, kuria reglamentuojamas bankrutavusio skolininko kreditorių reikalavimų patenkinimas, užsienio teismo sprendimų pripažinimui bylose pagal Nemokumo kodeksą taikomas abipusiškumo principas. Slovakijos teismo paskelbtas bankrotas taip pat taikomas užsienio valstybės teritorijoje esančiam turtui, jei tai leidžiama pagal tos užsienio valstybės įstatymus.

Tarptautinės privatinės teisės įstatyme yra kolizinės normos, *mutatis mutandis* taikomos bankrotui, būtent 5 straipsnis (siejamasis veiksnys yra kilnojamojo ar nekilnojamojo turto buvimo vieta), 7 straipsnis (siejamasis veiksnys įrašymui į viešuosius registrus yra turto buvimo vieta) ir prievolės taikomos nuostatos (9 ir paskesni straipsniai).

Paskutinis naujinimas: 22/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Švedija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Tarptautinė privatinė teisė dabar daugiausia reglamentuota ES teisės aktais. Švedijos nacionalinės šios srities taisyklės nustatytos įstatymuose ir teismų praktikoje. Teisės aktais daugiausia siekiama įgyvendinti tarptautines konvencijas, kurių šalis yra Švedija. Pagrindiniai šios srities teisės aktai išvardyti toliau.

Santuoka ir vaikai

- Įstatymo (1904:26, p. 1) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka ir globa (šved. *lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap*) (toliau – *IÅL*), 3 skyriaus 4 ir 6 straipsniai.
- Nutarimo (1931:429) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka, įvaikinimu ir globa (*Förordningen (1931:429)*) (šved. *förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap*) (toliau – *NÅF*), 9, 12 ir 13 straipsniai.
- Įstatymo (2018:1289) dėl įvaikinimo tarptautiniais atvejais (šved. *lagen om adoption i internationella situationer*) 3 straipsnis.
- Įstatymo (1985:367) dėl tarptautinių tėvystės (motinystės) klausimų (šved. *lagen om internationella faderskapsfrågor*) (toliau – *IFL*) 2, 3, 3a, 5, 5a, 6 ir 6a straipsniai.
- 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentas (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisinių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje.
- 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamentas (ES) 2016/1104, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų registruotų partnerysčių turtinių pasekmių klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje.
- Įstatymas (2019:234) dėl sutuoktinių ar sugyventinių turtinių santykių tarptautiniais atvejais (šved. *lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer*).
- Įstatymo (2012:318) dėl 1996 m. Hagos konvencijos (šved. *lagen om 1996 års Haagkonvention*) 1 straipsnis ir 1996 m. spalio 19 d. Hagoje sudarytos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (toliau – 1996 m. Hagos konvencija) 15–22 straipsniai.
- 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (toliau – Reglamentas dėl išlaikymo) 15 straipsnis ir 2007 m. Hagos protokolai dėl išlaikymo prievolių taikytinos teisės.

Paveldėjimas

- 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo 20–38 straipsniai.

Sutartys ir pirkimas

- 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (toliau – Reglamentas „Roma I“).
- Įsakomųjų vekselių įstatymo (šved. *växellagen*) (1932:130) 79–87 straipsniai.
- Čekių įstatymo (šved. *checklagen*) (1932:131) 58–65 straipsniai.
- Įstatymas (1964:528) dėl prekių pardavimui taikytinos teisės (šved. *lagen om tillämplig lag beträffande köp av lösa saker*) (toliau – *IKL*);
- Įstatymo (1976:580) dėl bendro sprendimų priėmimo darbe (šved. *lagen om medbestämmande i arbetslivet*) (toliau – *MBL*) 25a, 31a ir 42a straipsniai.
- Įstatymas (1993:645) dėl tam tikroms draudimo sutartims taikytinos teisės (šved. *lagen om tillämplig lag för vissa försäkringsavtal*).
- Laivybos kodekso (šved. *sjölagen*) (1994:1009) 13 skyriaus 4 straipsnis ir 14 skyriaus 2 straipsnis.
- Vartojimo sutarčių įstatymo (1994:1512) (šved. *lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden*) 14 straipsnis.
- Įstatymo (2011:914) dėl vartotojų apsaugos sutartyse dėl pakaitinio naudojimosi bendra nuosavybe ar ilgalaikių atostogų produktų (šved. *lagen om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt*) 1 skyriaus 4 straipsnis.
- Įstatymo (2005:59) dėl nuotolinės prekybos sutarčių ir nuotolinio pardavimo sutarčių (šved. *lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler*) 3 skyriaus 14 straipsnis.
- Vartojimo prekių pardavimo įstatymo (šved. *konsumentköplagen*) (1990:932) 48 straipsnis.

Žalos atlyginimas

- 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės (toliau – Reglamentas „Roma II“).

- Sužalojimų per eismo įvykius (šved. *trafikskadelagen*) (1975:1410) 8, 14 ir 38 straipsniai.
- Įstatymo (1972:114) dėl 1972 m. vasario 9 d. Švedijos ir Norvegijos sudarytos konvencijos dėl šiaurės elnių ganyklų (šved. *lagen med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning*) 1 straipsnis.
- Įstatymo (1974:268) dėl 1974 m. vasario 19 d. Danijos, Suomijos, Norvegijos ir Švedijos sudarytos aplinkos apsaugos konvencijos (šved. *lagen med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige*) 1 straipsnis.

Bankroto teisė

- 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (toliau – 2015 m. Nemokumo reglamentas).
- Įstatymo (1934:67), kuriuo nustatomos bankrotui, susijusiam su Danijoje, Suomijoje, Islandijoje ar Norvegijoje esančiu turtu, taikomos taisyklės (šved. *lag med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge*) 1, 3 ir 5–8 straipsniai.
- Įstatymo (1934:68) dėl Danijoje, Suomijoje, Islandijoje ar Norvegijoje įvykusio bankroto padarinių (*lag om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge*) 1, 4–9 ir 13 straipsniai.
- Įstatymo (1981:6) dėl bankroto, susijusio su kitoje Šiaurės šalyje esančiu turtu (*lag om konkurs som omfattar egendom i annat nordiskt land*), 1, 3–8 ir 12 straipsniai.
- Įstatymo (1981:7) dėl kitoje Šiaurės šalyje įvykusio bankroto padarinių (*lag om verkan av konkurs som inträffat i annat nordiskt land*) 1, 4–9, 13 ir 14 straipsniai.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Švedija yra toliau nurodytų daugiašalių tarptautinių konvencijų, kuriose nustatytos taisyklės dėl taikytinos teisės nustatymo, šalis. Kadangi Švedijoje laikomasi dualistinio požiūrio į tarptautines sutartis, šios daugiašalės konvencijos taip pat buvo perkeltos į Švedijos nacionalinę teisę. Žr. pirmiau.

Tautų lyga

- 1930 m. Konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su įsakomaisiais vekseliais ir paprastaisiais vekseliais, kolizijų sprendimo;
- 1931 m. Konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su čekiais, kolizijų sprendimo.

Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija

- 1955 m. Konvencija dėl tarptautiniam prekių pardavimui taikytinos teisės;
- 1961 m. Konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos;
- 1996 m. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje;
- 2007 m. Hagos protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

Europos Sąjunga

- 1980 m. *Konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Konvencija pakeista Reglamentu „Roma I“, kuris taikomas sutartims, sudarytoms 2009 m. gruodžio 17 d. arba vėliau).*

Šiaurės Europos šalių konvencijos

- 1931 m. Danijos, Suomijos, Islandijos, Norvegijos ir Švedijos konvencija dėl tarptautinės privatinės teisės taisyklių, susijusių su santuoka, įvaikinimu ir globa (paskutinį kartą iš dalies keista 2006 m. pakeitimo konvencija);
- 1933 m. Švedijos, Danijos, Suomijos, Islandijos ir Norvegijos konvencija dėl bankroto (toliau – *Šiaurės šalių konvencija dėl bankroto*);
- 1934 m. Danijos, Suomijos, Islandijos, Norvegijos ir Švedijos konvencija dėl paveldėjimo, testamentų ir palikimo administravimo (paskutinį kartą iš dalies pakeista 2012 m. pakeitimo konvencija);
- 1974 m. Danijos, Suomijos, Norvegijos ir Švedijos sudaryta konvencija dėl aplinkos apsaugos.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

1972 m. Švedijos ir Norvegijos konvencija dėl šiaurės elnių ganyklų (šved. *1972 års konvention mellan Sverige och Norge om renbetning*).

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Paprastai, kai ginčas turi tarptautinį ryšį, teismas savo iniciatyva turėtų išspręsti klausimą dėl taikytinos teisės. Pagal kelias Švedijos tarptautinės privatinės teisės taisykles nustatyta, kad būtina atsižvelgti į susitariančiųjų šalių taikytinos teisės pasirinkimą su sutartimi susijusiais klausimais. Kai ginčas gali būti sprendžiamas ne teismo tvarka, šalis taip pat gali susitarti dėl taikytinos teisės, kai ginčą nagrinės teismas. Kai byla susijusi su teisiniu santykiu, kuriame pagal Švedijos nacionalinę teisę leidžiamas taikinimas, teismas turėtų patvirtinti vienbalsį pareiškimą dėl sutikimo, kad būtų taikoma Švedijos teisė, jei yra ryšys su Švedija (žr. naują įstatymų archyvą (NJA) 2017, p. 168).

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Paprastai Švedijos tarptautinėje privatinėje teisėje *renvoi* (atgalinio nukreipimo ir nukreipimo į trečiosios valstybės teisę) doktrina nepripažįstama. Tačiau įsakomųjų vekselių įstatymo 79 straipsnio 2 dalyje ir Čekių įstatymo 58 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis dėl užsienio piliečių galimybės sudaryti sutartis dėl įsakomųjų vekselių ar čekių. Taip yra todėl, kad šios nuostatos grindžiamos tarptautinėmis konvencijomis. Įstatymo (1981:7) dėl kitoje Šiaurės šalyje įvykusio bankroto padarinių 9 straipsnio 2 dalyje numatyta dar viena išimtis. Galiausiai, kalbant apie oficialų santuokos galiojimą, *renvoi* pripažįstamas įstatymo (1904:26, p. 1) dėl tam tikrų teisinių santykių, susijusių su santuoka ir globa, 1 skyriaus 1 straipsnio 7 dalyje.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Nėra bendrųjų taisyklių, kuriomis būtų reglamentuoti siejamojo veiksnio pasikeitimo padariniai. Pavyzdžiui, Europos Sąjungos reglamentai dėl sutuoktinių ir registruotų partnerių turto režimo grindžiami nekintamumo principu. Tai reiškia, kad pagal siejamąjį veiksni, kuris buvo santuokos sudarymo arba partnerystės įregistravimo metu, nustatyta taikytina teisė pasikeis tik taikant išimtį ir pateikus prašymą, tam tikromis atitinkamame Europos Sąjungos reglamente nustatytais sąlygomis.

Kita vertus, sutuoktinių turto režimui Šiaurės šalyse taikomas kintamumo principas. Tai reiškia, kad, jei sutuoktiniai nesudarė susitarimo dėl taikytinos teisės pasirinkimo ir jei jie abu vėliau nuolat apsigyveno kitoje Šiaurės šalyje ir gyveno joje bent dvejus metus, vietoj to bus taikoma tos valstybės teisė. Tačiau, jei sutuoktiniai santuokos metu anksčiau nuolat gyveno toje valstybėje, arba jei jie abu yra tos valstybės piliečiai, šios valstybės teisė bus taikoma nuo tada, kai jie pradėjo joje nuolat gyventi. Panašus principas taikomas kohabitacijai. (Žr. Įstatymo (2019:234) dėl sutuoktinių ar sugyventinių turtinių santykių tarptautiniais atvejais 3 skyriaus 9 straipsnį ir 5 skyriaus 6 straipsnį).

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pagal bendrąjį Švedijos tarptautinės privatinės teisės principą užsienio teisės nuostata neturėtų būti taikoma, jei jos taikymas būtų akivaizdžiai nesuderinamas su Švedijos teisinės sistemos pagrindais. Šio pobūdžio nuostatos taip pat yra įtvirtintos daugelyje tarptautinės privatinės teisės aktų, tačiau iš to negalima daryti išvados, kad viešąja tvarka grindžiamo apribojimo teisinis pagrindas būtų įtvirtintas teisės akte. Yra labai nedaug teismo sprendimų, kuriais konstatuota, kad užsienio teisė negalėtų būti taikoma dėl viešosios tvarkos priežasčių.

Paprastai teismai nustato, kurios Švedijos teisės normos yra privalomos tarptautiniu mastu.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Jei teismas nustato, kad taikytina užsienio teisė, tačiau jis nėra susipažinęs su jos materialiniu turiniu, teismas gali rinktis iš dviejų galimybių. Jis gali pats iširti klausimą arba paprašyti šalies pateikti būtiną informaciją. Galimybę teismas pasirenka remdamasis praktiniais sumetimais. Jei teismas pats tiria klausimą, jis gali prašyti Teisingumo ministerijos pagalbos. Paprastai teismas turėtų atlikti aktyvesnį vaidmenį sprendžiamas ginčus, kurie negali būti sprendžiami ne teismo tvarka, o sprendžiamas ginčus, kurie gali būti sprendžiami ne teismo tvarka, teismas daugiau tiriamojo darbo gali pavesti pačioms šalims.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Švedija yra 1980 m. Romos konvencijos dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės šalis. Yra atskirų taisyklių dėl taikytinos teisės pasirinkimo kai kuriose srityse. Konvencija buvo pakeista Reglamentu „Roma I“, kuris taikomas sutartims, sudarytoms 2009 m. gruodžio 17 d. arba vėliau.

Susitarimai dėl **prekių pirkimo ir pardavimo** reglamentuojami Įstatymu (1964:528) dėl prekių pardavimui taikytinos teisės, kuriuo į Švedijos teisę perkelta 1955 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutartims taikytinos teisės. Įstatymas yra viršesnis už Reglamente „Roma I“ nustatytas taisykles. Tačiau jis netaikomas vartojimo sutartims. Pagal įstatymo 3 straipsnį pirkėjas ir pardavėjas taikytiną teisę gali pasirinkti sudarydami susitarimą. 4 straipsnyje nurodyta, kad jei šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma pardavėjo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Ši taisyklė netaikoma atvejams, kai pardavėjas priėmė užsakymą pirkėjo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, ir pirkimams vertybinių popierių biržoje ar aukcione.

Reglamento „Roma I“ taisyklės taip pat netaikomos kai kurioms **vartojimo sutartims**. Yra numatytos specialios taisyklės, kuriomis siekiama apsaugoti vartotojus nuo kolizinių normų; jos nustatytos Vartojimo prekių pardavimo įstatymo (1990:932) 48 straipsnyje, Vartojimo sutarčių įstatymo (1994:1512) 14 straipsnyje, Įstatymo (2011:914) dėl vartotojų apsaugos sutartyse dėl pakaitinio naudojimosi bendra nuosavybe ar ilgalaikių atostogų produktų 1 skyriaus 4 straipsnyje ir Nuotolinės prekybos sutarčių ir nuotolinio pardavimo sutarčių įstatymo (2005:59) 3 skyriaus 14 straipsnyje. Pagal šias nuostatas tam tikromis aplinkybėmis turi būti taikoma EEE valstybės teisė, jei pagal ją vartotojui suteikiama geresnė apsauga.

Įsakomųjų vekselių įstatymo (1932:130) 79–87 straipsniuose ir Čekių įstatymo (1932:131) 58–65 straipsniuose nustatytos specialios taisyklės taikomos

įsakomiesiems vekseliams ir čekiams. Jos grindžiamos 1930 m. Ženevos konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su įsakomaisiais vekseliais ir paprastaisiais vekseliais, kolizijų sprendimo ir 1931 m. Ženevos konvencija dėl tam tikrų įstatymų, susijusių su čekiais, kolizijų sprendimo.

Kai kurioms **atsakomybės draudimo sutartims** taikomas Įstatymas (1993:645) dėl tam tikroms draudimo sutartims taikytinos teisės.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinės prievolės taikytinos teisės klausimas reglamentuojamas Reglamentu „Roma II“.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teismumu bei veiksmumu) susiję jo aspektai

Švedijos tarptautinėje privatinėje teisėje lemiamas siejamasis veiksnys nustatant asmens statusą paprastai yra pilietybė. Šiuo metu yra labai daug bylų, kuriose vietoj pilietybės kaip pagrindinį siejamąjį veiksnių tenka pasirinkti nuolatinę gyvenamąją vietą, todėl kyla abejonių, ar dar galima teigti, kad yra vienintelis pagrindinis siejamasis veiksnys, taikomas asmens statusui. Švedijos tarptautinėje privatinėje teisėje asmens statusas iš esmės suprantamas kaip susijęs su asmens teismumu ir veiksmumu bei vardu ir pavarde.

Pagal Įstatymo (1904:26, p. 1) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka ir globa, 1 skyriaus 1 straipsnį **galimybė susituokti** Švedijos institucijos akivaizdoje iš esmės turi būti nustatoma pagal Švedijos teisę, jei viena iš šalių turi Švedijos pilietybę arba nuolat gyvena Švedijoje. Panašios taisyklės taikomos Šiaurės Europos valstybėse pagal Nutarimo (1931:429) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka, įvaikinimu ir globa, 1 straipsnį.

Specialiosios **globos ir rūpybos** taisyklės nustatytos Įstatymo (1904:26, p. 1) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka ir globa, 4 ir 5 skyriuose ir Nutarimo (1931:429) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka, įvaikinimu ir globa, 14–21a straipsniuose.

Galimybė sudaryti sutartis taikytinos teisės klausimas iš dalies reglamentuotas Reglamentu „Roma I“ 13 straipsnyje. Galimybė sudaryti sandorius dėl vekselių ir čekių reglamentuojama Įsakomųjų vekselių įstatymo 79 straipsnyje ir Čekių įstatymo 58 straipsnyje nustatytomis specialiosiomis taisyklėmis.

Teismo proceso kodekso (šved. *rättegångsbalken*) 11 skyriaus 3 straipsnyje yra specialioji taisyklė dėl **galimybės būti šalimi teismo procese**, kurioje nurodyta, kad užsienietis, kuris savo valstybėje negali dalyvauti teismo procese, gali dalyvauti teismo procese Švedijoje, jei jis turi veiksmumą pagal Švedijos teisę.

Pagal Švedijos tarptautinę privatinę teisę **vardo ir pavardės klausimai** laikomi asmens statuso teisės dalimi. Tai reiškia, pavyzdžiui, kad jei vienas sutuoktinis pasirenka kito sutuoktinio pavardę, tai netaikoma santuokos teisiniais padariniais asmens statusui. Pagal Asmenvardžių įstatymo (2016:1013) (šved. *lagen om personnamn*) 31 straipsnį šis įstatymas netaikomas Švedijos piliečiams, nuolat gyvenantiems Danijoje, Norvegijoje ar Suomijoje. Galima padaryti priešingą išvadą, kad jis taikomas svetur gyvenantiems Švedijos piliečiams. Pagal 32 straipsnį įstatymas taip pat gali būti taikomas užsieniečiams, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Švedijoje.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Švedijos materialinėje teisėje nedaromas skirtumas tarp **santuokoje ir ne santuokoje gimusių vaikų**, o Švedijos tarptautinėje privatinėje teisėje nėra konkrečių kolizinių normų, pagal kurias būtų galima nustatyti, ar vaikas turi būti laikomas gimusiu santuokoje ar ne santuokoje ir ar ne santuokoje gimęs vaikas gali būti pripažįstamas santuokiniu.

Kalbant apie **tėvystės** nustatymui taikytiną teisę, tėvystės prezumpcijai ir tėvystės nustatymui teisme taikomos skirtingos taisyklės. Tėvystės prezumpcija reglamentuota Įstatymo (1985:367) dėl tarptautinių tėvystės klausimų 2 straipsnyje. Pagal tą nuostatą asmuo, kuris yra arba buvo susituokęs su vaiko motina, laikomas vaiko tėvu, jeigu taip nustatyta valstybės, kurioje vaikas gimdamas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisėje, arba, kai pagal tą teisę netaikoma tėvystės prezumpcija, jeigu taip nustatyta valstybės, kurios piliečiu tapo vaikas gimimo metu, teisėje. Tačiau jei vaikas gimimo metu įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą Švedijoje, šis klausimas visada bus sprendžiamas pagal Švedijos teisę. Jei tėvystę reikia nustatyti teisme, teismas paprastai taikys valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena priimančiosios instancijos teismo sprendimą, teisę.

Pagal Įstatymo (2018:1289) dėl **įvaikinimo** tarptautiniais atvejais 3 straipsnį Švedijos teismas, nagrinėdamas prašymą dėl įvaikinimo, turi taikyti Švedijos teisę. Švedijoje galiojantis užsienio valstybės sprendimas dėl įvaikinimo turi tokią pačią teisinę galią, kaip Švedijos sprendimas dėl įvaikinimo.

Vaikų išlaikymui taikytinos teisės klausimas reglamentuojamas 2007 m. Hagos protokolu dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės. Pagal bendrą taisyklę išlaikymo prievolėms taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jei vaikas negali gauti išlaikymo iš šalies, pagal minėtą teisę privalančios jį teikti, turi būti taikoma teismo buvimo vietos valstybės teisė. Jei vaikas negali gauti išlaikymo iš šalies, privalančios jį teikti pagal bet kurią iš šių teisių, ir abi šalys yra tos pačios valstybės piliečiai, turi būti taikoma tos valstybės teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Dėl **galimybės susituokti** žr. 3.3 punktą. Pagal bendrą taisyklę santuoka laikoma oficialiai galiojanti, jei ji galioja valstybėje, kurioje buvo sudaryta; žr. Įstatymo (1904:26, p. 1) dėl tam tikrų tarptautinių teisinių santykių, susijusių su santuoka ir globa, 1 skyriaus 7 straipsnį.

Santuokos teisinius padarinius galima suskirstyti į dvi pagrindines kategorijas – asmeninius ir susijusius su sutuoktinių turto (žr. toliau 3.6 punktą). Pagrindinis santuokos teisinis padarinys asmeniui yra tas, kad sutuoktiniai turi bendrą pareigą išlaikyti vienas kitą. Švedijos tarptautinėje privatinėje teisėje sutuoktinių paveldėjimo teisės, kito sutuoktinio pavardės įgijimo arba pareigos išlaikyti kito sutuoktinio vaikus klausimai nėra laikomi santuokos teisinėmis pasekmėmis, o taikytina teisė nustatoma pagal kolizines normas, kurios reglamentuoja paveldėjimą, asmens vardą ir pavarde ir t. t.

Sutuoktinio išlaikymui taikytinos teisės klausimas reglamentuotas 2007 m. Hagos protokole dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės. Pagal bendrą taisyklę išlaikymo prievolės taikoma valstybės, kurioje nuolat gyvena šalis, privalanti teikti išlaikymą, teisė. Jei kuris nors iš sutuoktinių nesutinka su šios teisės taikymu, o kitos valstybės teisė turi glaudesnę ryšį su santuoka (ypač valstybės, kurioje buvo paskutinė bendra sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė), turi būti taikoma tos kitos valstybės teisė.

Dėl **santuokos nutraukimo** Įstatymo (1904:26 p. 1) dėl tam tikrų tarptautinių teisių santykių santuokos ir globos srityse 3 skyriaus 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Švedijos teismai turi taikyti Švedijos teisę. 4 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, jei abu sutuoktiniai yra užsienio piliečiai ir nė vienas iš jų nuolat negyvena Švedijoje bent vienus metus.

Švedijos materialinėje teisėje neregamentuoti **separacijos (gyvenimo skyrium)** ar **santuokos pripažinimo negaliojančia** institutai. Taisyklės dėl turto padalijimo nustačius gyvenimą skyrium nustatytos Įstatymo (2019:234) dėl sutuoktinių ar sugyventinių turtinių santykių tarptautiniais atvejais 2 skyriaus 6 straipsnyje ir 3 skyriaus 13 straipsnyje.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Klausimai dėl sutuoktinių turto režimui taikytinos teisės reglamentuoti 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (ES) 2016/1103, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės ir teismo sprendimų sutuoktinių turto teisių režimų klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje, III skyriuje. Panašios taisyklės, kurios taikomos registruotiems partneriams, numatytos 2016 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (ES) 2016/1104, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų registruotų partnerysčių turtinių pasekmių klausimais pripažinimo ir vykdymo srityje, III skyriuje. Įstatymo (2019:234) dėl sutuoktinių ar sugyventinių turtinių santykių tarptautiniais atvejais 2 skyriuje nustatytos nuostatos, kurios papildo Europos Sąjungos reglamentus (žr., be kita ko, 2 skyriaus 4 ir 5 straipsnius).

Įstatymo (2019:234) dėl sutuoktinių ar sugyventinių turtinių santykių tarptautiniais atvejais 3 skyriuje (žr., be kita ko, 3 skyriaus 8–11 straipsnius) yra specialių nuostatų dėl sutuoktinių turto režimui Šiaurės Europos valstybėse taikytinos teisės.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Testamentams ir paveldėjimui taikytinos teisės pasirinkimo klausimui taikomas 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo. Tame reglamente numatytos kolizinės normos taikomos nepaisant to, ar tarptautinis ryšys yra su valstybe nare, ar su bet kuria kita valstybe.

Tačiau yra specialių nuostatų dėl testamentų galiojimo formos atžvilgiu, kaip numatyta Įstatymo (2015:417) dėl paveldėjimo tarptautinėse situacijose (šved. *lagen om arv i internationella situationer*), kuriuo į nacionalinę teisę perkelta 1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos, 2 skyriaus 3 straipsnyje. Testamentas turi būti laikomas galiojančiu, jei jis atitinka jo formai taikomus reikalavimus pagal vietos, kurioje testatorius jį sudarė, teisę arba valstybės, kurioje testatorius nuolat gyvena ar kurios pilietybę jis turėjo sudarydamas testamentą arba mirties metu, teisę. Testamentas nuostata dėl nekilnojamojo turto taip pat turi būti laikoma galiojančia formos atžvilgiu, jei ji atitinka jo formai taikomus reikalavimus pagal valstybės, kurioje yra turtas, teisę. Tos pačios taisyklės taikomos testamentų atšaukimui. Atšaukimas taip pat turi būti laikomas galiojančiu, jei jis atitinka tokio atšaukimo formos reikalavimus pagal bet kuriuos įstatymus, pagal kuriuos galiojo testamentas forma.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Nuosavybės teisės srityje kodifikuotų kolizinių normų yra tik tam tikrais atvejais, susijusiais su laivais ir orlaiviais, finansinėmis priemonėmis ir neteisėtai pagrobtais kultūros objektais, o kai kuriais atvejais jos reglamentuojamos Šiaurės šalių konvencijoje dėl bankroto ir Bankroto reglamente.

Kilnojamojo ar nekilnojamojo daikto įsigijimo ar įkeitimo padariniai turtinėms teisėms, pavyzdžiui, turi būti nustatomi pagal valstybės, kurioje turtas buvo pirkimo ar įkeitimo metu, teisę. Pagal šią teisę bus nustatomas visų turtinių teisių pobūdis, kaip turtinės teisės atsiranda ir pasibaigia, kokie formalūs reikalavimai gali būti taikomi ir kokias teises atitinkama turtinė teisė suteikia tretiesiems asmenims.

Kalbant apie užtikrinimo teises užsienyje, teismų praktikoje nustatyta, kad jei užtikrinimo teisės atsiradimo metu pardavėjas žinojo, kad turtas turi būti išvežtas į Švediją, o užtikrinimo teisė Švedijoje negalioja, pardavėjas turi būti pateikęs garantiją, kuri tenkintų Švedijos teisės reikalavimus. Be to, užtikrinimo teisė užsienyje neturėtų sukelti teisių padarinių, jei nuo turto atvežimo į Švediją praėjo tam tikras laikas. Tokiais atvejais užsienio kreditorius būtų turėjęs laiko gauti naują garantiją arba išieškoti skolą.

3.9 Bankrotas

2015 m. Nemokumo reglamente nustatytos taisyklės dėl kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Daniją) taikytinos teisės.

Kalbant apie kitas Šiaurės Europos valstybes, kurioms 2015 m. Nemokumo reglamentas netaikomas, yra atskirų nuostatų dėl taikytinos teisės, kurios grindžiamos 1933 m. Šiaurės šalių konvencija dėl bankroto ir kurios į Švedijos teisę buvo perkeltos 1981 m. priimtais teisės aktais (tačiau dėl Islandijos taikomos ankstesnių 1934 m. teisės aktų nuostatos). Pagal bendrą Šiaurės šalių konvencijos dėl bankroto taisyklę bankroto procedūra susitariančiojoje valstybėje (valstybėje, kurioje vyksta bankroto procedūra) taip pat turi apimti skolininkui priklausantį turtą, esantį kitoje susitariančiojoje valstybėje. Pagal bendrą taisyklę valstybės, kurioje vyksta bankroto procedūra, teisė turi būti taikoma klausimams, susijusiems su tokia nuosavybe, pvz., dėl skolininko teisės valdyti savo turtą ir dėl to, kas turi būti įtraukiama į nemokaus skolininko turtą.

Dauguma Švedijos tarptautinės bankroto teisės nuostatų (išskyrus pirmiau nurodytas taisykles) nėra nustatytos teisės aktuose. Esminė prielaida tokia: taikoma šalies, kurioje vykdoma bankroto procedūra, teisė (*lex fori concursus*). Tai reiškia, be kita ko, kad bankroto Švedijoje atveju Švedijos teisė bus taikoma ir pačiai bylai, ir bet kokiems kitiems su nemokumo teise susijusiems klausimams.

Paskutinis naujinimas: 30/03/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Anglija ir Velsas

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Šiuo metu Anglijos ir Velso kolizinės normos, susijusios su taikytina teise, iš esmės kyla iš tiesiogiai taikomų ES reglamentų. Civilinėms ir komercinėms byloms taikomi šie teisės aktai: Reglamentas Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) ir Reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“). 1990 m. Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatymas (kuriuo įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija) tebetaikomas sutartims, sudarytoms iki 2009 m. gruodžio 17 d. (nuo tos dienos sudarytoms sutartims taikomas reglamentas „Roma I“). 1995 m. Tarptautinės

privatinės teisės (įvairių nuostatų) įstatymas taikomas tik tais atvejais, kurie nepatenka į reglamento „Roma II“ taikymo sritį (reglamentas taikomas tais atvejais, kai žala padaryta po 2009 m. sausio 11 d.). Tradicinės bendrosios teisės normos toliau taikomos delikto, susijusio su garbės ir orumo įžeidimu, atvejais bei su paveldėjimo ir nuosavybės teise susijusiais atvejais.

Šeimos bylose taikytinos teisės normų šaltinis paprastai yra bendroji teisė, su tam tikromis išimtimis. Paprastai šeimos bylose taikoma Anglijos teisė, išskyrus keletą bendrojoje teisėje numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl santuokos panaikinimo) arba įstatyme numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl išlaikymo pagal 1920 m. išlaikymo nurodymų (Vykdymo užtikrinimo priemonių) įstatymą ir 1972 m. išlaikymo nurodymų (Abipusio vykdymo) įstatymą). Su tėvų pareigomis ir vaikų apsauga susijusiose bylose, kurioms taikomas ES reglamentas Nr. 2201/2003 ir 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija, atitinkamai taikomi Anglijai, Velsui ir Šiaurės Airijai skirti 2012 m. Tėvų pareigų ir Vaikų apsaugos priemonių (Tarptautinių prievolių) reglamentai bei 1996 m. Konvencijos 15 straipsnis, kuriame išdėstyta taikytinos teisės normos, t. y. nustatyta, kad, išskyrus kai kuriuos atvejus, taikoma Anglijos teisė.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (sutartims, sudarytoms nuo 2009 m. gruodžio 17 d., taikoma ne konvencija, o reglamentas „Roma I“).

1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencija dėl patikali ir jos pripažinimui taikytinos teisės.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Apie Jungtinės Karalystės pasirašytas dvišales konvencijas, kuriose būtų pateiktos nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo, duomenų neturime.

Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad, nors pagal 1980 m. Romos konvenciją ir Hagos konvenciją valstybei leidžiama „vidaus“ kolizijos atveju (pavyzdžiui, jeigu iškyla Anglijos bei Velso ir Škotijos teisės kolizija) taikyti kurią nors kitą teisės sistemą, Jungtinė Karalystė nusprendė šia galimybe nesinaudoti. Taigi įvairių Jungtinės Karalystės jurisdikcijų kolizijos arba tarptautinės teisės kolizijos atvejais taikomos Romos konvencijos (sutartims, kurios įsigaliojo iki 2009 m. gruodžio 17 d.) ir Hagos konvencijos nuostatos.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Laikomasi bendros pozicijos, kad kolizinės normos taikomos tik tada, jei bent viena iš šalių reikalauja, kad jos būtų taikomos. Jeigu to nereikalaujama arba jeigu užsienio teisės turinio įrodymų nepakanka, teisėjas paprastai klausimą sprendžia vadovaudamasis Anglijos teise. Ši taisyklė susijusi su įrodymais ir procesu, taigi jai ES reglamentai neturi įtakos.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Pagal ES reglamentus *renvoi* doktrinos taikyti negalima tais atvejais, kai galioja ES normos dėl taikytinos teisės pasirinkimo. Tokios pačios pozicijos laikytasi 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės (įvairių nuostatų) įstatyme ir 1990 m. Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatyme. Taigi jeigu Anglijos normomis dėl taikytinos teisės pasirinkimo nustatyta, jog delikto, susijusio su aplaidumu, atveju taikytina Prancūzijos teisė, bus taikoma Prancūzijos nacionalinė teisė, net jei Prancūzijos teismas būtų taikęs kurios nors kitos valstybės teisę. Vienas iš nurodomų motyvų, kodėl šiose srityse *renvoi* doktrina negalima, yra tai, kad jeigu ji būtų taikoma, būtų pažeistos įstatymuose įtvirtintos sudėtingos taisyklės.

Renvoi vaidmuo kitose teisės srityse tam tikrais aspektais siauresnis, o kai kuriais atvejais – ne iki galo aiškus. Galima sakyti, kad *renvoi* doktrina bus taikoma, kai žemė yra kitoje valstybėje ir pagal Anglijos teisę jai taikoma *lex situs*. Tokiais atvejais atsiranda pragmatiškas motyvas taikyti teismo, kurio jurisdikcijai priklauso turtas, taikomą teisę ir taip padidinti tikimybę, kad bet koks Anglijoje priimtas sprendimas dėl turto būtų galiojantis. Pirmosios instancijos teismo sprendimuose dėl užsienio valstybėje esančio materialaus kilnojamojo turto pažymint, kad taikoma *lex situs*, nuoroda į *renvoi* nebus pateikiama. Šeimos bylų srityje yra keletas teisės precedentų, kai nuspręsta, jog tam tikromis aplinkybėmis *renvoi* doktrina gali būti taikoma, tačiau šis klausimas iškyla labai retai, nes paprastai šeimos bylose taikoma Anglijos teisė.

Tačiau reiktų pažymėti, kad daugeliu atvejų įrodyti užsienio teisės normų dėl taikytinos teisės pasirinkimo turinį yra brangu, tad šalys dažnai nusprendžia nereikalauti, kad ji būtų taikoma (žr. 2.1 punktą).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šis klausimas sprendžiamas kiekvienoje normoje dėl taikytinos teisės pasirinkimo nurodant atitinkamą laiką, kada buvo nustatytas siejamasis veiksnys. Pavyzdžiui, kilnojamojo turto objektų perdavimo atveju atitinkama taikytina teisė yra ta, kuri taikyta kilnojamojo turto objekto buvimo vietoje jį perduodant.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pagal tradicinės teisės normas Anglijos teismai gali atsisakyti taikyti užsienio teisę, kuri prieštarauja Anglijos viešajai politikai. Tačiau riba yra labai aukšta: pavyzdžiui, jeigu dėl to gautas rezultatas „visiškai neatitiktų pagrindinių Anglijos teismų taikomų teisingumo reikalavimų“. Anglijos viešosios politikos turiniui turi įtakos Jungtinės Karalystės tarptautiniai įsipareigojimai, ypač Europos žmogaus teisių konvencija. Gerai žinomas viešosios politikos išimties pavyzdys – žmogaus teisių pažeidimai, be to, išimtis taikoma ir kai teisė „akivaizdžiai pažeidžia esminės svarbos tarptautinės teisės normas“ (pavyzdžiui, Irako invazija į Kuveitą 1990 m.).

Taip pat pažymėtina, kad reglamentuose „Roma I“ ir „Roma II“ yra numatytas privalomas ginčo nagrinėjimo vietos teisės viršesnių privalomų nuostatų taikymas nepriklausomai nuo to, kokia teisė sutarčiai būtų taikoma kitu atveju. Tokių nuostatų paprastai galima rasti vartotojų ir užimtumo sričių teisės aktuose arba teisės aktuose, kuriais papildoma tarptautinė konvencija.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinys įrodinėjamas taip, lyg tai būtų faktas. Taigi pareiga įrodyti užsienio teisės turinį tenka šalims. Teisėjams neleidžiama patiems tirti užsienio teisės turinio. Jeigu šalių pateikti įrodymai prieštarauja vieni kitiems, teisėjas gali įvertinti ekspertų patikimumą ir jam leidžiama atsižvelgti į pirminius įrodymų šaltinius (pavyzdžiui, užsienio valstybių įstatymus ir bylas), ypač jeigu jie yra išdėstyti anglų kalba ir juose taikomos Anglijos teisėjui žinomos sąvokos.

Užsienio teisės turinys paprastai įrodomas ekspertų pateiktais įrodymais. Nepakanka teismui pateikti tik užsienio valstybės įstatymo, bylos arba kurios nors institucijos dokumento tekstą. Ekspertų įrodymus dėl užsienio teisės taikymo gali pateikti bet kuris asmuo, turintis „pagal savo žinias ir patirtį pakankamą kvalifikaciją juos pateikti“, nepriklausomai nuo to, ar tas asmuo turi teisę atitinkamoje jurisdikcijoje užsiimti teisine veikla. Vis dėlto paprastai ekspertai būna akademinės bendruomenės atstovai arba atitinkamoje jurisdikcijoje dirbantys specialistai. Jeigu užsienio teisės turinys buvo nustatytas anksčiau Anglijoje išnagrinėjus kokią nors bylą, šią bylą galima nurodyti kaip užsienio teisės turinio įrodymą. Tokiu atveju bus daroma prielaida, kad užsienio teisės turinys yra toks pat, koks buvo nustatytas anksčiau išnagrinėtoje byloje, nebent pateikiama kitų įrodymų.

Prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri remiasi užsienio teise. Jeigu užsienio teisės turinys nepakankamai įrodytas, paprastai taikoma Anglijos teisė. Tačiau tais atvejais, kai nėra pagrindo manyti, jog užsienio teisė yra kuo nors panaši į Anglijos (pavyzdžiui, kitos Europos jurisdikcijos mokesčių įstatymas), procesą galima nutraukti.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Visais su sutartinėmis prievolėmis susijusiais atvejais, kai galimas taikytinos teisės pasirinkimas, tiesiogiai taikomas reglamentas „Roma I“. Romos reglamento nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo taip pat gali būti taikomos byloms, kurios pagal Anglijos nacionalinę teisę nebūtų pripažįstamos bylomis dėl sutartinės atsakomybės (pavyzdžiui, kai sutartis nėra patvirtinta užmokesčiu, kaip antai dovanojimo sutarčių atveju). Procesiniai klausimai sprendžiami pagal *lex fori*. Taigi žalos dydžio (bet ne žalos kategorijos) įvertinimas ir įrodinėjimo priemonės reglamentuojamos pagal ginčo nagrinėjimo vietas teisę. Senaties terminai yra nustatyti laikantis materialinės teisės normų, taigi sutartinių prievolių atveju jie nustatomi vadovaujantis teise, taikoma pagal reglamentą. Taikomos pagrindinės materialinės teisės normos aprašytos toliau.

Jeigu šalis konkrečiai pasirenko kurią nors teisę arba jei kurios nors teisės pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus, taikoma ta teisė. Pasirinkimas greičiausiai bus pakankamai akivaizdus, jeigu sudaryta tipinė sutartis ir yra žinoma, kad tokio pobūdžio sutartys reglamentuojamos pagal konkrečią teisę (pavyzdžiui, *Lloyd's* jūrų draudimo politiką), arba jei pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus atsižvelgiant į ankstesnius šalių tarpusavio sandorius. Jeigu buvo susitarta, į kurį teismą bus kreipiamasi, paprastai to pakanka padaryti išvadai, kad ketinta pasirinkti to teismo valstybės teisę, tačiau nebūtinai. Jeigu sudaromas arbitražo susitarimas ir apibrėžiami arbitražo pasirinkimo kriterijai, išvadą dėl teisės pasirinkimo padaryti lengviau, tačiau jeigu arbitrai nustatomi remiantis kokia nors tarptautine organizacija, daug mažiau tikėtina, kad teisės pasirinkimas buvo įrodytas pakankamai patikimai. Pasirinkimo laisvė apribota keletu aspektų. Pirmiausia, vartojimo ir darbo sutartyse teisės pasirinkimas neturi iš vartotojo arba darbuotojo atimti teisės į apsaugą pagal privalomas taisykles, nustatytas pagal teisę, kuri tuo atveju būtų taikoma, jeigu nebūtų buvę konkrečiai pasirinkta bylai taikyti kitos teisės. Antra, jeigu visi tam tikros situacijos elementai yra susiję su viena šalimi, pasirinkus kitos šalies teisę toje šalyje taikomos privalomosios taisyklės negali būti netaikomos. Be to, galioja draudimo sutartis sudariusių vartotojų apsaugos taisyklės. Taip pat galima pažymėti, kad tais atvejais, kai kyla nesutarimas dėl pasirinkimo galiojimo (pavyzdžiui, kaltinama prievarta), tai, ar pasirinkimas galioja, nustatoma pagal numanomą taikytiną teisę (t. y. teisę, pagal kurią sutartis būtų reglamentuojama, jeigu pasirinkimas galiojotų), nebent tai būtų „nepagrįsta“ (tokiu atveju gali būti taikoma šalies, kuri tvirtina nedavusi savo sutikimo, gyvenamosios vietos teisė).

Dėl bylų, kurioms taikytina teisė konkrečiai nepasirinkta arba teisės pasirinkimas nėra pakankamai akivaizdus, reglamente „Roma I“ yra išdėstytos specialios taisyklės, taikomos pagal sutarties pobūdį, tačiau jeigu taisyklės apibrėžia ne visus aspektus, paprastai taikoma būdingo vykdytojo įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Būdingą vykdytoją ne visada lengva nustatyti, tačiau paprastai tai yra šalis, kuri nemoka už prekę arba paslaugą (pavyzdžiui, būdingas vykdytojas yra produkto pardavėjas, pagal banko sandorį – skolintojas, pagal garantijos sutartį – laiduotojas). Ši prezumpcija gali būti paneigta šalies, su kuria sutartis yra glaudžiau susijusi, naudai.

3.2 Nesutartinės prievolės

Nesutartinės prievolės dažniausiai taikomas reglamentas „Roma II“. 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės (Ivairių nuostatų) įstatymas taikomas tik su deliktu susijusiems klausimams, kurie nepatenka į reglamento taikymo sritį, o garbės ir orumo įžeidimo atvejai reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas (žr. toliau). Senaties terminai taip pat nustatomi pagal taikytiną teisę.

Pagal reglamentą „Roma II“ laikomasi bendros taisyklės – taikoma žalos padarymo vietos teisė. Specialiosiose normose yra nustatyta teisė, taikytina tam tikro pobūdžio nesutartinėms prievolėms (įskaitant atsakomybę už gaminius), nesąžiningai konkurencijai, su aplinkos apsauga ir intelektinės nuosavybės teisėmis susijusiam deliktui. Pagal reglamentą šalims taip pat leidžiama tam tikromis aplinkybėmis pasirinkti taikytiną teisę, tačiau šia nuostata negalima remtis tam, kad būtų išvengta privalomųjų ES arba nacionalinės teisės normų taikymo. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad žala vertinama pagal taikytiną teisę. Kaip jau minėta, garbės ir orumo įžeidimo atvejai (jie apima asmenį žeminančios informacijos skleidimą, melagingos informacijos apie prekes skleidimą, piktybinio melo skleidimą ir reikalavimus taikyti užsienio teisę, „atitinkančius [tok] reikalavimą arba kitaip su juo derančius“) reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas. Tokiais atvejais taikomas dvejopas pagrindas pareikšti ieškinį: dėl delikto ieškinį Anglijoje ir Velse pareikšti galima tik tada, jei pagal užsienio jurisdikcijos, kurioje įvykdyta veika (paprastai, paskelbta informacija), teisę ieškinį galima pareikšti civilinės teisenos tvarka, ir, jeigu veika įvykdyta Anglijoje ir Velse, ieškinį galima pareikšti pagal Anglijos teisę. Ši norma buvo palikta galioti atsižvelgiant į žiniasklaidos organizacijų spaudimą baimintis, kad gali būti taikoma ribojanti užsienio teisė. Tačiau galioja ir šios normos išimtis: jeigu kita valstybė yra daug glaudžiau susijusi su įvykdyta veika ir šalimis, taikoma tos valstybės jurisdikcijos teisė. Reikėtų pažymėti, kad ši sritis – ypač neapibrėžta.

Kalbant apie patikos administravimą, taikytina teisė reglamentuojama 1987 m. Patikos pripažinimo įstatymu, kuriuo įgyvendinama Hagos konvencija dėl patikai taikytinos teisės. Jame nustatyta, kad taikytina teisė – patikėtojo pasirinkta teisė, o jei teisė nepasirinkta – tos valstybės, su kuria patika yra glaudžiausiai susijusi, teisė. Pagal šią teisę nustatomas patikos galiojimas, sudėtis, pasekmės ir administravimo tvarka.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmeniui gimus, jo gyvenamąja vieta (kilmės gyvenamąja vieta) laikoma vaiko tėvo gyvenamoji vieta vaiko gimimo momentu, jeigu vaikas santuokinis. Jeigu vaikas nesantuokinis arba jeigu vaiko gimimo momentu tėvas yra miręs, vaiko gyvenamąja vieta laikoma vaiko motinos gyvenamoji vieta. Šis principas galioja, kol vaikui sukanka 16 metų (t. y. jeigu vaiko tėvo arba motinos gyvenamoji vieta keičiasi, atitinkamai keičiasi ir vaiko gyvenamoji vieta).

Vyresnių negu 16 metų amžiaus asmenų kilmės gyvenamoji vieta galioja, nebent jie pasirenka kitą gyvenamąją vietą. Kad galėtų pasirinkti gyvenamąją vietą, asmenys turi faktiškai gyventi atitinkamai jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje ir būti apsisprendę ten gyventi neribotą arba visą laiką. Jeigu bet kurios iš paminėtų sąlygų nebelieka, pasirinkta gyvenamoji vieta nebetaikoma, o taikoma kilmės gyvenamoji vieta.

Sutuoktinės gyvenamoji vieta nebuvo nustatoma pagal sutuoktinio gyvenamąją vietą, ji vertinama atskirai.

Veiksnumas prisiimti tam tikrus įsipareigojimus (pavyzdžiui, sudaryti sutartį, testamentą, tuoktis) nustatomas pagal atitinkamos srities taisykles – jos aptartos atitinkamuose skyriuose.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų pareigų ir vaiko apsaugos klausimai paprastai sprendžiami pagal Anglijos teisę, tačiau yra ir kai kurių išimčių, pavyzdžiui, dėl klausimų (kaip aptarta pirmiau), reglamentuojamų pagal 1996 m. Hagos konvenciją, arba klausimų, kurie patenka į reglamento „Briuselis IIa“ taikymo sritį. Legitimumo ir įvaikinimo klausimai taip pat paprastai sprendžiami pagal Anglijos teisę, išskyrus kai kurias išimtis.

3.5 Santuoka, nesuituokiosios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Oficialus santuokos galiojimas paprastai reglamentuojamas pagal santuokos ceremonijos vietos teisę, išskyrus kai kurias išimtis.

Asmens veiksnumas sudaryti santuoką paprastai nustatomas pagal atitinkamo asmens gyvenamosios vietos prieš santuoką teisę. Pagal šią teisę reglamentuojama, ar yra laikoma, kad šalis davė sutikimą, amžiaus reikalavimai ir tai, kurie giminystės ryšiais susiję asmenys santuokos sudaryti negali. Konkrečiai dėl amžiaus pažymėtina, kad santuoka negalioja, jeigu asmuo santuokos metu buvo jaunesnis negu 16 metų amžiaus ir jo gyvenamoji vieta yra Anglijoje arba Velse.

Dėl santuokos nutraukimo arba separacijos atvejų pažymėtina, kad paprastai taikoma Anglijos teisė, išskyrus keletą išimčių.

Išlaikymo prievolės paprastai reglamentuojamos pagal Anglijos teisę, išskyrus tam tikras išimtis.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sąvoka „sutuoktinių turto teisinis režimas“ nėra įprasta bendrosios teisės sąvoka. Bylose dėl finansinių išmokų santuokos nutraukimo, separacijos arba santuokos anuliavimo atveju arba bylose dėl išlaikymo Anglijos teismai paprastai taiko Anglijos teisę, išskyrus kai kurias išimtis.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Taigi netestamentinio paveldėjimo atvejais (t. y. kai nebuvo sudarytas testamentas) kilnojamojo turto paveldėjimas reglamentuojamas pagal teisę, taikoma testatoriaus gyvenamojoje vietoje mirties metu. Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma jurisdikcijos, kurioje yra turtas (*lex situs*), teisė.

Jeigu yra sudarytas testamentas (testamentinis palikimas), tai, ar testatorius buvo veiksnus sudaryti testamentą dėl kilnojamojo turto, nustatoma pagal testatoriaus gyvenamosios vietos testamento sudarymo metu teisę. Testamentinės išskirtinės gavėjas laikomas veiksniumi priimti kilnojamojo turto, jei yra veiksnus pagal savo gyvenamosios vietos teisę arba testatoriaus gyvenamosios vietos teisę. Specialios institucijos, kuri priimtų sprendimą dėl nekilnojamojo turto, nėra, tačiau dažniausiai yra taikoma *lex situs* taisyklė, pagal kurią tikriausiai nustatomas ir testamentinės išskirtinės gavėjo veiksnumas priimti nekilnojamojo turto palikimą.

Remiantis 1963 m. Testamentų įstatymu, jeigu testatorius mirė 1964 m. sausio 1 d. arba vėliau, testamentas galioja (pavyzdžiui, liudytojų skaičius pakankamas), jeigu jis atitinka kurį nors iš šių teisės aktų: vietoje, kurioje buvo sudarytas testamentas (t. y. paprastai ten, kur jis buvo pasirašytas ir paliudytas) testamento sudarymo metu taikytą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, testamento sudarymo metu taikytą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, mirties metu taikytą teisę. Testamentas, kuriuo paliekamas nekilnojamas turtas, taip pat laikomas oficialiai galiojančiu, jeigu atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, vidaus teisę (taigi *renvoi* doktrina netaikoma, nors ji taikoma dėl nekilnojamojo turto).

Testamentas, kuriuo paliekamas kilnojamas turtas, galioja turinio prasme (pavyzdžiui, sumos, kurią asmuo gali palikti testamentu, apribojimai), jeigu testamentas atitinka testatoriaus gyvenamosios vietos mirties metu teisę. Testamentas, kuriuo paliekamas nekilnojamas turtas, galioja turinio prasme, jeigu testamentas atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, teisę, t. y. nepriklausomai nuo vietos teisės, būtų taikoma *lex situs* taisyklė.

Testamentas yra aiškinamas pagal teisę, kurią ketino taikyti testatorius. Daroma prielaida, kad tai yra testatoriaus gyvenamosios vietos testamento sudarymo metu teisė. Ši prezumpcija yra *prima facie* taisyklė ir ją galima paneigti įrodymais, kad testatorius akivaizdžiai siekė ir jo ketinimas buvo, kad testamentas būtų aiškinamas pagal kitą teisinę sistemą. Nekilnojamojo turto atveju gali būti taikomas papildomas apribojimas ir jeigu, atsižvelgiant į jį, teisė, kuri kyla dėl to apribojimo, naudotis negalima arba ji nepripažįstama pagal *lex situs*, viršesnė yra pastaroji teisė.

Įtariamo testamento panaikinimo galiojimas nustatomas pagal testatoriaus gyvenamosios vietos įtariamo panaikinimo metu teisę (reikėtų pažymėti, kad pagal Anglijos nacionalinę teisę, jei ji taikoma, testamentas netenka galios dėl santuokos, nebent įrodoma, kad testamentas buvo specialiai sudarytas ketinant tuoktis). Tačiau jei tvirtinama, kad testamentas panaikintas vėlesniu testamentu (o ne, pavyzdžiui, testamentą suplėšant), tai, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas yra panaikintas, nustatoma pagal teisę, kuria reglamentuojamas antrojo testamento oficialus galiojimas. Jeigu neaišku, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas panaikintas, testamento sudarymo klausimas sprendžiamas pagal tą teisę, kurią taikyti ketino testatorius, ir daroma prielaida, kad ši teisė yra testatoriaus gyvenamosios vietos antrojo testamento diena teisė.

3.8 Nekilnojamas turtas

Turto bylos skirstomas į kilnojamojo ir nekilnojamojo turto bylas. Tai, ar turtas yra kilnojamas, ar nekilnojamas, nustatoma pagal turto buvimo vietos teisę. Nekilnojamojo turto atveju taikytina teisė yra turto buvimo vietos teisė, taip pat taikoma *renvoi* doktrina. Šis principas taikomas sprendžiant visus sandorio klausimus, įskaitant klausimus dėl veiksnumo, formalumų ir turinio galiojimo. Reikėtų pažymėti, kad žemės ar kito nekilnojamojo turto perdavimas ir sutartis, kuria reglamentuojamas perdavimo šalių teisės ir įsipareigojimai, reglamentuojami skirtingai – sutarčiai taikomos atskiros taikytinos teisės normos (visų pirma reglamentas „Roma I“).

Jeigu kyla su nuosavybės teise susijusių klausimų (ne sutartinių) dėl materialaus kilnojamojo turto perdavimo, paprastai taikytina teisė yra vietos, kurioje turtas buvo įvykio, dėl kurio, kaip teigiama, pasikeitė to turto nuosavybės teisės, metu, teisė. Ar tokiu atveju galioja *renvoi* doktrina, neaišku. Remiantis Anglijos pirmosios instancijos teismų sprendimais, darytina išvada, kad negalioja. Nuosavybės teisė į materialųjį turtą, įgyta pagal šią bendrą taisyklę, bus pripažįstama galiojančia Anglijoje, jeigu kilnojamas turtas išvežamas iš šalies, kurioje buvo nuosavybės teisės įgyjimo momentu, nebent vietoj tos nuosavybės teisės įgyjama nauja nuosavybės teisė (ir iki to laiko, kai tai atsitinka) pagal šalies, į kurią turtas perkeltas, teisę. Speciali bendros taisyklės dėl materialaus kilnojamojo turto išimtis yra susijusi su atvejais, kai materialusis turtas yra kelyje ir šalims jo buvimo vieta yra nežinoma arba laikinai nežinoma. Jeigu toks perdavimas galioja pagal perdavimo vietos taikytiną teisę, jis galios ir Anglijoje.

Nematerialiojo kilnojamojo turto perdavimo atveju, kai perdavėjas ir gavėjas sieja sutartiniai santykiai (kaip daugumoje skolos atvejų) ir kai kilęs klausimas yra susijęs tik su paties perdavimo galiojimu ir pasekmėmis, taikomas reglamentas „Roma I“.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad taisyklės dėl teisės pasirinkimo, taikomas, kai perleidžiamas ir perduodamas nematerialusis turtas, apibendrinti sunku ir nėra vienos tam taikomos teisės pasirinkimo taisyklės – daugiausia dėl to, kad prie nematerialiojo turto kategorijos priskiriamos labai įvairios teisės, kurių ne visos pagal kilmę yra sutartinės. Jeigu klausimas susijęs su nematerialiuoju kilnojamoju turtu, siūloma kreiptis patarimo į specialistus.

3.9 Bankrotas

Jungtinė Karalystė yra Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl nemokumo procedūrų šalis. Šiame reglamente išdėstytos atitinkamos taisyklės taikomos tada, kai procese skolininko turtas visiškai arba iš dalies perduodamas ir paskiriamas likvidatorius ir kai skolininko pagrindinių interesų vieta yra kurioje nors ES valstybėje narėje (išskyrus Daniją). Jeigu jurisdikcija priklauso Anglijos teismams (taip būtų, jeigu skolininko pagrindinių interesų vieta būtų Anglijoje ir Velse ir būtų daroma prielaida, kad ten yra ir skolininko registruota buveinė), bus taikoma Anglijos teisė.

Tais atvejais, kai Reglamentas Nr. 1346/2000 netaikomas, Anglijos teisė bus taikoma, jei jurisdikcija priklauso Anglijos teismams (taip būtų, jeigu bendrovė būtų registruota Anglijoje ir Velse arba jeigu Anglijoje ir Velse būtų asmenų, kuriems likvidavimas būtų naudingas, ir pagrindo paneigti jurisdikciją nebūtų). Skolos nurašymas Anglijoje galioja, nepriklausomai nuo to, pagal kokią teisę skola reglamentuojama.

Paskutinis naujinimas: 04/06/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Šiaurės Airija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Šiaurės Airijos kolizinės normos, susijusios su taikytina teise, iš esmės kyla iš tiesiogiai taikomų ES reglamentų. Civilinėms ir komercinėms byloms taikomi šie teisės aktai:

- 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) ir
- 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“). 1990 m. Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatymas (kuriuo įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija) tebetaikomas sutartims, sudarytoms iki 2009 m. gruodžio 17 d. (nuo tos dienos sudarytoms sutartims taikomas reglamentas „Roma I“).
- 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės (Įvairių nuostatų) įstatymas taikomas tik tais atvejais, kurie nepatenka į reglamento „Roma II“ taikymo sritį (reglamentas taikomas tais atvejais, kai žala padaryta po 2009 m. sausio 11 d.).

Tradicinės bendrosios teisės normos toliau taikomos delikto, susijusio su garbės ir orumo įžeidimu, atvejais bei su paveldėjimo ir nuosavybės teise susijusiais atvejais.

Šeimos bylose taikytinos teisės normų šaltinis paprastai yra bendroji teisė, su tam tikromis išimtimis. Paprastai šeimos bylose taikoma Šiaurės Airijos teisė, išskyrus keletą bendrojoje teisėje numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl santuokos panaikinimo) arba įstatyme numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl išlaikymo pagal 1920 m. Išlaikymo nurodymų (Vykdymo užtikrinimo priemonių) įstatymą ir 1972 m. Išlaikymo nurodymų (Abipusio vykdymo) įstatymą). Sprendžiant tėvų pareigų ir vaikų apsaugos klausimus, kurie yra reglamentuojami pagal ES reglamentą Nr. 2201/2003 ir 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvenciją, taikomi Anglijos, Velso ir Šiaurės Airijos 2010 m. Tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių (Tarptautinių prievolių) nuostatai ir 1996 m. Konvencijos 15 straipsnis, kuriame išdėstytos normos dėl taikytinos teisės, t. y. nustatyta, kad, išskyrus kai kuriuos atvejus, taikoma Šiaurės Airijos teisė.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

- 1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos
- 1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (kaip pirmiau minėta, sutartims, sudarytoms nuo 2009 m. gruodžio 17 d., taikoma ne konvencija, o reglamentas „Roma I“)
- 1985 m. Hagos konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Apie Jungtinės Karalystės pasirašytas dvišales konvencijas, kuriose būtų pateiktos nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo, duomenų neturime. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nors 1.2 punkte išvardytos konvencijos leidžia valstybei savo „teritoriniams vienetams“ taikyti kokią nors kitą teisės pasirinkimo tvarką, Jungtinė Karalystė nusprendė kitos tvarkos netaikyti. Taigi 1.2 punkte išvardytos konvencijos taikomos įvairių Jungtinės Karalystės jurisdikcijų kolizijos, taip pat tarptautinės teisės kolizijos atvejais, o Šiaurės Airija laikoma užsienio jurisdikcija Anglijos, Velso ir Škotijos jurisdikcijos požiūriu.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Paprastai kolizinės normos taikomos tik tada, jei bent viena iš šalių reikalauja, kad jos būtų taikomos. Jeigu to nereikalaujama arba jeigu užsienio teisės turinio įrodymų nepakanka, teisėjas paprastai klausimą sprendžia vadovaudamasis Šiaurės Airijos teise. Ši taisyklė susijusi su įrodymais ir procesu, taigi jai ES reglamentai neturi įtakos.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir trečiosios valstybės teisė (renvoi)

Pagal ES reglamentus *renvoi* doktrinos taikyti negalima tais atvejais, kai galioja ES normos dėl taikytinos teisės pasirinkimo. Tokios pačios pozicijos laikytasi 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės (įvairių nuostatų) įstatyme ir 1990 m. Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatyme. Taigi, jeigu pagal Šiaurės Airijos teisės normas dėl taikytinos teisės pasirinkimo yra taikytina, pavyzdžiui, Prancūzijos teisė, bus taikoma Prancūzijos nacionalinė teisė, net jeigu Prancūzijos teismas būtų taikęs kurios nors kitos valstybės teisę. Vienas iš nurodomų motyvų, kodėl šiose srityse *renvoi* doktrina negalima, yra tai, kad jeigu ji būtų taikoma, būtų pažeistos įstatymuose įtvirtintos sudėtingos taisyklės.

Renvoi vaidmuo kitose teisės srityse tam tikrais aspektais siauresnis, o kai kuriais atvejais – ne iki galo aiškus. Galima sakyti, kad *renvoi* doktrina bus taikoma, kai žemė yra kitoje valstybėje ir pagal Šiaurės Airijos teisę jai taikoma *lex situs* taisyklė. Tokiais atvejais atsiranda pragmatiškas motyvas taikyti teismo, kurio jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje yra turtas, taikomą teisę ir taip padidinti tikimybę, kad bet koks priimtas sprendimas dėl turto būtų galiojantis. Pirmosios instancijos teismo sprendimuose dėl užsienio valstybėje esančio materialaus kilnojamojo turto pažymint, kad taikoma *lex situs*, nuoroda į *renvoi* nebus pateikiama. Tačiau reikėtų pažymėti, kad daugeliu atvejų įrodyti užsienio teisės normų dėl taikytinos teisės pasirinkimo turinį yra brangu, tad šalys dažnai nusprendžia nereikalauti, kad ji būtų taikoma (žr. 2.1 punktą).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šis klausimas sprendžiamas kiekvienoje normoje dėl taikytinos teisės pasirinkimo nurodant atitinkamą laiką, kada buvo nustatytas siejamasis veiksnys. Pavyzdžiui, kilnojamojo turto objektų perdavimo atveju atitinkama taikytina teisė yra ta, kuri taikyta kilnojamojo turto objekto buvimo vietoje jį perduodant.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pagal įprastines taisykles Šiaurės Airijos teismai gali atsakyti taikyti bet kurios valstybės ar teritorijos teisę, kuri prieštarauja viešajai politikai. Viešajai politikai turi įtakos Jungtinės Karalystės tarptautiniai įsipareigojimai, ypač Europos žmogaus teisių konvencija.

Taip pat pažymėtina, kad reglamentuose „Roma I“ ir „Roma II“ yra numatytas privalomas ginčo nagrinėjimo vietos teisės viršesnių privalomų nuostatų taikymas *nepriklausomai nuo to, kokia teisė sutarčiai būtų taikoma kitu atveju*. Paprastai tokių nuostatų galima rasti vartotojų ir užimtumo sričių teisės aktuose arba teisės aktuose, kuriais papildoma tarptautinė konvencija.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Šalys įrodo bet kurios šalies ar teritorijos, esančios už Šiaurės Airijos ribų, teisės turinį, tarsi jis būtų faktas. Tačiau pateiktų įrodymų, susijusių su atitinkama teise, poveikį turi nustatyti teisėjas.

Vykstant procesui Šiaurės Airijos teisme, ekspertų įrodymus dėl bet kurios užsienio šalies ar teritorijos, nepriklausančios Šiaurės Airijai, teisės taikymo gali pateikti bet kuris asmuo, turintis pagal savo žinias ir patirtį pakankamą kvalifikaciją juos pateikti, nepriklausomai nuo to, ar tas asmuo toje šalyje ar teritorijoje užsiima teisine veikla arba ar jis turi teisę ją užsiimti.

Tam tikromis aplinkybėmis Šiaurės Airijos teismas gali atsižvelgti į ankstesnį sprendimą arba Anglijos teismo sprendimą, susijusį su bet kurios šalies ar teritorijos, nepriklausančios Šiaurės Airijai, teise. Rašytinis pranešimas, kad šalis ketina remtis ankstesniu sprendimu, turi būti įteiktas kiekvienai kitai šaliai arba jų advokatams.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Visais su sutartinėmis prievolėmis susijusiais atvejais, kai galimas taikytinos teisės pasirinkimas, tiesiogiai taikomas reglamentas „Roma I“. Romos reglamento nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo taip pat gali būti taikomos byloms, kurios pagal Šiaurės Airijos teisę nebūtų pripažįstamos bylomis dėl sutartinės atsakomybės (pavyzdžiui, kai sutartis nėra patvirtinta užmokesčiu, kaip antai dovanojimo sutarčių atveju).

Procesiniai klausimai sprendžiami pagal *lex fori*. Taigi žalos dydžio (bet ne žalos kategorijos) įvertinimas ir įrodinėjimo priemonės reglamentuojamos pagal ginčo nagrinėjimo vietos teisę. Senaties terminai yra nustatyti laikantis materialinės teisės normų, taigi sutartinių prievolių atveju jie nustatomi vadovaujantis teise, taikoma pagal reglamentą.

Jeigu šalys konkrečiai pasirinko kurią nors teisę arba jei kurios nors teisės pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus, taikoma ta teisė. Pasirinkimas greičiausiai bus pakankamai akivaizdus, jeigu sudaryta tipinė sutartis ir yra žinoma, kad tokio pobūdžio sutartys reglamentuojamos pagal konkrečią teisę, arba jei pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus atsižvelgiant į ankstesnius šalių tarpusavio sandorius. Jeigu buvo susitarta, į kurį teismą bus kreipiamasi, paprastai to pakanka padaryti išvadai, kad ketinta pasirinkti to teismo valstybės teisę, tačiau nebūtinai. Jeigu sudaromas arbitražo susitarimas ir apibrėžiami arbitražo pasirinkimo kriterijai, išvadą dėl teisės pasirinkimo padaryti lengviau, tačiau jeigu arbitrai nustatomi remiantis kokia nors tarptautine organizacija, daug mažiau tikėtina, kad būtų nustatyta, jog teisės pasirinkimas buvo įrodytas pakankamai patikimai.

Pasirinkimo laisvė apribota keletu aspektų. Pirma, vartojimo ir darbo santykių sutartyse teisės pasirinkimas neturi iš vartotojo arba darbuotojo atimti teisės į apsaugą pagal privalomas taisykles, nustatytas pagal teisę, kuri tuo atveju būtų taikoma, jeigu nebūtų buvę konkrečiai pasirinkta bylai taikyti kitos teisės. Antra, jeigu visi tam tikros situacijos elementai yra susiję su viena šalimi, pasirinkus kitos šalies teisę toje šalyje taikomos privalomosios taisyklės negali būti netaikomos. Be to, galioja draudimo sutartis sudariusių vartotojų apsaugos taisyklės. Taip pat galima pažymėti, kad tais atvejais, kai kyla nesutarimas dėl pasirinkimo galiojimo (pavyzdžiui, kaltinama prievarta), tai, ar pasirinkimas galioja, nustatoma pagal numanomą teisę (t. y. teisę, pagal kurią sutartis būtų reglamentuojama, jeigu pasirinkimas galiojotų), nebent tai būtų „nepagrįsta“ (tokiu atveju gali būti taikoma šalies, kuri tvirtina nedavusi savo sutikimo, gyvenamosios vietos teisė).

Dėl bylų, kurioms taikytina teisė konkrečiai nepasirinkta arba teisės pasirinkimas nėra pakankamai akivaizdus, reglamente „Roma I“ yra išdėstytos specialios taisyklės, taikomos pagal sutarties pobūdį. Tačiau jeigu taisyklės apibrėžia ne visus aspektus, paprastai taikoma būdingo vykdytojo įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Būdingą vykdytoją ne visada lengva nustatyti, tačiau paprastai tai yra šalis, kuri nemoka už prekes arba paslaugą (pavyzdžiui, būdingas vykdytojas yra produkto pardavėjas, pagal banko sandorį – skolintojas, pagal garantijos sutartį – garantas). Ši prezumpcija gali būti paneigta šalies, su kuria sutartis yra glaudžiau susijusi, naudai.

3.2 Nesutarinės prievolės

Nesutarinėms prievolėms dažniausiai taikomas reglamentas „Roma II“. 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės (Ivairių nuostatų) įstatymas taikomas tik su deliktu susijusiems klausimams, kurie nepatenka į reglamento taikymo sritį, taigi garbės ir orumo įžeidimo atvejai reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas (žr. toliau).

Senaties terminai taip pat nustatomi pagal taikytiną teisę.

Pagal reglamentą „Roma II“ laikomasi bendros taisyklės – taikoma žalos padarymo vietos teisė. Specialiosiose normose yra nustatyta teisė, taikytina tam tikro pobūdžio nesutarinėms prievolėms (įskaitant atsakomybę už gaminius), nesąžiningai konkurencijai, su aplinkos apsauga ir intelektinės nuosavybės teisėmis susijusiam deliktui. Pagal reglamentą šalims taip pat leidžiama tam tikromis aplinkybėmis pasirinkti taikytiną teisę, tačiau šia nuostata negalima remtis tam, kad būtų išvengta privalomųjų ES arba nacionalinės teisės normų taikymo. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad žala vertinama pagal taikytiną teisę. Kaip jau minėta, garbės ir orumo įžeidimo atvejai (jie apima asmenį žeminančios informacijos skleidimą, melagingos informacijos apie prekes skleidimą, piktybinio melo skleidimą ir reikalavimus taikyti užsienio teisę, „atitinkančius [tokį] reikalavimą arba kitaip su juo derančius“) reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas. Tokiais atvejais taikomas dvejopas pagrindas pareikšti ieškinį: dėl delikto ieškinį Šiaurės Airijoje pareikšti galima tik tada, jei pagal užsienio jurisdikcijos, kurioje įvykdyta veika (paprastai, paskelbta informacija), teisę ieškinį galima pareikšti civilinės teisenos tvarka, ir, jeigu veika įvykdyta Šiaurės Airijoje, ieškinį galima pareikšti pagal Šiaurės Airijos teisę. Tačiau galioja ir šios normos išimtis: jeigu kita valstybė yra daug glaudžiau susijusi su įvykdyta veika ir šalimis, taikoma tos valstybės jurisdikcijos teisė. Reikėtų pažymėti, kad ši sritis – ypač neapibrėžta.

Kalbant apie patikos administravimą, taikytina teisė reglamentuojama 1987 m. Patikos pripažinimo įstatymu, kuriuo įgyvendinama Hagos konvencija dėl patikai taikytinos teisės. Jame nustatyta, kad taikytina teisė – patikėtojo pasirinkta teisė, o jei teisė nepasirinkta – tos valstybės, su kuria patika yra glaudžiausiai susijusi, teisė. Pagal šią teisę nustatomas patikos galiojimas, sudėtis, pasekmės ir administravimo tvarka.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmeniui gimus, jo gyvenamąja vieta (kilmės gyvenamąja vieta) laikoma vaiko tėvo gyvenamoji vieta vaiko gimimo momentu, jeigu vaikas santuokinis. Jeigu vaikas nesantuokinis arba jeigu vaiko gimimo momentu tėvas yra miręs, vaiko gyvenamąja vieta laikoma vaiko motinos gyvenamoji vieta. Šis principas galioja, kol vaikui sukanka 16 metų (t. y. jeigu vaiko tėvo arba motinos gyvenamoji vieta keičiasi, atitinkamai keičiasi ir vaiko gyvenamoji vieta).

Vyresnių negu 16 metų amžiaus asmenų kilmės gyvenamoji vieta galioja, nebent jie pasirenka kitą gyvenamąją vietą. Kad galėtų pasirinkti gyvenamąją vietą, asmenys turi faktiškai gyventi atitinkamai jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje ir būti apsisprendę ten gyventi neribotą arba visą laiką. Jeigu bet kurios iš paminėtų sąlygų nebelieka, pasirinkta gyvenamoji vieta nebetaikoma, o taikoma kilmės gyvenamoji vieta.

Sutuoktinės gyvenamoji vieta nebuvo nustatoma pagal sutuoktinio gyvenamąją vietą, ji vertinama atskirai.

Veiksnumas prisiimti tam tikrus įsipareigojimus (pavyzdžiui, sudaryti sutartį, testamentą, tuoktis) nustatomas pagal atitinkamos srities taisykles – jos aptartos atitinkamuose skyriuose.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų pareigos nepilnamečiams (iki 18 metų amžiaus) nustatytos Šiaurės Airijos teisėje tais atvejais, kai jurisdikcija priklauso Šiaurės Airijos teismams, net jei vaikas gyvena užsienyje ir yra užsienio šalies pilietis. Tačiau pagal ES reglamentą Nr. 2201/2003 Šiaurės Airijos teismui jurisdikcija priklauso tik tada, kai vaikas gyvena Šiaurės Airijoje arba, jei vaikas yra kitoje valstybėje narėje ir jei bent vienas sutuoktinis turi tėvų pareigas, o sutuoktinis sutiko dėl jurisdikcijos. Vaikas yra santuokinis, jei gimė teisėtoje santuokoje, kad ir kur jis būtų gimęs, arba jei vaikas buvo santuokinis pagal kiekvieno iš tėvų gyvenamosios vietos teisę vaiko gimimo metu.

Šiaurės Airijos teismas taikys Šiaurės Airijos teisę, kad nustatytų asmenį kaip vaiko globėją, jei tai priklauso teismo jurisdikcijai (priklauso, kai prašytojas yra Jungtinės Karalystės pilietis arba paprastai gyvena ar būna Šiaurės Airijoje).

Šiaurės Airijos teismas taikys Šiaurės Airijos teisę įvaikinimo byloje, jei tai priklauso teismo jurisdikcijai (priklauso, kai prašymo pateikimo metu pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta yra Šiaurės Airijoje, tačiau teismas taip pat apsvarstys tikimybę, kad bet koks įsakymas gali būti pripažintas užsienyje, jei tai svarbu teismo jurisdikcijos vykdymui). Tokio įsakymo tikslas – perkelti visas esamų tėvų pareigas ir jas perkelti įtėviams.

3.5 Santuoka, nesuituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Oficialus santuokos galiojimas reglamentuojamas pagal santuokos ceremonijos vietos teisę. Šis įstatymas reglamentuoja ceremonijos ir jos sudedamųjų dalių galiojimą, pavyzdžiui, ar reikia vartoti konkrečius žodžius, ar reikia būti konkrečiame pastate, ar reikalingas tėvų sutikimas ir ar santuoką gali vesti įgaliotinis. Šiai taisyklei taikomos kelios išimties, visų pirma, jei santuoka negali vykti įprasta vietine tvarka. Be to, specialios taisyklės taikomos ginkluotųjų pajėgų nariams, tamaujantiems užsienio šalyje, nepriklausančioje sandraugai.

Ar asmuo veiksnus sudaryti santuoką, paprastai nustatoma pagal atitinkamo asmens gyvenamosios vietos prieš santuoką teisę. Pagal šią teisę reglamentuojama, ar yra laikoma, kad šalis davė sutikimą, amžiaus reikalavimai ir tai, kurie giminystės ryšiais susiję asmenys santuokos sudaryti negali.

Konkrečiai dėl amžiaus pažymėtina, kad santuoka negalioja, jeigu asmuo santuokos metu buvo jaunesnis negu 16 metų amžiaus ir jo gyvenamoji vieta yra Šiaurės Airijoje.

Šiaurės Airijos teisė nenumato tos pačios lyties santuokų. Tačiau kitose šalyse sudarytos tos pačios lyties asmenų sąjungos tam tikromis aplinkybėmis pagal Šiaurės Airijos teisę gali būti laikomos civilinėmis partnerystėmis.

Santuokos nutraukimo atveju Šiaurės Airijos teismui priklausys tik jurisdikcija nagrinėti santuokos nutraukimo bylą pagal Tarybos reglamentą 2201/2003, jeigu tenkinamas vienas iš šių reikalavimų: sutuoktinių įprastinė arba nuolatinė gyvenamoji vieta yra Šiaurės Airijoje; sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta buvo Šiaurės Airijoje, o vienas iš jų tebegyvena Šiaurės Airijoje; atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta yra Šiaurės Airijoje; pareiškėjo gyvenamoji vieta buvo Šiaurės Airijoje ne mažiau kaip vienerius metus iki prašymo pateikimo dienos (arba šešis mėnesius, jei pareiškėjas yra valstybės narės pilietis). Jei nė viena iš šių sąlygų netenkinama ir jurisdikcija nepriklauso jokiai kitai valstybei narei, pagal nacionalinę teisę jurisdikcija suteikiama Šiaurės Airijos teismams, jei bent vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Šiaurės Airijoje tuo metu, kai prasidėjo santuokos nutraukimo procesas. Jei jurisdikcija priklauso Šiaurės

Airijos teismui, jis santuokos nutraukimo procesui taikys Šiaurės Airijos teisę. Nagrinėjant bylą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia bus taikomi pirmiau minėti įstatymai (šventės vietos arba bylos šalies nuolatinės gyvenamosios vietos įstatymas), priklausomai nuo pripažinimo negaliojančia pagrindo. Užsienyje įvykęs santuokos nutraukimas pripažįstamas, jei, nagrinėjant bylą užsienio valstybėje, vienos iš šalių įprastinė arba nuolatinė gyvenamoji vieta buvo toje valstybėje arba viena iš šalių turėjo tos valstybės pilietybę.

Kalbant apie išlaikymo prievoles, Jungtinei Karalystei privalomai taikomas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje. Jurisdikcija priklausys Šiaurės Airijos teismui, jeigu jam priklauso jurisdikcija priimti sprendimą dėl santuokos nutraukimo, arba, jei santuoka nutraukta nagrinėjant bylą užsienyje, kai vienos iš šalių nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Šiaurės Airijoje santuokos nutraukimo metu arba viena iš šalių iki tos dienos turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą Šiaurės Airijoje vienerius metus, arba jei viena šalis turi naudos interesą, susijusį su buvusiu sutuoktinių namu, esančiu Šiaurės Airijoje. Tokioms byloms bus taikoma Šiaurės Airijos teisė.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Nesant sutarties ar santuokos susitarimo, vyro ir žmonos teisės į vienas kito kilnojamąjį turtą (įgytą prieš santuoką arba santuokos metu) nustatomos pagal sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos santuokos metu teisę. Jei vyro ir žmonos nuolatinė gyvenamoji vieta sutampa, tai bus sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė. Jei jų nuolatinė gyvenamoji vieta nesutampa, tai bus teisė, su kuria sutarties ar susitarimo šalys ir santuoka yra glaudžiausiai susijusios. Šalių ketinimai santuokos sudarymo metu svarbūs tik tuo atveju, jei jie rodo numanomą teisės pasirinkimą. Tikėtina, jog ta pati taisyklė bus taikoma ir dėl nekilnojamojo turto.

Jei yra sudaryta vedybų sutartis ar susitarimas, bus taikoma teisė, pagal kurią sudaryta sutartis, – tai yra sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė, jei nėra kitų požymių, iš kurių būtų galima spręsti dėl taikytinos teisės.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Taigi netestamentinio paveldėjimo atvejais (t. y. kai nebuvo sudarytas testamentas) kilnojamojo turto paveldėjimas reglamentuojamas pagal teisę, taikomą testatoriaus gyvenamojoje vietoje mirties metu. Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma jurisdikcijos, kurioje yra turtas (*lex situs*), teisė.

Jeigu yra sudarytas testamentas (testamentinis palikimas), tai, ar testatorius buvo veiksnus sudaryti testamentą dėl kilnojamojo turto, nustatoma pagal testatoriaus gyvenamosios vietos testamento sudarymo metu teisę. Testamentinės išskirtinės gavėjas laikomas veiksniumi priimti kilnojamojį turtą, jei yra veiksnus pagal savo gyvenamosios vietos teisę arba testatoriaus gyvenamosios vietos teisę. Specialios institucijos, kuri priimtų sprendimą dėl nekilnojamojo turto, nėra, tačiau dažniausiai yra taikoma *lex situs* taisyklė, pagal kurią tikriausiai nustatomas ir testamentinės išskirtinės gavėjo veiksnumas priimti nekilnojamojo turto palikimą.

Remiantis 1963 m. Testamentų įstatymu, jeigu testatorius mirė 1964 m. sausio 1 d. arba vėliau, testamentas galioja (pavyzdžiui, liudytojų skaičius pakankamas), jeigu jis atitinka kurį nors iš šių teisės aktų: vietoje, kurioje buvo sudarytas testamentas (t. y. paprastai ten, kur jis buvo pasirašytas ir paliudytas) testamento sudarymo metu taikytą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, testamento sudarymo metu taikytą teisę; testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, mirties metu taikytą teisę. Testamentas, kuriuo paliekamas nekilnojamas turtas, taip pat laikomas oficialiai galiojančiu, jeigu atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, vidaus teisę (taigi *renvoi* doktrina netaikoma, nors ji taikoma dėl nekilnojamojo turto).

Testamentas, kuriuo paliekamas kilnojamas turtas, galioja turinio prasme (pavyzdžiui, sumos, kurią asmuo gali palikti testamentu, apribojimai), jeigu testamentas atitinka testatoriaus gyvenamosios vietos mirties metu teisę. Testamentas, kuriuo paliekamas nekilnojamas turtas, galioja turinio prasme, jeigu testamentas atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, teisę, t. y. nepriklausomai nuo vietos teisės, būtų taikoma *lex situs* taisyklė.

Testamentas yra aiškinamas pagal teisę, kurią ketino taikyti testatorius. Daroma prielaida, kad tai yra testatoriaus gyvenamosios vietos testamento sudarymo metu teisė. Ši prezumpcija yra *prima facie* taisyklė ir ją galima paneigti įrodymais, kad testatorius akivaizdžiai siekė ir jo ketinimas buvo, kad testamentas būtų aiškinamas pagal kitą teisinę sistemą. Nekilnojamojo turto atveju gali būti taikomas papildomas apribojimas ir jeigu, atsižvelgiant į jį, teisė, kuri kyla dėl to apribojimo, naudotis negalima arba ji nepripažįstama pagal *lex situs* taisyklę, viršesnė yra pastaroji teisė.

Įtariamo testamento panaikinimo galiojimas nustatomas pagal testatoriaus gyvenamosios vietos įtariamo panaikinimo metu teisę (reikėtų pažymėti, kad pagal Anglijos nacionalinę teisę, jei ji taikoma, testamentas netenka galios dėl santuokos, nebent įrodoma, kad testamentas buvo specialiai sudarytas ketinant tuoktis). Tačiau jei tvirtinama, kad testamentas panaikintas vėlesniu testamentu (o ne, pavyzdžiui, testamentą suplėšant), tai, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas yra panaikintas, nustatoma pagal teisę, kuria reglamentuojamas antrojo testamento oficialus galiojimas. Jeigu neaišku, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas panaikintas, testamento sudarymo klausimas sprendžiamas pagal tą teisę, kurią taikyti ketino testatorius, ir daroma prielaida, kad ši teisė yra testatoriaus gyvenamosios vietos antrojo testamento dieną teisė.

3.8 Nekilnojamas turtas

Turto bylos skirstomas į kilnojamojo ir nekilnojamojo turto bylas. Tai, ar turtas yra kilnojamas, ar nekilnojamas, nustatoma pagal turto buvimo vietos teisę. Nekilnojamojo turto atveju taikytina teisė yra turto buvimo vietos teisė, taip pat taikoma *renvoi* doktrina. Šis principas taikomas sprendžiant visus sandorio klausimus, įskaitant klausimus dėl veiksnumo, formalumų ir turinio galiojimo. Reikėtų pažymėti, kad žemės ar kito nekilnojamojo turto perdavimas ir sutartis, kuria reglamentuojamas perdavimo šalių teisės ir įsipareigojimai, reglamentuojami skirtingai – sutarčiai taikomos atskiros taikytinos teisės normos (visų pirma reglamentas „Roma I“).

Jeigu kyla su nuosavybės teise susijusių klausimų (ne sutartinių) dėl materialaus kilnojamojo turto perdavimo, paprastai taikytina teisė yra vietos, kurioje turtas buvo įvykio, dėl kurio, kaip teigiama, pasikeitė to turto nuosavybės teisės, metu, teisė. Ar tokiu atveju galioja *renvoi* doktrina, neaišku. Remiantis Anglijos pirmosios instancijos teismų sprendimais, darytina išvada, kad negalioja. Nuosavybės teisė į materialųjį turtą, įgyta pagal šią bendrą taisyklę, bus pripažįstama galiojančia Anglijoje, jeigu kilnojamas turtas išvežamas iš šalies, kurioje buvo nuosavybės teisės įgijimo momentu, nebent vietoj tos nuosavybės teisės įgyjama nauja nuosavybės teisė (ir iki to laiko, kai tai atsitinka) pagal šalies, į kurią turtas perkeltas, teisę. Speciali bendros taisyklės dėl materialaus kilnojamojo turto išimtis yra susijusi su atvejais, kai materialusis turtas yra kelyje į šalims jo buvimo vieta yra nežinoma arba laikinai nežinoma. Jeigu toks perdavimas galioja pagal perdavimo vietos taikytiną teisę, jis galios ir Anglijoje.

Nematerialiojo kilnojamojo turto perleidimo atveju, kai perleidėją ir gavėją sieja sutartiniai santykiai (kaip daugumoje skolos atveju) ir kai kilęs klausimas yra susijęs tik su paties perleidimo galiojimu ir pasekmėmis, taikomas reglamentas „Roma I“.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad taisyklės dėl teisės pasirinkimo, taikomas, kai perleidžiamas ir perduodamas nematerialusis turtas, apibendrinti sunku ir nėra vienos tam taikomos teisės pasirinkimo taisyklės – daugiausia dėl to, kad prie nematerialiojo turto kategorijos priskiriamos labai įvairios teisės, kurių ne visos pagal kilmę yra sutartinės. Jeigu klausimas susijęs su nematerialiuoju kilnojamuoju turtu, siūloma kreiptis patarimo į specialistus.

3.9 Bankrotas

Jungtinė Karalystė yra Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl nemokumo procedūrų šalis. Šiame reglamente išdėstytos atitinkamos taisyklės taikomos tada, kai procese skolininko turtas visiškai arba iš dalies perduodamas ir paskiriamas likvidatorius ir kai skolininko pagrindinių interesų vieta yra kurioje nors ES valstybėje narėje (išskyrus Daniją). Jeigu jurisdikcija priklauso Šiaurės Airijos aukštajam teismui (taip būtų, jeigu skolininko pagrindinių interesų vieta būtų Šiaurės Airijoje ir būtų daroma prielaida, kad ten yra ir skolininko registruota buveinė), bus taikoma Šiaurės Airijos teisė.

Tai atvejais, kai Reglamentas Nr. 1346/2000 netaikomas, Šiaurės Airijos teisė bus taikoma, jei jurisdikcija priklauso Šiaurės Airijos teismui (taip būtų, jeigu bendrovė būtų registruota Šiaurės Airijoje arba jeigu Šiaurės Airijoje būtų asmenų, kuriems likvidavimas būtų naudingas ir pagrindo paneigti jurisdikciją nebūtų).

Paskutinis naujinimas: 08/06/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Škotija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Škotija turi atskirą, kitokią, „mišrią“ teisės sistemą. Šiai taikytinos teisės sričiai ypač daug įtakos padarė žemyno teisinės sistemos ir bendroji teisė. Škotija yra atskira Jungtinės Karalystės jurisdikcija, tad reikalingos normos dėl teisės aktų kolizijos, pagal kurias būtų sprendžiamos Jungtinės Karalystės vidaus bylos ir tikrai tarptautinės bylos. Paprastai, kai Jungtinė Karalystė prisijungia prie tarptautinio akto, kuriame yra įtvirtintos ir teisės normos dėl teisės kolizijos, turi būti priimtas sprendimas tas taisyklės taikyti ir sprendžiant Jungtinės Karalystės viduje iškilusius kolizijos atvejus, nors paprastai prievolės tai daryti nėra. Pagal Škotijos teisę pripažįstama, kad ši sritis yra tarptautinė privatinė teisė, privatinė tarptautinė teisė arba teisės normos dėl teisės kolizijos.

Kaip Anglijoje ir Velse, daugelis teisės normų kyla iš tiesiogiai taikytinų ES reglamentų. Civilinėms ir komercinėms byloms taikomi šie teisės aktai:

Reglamentas Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) ir Reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“). 1990 m. Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatymas (kurio įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija) tebetaikomas sutartims, sudarytoms iki 2009 m. gruodžio 17 d. (nuo tos dienos sudarytoms sutartims taikomas reglamentas „Roma I“). 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės aktas (Įvairios nuostatos) taikomas tik tais atvejais, kurie nepatenka į reglamento „Roma II“ taikymo sritį (reglamentas taikomas tais atvejais, kai žala buvo padaryta po 2009 m. sausio 11 d.).

Kitose srityse paprastai yra taikoma bendroji teisė. Škotijoje šeimos teisės šaltiniai laikoma bendroji teisė; įstatymas (dažnai jis būna pagrįstas Škotijos teisės komisijos rekomendacijomis) ir ES bei tarptautiniai įsipareigojimai.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos.

1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (sutarčių, sudarytų nuo 2009 m. gruodžio 17 d. atžvilgiu pakeista reglamentu „Roma I“).

1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Neturime jokių duomenų apie Jungtinės Karalystės pasirašytas dvišales konvencijas, kuriose pateikiamos nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo.

Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, nors pagal 1980 m. Romos konvenciją ir Hagos konvenciją valstybei leidžiama „vidaus“ kolizijos atveju (pavyzdžiui, jeigu iškyla Anglijos bei Vello ir Škotijos teisės kolizija) taikyti kurią nors kitą teisės sistemą, Jungtinė Karalystė nusprendė šia galimybe nesinaudoti. Taigi įvairių Jungtinės Karalystės jurisdikcijų kolizijos arba tarptautinės teisės kolizijos atvejais taikomos Romos konvencijos (sutartims, kurios įsigaliojo iki 2009 m. gruodžio 17 d.) ir Hagos konvencijos nuostatos.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Užsienio (t. y. ne Škotijos) teisė Škotijos teismuose yra taikoma tik tada, jeigu ji turi būti taikoma pagal nacionalines normas dėl teisės kolizijos ir jeigu šalis, norinti ja remtis, to prašo ir tai įrodo. Ši norma yra susijusi su įrodymais ir procedūra, tad jai ES teisės aktai jos nepanaikina.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Teisės nukreipimas (*renvoi*) – tai procesas, kuriuo bylą nagrinėjantis teismas iškilus teisės kolizijai taiko užsienio teisę. Tai gali būti aktualu įvairiose teisės srityse, pavyzdžiui, paveldėjimo ir šeimos teisės srityse, nors Škotijos teismų praktikos, susijusios su teisės nukreipimu, nėra daug. Atitinkamuose ES reglamentuose (pvz., „Roma I“ ir „Roma II“) nenumatyta *renvoi* taikymas ir tokio pat požūrio buvo laikomasi 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės akte (Įvairios nuostatos) dėl civilinės teisės pažeidimo (delikto).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šis klausimas paprastai būtų sprendžiamas nurodant konkretų laiką, kuriuo taikomas siejamasis veiksnys. Teisės į kilnojamuosius daiktus perdavimo atveju būtų taikoma vieta, kurioje kilnojamieji daiktai buvo įvykio, per kurį teisė tariamai buvo perleista, teisė.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Škotijos teismai gali atsisakyti taikyti užsienio teisę, kuri kitu atveju būtų taikoma remiantis tuo, kad ji prieštarauja Škotijos viešajai politikai. Nors terminas „tarptautinė viešoji politika“ šiomis aplinkybėmis neturėtų būti vartojamas, frazė „prieštarauja Škotijos viešajai politikai“ reiškia, kad atitinkama teisė laikoma nepriimtina net ir tuo atveju, jei ta byla yra tarptautinio pobūdžio ir Škotijos teisė vargu ar jai būtų taikoma. Škotijos viešoji politika kartais kildinama iš tarptautinių priemonių arba normų, pvz., Europos žmogaus teisių konvencijos.

Be to, reglamentuose „Roma I“ ir „Roma II“ dabar nustatyta, kad taikomos viršesnės privalomos teismo taisyklės, nepaisant teisės, kuri kitu atveju būtų taikoma sutarčiai. Škotijos teisėje nėra daug tokių taisyklių, o esamas taisyklės iš esmės galima rasti visoje Jungtinėje Karalystėje galiojančiuose įstatymuose. Tai, pavyzdžiui, yra galimybių įvykdyti investicinius susitarimus, kuriuos sudarė įgaliojimų neturintys asmenys arba kurie buvo sudaryti jiems tarpininkaujant, arba nusiuntus neteisėtą pranešimą vartotojui nebuvimas pagal 2000 m. Finansinių paslaugų ir rinkų įstatymo 26 ir 30 straipsnius.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinio nustatymas yra fakto klausimas, todėl įrodymus iš esmės turi pateikti šalys, o teisėjas privalo priėti prie išvadų remdamasis šių įrodymų analize. Teisėjas negali nepriklausomai tirti ir taikyti užsienio teisės. Jeigu įrodymai prieštarauja vienas kitam, teisėjas privalo nuspręsti, kurios šalies pozicija yra labiau įtikinama, ir šiuo tikslu gali nagrinėti užsienio įstatymus bei bylas, kurie jam perduoti kaip įrodymai.

Vienintelė taisyklė, pagal kurią užsienio teisė yra fakto klausimas, išimtis galioja tuomet, kai Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas nagrinėja vienos Jungtinės Karalystės dalies skundą. Tuomet jis gali taikyti bet kurios kitos Jungtinės Karalystės jurisdikcijos teisę, nepaisant to, kad tos teisės turinys nebuvo įrodytas pateikiant įrodymus. Taip yra todėl, kad Aukščiausiajame Teisme dirba visų Jungtinės Karalystės jurisdikcijų atstovai, kurie yra pakankamai kvalifikuoti, kad taikytų bet kurios iš šių jurisdikcijų teisę.

Jeigu reikalaujama įrodyti užsienio teisę, tai paprastai daroma pateikiant eksperto įrodymus. Nepakanka paprasčiausiai pateikti tekstą, pvz., užsienio įstatymą, teismui, kuris nemanyt esąs pakankamai kompetentingas aiškinti arba taikyti užsienio teisinę medžiagą neturėdamas asmens, turinčio tinkamų žinių apie tą sistemą, rekomendacijų. Eksperto įrodymus gali pateikti bet kuris asmuo, turintis tinkamų žinių arba patirties, net jeigu jis nėra kitos šalies praktikuojantis teisininkas. Pavyzdžiui, galima pasinaudoti mokslininkų paslaugomis.

Apskritai tais atvejais, kai šalis nesutaria dėl užsienio teisės turinio, ji turės įrodyti ekspertai pateikdami žodinius įrodymus. Tokiu atveju jie gali remtis dokumentine medžiaga, kurią galima pateikti teismui. Jeigu nėra jokio ginčo, šalis paprasčiausiai gali sugebėti susitarti arba pateikti rašytinę priesaiką patvirtintus įrodymus.

Galioja prezumpcija, kad užsienio teisė yra tokia pat kaip ir Škotijos teisė. Akivaizdu, kad šią prezumpciją galima paneigti pateikiant įrodymus, kuriais įtikinamai patvirtinamas (kitoks) užsienio teisės turinys.

3 Kolininės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Tais atvejais, kurie yra susiję su sutartinėmis prievolėmis komercinėse bylose, kuriose kyla įstatymų kolizija, tiesiogiai taikomas reglamentas „Roma I“ (Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės). Visuotinio principas reiškia, kad bet kokia reglamente „Roma I“ nurodyta teisė taikoma nepaisant to, ar tai yra ES valstybės narės teisė.

Reglamentas „Roma I“ netaikomas su įrodymais arba procedūra susijusiems klausimams, kurie toliau reglamentuojami pagal teismo teisę. Išimtimis laikomos taisyklės, kuriomis nustatoma prievolė įrodyti. Reglamente „Roma I“ nurodyta, kad su prievole įrodyti susiję klausimai sprendžiami pagal teisę, kuria reglamentuojamos sutartinės prievolės pagal reglamentą. Senaties terminų aiškinimas, prievolės vykdymo ir pažeidimo pasekmės, be kita ko, reglamentuojamos pagal taikytiną teisę, kuri nustatoma remiantis reglamentu.

Toliau išvardijamos pagrindinės reglamente „Roma I“ nustatytos taisyklės. Jeigu šalis aiškiai pasirinko teisę arba pasirinktą teisę galima aiškiai nustatyti remiantis sutarties sąlygomis arba bylos aplinkybėmis, taikoma ta teisė.

Laisvei pasirinkti teisę taikomi apribojimai. Reglamente „Roma I“ 3 straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai teisė pasirenkama, tačiau visi kiti „situacijai svarbūs elementai“ yra kitoje šalyje, pasirinkta teisė nenusotos galioti tų šalies teisės nuostatų, nuo kurių negalima nukrypti sudarant sutartį, atžvilgiu. 9 straipsnyje nustatyta, kad turėtų būti taikomos viršesnės privalomos šalies nuostatos, net jeigu šalis nepasinaudojo teise pasirinkti teisę. Be to, vartojimo ir darbo sutarčių atveju pasirinkta teisė paprastai nebus panaikinta vartotojo arba darbuotojo apsauga, kuri nustatyta sistemos, kuri būtų taikoma nepasirinkus teisės, privalomose taisyklėse.

Tais atvejais, kai teisė nėra aiškiai pasirinkta arba tokios teisės negalima aiškiai nustatyti, reglamento „Roma I“ 4 straipsnyje nustatytos papildomos taisyklės, pagal kurias nustatoma reglamentuojanti teisė, kuri dažnai yra siejama su šalies, nesumokančios už produktą arba paslaugą (pvz., pardavėjas prekių pirkimo–pardavimo sutarties atveju, banko paskolos kreditorius arba laiduotojas garantijos sutarties atveju), įprastine gyvenamąja vieta. Šią prezumpciją galima paneigti valstybės, su kuria sutartis yra akivaizdžiai glaudžiau susijusi, naudai. Su Romos konvencija, kuri išlieka aktuali aiškinant reglamentą „Roma I“, susijusioje teismų praktikoje patvirtinama, kad, siekiant paneigti prezumpciją, turi būti aiškiai matyti, kad vyraujantys veiksniai yra kitos valstybės naudai. Dauguma teisėjų svarbioje Škotijos byloje *Caledonia Subsea prieš Microper SA* taip pat aiškino ir teigė, kad prezumpcija turėtų būti paneigiama tik jeigu, atsižvelgiant į išimtinės bylos aplinkybes, būdingo sutarties vykdytojo įprastinė gyvenamoji vieta neturėjo realios reikšmės.

3.2 Nesutartinės prievolės

Reglamentas „Roma II“ (Reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės) taikomas nesutartinės prievolės civilinėse ir komercinėse bylose, kuriose kyla įstatymų kolizija. Tam, kad reglamente nustatytos taisyklės būtų taikomos, turi būti padaryta žala arba turi būti tokios žalos tikimybė. Žala apibūdinama kaip apimanti bet kokias „pasekmes“, kylančias dėl civilinės teisės pažeidimo (delikto), nepagrįsto praturtėjimo, *negotiorum gestio* (nesutartinė prievolė, atsirandanti dėl atlikto veiksmo neturint tinkamų įgaliojimų, susijusio su kito asmens reikalų tvarkymu) arba *culpa in contrahendo* (nesutartinė prievolė, atsirandanti dėl susitarimų iki sutarties sudarymo). Reglamentas „Roma II“, be kita ko, netaikomas šmeižto byloms arba lygiavėriam pagal užsienio teisę pareikštam reikalavimui.

Pagal reglamentą „Roma II“ nustatyta deliktams taikomą bendrąją taisyklę taikoma šalies, kurioje atsirado žala, teisė. Specialiosiose normose yra nustatyta teisė, taikytina tam tikro pobūdžio nesutartinės prievolėms, įskaitant atsakomybę už gaminius, nesąžiningai konkurencijai, žalai aplinkai ir intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui. Reglamente taip pat nustatytos taisyklės, susijusios su nepagrįstu praturtėjimu, *negotiorum gestio* ir *culpa in contrahendo*. Pagal reglamentą šalims leidžiama tam tikromis aplinkybėmis pasirinkti taikytiną teisę. Tačiau reglamente nustatyti apribojimai taikomi tais atvejais, kai, taikant reglamento taisykles, vengiama taikyti teismo vidaus teisės taisykles arba vengiama taikyti šalies, išskyrus pasirinktą šalį, taisykles, kai visi su situacija susiję elementai įvykio, dėl kurio atsirado žala, metu buvo toje šalyje.

Škotijoje pasitaiko atvejų, kai reglamentas „Roma II“ netaikomas, t. y. atvejų, kai taikomas 1995 m. Tarptautinės privatinės teisės įstatymas (įvairios nuostatos) arba bendroji teisė.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksniumu) susiję jo aspektai

Nuolatinė gyvenamoji vieta

Škotijoje neteisėto gyventojų statusas buvo panaikintas 2006 m. (Škotijos) Šeimos įstatymo 21 straipsniu. Todėl 2006 m. įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai a) jaunesnio nei 16 metų vaiko tėvai nuolat gyvena toje pačioje šalyje ir b) vaikas gyvena su tėvu (motina) arba name (namuose) su abiem tėvais, laikoma, kad jis nuolat gyvena toje pačioje šalyje kaip ir jo tėvai. Kitais atvejais 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vaikas nuolat gyvena šalyje, su kuria jis atitinkamu metu turi glaudžiausią ryšį.

Jei vaikas yra vyresnis nei 16 metų, laikoma, kad jis nuolat gyvena ankstesnėje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, išskyrus atvejus, kai jis pats pasirenka nuolatinę gyvenamąją vietą. Siekiant patvirtinti nuolatinę gyvenamąją vietą, būtina, kad asmuo faktiškai persikeltų į naują šalį, kurioje jis nori gyventi, be to, jis privalo parodyti ketinimą nebegyventi savo ankstesnėje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje ir nuolat gyventi naujoje šalyje. Jeigu pasirinkta nuolatinė gyvenamoji vieta apleidžiama, kilmės nuolatinė gyvenamoji vieta bus naudojama sprendžiant visus klausimus ir tai bus daroma iki to laiko, kai bus galima apsigyventi pasirinktoje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje.

Susituokusių asmenų nuolatinė gyvenamoji vieta dabar vertinama nepriklausomai nuo kito sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos.

1973 m. Nuolatinės gyvenamosios vietos ir santuokos bylų įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, kad susituokusi moteris turi tokias pat teises, susijusias su nuolatinė gyvenamąja vieta, kaip ir bet kuris kitas asmuo. Tačiau jeigu moteris susituokė anksčiau, nei buvo priimtas 1973 m. įstatymas (ir taip įgijo vyro nuolatinę gyvenamąją vietą pagal senąjį įstatymą), ji išlaiko tą nuolatinę gyvenamąją vietą, išskyrus atvejus, kai ją apleidžia arba įgyja naują pasirinktą nuolatinę gyvenamąją vietą.

Vardas ir pavardė

Teisė suteikti vaikui vardą ir pavardę yra sudedamoji tėvų pareigų ir teisių dalis. Kilus bet kokiam ginčui, pagal 1995 m. (Škotijos) Tėvų pareigų ir teisių įstatymo 11 straipsnį reikalaujama, kad teismas visų pirma atsižvelgtų į vaiko gerovę.

Suaugusieji paprastai Škotijoje turi teisę vadinti save bet koku vardu, jeigu nėra ketinimo sukčiauti. Bet kuris vyresnis nei 16 metų asmuo, kuris gimė Škotijoje arba kuris Škotijoje buvo teisėtai įvaikintas, gali kreiptis į Škotijos nacionalinį registrų centrą prašydamas pakeisti vardą ar pavardę. Tačiau šia paslauga neprivaloma naudotis. Daugiau informacijos apie vardo ir pavardės keitimą galima rasti [Škotijos nacionalinių registrų svetainėje](#).

Sutartinis veiksnumas

Sutartinis, testamentinis ir pan. veiksnumas reglamentuojamas skirtingais įstatymais ir tai priklauso nuo situacijos, kurioje kyla klausimas dėl veiksnumo.

1991 m. (Škotijos) Veiksnumo atsiradimo amžiaus įstatymas tam tikromis aplinkybėmis yra svarbus. Pagal 1991 m. (Škotijos) Veiksnumo atsiradimo amžiaus

įstatymą vyresnis nei 16 metų asmuo turi veiksnumą sudaryti bet kokį sandorį. Jaunesnis asmuo veiksnumą turi tam tikromis aplinkybėmis, kurios išdėstytos įstatyme.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Pagal Škotijos teisę tėvams (ir tam tikriems kitiems asmenims, kurie turi veiksnumą rūpintis vaiku) suteikiamos tėvų teisės ir pareigos. Su tėvų teisėmis ir pareigomis susijusi nuostata įtvirtinta 1995 m. (Škotijos) Vaikų įstatyme. Škotijos teisė bus taikoma visais atvejais, kai Škotijos teismai turi jurisdikciją atsižvelgiant į 1996 m. Hagos konvencijos ir reglamento „Briuselis IIa“ nuostatas. Įvaikinimo klausimai Škotijos teisėje nustatomi pagal 2007 m. (Škotijos) Įvaikinimo ir vaikų įstatymą.

3.5 Santuoka, nesuituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Santuoka Škotijoje galioja tik jeigu įvykdomi tam tikri reikalavimai. Abi santuoką sudarančios šalys turi būti laisvos, turėti visišką veiksnumą ir visapusiškai sutikti sudaryti santuoką.

Pagal 2006 m. (Škotijos) Šeimos įstatymo 38 straipsnio 1 dalį taip pat reikalaujama, kad santuoka turi atitikti oficialius reikalavimus, kurie yra būtini atsižvelgiant į santuokos sudarymo vietos teisę. Tai reiškia santuokos sudarymo reikalavimų laikymąsi, pvz., ar būtina naudoti konkrečias frazes, ar santuoka turi vykti konkrečioje vietoje, ar santuoką galima sudaryti per tarpininką.

Klausimas, ar santuoką sudarantis asmuo turėjo veiksnumą sudaryti santuoką ir visapusiškai sutiko su santuoka, nustatomas pagal vietos, kurioje iš karto prieš santuoką nuolat gyveno tas asmuo, teisę (2006 m. įstatymo 38 straipsnio 2 dalis). Škotijoje amžius, nuo kurio atsiranda veiksnumas sudaryti santuoką, yra 16 metų. Kalbant apie sutikimą, pažymėtina, kad turi būti tikras ir rimtas abiejų šalių sutikimas sudaryti santuoką.

2014 m. priėmus (Škotijos) Santuokos ir civilinės partnerystės įstatymą, dabar Škotijoje pripažįstama tos pačios lyties asmenų santuoka. Tai apima tos pačios lyties asmenų santuoką, sudarytą tiek Škotijoje, tiek užsienyje.

Jeigu santuokai sudaryti teisinių kliūčių nėra, ją Škotijoje gali sudaryti bet kuris asmuo. Škotijoje poroms, kurios šioje šalyje nori sudaryti santuoką, netaikomas su gyvenamąja vieta susijęs reikalavimas, nors asmenims, kurie nėra ES valstybių narių piliečiai, gali būti reikalingas imigracijos leidimas.

Civilinė partnerystė ir tos pačios lyties asmenų santuoka

Škotijos teisėje pagal 2004 m. Civilinės partnerystės įstatymą taip pat pripažįstama civilinė partnerystė. 2004 m. įstatymo 85 straipsnyje nustatyta, kad civilinė partnerystė sudaroma, kai du tos pačios lyties asmenys, dalyvaujant dviem 16 metų ir vyresniems liudytojams ir įgalotam metrikacijos pareigūnui (būtinai visų šių asmenų dalyvavimas), pasirašo išsamią civilinės partnerystės sutartį.

2004 m. įstatyme taip pat įtvirtinta konkreti nuostata dėl civilinių partnerystės, sudarytų už Jungtinės Karalystės ribų. Užsienyje sudaryta tos pačios lyties asmenų sąjunga, kuri buvo teisėtai sudaryta už Jungtinės Karalystės ribų, Škotijoje bus laikoma civiline partneryste, jeigu ji atitinka 2004 m. įstatyme nustatytus kriterijus.

Gyvenimas kartu

Škotijoje galioja bendra taisyklė, pagal kurią tuo atveju, jeigu pora gyvena kartu tarsi būtų susituokusi, dėl jų bendro gyvenimo atsiranda tam tikros teisės ir pareigos. 2006 m. (Škotijos) Šeimos įstatyme yra nuostata dėl kartu gyvenančių porų teisių (kuri vienodai taikoma tos pačios ir skirtingos lyties poroms). Pavyzdžiui, 26 straipsnyje nustatytos teisės į tam tikrus namų ūkio daiktus; 27 straipsnyje pateikta nuoroda į teises į tam tikras pinigų sumas ir turtą; 28 straipsnyje įtvirtinta nuostata dėl finansinės paramos separacijos atveju; 29 straipsnyje numatyta finansinė parama, teikiama tais atvejais, kai vienas iš kartu gyvenančių asmenų miršta nepalikęs testamentą, o 30 straipsnyje pateikta nuostata dėl civilinės apsaugos nutarčių, kuriomis užtikrinama apsauga nuo smurto.

Santuokos nutraukimas ir separacija

Dėl santuokos nutraukimo ir separacijos atvejų pažymėtina, kad Jungtinės Karalystės teisės aktuose (t. y. 1973 m. Nuolatinės gyvenamosios vietos ir santuokos bylų įstatyme ir 2004 m. Civilinės partnerystės įstatyme) yra nuostata, pagal kurią nustatoma, kokiais atvejais Škotijos teismai turi jurisdikciją santuokos nutraukimo ir santuokos pabaigos bylose. Daugiau informacijos galima rasti [Škotijos bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų svetainėje](#).

Išlaikymas

Dėl išlaikymo pažymėtina, kad Darbo ir pensijų departamentas valdo [vaiko išlaikymo tarnybą](#), kuri veikia visoje Didžiojoje Britanijoje.

Škotijoje 1985 m. (Škotijos) Šeimos įstatyme taip pat įtvirtinta nuostata dėl prievolės mokėti alimentus šeimos nariams, pvz., sutuoktiniams ir vaikams. Prievolė mokėti alimentus reiškia pareigą teikti tinkamą paramą atsižvelgiant į aplinkybes.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Škotijoje galioja teisinė sistema dėl finansinės paramos santuokos nutraukimo arba civilinės partnerystės pabaigos atveju. Škotijos įstatymuose nustatyti tam tikri principai, kurių būtina paisyti priimant sprendimą dėl finansinės paramos ir sutuoktinių turto padalijimo, ir šie principai įtvirtinti 1985 m. (Škotijos) Šeimos įstatyme.

Škotijos teisėje galioja pagrindinė taisyklė, kad grynoji sutuoktinių turto vertė turėtų būti sąžiningai padalyta šalims, išskyrus atvejus, kai yra priežasčių, dėl kurių turtas neturėtų būti padalijamas sąžiningai ir lygiomis dalimis. Sutuoktinių nuosavybė apibrėžiama kaip visas santuoką arba civilinę partnerystę sudariusiems šalims priklausantis turtas, kurį jos įgijo prieš santuoką arba civilinę partnerystę arba jos metu. 1985 m. įstatymo 9 straipsnyje nustatyti principai, kurių reikėtų paisyti priimant bet kokią nutartį dėl finansinės paramos santuokos nutraukimo arba civilinės partnerystės pabaigos atveju ir kurie turėtų padėti nuspręsti, ar sutuoktinių turtą šalims reikėtų padalyti lygiomis dalimis arba ar vienam sutuoktiniui arba civiliniam partneriui reikėtų atiduoti didesnę dalį nei kitam.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Palikimo be testamentą atvejais (t. y. kai nėra jokio testamentą) testatoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta mirties dieną yra svarbi aplinkybė paveldinti kilnojamąjį turtą, o turto buvimo vietos šalies teisė yra svarbi paveldinti nekilnojamąjį turtą. Tos pačios taisyklės taikomos sprendžiant su „teisėtomis teisėmis“ (t. y. tam tikrų šeimos narių teisės gauti dalį mirusiojo palikimo, kurių negalima panaikinti įstatymu) susijusius klausimus. Teisėtų teisių turi būti paisoma paveldint be testamentą ir paveldint pagal testamentą. Pažymėtina, kad dabar pagal Škotijos teisę teisėtos teisės nustatytos tik kilnojamajam turtui, todėl jomis galima pasinaudoti tik jeigu Škotijoje mirusysis turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą. Bylose dėl testamentų testatoriaus testamentinis veiksnumas reglamentuojamas pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos mirties dieną teisę tiek, kiek tai susiję su kilnojamuoju turtu, ir pagal turto buvimo vietos šalį tiek, kiek tai susiję su nekilnojamuoju turtu.

Pagal 1963 m. Testamentų įstatymą laikoma, kad sudarytas testamentas galioja („oficialiai galioja“) (pvz., sudarytas teisinga forma, dalyvavo tinkamas skaičius liudytojų), jeigu jis atitinka bet kurį iš toliau išvardytų vidaus teisės sistemų: vietos, kurioje testamentas buvo įvykdytas (pasirašytas dalyvaujant liudytojams), teisę; testatoriaus nuolatinės, įprastinės gyvenamosios vietos arba pilietybės testamentą sudarymo metu, teisę; testatoriaus nuolatinės, įprastinės gyvenamosios vietos arba pilietybės mirties metu, teisę. Jis taip pat oficialiai galios nekilnojamojo turto atžvilgiu, jeigu atitiks turto buvimo vietos šalies teisę.

Testamento nuostatos, susijusios su kilnojamoju turtu, galioja ir yra vykdytinos („iš esmės galioja“) (pvz., pagal testamentą galima teisėtai perduoti palikimo dalis), jeigu jis atitinka testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos mirties metu teisę. Su nekilnojamoju turtu susijęs testamentas iš esmės galioja, jeigu atitinka turto buvimo vietos šalies mirties dieną teisę.

Testamentas aiškinamas pagal testatoriaus pasirinktą teisę, kuri gali būti nurodyta aiškiai arba numanoma atsižvelgiant į testamente vartojamą kalbą. Kitu atveju daroma prielaida, kad tai yra testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos testamento dėl kilnojamojo turto sudarymo metu teisė. Ši taisyklė tikriausiai taip pat taikoma nekilnojajam turtui. Išimtiniais atvejais, kai testamente teisė aiškiai nenurodyta, taikoma nuolatinės gyvenamosios vietos mirties metu teisė.

Pažymėtina, kad 1963 m. įstatymo 4 straipsnyje nustatyta:

„Testamento aiškinimui įtakos neturi bet kokie testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos pasikeitimai sudarius testamentą.“

Esminio tariamo testamento panaikinimo klausimas sprendžiamas pagal testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos tariamo testamento panaikinimo dėl kilnojamojo turto atžvilgiu datą teisę ir nekilnojamojo turto buvimo vietos teisę, kai panaikinimas darytų poveikį nekilnojajam turtui.

Testamentas, kuriuo siekiama panaikinti ankstesnį galiojantį testamentą arba ankstesnio galiojančio testamento nuostatą, laikomas oficialiai galiojančiu, jeigu ankstesnį testamentą panaikinantis testamentas atitinka bet kurios šalies teisę, pagal kurią panaikintas testamentas arba nuostata būtų laikoma tinkamai nustatyta.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Turto priskyrimo kilnojajam arba nekilnojajam turtui klausimas sprendžiamas pagal turto buvimo vietos teisę.

Nekilnojamojo turto atveju taikytina teisė yra turto buvimo vietos teisė. Šis principas taikomas sprendžiant visus sandorio klausimus, įskaitant klausimus dėl veiksnio, formalumo ir turinio galiojimo. Tarp žemės arba kito nekilnojamojo turto perdavimo ir sutarties, pagal kurią reglamentuojamos to perdavimo šalų teisės ir atsakomybė, yra skirtumų; pastaroji reglamentuojama pagal kitokias taikytinas taisykles (visų pirma pagal reglamentą „Roma I“).

Materialaus kilnojamojo turto atveju taikytina teisė yra turto buvimo vietos tuo metu, kai įvyko įvykis, susijęs su teise į tą turtą, teisė. Teisė į materialų kilnojamąjį turtą, įgytą pagal šią bendrąją taisyklę, paprastai Škotijoje bus pripažinta kaip galiojanti. Sutartiniai klausimai, žinoma, reglamentuojami pagal reglamentą „Roma I“.

3.9 Bankrotas

Jungtinė Karalystė yra Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl nemokumo procedūrų šalis. Šiame reglamente išdėstytos atitinkamos taisyklės taikomos tada, kai procese skolininko turtas visiškai arba iš dalies parduodamas ir paskiriamas likvidatorius ir kai skolininko pagrindinių interesų vieta yra kurioje nors ES valstybėje narėje (išskyrus Daniją). Jeigu Škotijos teismai turi jurisdikciją (taip bus tuo atveju, jeigu skolininko pagrindiniai interesai buvo Škotijoje, darant prielaidą, kad tai yra registruotos buveinės vieta), bus taikoma Škotijos teisė.

Jeigu byla nepatenka į Reglamento (EB) Nr. 1346/2000 taikymo sritį, Škotijos teisė bus taikoma tais atvejais, kai Škotijos teismai turi ir įgyvendina jurisdikciją. Paskutinis naujinimas: 07/06/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Taikytina teisė - Gibraltaras

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Šiuo metu Gibraltaro kolizinės normos, susijusios su taikytina teise, iš esmės kyla iš tiesiogiai taikomų ES reglamentų. Civilinėms ir komercinėms byloms taikomi šie teisės aktai: Reglamentas Nr. 593/2008 dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma I“) ir Reglamentas Nr. 864/2007 dėl nesutartinės prievolės taikytinos teisės („Roma II“). Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatymas (kuriuo įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija) tebetaikomas sutartims, sudarytoms iki 2009 m. gruodžio 17 d. (nuo tos dienos sudarytoms sutartims taikomas reglamentas „Roma I“). Reglamentas taikomas tais atvejais, kai žala padaryta po 2009 m. sausio 11 d. Tradicinės bendrosios teisės normos toliau taikomos delikto, susijusio su garbės ir orumo įžeidimu, atvejais bei su paveldėjimo ir nuosavybės teise susijusiais atvejais. Pavyzdžiui, Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatymu įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės.

Šeimos bylose taikytinos teisės normų šaltinis paprastai yra bendroji teisė, su tam tikromis išimtimis. Paprastai šeimos bylose taikoma Gibraltaro teisė, išskyrus keletą bendrojoje teisėje numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl santuokos panaikinimo) arba įstatyme numatytų išimčių (pavyzdžiui, dėl išlaikymo pagal išlaikymo įstatymą ir išlaikymo nurodymų (Abipusio vykdymo) įstatymą). Su tėvų pareigomis ir vaikų apsauga susijusiose bylose, kurioms taikomas ES reglamentas Nr. 2201/2003 ir 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija, atitinkamai taikomos 2011 m. Šeimos bylų nagrinėjimo procedūrų (dėl vaikų) pagal 1996 m. Hagos konvenciją taisyklės bei 1996 m. Konvencijos 15 straipsnis, kuriame išdėstytos taikytinos teisės normos, t. y. nustatyta, kad, išskyrus kai kuriuos atvejus, taikoma Gibraltaro teisė.

Gibraltaro kolizinių normų šaltinis – tiek įstatymai, tiek bendroji teisė (pavyzdžiui, teismų praktika), ir kiekvieno šaltinio taikymo pusiausvyra skiriasi atsižvelgiant į kiekvieną teisės sritį. Pavyzdžiui, šiuo metu teisės pasirinkimas sudarant sutartį reglamentuojamas Sutarčių (Taikytinos teisės) potvarkiu. Atitinkamai būtų galima atkreipti dėmesį į tai, kad kai kuriais iš šių įstatymų įgyvendinami tarptautiniai susitarimai (kad būtų galima sudaryti susitarimą (išskyrus tiesiogiai taikomus ES teisės aktus) įstatymas turi galioti Jungtinėje Karalystėje ir papildomai – Gibraltare). Pavyzdžiui, Sutarčių (Taikytinos teisės) potvarkiu įgyvendinama 1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės.

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

1961 m. Hagos konvencija dėl įstatymų, susijusių su testamentinės valios forma, kolizijos Gibraltarui įsigaliojo 1964 m.

1980 m. Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (sutartims, sudarytoms nuo 2009 m. gruodžio 17 d., taikoma ne konvencija, bet reglamentas „Roma I“), Gibraltarui įsigaliojo 1994 m.

1985 m. liepos 1 d. Hagos konvencija dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės Gibraltarui įsigaliojo 1989 m.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Apie Jungtinės Karalystės pasirašytas dvišales konvencijas, kuriose būtų pateiktos nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo, duomenų neturime.

Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, nors pagal 1980 m. Romos konvenciją ir Hagos konvenciją valstybei leidžiama „vidaus“ kolizijos atveju (pavyzdžiui, jeigu iškyla Anglijos bei Velso ir Škotijos teisės kolizija) taikyti kurią nors kitą teisės sistemą, Jungtinė Karalystė nusprendė šia galimybe nesinaudoti. Taigi įvairių Jungtinės Karalystės jurisdikcijų kolizijos arba tarptautinės teisės kolizijos atvejais taikomos Romos konvencijos (sutartims, kurios įsigaliojo iki 2009 m. gruodžio 17 d.) ir Hagos konvencijos nuostatos.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Laikomasi bendros pozicijos, kad kolizinės normos taikomos tik tada, jei bent viena iš šalių reikalauja, kad jos būtų taikomos. Jeigu to nereikalaujama arba jeigu užsienio teisės turinio įrodymų nepakanka, teisėjas paprastai klausimą sprendžia vadovaudamasis Gibraltaro teise. Ši taisyklė susijusi su įrodymais ir procesu, taigi jai neturi įtakos ES reglamentai, 1980 m. Romos konvencija ir kt.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Pagal ES reglamentus *renvoi* doktrinos taikyti negalima tais atvejais, kai galioja ES normos dėl taikytinos teisės pasirinkimo. Tokios pačios pozicijos laikytasi Sutarčių (Taikytinos teisės) įstatyme. Taigi jeigu Gibraltaro normomis dėl taikytinos teisės pasirinkimo nustatyta, jog delikto, susijusio su aplaidumu, atveju taikytina Prancūzijos teisė, bus taikoma Prancūzijos nacionalinė teisė, net jei Prancūzijos teismas būtų taikęs kurios nors kitos valstybės teisę. Vienas iš nurodomų motyvų, kodėl šiose srityse *renvoi* doktrina negalima, yra tai, kad jeigu ji būtų taikoma, būtų pažeistos įstatymuose įtvirtintos sudėtingos taisyklės. *Renvoi* vaidmuo kitose teisės srityse tam tikrais aspektais siauresnis, o kai kuriais atvejais – ne iki galo aiškus. Galima sakyti, kad *renvoi* doktrina bus taikoma, kai žemė yra kitoje valstybėje ir pagal Gibraltaro teisę jai taikoma *lex situs* taisyklė. Tokiais atvejais atsiranda pragmatiškas motyvas taikyti teismo, kurio jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje yra turtas, taikomą teisę ir taip padidinti tikimybę, kad bet koks Gibraltaro priimtas sprendimas dėl turto būtų galiojantis. Pirmosios instancijos teismo sprendimuose dėl užsienio valstybėje esančio materialaus kilnojamojo turto pažymint, kad taikoma *lex situs*, nuoroda į *renvoi* nebus pateikiama.

Šeimos bylų srityje yra keletas teisės precedentų, kai nuspręsta, jog tam tikromis aplinkybėmis *renvoi* doktrina gali būti taikoma.

Tačiau reikėtų pažymėti, kad daugeliu atvejų įrodyti užsienio teisės normų dėl taikytinos teisės pasirinkimo turinį yra brangu, tad šalys dažnai nusprendžia nereikalauti, kad ji būtų taikoma (žr. 2.1 punktą). Vyksta intensyvūs akademiniai debatai dėl *renvoi* doktrinos taikymo. Įstatymų nuostatose dėl įstatymų kolizijos laikomasi *renvoi* doktrinos netaikymo principo. Taigi jeigu Gibraltaro normomis dėl taikytinos teisės pasirinkimo nustatyta, jog delikto, susijusio su aplaidumu, atveju taikytina Prancūzijos teisė, bus taikoma Prancūzijos nacionalinė teisė, net jei Prancūzijos teismas būtų taikęs kurios nors kitos valstybės teisę. Vienas iš nurodomų motyvų, kodėl šiose srityse *renvoi* doktrina negalima, yra tai, kad jeigu ji būtų taikoma, būtų pažeistos įstatymuose įtvirtintos sudėtingos taisyklės.

Tačiau matyti, kad *renvoi* doktrina taikoma paveldint kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą ir apskritai šio turto galimo perdavimo atvejais, kai Gibraltaro teisės normose dėl taikytinos teisės pasirinkimo daroma nuoroda į nuolatinės gyvenamosios vietos teisę arba nekilnojamojo turto buvimo vietos teisę, taip pat byloje, susijusioje su šeimos teise (jose daroma nuoroda į nuolatinės gyvenamosios vietos teisę). Tokiais atvejais atsiranda pragmatiškas motyvas taikyti teismo, kurio jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje yra turtas, taikomą teisę ir taip padidinti tikimybę, kad bet koks Gibraltaro priimtas sprendimas dėl turto būtų galiojantis. Tačiau reikėtų pažymėti, kad daugeliu atvejų įrodyti užsienio teisės normų dėl taikytinos teisės pasirinkimo turinį yra brangu, tad šalys dažnai nusprendžia nereikalauti, kad ji būtų taikoma (žr. 2.1 punktą).

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Šis klausimas sprendžiamas kiekvienoje normoje dėl taikytinos teisės pasirinkimo nurodant atitinkamą laiką, kada buvo nustatytas siejamasis veiksnys. Pavyzdžiui, kilnojamojo turto objektų perdavimo atveju atitinkama taikytina teisė yra ta, kuri taikyta kilnojamojo turto objekto buvimo vietoje jį perduodant, kai konkrečiu įstatymu buvo tariamai padarytas poveikis teisei į tą kilnojamąjį turtą.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Pagal tradicines teisės normas Gibraltaro teismai gali atsakyti taikyti užsienio teisę, kuri prieštarauja Gibraltaro viešajai politikai. Tačiau riba yra labai aukšta: pavyzdžiui, jeigu dėl to gautas rezultatas „visiškai neatitiktų pagrindinių Gibraltaro teismų vykdomo teisingumo reikalavimų“. Gibraltaro viešosios politikos turinui turi įtakos Jungtinės Karalystės tarptautiniai įsipareigojimai, ypač Europos žmogaus teisių konvencija. Gerai žinomas viešosios politikos išimties pavyzdys – žmogaus teisių pažeidimai, be to, išimtis taikoma ir kai teisė „akivaizdžiai pažeidžia esminės svarbos tarptautinės teisės normas“ (pavyzdžiui, Irako invazija į Kuveitą 1990 m.).

Taip pat pažymėtina, kad reglamentuose „Roma I“ ir „Roma II“ yra numatytas privalomas ginčo nagrinėjimo vietos teisės viršesnių privalomų nuostatų taikymas nepriklausomai nuo to, kokia teisė sutarčiai būtų taikoma kitu atveju. Tokių nuostatų paprastai galima rasti vartotojų ir užimtumo sričių teisės aktuose arba teisės aktuose, kuriais papildoma tarptautinė konvencija.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Užsienio teisės turinys įrodinėjamas taip, lyg tai būtų faktas. Taigi pareiga įrodyti užsienio teisės turinį tenka šalims. Teisėjams neleidžiama patiems tirti užsienio teisės turinio. Jeigu šalių pateikti įrodymai prieštarauja vieni kitiems, teisėjas gali įvertinti ekspertų patikimumą ir jam leidžiama atsižvelgti į pirminius įrodymų šaltinius (pavyzdžiui, užsienio valstybių įstatymus ir bylas), ypač jeigu jie yra išdėstyti anglų kalba ir juose taikomos Gibraltaro teisėjui žinomos sąvokos.

Užsienio teisės turinys paprastai įrodomas ekspertų pateiktais įrodymais. Nepakanka teismui pateikti tik užsienio valstybės įstatymo, bylos arba kurios nors institucijos dokumento tekstą. Ekspertų įrodymus dėl užsienio teisės taikymo gali pateikti bet kuris asmuo, turintis „pagal savo žinias ir patirtį pakankamą kvalifikaciją juos pateikti“, nepriklausomai nuo to, ar tas asmuo turi teisę atitinkamoje jurisdikcijoje užsiimti teisine veikla. Vis dėlto paprastai ekspertai būna akademinės bendruomenės atstovai arba atitinkamoje jurisdikcijoje dirbantys specialistai. Jeigu užsienio teisės turinys buvo nustatytas anksčiau Gibraltare ar Anglijoje išnagrinėjus kokią nors bylą, šią bylą galima nurodyti kaip užsienio teisės turinio įrodymą. Tokiu atveju bus daroma prielaida, kad užsienio teisės turinys yra toks pat, koks buvo nustatytas anksčiau išnagrinėtoje byloje, nebent pateikiama kitų įrodymų.

Prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri remiasi užsienio teise. Jeigu užsienio teisės turinys nepakankamai įrodytas, paprastai taikoma Gibraltaro teisė. Tačiau tais atvejais, kai nėra pagrindo manyti, jog užsienio teisė yra kuo nors panaši į Gibraltaro (pavyzdžiui, kitos Europos jurisdikcijos mokesčių įstatymas), procesą galima nutraukti.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Visais su sutartinėmis prievolėmis susijusiais atvejais, kai galimas taikytinos teisės pasirinkimas, tiesiogiai taikomas reglamentas „Roma I“. Romos reglamento nuostatos dėl taikytinos teisės pasirinkimo taip pat gali būti taikomos byloms, kurios pagal Gibraltaro nacionalinę teisę nebūtų pripažįstamos bylomis dėl sutartinės atsakomybės (pavyzdžiui, kai sutartis nėra patvirtinta užmokesčiu, kaip antai dovanojimo sutarčių atveju).

Procesiniai klausimai sprendžiami pagal *lex fori*. Taigi žalos dydžio (bet ne žalos kategorijos) įvertinimas ir įrodinėjimo priemonės reglamentuojamos pagal ginčo nagrinėjimo vietos teisę. Senaties terminai yra nustatyti laikantis materialinės teisės normų, taigi sutartinių prievolių atveju jie nustatomi vadovaujantis teise, taikoma pagal reglamentą. Taikomos pagrindinės materialinės teisės normos aprašytos toliau.

Jeigu šalys konkrečiai pasirinko kurią nors teisę arba jei kurios nors teisės pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus, taikoma ta teisė. Pasirinkimas greičiausiai bus pakankamai akivaizdus, jeigu sudaryta tipinė sutartis ir yra žinoma, kad tokio pobūdžio sutartys reglamentuojamos pagal konkrečią teisę (pavyzdžiui, *Lloyd's* jūrų draudimo politiką), arba jei pasirinkimas yra pakankamai akivaizdus atsižvelgiant į ankstesnius šalių tarpusavio sandorius. Jeigu buvo susitarta, į kurį teismą bus kreipiamasi, paprastai to pakanka padaryti išvadą, kad ketinta pasirinkti to teismo valstybės teisę, tačiau nebūtinai. Jeigu sudaromas arbitražo susitarimas ir apibrėžiami arbitražo pasirinkimo kriterijai, išvadą dėl teisės pasirinkimo padaryti lengviau, tačiau jeigu arbitrai nustatomi remiantis kokia nors tarptautine organizacija, daug mažiau tikėtina, kad teisės pasirinkimas buvo įrodytas pakankamai patikimai.

Pasirinkimo laisvė apribota keletu aspektų. Pirma, vartojimo ir darbo sutartyse teisės pasirinkimas neturi iš vartotojo arba darbuotojo atimti teisės į apsaugą pagal privalomas taisykles, nustatytas pagal teisę, kuri tuo atveju būtų taikoma, jeigu nebūtų buvę konkrečiai pasirinkta bylai taikyti kitos teisės. Antra, jeigu visi tam tikros situacijos elementai yra susiję su viena šalimi, pasirinkus kitos šalies teisę toje šalyje taikomos privalomosios taisyklės negali būti netaikomos. Be to, galioja draudimo sutartis sudariusių vartotojų apsaugos taisyklės. Taip pat galima pažymėti, kad tais atvejais, kai kyla nesutarimas dėl pasirinkimo galiojimo (pavyzdžiui, kaltinama prievarta), tai, ar pasirinkimas galioja, nustatoma pagal numanomą taikytiną teisę (t. y. teisę, pagal kurią sutartis būtų reglamentuojama, jeigu pasirinkimas galiotų), nebent tai būtų „nepagrįsta“ (tokiu atveju gali būti taikoma šalies, kuri tvirtina nedavusi savo sutikimo, gyvenamosios vietos teisė).

Dėl atvejų, kuriems taikytina teisė konkrečiai nepasirinkta arba teisės pasirinkimas nėra pakankamai akivaizdus, reglamente „Roma I“ yra išdėstytos specialios taisyklės, taikomos pagal sutarties pobūdį, tačiau jeigu taisyklės apibrėžia ne visus aspektus, paprastai taikoma būdingo vykdytojo įprastinės gyvenamosios vietos teisė. Būdingą vykdytoją ne visada lengva nustatyti, tačiau paprastai tai yra šalis, kuri nemoka už prekę arba paslaugą (pavyzdžiui, būdingas vykdytojas yra produkto pardavėjas, pagal banko sandorį – skolintojas, pagal garantijos sutartį – laiduotojas). Ši prezumpcija gali būti paneigta šalies, su kuria sutartis yra glaudžiau susijusi, naudai.

3.2 Nesutarinės prievolės

Nesutarinėms prievolėms dažniausiai taikomas reglamentas „Roma II“. Įstatymas taikomas tik su deliktu susijusiems klausimams, kurie nepatenka į reglamento taikymo sritį, o garbės ir orumo įžeidimo atvejai reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas (žr. toliau). Senaties terminai taip pat nustatomi pagal taikytiną teisę.

Pagal reglamentą „Roma II“ laikomasi bendros taisyklės – taikoma žalos padarymo vietos teisė. Specialiosiose normose yra nustatyta teisė, taikytina tam tikro pobūdžio nesutarinėms prievolėms (įskaitant atsakomybę už gaminius), nesąžiningai konkurencijai, su aplinkos apsauga ir intelektinės nuosavybės teisėmis susijusiam deliktui. Pagal reglamentą šalims taip pat leidžiama tam tikromis aplinkybėmis pasirinkti taikytiną teisę, tačiau šia nuostata negalima remtis tam, kad būtų išvengta privalomųjų ES arba nacionalinės teisės normų taikymo. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad žala vertinama pagal taikytiną teisę. Kaip jau minėta, garbės ir orumo įžeidimo atvejai (jie apima asmenį žeminančios informacijos skleidimą, melagingos informacijos apie prekes skleidimą, piktybinio melo skleidimą ir reikalavimus taikyti užsienio teisę, „atitinkančius [tokį] reikalavimą arba kitaip su juo derančius“) reglamentuojami pagal bendrosios teisės nuostatas. Tokiais atvejais taikomas dvejopas pagrindas pareikšti ieškinį: dėl delikto ieškinį Gibraltare pareikšti galima tik tada, jei pagal užsienio jurisdikcijos, kurioje įvykdyta veika (paprastai, paskelbta informacija), teisę ieškinį galima pareikšti civilinės teisenos tvarka, ir, jeigu veika įvykdyta Gibraltare, ieškinį galima pareikšti pagal Gibraltaro teisę. Ši norma buvo palikta galioti atsižvelgiant į žiniasklaidos organizacijų spaudimą baiminantis, kad gali būti taikoma ribojanti užsienio teisė. Tačiau galioja ir šios normos išimtis: jeigu kita valstybė yra daug glaudžiau susijusi su įvykdyta veika ir šalimis, taikoma tos valstybės jurisdikcijos teisė. Reikėtų pažymėti, kad ši sritis – ypač neapibrėžta.

Kalbant apie patikos administravimą, taikytina teisė reglamentuojama Patikėtinių įstatymu, kuriuo įgyvendinama Hagos konvencija dėl patikai taikytinos teisės. Jame nustatyta, kad taikytina teisė – patikėtojo pasirinkta teisė, o jei teisė nepasirinkta – tos valstybės, su kuria patika yra glaudžiausiai susijusi, teisė. Pagal šią teisę nustatomas patikos galiojimas, sudėtis, pasekmės ir administravimo tvarka.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisinumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmeniui gimus, jo gyvenamąja vieta (kilmės gyvenamąja vieta) laikoma vaiko tėvo gyvenamoji vieta vaiko gimimo momentu, jeigu vaikas santuokinis. Jeigu vaikas nesantuokinis arba jeigu vaiko gimimo momentu tėvas yra miręs, vaiko gyvenamąja vieta laikoma vaiko motinos gyvenamoji vieta. Šis principas galioja, kol vaikui sukanka 16 metų (t. y. jeigu vaiko tėvo arba motinos gyvenamoji vieta keičiasi, atitinkamai keičiasi ir vaiko gyvenamoji vieta). Vyresnių negu 16 metų amžiaus asmenų kilmės gyvenamoji vieta galioja, nebent jie pasirenka kitą gyvenamąją vietą. Kad galėtų pasirinkti gyvenamąją vietą, asmenys turi faktiškai gyventi atitinkamai jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje ir būti apsisprendę ten gyventi neribotą arba visą laiką. Jeigu bet kurios iš paminėtų sąlygų nebelieka, pasirinkta gyvenamoji vieta nebetaikoma, o taikoma kilmės gyvenamoji vieta.

Sutuoktinės gyvenamoji vieta nebestatoma pagal sutuoktinio gyvenamąją vietą, ji vertinama atskirai.

Veiksnumas prisiimti tam tikrus įsipareigojimus (pavyzdžiui, sudaryti sutartį, testamentą, tuoktis) nustatomas pagal atitinkamos srities taisykles – jos aptartos atitinkamuose skyriuose.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

Tėvų pareigų ir vaiko apsaugos klausimai paprastai sprendžiami pagal Gibraltaro teisę, tačiau yra ir kai kurių išimčių, pavyzdžiui, dėl klausimų (kaip aptarta pirmiau), reglamentuojamų pagal 1996 m. Hagos konvenciją, arba klausimų, kurie patenka į reglamento „Briuselis IIa“ taikymo sritį. Legitimumo ir įvaikinimo klausimai taip pat paprastai sprendžiami pagal Anglijos teisę, išskyrus kai kurias išimtis.

3.5 Santuoka, nesuituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

Oficialus santuokos galiojimas paprastai reglamentuojamas pagal santuokos ceremonijos vietos teisę, išskyrus kai kurias išimtis.

Asmens veiksnumas sudaryti santuoką paprastai nustatomas pagal atitinkamo asmens gyvenamosios vietos prieš santuoką teisę. Pagal šią teisę reglamentuojama, ar yra laikoma, kad šalys davė sutikimą, amžiaus reikalavimai ir tai, kurie giminytės ryšiais susiję asmenys santuokos sudaryti negali.

Konkrečiai dėl amžiaus pažymėtina, kad santuoka negalioja, jeigu asmuo santuokos metu buvo jaunesnis negu 16 metų amžiaus ir jo gyvenamoji vieta yra Gibraltare. Tačiau vedybų sutartis gali būti sudaryta, jei prieš įvykį pateikiamas prašymas išduoti specialų santuokos liudijimą.

Santuokos nutraukimo arba separacijos atveju paprastai taikoma Gibraltaro teisė, išskyrus keletą išimčių.

Išlaikymo prievolės paprastai reglamentuojamos pagal Gibraltaro teisę, išskyrus tam tikras išimtis.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Sąvoka „sutuoktinių turto teisinis režimas“ nėra įprasta bendrosios teisės sąvoka. Bylose dėl finansinių išmokų santuokos nutraukimo, separacijos arba santuokos anuliavimo atveju arba bylose dėl išlaikymo Gibraltaro teismai paprastai taiko Gibraltaro teisę arba Anglijos ir Velso teismų praktiką, jei yra tokia galimybė, išskyrus kai kurias išimtis.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Taigi netestamentinio paveldėjimo atvejais (t. y. kai nebuvo sudarytas testamentas) kilnojamojo turto paveldėjimas reglamentuojamas pagal teisę, taikomą testatoriaus gyvenamojoje vietoje mirties metu. Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma jurisdikcijos, kurioje yra turtas (*lex situs*), teisė.

Jeigu yra sudarytas testamentas (testamentinis palikimas), tai, ar testatorius buvo veiksnus sudaryti testamentą dėl kilnojamojo turto, nustatoma pagal testatoriaus gyvenamosios vietos testamento sudarymo metu teisę. Testamentinės išskirtinės gavėjas laikomas veiksniumi priimti kilnojamojo turto, jei yra veiksnus pagal savo gyvenamosios vietos teisę arba testatoriaus gyvenamosios vietos teisę. Specialios institucijos, kuri priimtų sprendimą dėl nekilnojamojo turto, nėra, tačiau dažniausiai yra taikoma *lex situs* taisyklė, pagal kurią tikriausiai nustatomas ir testamentinės išskirtinės gavėjo veiksnumas priimti nekilnojamojo turto palikimą.

Remiantis 2009 m. Testamentų įstatymu, testamentas oficialiai galioja (pavyzdžiui, liudytojų skaičius pakankamas), jeigu jis atitinka kurį nors iš šių teisės aktų: vietoje, kurioje buvo sudarytas testamentas (t. y. paprastai ten, kur jis buvo pasirašytas ir paliudytas) testamento sudarymo metu taikytą teisę;

testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, testamento sudarymo metu taikytą teisę;

testatoriaus gyvenamojoje vietoje, įprastinėje gyvenamojoje vietoje arba šalyje, kurios pilietybę turi testatorius, mirties metu taikytą teisę. Testamentas,

kuriuo paliekamas nekilnojamasis turtas, taip pat laikomas oficialiai galiojančiu, jeigu atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, vidaus teisę (taigi *renvoi* doktrina netaikoma, nors ji taikoma dėl nekilnojamojo turto).

Testamentas, kuriuo paliekamas kilnojamasis turtas, galioja turinio prasme (pavyzdžiui, sumos, kurią asmuo gali palikti testamentu, apribojimais), jeigu testamentas atitinka testatoriaus gyvenamosios vietos mirties metu teisę. Testamentas, kuriuo paliekamas nekilnojamasis turtas, galioja turinio prasme, jeigu testamentas atitinka jurisdikcijos, kurios teritorijoje yra turto buvimo vieta, teisę, t. y. nepriklausomai nuo vietos teisės, būtų taikoma *lex situs* taisyklė.

Testamentas yra aiškinamas pagal teisę, kurią ketino taikyti testatorius. Daroma prielaida, kad tai yra testatoriaus gyvenamosios vietos testamentu sudarymo metu teisė. Ši prezumpcija yra *prima facie* taisyklė ir ją galima paneigti įrodymais, kad testatorius akivaizdžiai siekė ir jo ketinimas buvo, kad testamentas būtų aiškinamas pagal kitą teisinę sistemą. Nekilnojamojo turto atveju gali būti taikomas papildomas apribojimas ir jeigu, atsižvelgiant į jį, teisė, kuri kyla dėl to apribojimo, naudotis negalima arba ji nepripažįstama pagal *lex situs* taisyklę, viršesnė yra pastaroji teisė.

Įtariamo testamentu panaikinimo galiojimas nustatomas pagal testatoriaus gyvenamosios vietos įtariamo panaikinimo metu teisę (reikėtų pažymėti, kad pagal Gibraltaro nacionalinę teisę, jei ji taikoma, testamentas netenka galios dėl santuokos, nebent įrodoma, kad testamentas buvo specialiai sudarytas ketinant tuoktis). Tačiau jei tvirtinama, kad testamentas panaikintas vėlesniu testamentu (o ne, pavyzdžiui, testamentą suplėšant), tai, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas yra panaikintas, nustatoma pagal teisę, kuria reglamentuojamas antrojo testamentu oficialus galiojimas. Jeigu neaišku, ar antruoju testamentu pirmasis testamentas panaikintas, testamentu sudarymo klausimas sprendžiamas pagal tą teisę, kurią taikyti ketino testatorius, ir daroma prielaida, kad ši teisė yra testatoriaus gyvenamosios vietos antrojo testamentu dieną teisė.

3.8 Nekilnojamasis turtas

Turto bylos skirstomas į kilnojamojo ir nekilnojamojo turto bylas. Tai, ar turtas yra kilnojamas, ar nekilnojamas, nustatoma pagal turto buvimo vietos teisę. Nekilnojamojo turto atveju taikytina teisė yra turto buvimo vietos teisė, taip pat taikoma *renvoi* doktrina. Šis principas taikomas sprendžiant visus sandorio klausimus, įskaitant klausimus dėl veiksnio, formalumų ir turinio galiojimo. Reikėtų pažymėti, kad žemės ar kito nekilnojamojo turto perdavimas ir sutartis, kuria reglamentuojamas perdavimo šalių teisės ir įsipareigojimai, reglamentuojami skirtingai – sutarčiai taikomos atskiros taikytinos teisės normos (visų pirma reglamentas „Roma I“).

Jeigu kyla su nuosavybės teise susijusių klausimų (ne sutartinių) dėl materialaus kilnojamojo turto perdavimo, paprastai taikytina teisė yra vietos, kurioje turtas buvo įvykio, dėl kurio, kaip teigiama, pasikeitė to turto nuosavybės teisės, metu, teisė. Ar tokiu atveju galioja *renvoi* doktrina, neaišku. Remiantis Gibraltaro pirmosios instancijos teismų sprendimais, darytina išvada, kad negalioja. Nuosavybės teisė į materialųjį turtą, įgyta pagal šią bendrą taisyklę, bus pripažįstama galiojančia Gibraltare, jeigu kilnojamasis turtas išvežamas iš šalies, kurioje buvo nuosavybės teisės įgijimo momentu, nebent vietoj tos nuosavybės teisės įgyjama nauja nuosavybės teisė (ir iki to laiko, kai tai atsitinka) pagal šalies, į kurią turtas perkeltas, teisę. Speciali bendros taisyklės dėl materialaus kilnojamojo turto išimtis yra susijusi su atvejais, kai materialusis turtas yra kelyje ir šalims jo buvimo vieta yra nežinoma arba laikinai nežinoma. Jeigu toks perdavimas galioja pagal perdavimo vietos taikytiną teisę, jis galios ir Gibraltare.

Nematerialiojo kilnojamojo turto perdavimo atveju, kai perdavimą ir gavimą sieja sutartiniai santykiai (kaip daugumoje skolos atvejų) ir kai kilęs klausimas yra susijęs tik su paties perdavimo galiojimu ir pasekmėmis, taikomas reglamentas „Roma I“.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad taisyklės dėl teisės pasirinkimo, taikomas kai perdavimas ir perduodamas nematerialusis turtas, apibendrinti sunku ir nėra vienos tam taikomos teisės pasirinkimo taisyklės – daugiausia dėl to, kad prie nematerialiojo turto kategorijos priskiriamos labai įvairios teisės, kurių ne visos pagal kilmę yra sutartinės. Jeigu klausimas susijęs su nematerialiuoju kilnojamuoju turtu, siūloma kreiptis patarimo į specialistus.

3.9 Bankrotas

Jungtinė Karalystė, taip pat ir Gibraltaras, yra Tarybos reglamento Nr. 1346/2000 dėl nemokumo procedūrų šalis. Šiame reglamente išdėstytos atitinkamos taisyklės, taikomos tada, kai procese skolininko turtas visiškai arba iš dalies perduodamas ir paskiriamas likvidatorius ir kai skolininko pagrindinių interesų vieta yra kurioje nors ES valstybėje narėje (išskyrus Daniją). Jeigu jurisdikcija priklauso Gibraltaro teismams (taip būtų, jeigu skolininko pagrindinių interesų vieta būtų Gibraltare ir būtų daroma prielaida, kad ten yra ir skolininko registruota buveinė), bus taikoma Gibraltaro teisė.

Tais atvejais, kai Reglamentas Nr. 1346/2000 netaikomas, Gibraltaro teisė bus taikoma, jei jurisdikcija priklauso Gibraltaro teismams (taip būtų, jeigu bendrovė būtų registruota Gibraltare arba jeigu Gibraltare būtų asmenų, kuriems likvidavimas būtų naudingas, ir pagrindo paneigti jurisdikciją nebūtų).

Paskutinis naujinimas: 08/06/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.